

अठार दूषण निवारक.

रचनार

शेठ. अनोपचंद मलुकचंद,

ठपावी प्रसिद्ध करनार

शेठ. अनोपचंद मलुकचंद.

संघ तरफग्री. ज़रुचं.

अमदावाद

निर्मळ प्रिन्टिंग प्रेस. मदनगोपालनी हवेलीमां लल्लुभाई

ईश्वरदास त्रिवेदीए छाप्पुं.

संवत १९६०. सन १९०३.

कीमत रु. ०-६-०.

प्रस्तावना.

आ ग्रंथमां प्रथम आस्तिक मतनी सिद्धि करी ठे, ने नास्तिक मतनुं खंरुन कर्युं ठे, तेथी वांचक वर्गने वांचवाथी आस्तिक मतनी श्रद्धा दृढ अझे. पढी अठार दूषण सहित संसारी जीव ठे तेनुं वर्णन कर्युं ठे, अने ते दूषणाथी केम लेपाय ठे ने केम मुक्त थाय ठे तेनुं वर्णन करेलुं ठे, अने तेनी साथे अठार दूषण रहित वीतराग ठे ते दर्शाववामां आव्युं ठे. आ रूपनो वर्णव जूदो नहीं होवाथी शास्त्रना आधारथी ज्ञव्य जीवना हितने अर्थे केटलाएक प्रिय बंधुनी प्रेरणाथी लख्यो ठे. पाठळना जागमां जै-नो केम सुधरे तेनुं वर्णन करेलुं ठे. आ पुस्तकमां मारी मतिना दोषथी कांइ शास्त्र विरुद्ध लखायुं होय तो शास्त्र जोइ शुद्ध करवा विनंती करुं ठुं आ ग्रंथनो केटलोएक जाग आचार्य श्री विजयानंदसूरि महाराजना शिष्यानुशिष्य परम पूज्य मुनि महाराज श्री हंसविजयजी महाराज शोध्यो ठे. तेमज केटलुंक शुद्ध करवानी मेहेनत अमदावादना शा. हीराचंद ककलजाइए लीधी ठे, तेथी ते बंने पुरुषोनो उपकार मानुं ठुं. आ ग्रंथ तइयार करवामां जे ज्ञानानुरागी जाइलुंए प्रथमथी मददने माटे रुपीआ मोकली दीधा ठे तेउ साहेबनां नाम उपकार साथे नीचे जणावुं ठुं.

३५) शा. वीरचंद कशनाजी श्री पुनावासी अति वृत्कंवाथी आपी गया ठे

३५) श्री. कलकत्ता बंदर निवासी बाबु लक्ष्मीचंदजी शीपाणीए पोतानां पत्नी ढगनकुंवर तरफथी ज्ञान वृद्धिने अर्थे मोकळ्या ठे

(४)

- ३५) मूर्शिदाबाद निवाशी बाबु साहेब कालुरामजी किरतचंदजी
ना मालेक माजी साहेबनी तरफथी
- ३५) श्री. मीआंगामना शेठ, दलीचंद पीतांबरदास जे घर्मना का-
ममां घणा मददगार इता, तेमना पुन्यने अर्थे तेमना ज्ञाइ
नेमचंद पीतांबरदास ज्ञानवृद्धिने अर्थे आपी गया ठे
- ५) ज़रुचनां बाइ मोतीकोर शा. रूपचंद ऊवेरचंदनां दीकरीए
पोताना आत्माहितार्थे आप्या ठे.
- १०) ज़रुचनां बाइ हरकोर उर्फे नाथी शा. नरोतम वीरचंदनी
दीकरी
- १०) शा. मगनलाल परसोतमदास.

आ प्रमाणे उपर मुजब पोतानी उत्कंठाथी आ पुस्तक ब-
पाववामां मदद मळी ठे, तथा प्रथम प्रश्नोत्तर—रत्नचिंतामणि ब-
पाववामां जे मदद मळी हती तेमांनो वधारो पण आ पुस्तक
बपाववामां वापर्यो ठे. तेथी मुनि महाराजोने तथा साध्वीजी म-
हाराज विगेरेने मफत आपवामां आवशे. तेमां हरकत पमशे नही
किंमत पण लागत करतां ओढी राखी ठे. माटे जे जे मुनिराज
तथा साध्वीजी महाराजने खप होय तेमणे मंगाववी. हुं मोकळी
आपीश. आ ग्रंथ छखवाने देशावरना केटलाक ज्ञाइओए पण प्रे-
रणा करेली तेनो उपकार मानुंहुं. तथा मने जे जे पुरुषोए सम्यक
बोध कर्यो ठे, अने हरिज्ञादि आचार्य महाराजना ग्रंथो जोवाथी
बोध थयो अने जेथी आ ग्रंथ छखायो तेथी ते सर्वे उपकार ते म-
हान् पुरुषोनो ठे तेमां चीतरागनी आज्ञाथी विरुद्ध जे कांइ ल-
खायुं होय तेनुं मित्रामि दुक्कं देनुं. शंभः

अनुक्रमणिका.

विषय.	पानुं.	विषय.	पानुं.
आस्तिक नास्तिकनो संवाद.	१	गुरुविनय.	५९
पांच कारणानुं स्वरूप.	९	गुरु प्रत्ये तेत्रीस आशातना	५९
अढार दूषण तथा दानना		गुरु वंदनना वत्रीस दोष.	६४
' जेदनुं स्वरूप.	१२	वैयावञ्ज.	६८
दानांतराय बांधवा तोरु-		सज्ज्ञायध्यान.	६९
वानुं स्वरूप.	१५	ध्याननु स्वरूप.	७१
ज्ञानांतराय बांधवा तोरुवानुं		वीर्याचारना अंतराय तुटवानुं	
स्वरूप.	१६	स्वरूप.	७६
शील (आचारनुं) स्वरूप.	२०	पांच ज्ञावनुं सामान्य स्वरूप	७९
ज्ञानाचारनुं स्वरूप.	२०	ज्ञोगांतराय बांधवानुं तथा तो-	
दर्शनाचारनुं स्वरूप.	३०	रुवानुं स्वरूप.	८४
चारित्र्यचारनुं स्वरूप.	३४	उपज्ञोगांतरायनुं वर्णन.	८६
तपाचारनुं स्वरूप.	४१	वीर्यांतराय बांधवा तोरुवानुं	
अनशन तपनुं स्वरूप.	४१	स्वरूप तथा अठावीश ल-	
उणोदरी तपनुं स्वरूप.	४७	ब्धिनुं वर्णन.	८८
वृत्ति संक्षेपनुं स्वरूप.	४९	हास्य दूषणानुं वर्णन.	९६
रसत्यागनुं स्वरूप.	४९	रति " "	९७
कायक्लेशनुं स्वरूप.	५१	अरति " "	९९
संलीनतानुं " "	५२	जय. " "	९९
विनयनुं " "	५२	शोक " "	१०५
आशातना टाळवानुं स्वरूप.	५६	डुगंगा " "	१०७
चोराशी आशातना.	५६	काम " "	१०७

(६)

विषय.	पानुं.	विषय.	पानुं.
अज्ञान. „ „	११०	तीर्थकर महाराजना समवस-	
धर्मास्तिकायनुं वर्णन.	१११	रणनी बार पखदा.	१६४
अधर्मास्तिकाय. „	१११	अन्यदर्शनीना पंक्तोनी अज्ञा-	
आकाशास्तिकाय „	१११	नता.	१६४
काल. „ „	११२	जैनोमां व्यवहार ठे पण आ-	
एकतो चोराणुं अक्षरनी संख्या.		त्मज्ञान नथी एवुं कहेनारने	
पुद्गलास्तिकाय.	११४	उत्तर.	१६८
जीवङ्ग्य.	११४	जैन धर्ममां विशेष शुं ठे तेनुं	
जीवना ५६३ जेदनुं वर्णन. १२०		वर्णन.	१७१
शरीर, तथा आयुष्यादिकनुं वर्णन.		जरु तथा चैतन्यनुं स्वरूप.	१७२
शत्रुंजय अने गीरनारनी यात्राना		सिद्ध स्थाननुं स्वरूप.	१७८
फळ उपर महाज्जारतनो पुरा-		आत्माना गुण आत्माने आ-	
वो.	१११	प्या तेने दान कह्युं अने आ-	
तीर्थकरनुं शरण करवां बाबत		त्माना गुण प्राप्तने वाज्रक-	
ऋगवेदना श्लोक.	१३२	ह्यो ते शा आधारे तेनो उत्तर. १८१	
मिथ्यात्व दोष तथा तेना प्र-		महापुरुषोना रचला ग्रंथोना	
कारोनुं वर्णन.	१३५	तथा सूत्रोनां जाषांतर धाय	
निज्ञ दोष.	१५३	ठे ते योग्य ठे तेनो उत्तर. १८२	
अव्रत दोष.	१५४	प्रश्नोत्तर रत्नचिंतामणिमां जि-	
राग. „	१५९	नपूजामां अल्पहिंसा कही	
द्वेष.	१६१	ठे तेनो खुलासो.	१८३
अठार दोष जगवाने खपावी		प्रश्नोत्तर रत्नचिंतामणिमां शु-	
आत्माना गुण प्रगट कर्या		द्ध अशुद्ध क्लायक स्वरूपमां	
ते विषे.	१६३	लख्युं ठे. तेनो विशेष सु-	

(४)

विषय.	पानुं.	विषय.	पानुं.
खासो.	१८३	रुवाकुटवानी रसम सारी	
दिगंबर मत पेहेलो के श्वेतां- बर ? तेनो खुलासो.	१८४	नथी ते विषे विवक्षा. १८५	
आगमनी श्रद्धाए प्राव अध्या- त्म थाय तो जैन आगममां पंदर जेदे सिद्ध कहाँ ठे ते केम मनाओ तेनो विस्तारे खुलासो.	१८५	जैन कोमनी चरुती केमथाय १८६	
		जैनमां जेम मूला, वैगण, म- ध, मांखण विगेरे अज्ञक क- ह्यां ठे. तेमज अन्य दर्शनीमां पण कहाँ ठे ते विषे अन्य दर्शनी शास्त्रोना श्लोक. २१७	

श्री आदीश्वराय नमः
 श्री मुनिसुव्रतस्वामि जिनेंज्ञाय नमः
 श्री पार्श्वनाथाय नमः
 श्री महावीराय नमः

अठार दूषण निवारक.

प्र. १. आपणुं आ शरीर देखाय ठे, तेमां जीव ठे एम के-
 टखाएक सज्जनो कहे ठे, अने केटखाएक जीव नथी एम कहे
 ठे ते केम ?

उत्तर. जेटखा धर्म आस्तिक मती ठे ते सचेतन शरीरमां
 जीव अने जरु जे शरीर रुप अजीव एम बे माने ठे. जे ना-
 स्तिकमती ठे ते एकखुं शरीर माने ठे. शरीर विनाश पाम्युं
 एटखे पढी कांड नथी. पाप, पुन्यनुं फल पण जोगववुं नथी.

प्र. २. आ बे पद्दमां तमे कयो पद्द मानो ठो ?

उ. अमे पूर्ण खातरीथी जीव अने अजीव बेमानीए ठीए,
 वने वस्तु ठे, तेनो सारी रीते अनुभव अई शके ठे.

प्र. ३. जीव ठे एवी शी रीते खातरी थाय ठे ?

उ. आ शरीरमां जीव होय ठे, त्यांसुधी हालवुं, चालवुं,
 बोलवुं, विचारवुं, हिताहितनुं जाणवुं, सुख दुःखनुं जाणवुं ए वि-
 गेरे बने ठे, अने जीव रहित शरीर आय ठे, त्यारे ए सर्वे क्रिया
 बंध अई जाय ठे, तेथी जाणवामी शक्तिवालो ते जीवज ठे. श-
 रीर अजीव ठे, तेथी शरीरथी जीव विना कांडपण वनी शकतुं
 नथी. माटे जीव पदार्थ ठे, तेमां संशय नथी.

प्र. ४. नास्तिकमती एम कहे ठे के पांचभूतना संजोगथी

જાણવા વિગેરેની શક્તિ નુત્પન્ન થાય છે, માટે તેનું શું સમજવું ?

ઝ. પાંચ નૂતના એવી પૃથક્ પૃથક્ શક્તિ નથીજ, તો પછી એકઠા થવાથી કેવી રીતે થાય; કદાપિ નુત્પન્ન થવાનો સ્વજ્ઞાવ માને તો વધા જીવની સરખી શક્તિ હોવી જોઈએ, તે દેખાતી નથી; જ્ઞાનશક્તિ સર્વની જિન્ન જિન્ન દેખાય છે, તે ન હોવી જોઈએ. સુખ દુઃખ પણ જિન્ન જિન્ન જોવામાં આવે છે, તે હોવું ન જોઈએ; ને જ્યારે જિન્ન જિન્ન દેખાય છે ત્યારે તેનું કાંઈ પણ કારણ હોવું જોઈએ.

પ્ર. ૫. જે જ્ઞાનશક્તિ ઊઠી વધતી જોવામાં આવે છે, તેતો નુદ્યમની સ્વામીથી જોવામાં આવે છે, જે જ્ઞાનનો નુદ્યમ કરે તેને જ્ઞાન થાય, જે નુદ્યમ ન કરે તેને તે ન થાય.

ઝ. બે માણસ સાથે બેઠી એકી વચ્ચત નુદ્યમ કરે છે, સર- સરખો વચ્ચત મહેનત કરે છે, પણ સરચું નથી શકતા નથી. કેટલાક નુદ્યમને તો અર્થ સમજી શકતા નથી, કેટલાક સમજી- ને તે પ્રમાણે વર્તી શકે છે; તેમ બીજો માણસ વર્તી શકતો નથી. માટે એકલા નુદ્યમથી જ્ઞાન આવતું નથી.

પ્ર. ૬. નુદ્યમ સિવાય જ્ઞાન વીજા શાથી આવે છે.

ઝ. જ્ઞાનશક્તિ જીવની છે, તે અવરાઈ ગઈ છે, તેમાંથી જેટલાં જેટલાં આવરણ યુક્ત છે, તે પ્રમાણે તે માણસને જ્ઞાન થાય છે.

પ્ર. ૭. ત્યારે શું નુદ્યમની જરૂર નથી ? એકલી આત્મશક્તિ થીજ જ્ઞાન થાય છે, ને હિતાહિત જાણે છે ?

ઝ. જ્યાંસુધી આત્માની જેટલી શક્તિ છે, તે પ્રગટ નથી થઈ ત્યાં સુધી આત્મા અને શરીર એ વચ્ચેના મલવાથી જ્ઞાન થાય છે. આત્માનું જ્ઞાન અને આત્માની શક્તિ કર્મના જોગથી અવરાઈ ગઈ છે. તે અવરાણી છે ત્યાંસુધી ઈન્દ્રિયોના સંજોગથી જ્ઞાન થાય છે. જેમકે આંખે આપણે જોઈએ ઠીએ, તે આંખો ધરામી હોય, અને જીવ નીકલી ગયો, તો તે આંખોથી કંઈ જણાતું નથી. જીવ શ

रीरमां ठे, पण आंखो मींची दर्शए, तो कोई पदार्थ जोई शकता नथी. आंखो नुघानी ठे, पण पोते बीजा उपयोगमां परोवायेलो होय तो पदार्थ जोई शकतो नथी. तेथी खुड्युं समजाय ठे के उपयोग करनार अंदर कोई ठे, तेज जीव ठे. एमज वली काने सांजलवामां पण, उपयोग जो ते वात सांजलवामां होय तो संजलाय ठे, पण बीजा काममां ध्यान होय तो कोई गमे ते बोले तो ते सांजलवामां आवतुं नथी. तेमज मांहे जीव ठे पण कानमां कोइ पुमरुं घाले या रोग आय, तो सांजली शकतो नथी तेम नाकना विषय पण कोई कहेणे. आ गंध शानी आवे ठे, त्यारे त्यां वेठेलो माणस उपयोग मुकी गंध तपासे, त्यारे कहे ठे के घीनी गंध आवे ठे. इवे विचार करो जे नासिका तो खुल्ली ठे, पण उपयोग नहीं हतो तेथी गंधनी खबर परी नहि, तो आ शरीरनी मांहे गंध लेनार जुदो ठे, रस इंडि जे जीज तेमां माणसनुं ध्यान खावा बेठो ठे तेमां नथी. बीजा काममां ठे ने उतावलथी खाय ठे, तो स्वादनुं ज्ञान तेने अतुं नथी. स्वाद नो जाणनार शरीरमां जीव ठे, तेम स्पर्श इंडि जे शरीर तेने स्पर्श आय ठे तेथी ज्ञान आय ठे, पण शरीरे वस्तु स्पर्श ते वखत कांइ बीजा ध्यानमां होय तो तेनी पण खबर परती नथी. वली शरीरे सरदीना रोगथी वेहेर मारी होय तो अंदर जीव ठे, पण स्पर्शनुं ज्ञान अतुं नथी. आ वधुं तपासतां शरीर अने जीव बे मलीने वधुं काम करे ठे, तेमां पण एकबीजाने विषय लेवानो फेरफार होय ठे, बघा सरखो विषय लई शकता नथी, तेनुं कारण कोइने कर्म आवरण वघारे ठे, तो दरेक विषय ओमो करी शके ठे. जेने ए पांचे इंडिनां आवरण खुड्यां ठे ते विशेष इंडियोथी जाणी शके ठे. माटे जे जे ज्ञान आय ठे, ते कर्मना हयोपशामथी आय ठे, एकला उद्यमथी बनतुं नथी. ओमो उद्य-

(४)

म करे ने ज्ञान वधारे थाय, वधारे उद्यम करे ने ज्ञान थोसुं थाय, माटे जीव ने अजीव वे मानवाशी वधुं समजवुं सुगम परुशे.

प्र. ८. अमे जीव मानीए पण पाठा तमे जीवने कर्मसं-जोग कहो वो ते शुं ठे ? शी वस्तु ठे ?

ज. कर्म ठे ते जरु पदार्थ ठे, तेनो आ जीवनी साथे अना-दिनो संबंध ठे. ए अतिशय ज्ञानी पुरुषना वचनशी प्रमाण थाय ठे. अनुभवयी विचारतां पण जो प्रथम निरावरण होय तो कर्म लागे केम ? कदापि लायां मानीए तो ते दिवस आदि अइ, त्या-रे तेनी आगली स्थितिमां निर्मल इतो, ते क्यारशी इतो ते पण अनादि कहेवुं पने. केटलाएक आदि कहे ठे तो तेनी अगाजना काखमां संसार जगत् इतुंज नहि. ए केम संजवे, आ जगत्तनी स्थिति फेरफार थाय पण कांइ चीज होय नहि तेतो आवेज क्यांशी. माटे जैन दर्शनवाला अनादिनो जीव कर्म संयुक्त ठे एम माने ठे ते वात निर्विवाद सिद्ध थाय ठे. ए कर्म न होय तो जीव सुख दुःख शाशी पामे, सुख दुःख केटलुं जोगववुं, केटला काल जीववुं. केटलुं कुटुंब मलवुं, ए वधुं कर्म प्रयोगेज वने ठे.

प्र. ९. ए सर्वे उद्यमशी वने एमां कर्म शुं करे ठे ?

ज. अरे ऽष्ठाकारि सुख दुःख जो उद्यमशीज वनतुं होय तो मजुर आखो दिवस महेनत करे ठे, त्यारे चार आनाना पइ-सा मले ठे अने एक माणसतो जमीनमां पग गरकी जाय ठे ने निधान मले ठे ने धनवान थाय ठे. जेमके सीयाजीराव गायक वान सरकार शी स्थितिमां इता ने एकदम राज्यगादी उपर वे-ठा ए शुं उद्यम करवा गया इता ? पूर्वे पून्य उपार्जन कर्युं हतुं तो राज्य मळ्युं. एक दवा वे माणस खाय ठे, एकने सारुं थाय ठे, एकने सारुं अतुं नशी ने दाक्टर पण एकज ठे, तेम ठतां म-टतुं नशी, ते कर्मनो फेरफार ठे तेथी वने ठे. एक बुद्धिवान् सा-

रो विद्वान् आलसु नहि, उद्यम करवामां तत्पर रहे ठे, पण वे पारमां बापदादाना पेदा करेला पइसा गुमावे ठे तो जो उद्यमथी बनतुं होत तो गुमावेज नहि, पूर्वनां करेलां पाप उद्यम आव्यां तेथी तेणे दुःख जोगववुं जोईए. तेथी तेना पैसा चाळ्या जाय ठे. ए कर्मनुंज फल ठे. कोई माणस एक वे स्त्री परणे पण तेने एक पण ठोकलं थतुं नथी. जोगादिकनो उद्यम करे ठे, पण ठोकलां थतां नथी. एम करतां थाय ठे, तो जीवतां नथी. तो एशुं ठे? पूर्वना कर्मना संजोग ठे. एक माणस मोटो बलवान ठे ने सारु खाय पीए ठे, सारी शरीरनी संजाल राखे ठे. एवो प्राणी मरकी विगेरेना उपज्व शिवाय वगासुं खाय ठे अने मरीजाय ठे, वली मरकीनी हवा आखा शहेरमां चाले ठे तेम ठतां तेहवा बघामां प्रवेश करती नथी. जेनो पाप उद्यम होय तेनामांज ए रोग प्रवेश करे ठे. वे माणस एक घरमां रहेनार, साथे फरनारा, साथे खानारा, सारी संजाल राखनारा, ते ठतां एक माणसमां मरकी प्रवेश करे ठे तेथी ते मरी जाय ठे. एक जीवतो रहे ठे तो ए पूर्वना कर्मनो प्रजाव ठे. जो केवल उद्यमथी बनतुं होय तो ए वे माणस सरखा उद्यमी ते मरवा न जोईए. माटे पूर्वे पाप कर्म बांध्यां ठे तेनां फल ठे. ए उपरथी समजो के केवल उद्यम व्यर्थ जाय ठे, त्यारे कांइ हेतु होवो जोईए. ते हेतु पूर्वनां करेलां कर्म. ज्यारे पूर्वनां कर्म रक्षां त्यारे पाठलो जव रह्यो. पाठलो जव रह्यो त्यारे जीव पण रह्यो. जीव शब्द अजीव शब्दनो प्रतिपत्ती ठे तो हुनीयामां अजीव शब्द जीव होवाथी पमथो ठे, माटे जीव सारी रीते सिद्ध थाय ठे. आ जगत्मां नास्तिक=जीव नहि माननार एवा जुज ठे. घणा धर्मवाला एम तो कहेठे जे 'जेवां करीशुं तेवां पामीशुं.' त्यारे करनार जीवज होवो जोईए, एथी पण सिद्ध थाय ठे. जीव शब्दनो अर्थ पण ए-

ज ठे ते जीव प्राणधारणे धातुथी सिद्ध थाय ठे वास्ते जीवे ते जीव ठे. माटे शरीर फेरफार थया करे ठे, पण जीव तो तेने तेज ठे. जेवां कर्म बांध्यां होय तेवुं पाबुं शरीर धारण करे ठे, तेज जीव ठे, अने जे जे सुख दुःख उत्पन्न थाय ठे ते जेवां जे-वां पाप, पुन्य गया जवमां करेलां ठे तेवां जीव जोगवे ठे. ने त-मारा मत प्रमाणे जीव न होय, ने शरीरज एकलुं होय त्यारे आ उपर फेरफार बताव्या ठे ते होवा न जोईए, अने तेम थाय ठे, तो तमारुं नास्तिकनुं समजवुं झूल जरेलुं ठे. आ नास्तिक मतनो काढनार पापी होवो जोईए, कारण जे हालमां इग्लान-मां केटलाएक एवा माननार नीकळ्या ठे के पाप पुन्य नथी. शरीरनी संज्ञालथी सारु शरीर रहे ठे. नहि संज्ञालथी शरीर बगरे ठे. आवो विचार करी गुन्हो कर्यानी शिक्षाज मानता न-थी, अने नही मानवाथी एवाज माणसो खून बहु करे ठे. तो जेमे हाल नास्तिक पाप नहि माने, एटले कांइ पण खोटां का-म करवानी धास्ती नहिज रहे, ने बुरां काम करे ते उपरथी समजाय ठे के नास्तिक मतनो काढनार पापी होवो जोईए, अ-ने तेनी संगते रहे ते पण कोई प्रकारना पापना कामथी वीहे नहि. हालमां जेटलां राज्य चाले ठे ते वधां राज्यमां 'गुन्हानी शिक्षा ठे. तो जेवी शिक्षा बधी डुनिया प्रमाणं करे ठे, तेमज दरेक पाप करे तेनी शिक्षा होवी जोईए. आ डुनियामां बधा मा-णस माने ठे के कोई जीवने दुःख थाय ते न करवुं, ने ज्यारे नास्तिक थाय त्यारे तो कोईने दुःख देवानी फीकर रहेती नथी तेथी तो डुनियाना विचारथी अने न्यायथी ए अयोग्य थाय ठे. आ ववी हरकतो तपासतां जीव मानवो, अने सुख दुःख क-र्मना संजोगथी वने ठे, एम मानवाथी वधां दूषण टली जाय ठे ए कर्मनुं स्वरुप मारा करेला प्रश्नोत्तर रत्नचिंतामणिमां बहु वि-

स्तारे ठे त्यांथी जोई लेवुं.

प्र. १०. तमारा कहेवा प्रमाणे कर्मना संजोगथी बधुं बने ठे त्यारे जीव एकलो कांइ करी शकतो नथी ?

उ. जीवनी शक्ति तो अनंती ठे, पण कर्मने वशीज्जुत ठे त्यांसुधी एकली आत्मानी शक्ति चलावी शकतो नथी. जेमकोई महोदो राजा होय ने ते केद पने ठे, त्यारे पोतानुं जोर चालतुं नथी, तेम कर्मना वशमां जीव पनयो ठे, त्यांसुधी आत्मानी प्रवृत्ति आत्मा जरुनी संगत विना करी शकतो नथी.

प्र. ११. कर्मना संबंधथी प्रवृत्ति करे ठे त्यारे जीवनी शक्ति तो न रही, त्यारे जीव पदार्थ शा सारु मानवो जोइए ?

उ. जीव विना जरु तो कांइ पण करी शकवानो नथी. कारण जे जेनामां जरु स्वजावठे चेतन स्वजावनथी ते शुं करी शके? जेटली जेटली विचार शक्ति ठे ते चेतननी ठे, जरुमां ए स्वजाव नथी. पांचज्जुत तमे मानो ठो ते पण जरु ठे, तेमां पण विचारशक्ति नथी. पांचज्जुत खावानी रसोइमां पण मले ठे, पण तेमां कांइ जीवशक्ति उत्पन्न थती नथी; माटे पांचज्जुतनी वातमां पण बहु प्रश्न ठे ते प्रकरण रत्नाकर जाग बीजामां पाने १७७ मे नास्तिकनो संवाद ठे त्यांथी जोवुं.

प्र. १२. तमे कहो ठो के जरुमां चेतनशक्तिज नथी, त्यारे तमे पण बुद्धि वधवाने सरस्वती चूर्ण खवनावो ठो. वली शास्त्रमां पण वज्र रुषज्ज नाराच संघयण होय तो कृपकथ्रेणी मांफी शके, वली "प्रश्नोत्तर रत्न चिंतामणि"मां पण यात्राना फलमां सार पुद्गल फरसवाथी सारी बुद्धि थाय एम जणाव्युं ठे. ते जरुनी शक्तिथी केम बने ठे ?

उ. जरु ठे तेनी शक्ति ज्यांसुधी कर्म सहित जीव ठे ने कर्म करी आत्मानो स्वजाव अवरार्इ गयो ठे, ते आवरण करना-

(८)

र पुञ्जल ठे. ते पुञ्जलो एवा मळ्या ठे के आत्मानी ज्ञानशक्ति चालवा देता नथी. तो सरस्वती चूर्ण प्रमुखना सार पुञ्जल ठे. तेतो जेम औषध खाईएठीए तो शरीरमां रोगना पुञ्जलने काढी नांखे ठे, तेम शरीरमां वायु प्रमुखथी इंडियोनी शक्तिने हरकत होय ते दूर करे ठे. एटले चेतनशक्ति चालवामां जे अरुचण ह-
ती ते दूर थई एटले जे बुद्धि इती ते चाली शके ठे. जेम आं-
खोने पाटो बांध्यो होय अने खशेमी नांखीए तो आंखेथी जोई
शकीए. पाटो जवाथी कांई आंखमां जोर आवतुं नथी; परंतु बा-
धाकारी टली गयुं, तेमज सरस्वती चूर्ण करे ठे. संघयणनुं बल
पण जेम कानमां रोग थयो होय तेथी आत्मा ठे तोपण सांज-
ली शकातुं नथी, केमके काननो ज्ञाग बगन्यो ठे ते सुधरे एट
ले सांजले ठे. तेम संघयण बलवान होय तो आत्माने पोतानुं
काम करवाने बाध करनारनी हरकत रहेती नथी. तेथी पोतानी
ज्ञानशक्ति चाली शके ठे. जेम निर्बल माणसने लाकमीनो टेको
होय तो चालवाने अरुचण परती नथी तेम आत्मा कर्म आव-
रण सहित ठे, त्यां सुधी निर्बल ठे. तेथी टेकारुप संघयणनुं बल
जोईए ठे. सर्वथा कर्मथी रहीत थाय त्यारे देहरहीत थाय ठे, अ-
ने त्यारे पोतानी आत्मशक्ति जेटली ठे ते चाले ठे. तेमां कांइ
पण पुञ्जलनो आधार जोइतो नथी. जेम निरोगी आंखवालाने
चशमां जोइतां नथी. आंखनी शक्ति घटी होय तेने चशमां जो-
इए ठे. तेमज कर्म आवरणरुप रोग ठे, त्यांसुधी जे जे ज्ञान
थाय ठे ते इंझीझना बलथी थाय ठे, त्यांसुधी सारा पुञ्जलनो खप
परु ठे. जेमके केवलज्ञान प्रगट थाय ठे, त्यारे कोईपण इंझिनो
खप परतो नथी. पोतानी आत्मशक्तिथीज ज्ञान थाय ठे. माटे
आत्मशक्तिमां कांईपण जरुनो खप परतो नथी. जेम जेम जरु
संगत वूटशे तेम तेम आत्मज्ञाव प्रगट थशे, अने संसारमां रख-

(९)

रुवानुं मटशे. आत्माना अवला विचारो धाय ठे ते ते जरुनी संगतनां फल ठे. ते जरुनी संगत बूटशे, ने आत्माना सन्मुख थशे त्यारेज जे जे खरा विचार ठे ते जसाशे, त्यांसुधी जसाशे नहि, माटे जरुनी संगत उठी करो के सर्व सारुं धाय.

प्र. १३ जरुनी संगत उठी करवाने शुं करवुं ?

उ. सद्गुरुनी संगत, निस्पृही निर्विषयी, स्वात्माज्ञावी एवा पुरुषनी सोबत करवाथी मार्ग पामशो.

प्र. १४. तमारा कहेवा प्रमाणे सर्वे कर्मथी बने ठे तो तो जेम बनवानुं ठे तेम बनशे. उद्यम करवानुं शुं काम ठे ? उद्यम तो आगल तमे नकामो कयों ठे.

उ. अमारा जैन शासनमां तो हरकोई कार्य धाय ठे ते पांचे कारणो मळयाथी थाय ठे. अने ते पांच कारणामां उद्यम पण कह्यो ठे. तमे तो एकला उद्यमथीज कार्य मान्युं ते अमे न थी मानता, केमके प्रत्यक्ष जोईए ठीए जे उद्यम बहुए करे ठे पण पुन्यनी खामी होय तो मलतुं नथी. वली एकला उद्यमथी धाय ठे त्यारे तेने सारी करणी करवानी बुद्धि नाश पामे ठे, केमके एना मनमां पूर्वता पुन्यनी श्रद्धा नथी के पुन्यथी थशे, एटले पुन्य करवानो उद्यम नष्ट थई जाय ठे, तेम केटलाएक ज्ञावी उ-पर रहे ठे के जेम बनवानुं हशे तेम बनशे. ते पण निरुद्यमी धाय ठे. ते पण कामनुं नथी. पांचे कारणाना जोग मलवाथीज कार्यनी सिद्धि धाय ठे.

प्र. १५. (अ) पांच कारण शी रीते मानो ठो ?

उ. पांच कारण ते काल, स्वज्ञाव, नियत, उद्यम अने पूर्वकृत. आ पांच कारण मले ठे त्यारे हरेक कार्य धाय ठे. काल ते हालमां पंचम काल ठे. तो पंचम कालमां कोई जीव मुक्तिमां जई शके नहि. त्रीजो चोथो आरो वर्ततो होय त्यारेज जीव मोक्ष

पामे. जेम नुष्ण रूतुमाज आंबो फले. स्त्रीनी उमर जोईए एट-
 ली नथी थई त्यां सुधी गर्ज घारण करे नहि, तेम हरेक काममां
 कालनी सामग्री मलवी जोईए. कालनी सामग्री चोथा आराना
 जीवने मली पण ते जीवमां ज्ञव्य स्वज्ञाव नथी त्यांसुघो मुक्ति
 पामे नहि माटे ज्ञव्य स्वज्ञाव जोईए. ने त्रीजा चोथा आरामां
 घणा ज्ञव्य जीव हता एटले स्वज्ञाव कारण मळ्युं, पण ते जीवे
 समकित प्राप्त कर्युं नहि, तेथी नियत कारण मळ्युं नहि. त्यारे
 कोई कहेज्ञे जे श्रेणीक महाराज तथा कृष्ण महाराज तो द्वाय-
 क सम्यक्त्व पाम्या हता. तेमने नियत कारण मळ्युं, पण केम
 मोक्षे गया नथी ? एनुं एम समजवुं के ए त्रण कारण मळ्यां,
 पण मोक्ष साधननो उद्यम कर्यो नहि. जेम आंबानी रूतु
 ठे. वंध्यपणुं आंबामां नथी. ते स्वज्ञाव अने सांजर विगेरे आवी
 ठे. ए त्रणे कारण मळ्यां; पण जो ए आंबानुं रखोपुं न करे, पा-
 णी विगेरे जे आंबाने जोईए ते शींचे नही तो फलवंत आंबो न
 आय, तेम समकित पाम्या पण ज्ञान दर्शन चारित्र प्रगट करवानो
 उद्यम न करे, तो मुक्ति मले नहि. तेमज श्रेणिकराजाए संजम
 आराधन न कर्युं तेथी तद्ज्ञव केवलज्ञान पाम्या नहि. हवे उ-
 द्यमथी जो केवलज्ञान आय तो शुलीज्ज प्रमुख मुनि महाराजे
 तप संजमनो घणो उद्यम कर्यो हतो ते ठतां केवलज्ञान न पाम्या
 तेनुं शुं कारण ? पांचसुं ज्ञवीतव्यतानो जोग मलवो जोईए. शुली-
 ज्जने हजी कर्म जोगववां बाकी हतां तेथी मोक्षे गया नहि. क-
 र्मनी स्थितिठ जे जे मुनिनी परिपक्व आय ठे ते ते मुनिउद्यम
 करवाथी केवलज्ञान पामी सिद्ध सुखने पामे ठे. वली पण पामज्ञे.
 माटे पांचे कारण मलवाथी मोक्षरूप कार्य थज्ञे. आ अधिकार
 प्रकरणरत्नाकर ज्ञाग ? लाना पाने ? ३६ मे ठे त्यांथी जोई लेवो.
 वली विनयविजयजी महाराजे स्याद्वादनुं स्तवन रच्युं ठे तेमां

पण विस्तारे कहां ठे. ते त्यांथी जोई लेवुं. आ पांच कारणमांथी
 एक एक कारणनी मुख्यता लई जुदा जुदा मतोंनी कळ्या ठे,
 तेमांथी आत्मार्थी ए जोवुं के आ पांचेना मेलापथी जेवुं थायठे तेवुं
 एक एक कारणथी अंतुं नथी. केटला एक उद्यमनी महत्त्वता गणी
 उद्यम करे ठे, पण ज्यारे धारेवुं कार्य अंतुं नथी त्यारे चित्तमां
 विखवाद आवे ठे, पण जो कर्मनी प्रतीत होय तो तेथी कर्मनो
 विचार करे जे वेपार तो कर्यो पण पूर्वकृत पुण्यनी खामी ठे,
 तेथी पेदा कर्युं नहि. हवे विकल्प करीने शुं करीश, एम विचार
 करी समता लावे. वली केटला एक एम कहे ठे के जांवी बनवानुं
 हशे तेम बनशे, एम विचार करी उद्यम करता नथी तो एवा
 जीवो पण प्रजुना मार्गनो लाज लई शकता नथी; कारण के प्रजु-
 जीए कर्म वे प्रकारनां कहां ठे, तेमां एक उपक्रमी अने बीजुं
 निरुपक्रमी. हवे जे निरुपक्रमी कर्म ठे तेमां तो उपक्रम लागवा-
 नुं नथी, पण उपक्रमी कर्ममां उद्यमथी उपक्रम लागे ठे, ने तेथी
 कर्म नाश पामे ठे; कारण के हायक समकित जे वखत पामे ठे
 त्यारे एक कोनाकोनी सागरोपममां पल्योपमनो असंख्यातमो
 जाग नुंठो एटली स्थिति साते कर्मनी रहे ठे. हवे जो बीजा ज-
 वनुं आयुष्य बांध्युं नथी, तो तेज जवमां मुक्ति पामशे, त्यारे आ-
 युष्य तो क्रोरु पूर्वथी अधिक कोइ पण मोहू गामीनुं नथी तो ए कर्म
 क्यां जोगवशे. अर्थात् जोगवशे नही! ज्ञान दर्शन चारित्रना आरा-
 धनरूप उद्यमे ए कर्मनी स्थिति घटानी कर्म शोना कालमां जोगवी
 लेशे वास्ते ए सर्वे उद्यमथी बने ठे, माटे जावी उपर बेशी रहेवुं
 ते जोग्य नथी. जे जे कार्य करवुं होय तेमां उद्यम तो करवो,
 तेमां पण उद्यम करतां कार्य न अयुं त्यारे विचारवुं जे आ का-
 र्यमां अंतराय कर्म जोर मारे ठे, ते कारणनी खामी पनी तेथी
 मारुं कार्य अयुं नहि, एम विचारथी समजावमां रहेवुं तेथी चित्त,

प्रसन्न रहेशे. नवां कर्म नहि बंधाय माटे जे जे कार्य करवुं होय तेमां पांच कारणमांथी जे जे कारणनी खामी होय, त्यां सुधी कार्य थशे नहि. एम विचारी न थएलानो संताप करवो नहि. कोइ वखत उद्यम कर्यो पण खामी जरेलो कर्यो तो रोथी पण कार्य थाय नहि. तो फरी उद्यम करवो. आ विषे एम समजवुं के जे जे वखत जे करवा योग्य होय ते करवुं. आ मुजबनां पांच कारणना जोगथी कार्य थाय, एम जैन आगमनुं कहेवुं ठे, तेज श्रमने मनोवांठितने पूरनार ठे.

प्र. १५. (ब) जैन आगमनी मर्यादा मने पण बहु सारी लागे ठे. आ पांच कारणना संजोगथी कार्य थाय एमां कांई शंका रहेती नथी, पण तमोए जीवनुं स्वरूप बताव्युं ते जोतां अनंत ज्ञानादि शक्ति रही तो ते प्रगट शी रीते करवी ?

ज. अठार दूषण ज्यां सुधी जीवमां ठे त्यां सुधी जीवनी जे जे आत्मशक्ति ठे, ते प्रगट थती नथी. ते अठार दूषणनां नामः— दानांतराय, लाज्जांतराय, जोगांतराय, उपजोगांतराय, वीर्यांतराय, हास्य, रति, अरति, जय, शोक, डुगंठा, काम, अज्ञान, मिथ्यात्व, निडा, अव्रत, राग, द्वेष. आ अठार प्रकारना अवगुण टाली, नांखे त्यारे आत्माने गुण प्रगट थाय, अने जन्म मरणना फेरा टले.

प्र. १६. दानांतराय ते शुं ?

ज. दान एटले आपवुं ते. संसारमां दान पांच प्रकारनां ठे ते—अजयदान, सुपात्रदान, अनुकंपादान, कीर्तिदान, उचितदान, आ पांच प्रकारनां दान ठे तेनो अंतराय होय त्यां सुधी जीवदान दई शकतो नथी.

सुपात्रदान ते तीर्थंकर महाराज, सामान्य केवलज्ञानी, आचार्य, उपाध्याय, साधु मुनिराज, तथा उत्तम श्रावक, सम्यग्दृष्टी, मार्गानुसारी आ सरवे सुपात्र ठे. एवा पुरुषोनो जोग बने

अने पोतानी पास जोगवाई पण होय एवा पुरुषोने आपवामां लाज पण जाणतो होय तोपण दान अंतराय करी आपी शके नहि. अने दान अंतराय कर्मनो क्योपशम थयो होय, तोआपी शके. अजय दान ते कोई जीवने मारी नांखतो होय तो तेने बचावे. ते जीवने बचावतां पोताने कष्ट वेठवुं पने तो वेठे पण ते जीवने बचावे. वली जे पुरुषोने विशेष दान अंतरायनो क्योपशम थयो होय, तेतो पोताना खावा पीवा सारु पण कोई जीवनी हिंसा थवा देता नथी. पोते कष्ट सहन करे. अचित्त (जीव रहित) वस्तु मळे तेज ले. नही मळे तो पण जीवनी हिंसा थाय तेवुं ले नहि. पोतानुं मरण थाय ते कबुल करे पण कोई जीवने दुःख थाय एम करे नहि. एवा पुरुषो तो कोई पण कारणे कोई पण जीवने दुःख थाय तेम करे नहि. कारण के जेम मने कांइपण पीना थाय ठे तो दुःख थायठे. तेम बीजा जीवने पण दुःख थाय माटे कोईने दुःख थाय ते मारे करवुं नहि. आवी रीते वर्तवाथी अजयदान थाय.

अनुकंपादान ते कोई जीव दुःखी होयने पोतानी पास वस्तु होय तो ते आपीने तेने सुखी करवो. पढी थोनी जोगवाई होय तो थोनुं आपवुं. वधारे जोगवाई होय तो वधारे आपे. शरीरनी महेनतथी दुःख टलतुं होय तो महेनत करीने तेनुं दुःख टाले. एमां पात्र अपात्रनो विचार ठे नहि. फक्त दुःखी जीवनुं दुःख ज्ञांगवानी बुद्धि ठे. वली जेने ज्ञाननी शक्ति ठे तेमणे अधर्मी जीवने ज्ञाननो बोध करवो. ते पण अनुकंपादान ठे. औषधादिक होय ते आपीने सुखी करवो. जेम बीजो जीव सुखी थाय एवी बुद्धि करवुं, ते अनुकंपा दान जाणवुं. एनो अंतराय होय तो ए दान खरी जोगवाइए करी शके नहि, अने ए अंतरायनो क्योपशम थयो होय तो ए दान दई शके. आ त्रण

दान आत्माने हित कर्ता ठे. चोष्टुं कीर्तिदान ते पोतानी कीर्तिं धाय ते सारु आपवुं. बीजुं शासननी कीर्तिं सारु आपवुं. एटले जैनी लोक शुं दानेश्वरी ठे! शुं उदार दीलना ठे! धन्य ठे जैन धर्मने, एम धर्मनी प्रशंसाने सारु आपवुं ते एक सम्यक्तवनो प्रजाविक गुण ठे ए पण अंतराय कर्मनां आवरण खड्यां होय तो बने ठे. पांचमुं उचित दान. संसारी कुटुंबादिकने उचित प्रमाणे आपवुं ते. ए पण अंतराय होय तो उचित साचवी शके नहि. ए रीते पांच प्रकारनां दान ठे. तेमां पाठलां वे दानथी आ लोकने विषे जश कीर्तिं धाय ठे. नीति जलवाय ठे. माता पिता प्रमुख उपकारी ठे. तेमना उपकारनो बदलो वले ठे जे उचितमां नथी समजतो ते पापनो जागी धाय ठे. वली पहेलां त्रण दान ठे ते आत्माने हितकारक ठे. ते ज्यारे दानांतराय तुट्यो होय तो ज गुणवंतने गुणवंत जाणी आपवानो विचार धाय. त्यारे जेटलो जेटलो दानांतराय तुट्यो एटलो आत्मा विशुद्ध धाय. इहां कोईने शंका थरो जे मुनि महाराजो विगेरे शुं दान दे ठे ? ते विषे समजवुंजे ज्ञानदान जेवुं जगतमां बीजुं कोई दान नथी. माटे मुनि महाराजो ज्ञान्य जीवने ज्ञान ज्ञावे ठे. ज्ञाननो उपदेश दे ठे, तेथी ते जीवो अकार्य एटले नहि करवा जोग कामथी मुक्त धाय ठे, अने पापनां काम करता नथी. एथी दुर्गतिनां दुःख जोगववां परतां नथी. अने सद्गति जे देव लोक प्रमुख तेना सुखनीप्राप्ति धाय ठे. तो ए सुखना आपनार ए गुरु महाराज ठे तो कोईथी न अपाय एटलुं दान आप्युं. केटलाएक तीर्थंकर महाराजनो उपदेश सांजली संपूर्ण तीर्थंकर महाराजनी आज्ञा शिरपर चढावी सर्वथा राग द्वेषथी मुक्त धाय ठे. केवल पोताना आत्म धर्ममांज वर्ते ठे. तेथी केवलज्ञान पामी मुक्तिमां जाय ठे त्यां सदा स्थिरपणे रहे ठे, फरी संसारमां आ-

वचुं नथी. जन्म मरणनुं दुःख टली जाय ठे. सर्व प्रकारना विकल्पो टली जाय ठे. पूर्ण आत्माना गुण प्रगट थाय. बाधाकोई प्रकारनी नथी एवं अव्यावाध सुख प्राप्त थाय ठे. तो ए आपनार तीर्थकर महाराज ठे. एज दानांतराय क्य थवाथी आत्मां अनंत दान शक्ति प्रगट थई ठे. तेथी ज्ञाननुं दान देई जगत्ने जव दुःखथी मुकावे ठे. जे कांई करी न शके एवं अद्वैत ज्ञानदान ठे. वली गृहस्थपणामां हता त्यारे रोज एक वरस दिवस सुधी एक करोरु ने आठ लाख सोनईआनुं दान दीधुं एवा दानेश्वरी जगत्मां कोई नथी. ए दानांतरायना क्योपशमनुं फल ठे. वली ज्यारे केवलज्ञान थाय ठे त्यारे सर्वथा दानांतराय क्य थाय ठे तेना प्रजावे ज्ञान दान ठे ए व्यवहारमां, ने निश्चयमां पोताना आत्माना गुण अवरार्ई गया हता, ने बहिरात्म दशा थई हती ते टली पोताना गुण पोताना आत्मामां आव्या ते रूपदान गुण प्रगट थयो ठे ने सदाकाल अवस्थित ठे, ने ते गुण सिद्ध जगवान् थाय ठे त्यारे कायम रहे ठे. ए जीव पोतानी आत्मसत्ताने ध्यावतां ते वर्तना करवाथी दानांतराय क्य थाय.

प्र. १७. दानांतराय शाथी बंधाय ठे ?

ज. दान हरकोई पांचे प्रकारमांथी करतुं होय, तेने कहे जे ए दान आपचुं तेकरतां पेटे खावुं ठीक ठे ते ठांकी लोकोने आपवामांशुं फायदो ठे. वा गुणवंत होय तेने निर्गुणी ठरावी आपे नहि. वली आपता होय तेने ना कहे तेनी निंदा करे तेने कहे जे आतो नरुज ठे कांई पैसा खरचवानो विचार करतो नथा. वा पोते शक्तिवान होय ने दान आपनारनो महिमा थाय ते जोईने तेना उपर रोष करे, पोताथी बने तो तेनुं बिगाने, तेनी हीलना करे, वली कदापि दान आपे तो तेनो अहंकार करे, महारा जेवो ज-

गतमा कोण दान देनार ठे. में धर्मनां काम कोई न करी शके
 तेवां करीं. ए आदे अनेक प्रकारना कारणोधी जीव दानांतराय
 कर्म बांधे ठे, अने जे आत्माधीं ठे ते तो विचार करे ठे जे ज-
 गवाने वरशीदान दीधुं ने में शुं कर्युं? महारा आत्मानो तो
 दान गुण अवराई गयो ठे ते प्रगट करवो जोईए, अनंत दान दे-
 वानी आत्मानी शक्ति ते तो कांईपण प्रगट करी नथी. फक्त
 पुन्य उदयेधी धन मळ्युं ठे; ते पण जेटलुं महारा जोगववामां
 वापरुं तुं तेटलुं दानमां वापरतो नथी. तो हुं शुं अहंकार करुं. पू-
 र्वेना मोटा पुरुषो मूलदेव जेवा के जेने त्रण दिवस थयां अन्न
 मळ्युं नथी. त्यारवाद अरुद मळ्या तो पण मनमां आव्युं के कोई
 सुपात्र मुनि मले तो तेमने आपीने खाऊं. एम वीचार करे ठे
 एटलामां ज्ञान्यशालीने मासखमणना पारणावाद्या मुनि म-
 ळ्या. तेमने अरुदना वाकला आपी दीधा. जेहना दान गुणना
 महिमाधी आकाशे वाणी थई. दान प्रशंस्युं, ने सातमे दिवसे
 राज मलशे एम देवताए कह्युं ने तेमज मळ्युं. तो हे चेतन तें
 तो बती वस्तुए पण एवं दान दीधुं नहीं तो शुं अहंकार करे
 ठे. पूर्वेना एवा गुणवंत पुरुषो पोतानुं धन अने शरीर बने गुरुने
 अर्पण करे ठे; ते पण तें कर्युं नथी. तो तुं शुं अहंकार करे
 ठे. देवनी जक्तिमां खामी न पने ते सारुं रावणे पोतानी
 नस काढीने वीशाए बांधी गायन जारी राख्युं. तो एवी तें ज-
 गवंतनी जक्ति करी वा इव्य वापर्युं वा शरीर वापर्युं के तुं अहंकार
 करे ठे? पूर्व पुरुषोए अन्नयदान सारु कोई जीव मरतो होय तो
 ते बचाववाने पोतानी दोलतो आपी ठे ते तें आपी? के अहंकार
 करे ठे? शांतीनाथ महाराजे तीर्थकरनाम कर्म बांध्युं. ते जीवे
 कबुतर उगारवा सारु पोताना शरीरनुं मांस कापीने आपवा
 मांर्युं. जुठ दानेश्वरोपणुं ! तें एवं तो अन्नयदान नथी कर्युं.

के अहंकार करे ठे ? सर्व जीवने अन्नयदान थाय ते सारु च-
 क्रवर्तिनी रिद्धि गोनीने संजम लीधुं. तो चेतन तें शुं कर्णुं के
 अहंकार करे ठे सगराम सोनीए सोनाना अहारे ज्ञान लखाव्युं
 तेमानुं में शुं कर्णुं. के अहंकार करुं. वडी कुमारपाले ज्ञान ल-
 खाववाने तारुपत्र नही हतां तेथी कागल उपर पुस्तक लखता
 जोई हेमचंड आचार्य महाराजने कहुं जे केम कागल उपर पु-
 स्तक लखावो ठो? त्यारे आचार्य महाराजे फरमाव्युं जे हाल
 तारुपत्रनी खोट ठे. तेज वखत पोते निश्चय कर्यो जे ज्यारे ता-
 र्पत्र पुरां करुं त्यारे अन्न पाणी लउं. ते वखत प्रधाने कहुं के
 तारुपत्र दूर देशथी आवे ठे. माटे ए नियम केम पुरो थो. तो
 पण पोते कहुं जे एतो अन्नग्रह लीधो. गमे तेम थाय तो पण
 तारुपत्र पुरां कर्या विना अन्न पाणी लउं नहि. पढी एमना उग्र
 अन्नग्रहना प्रजावथी पोताना बागमां खरुतारु हता ते असल तारु
 थई गया. ने अन्नग्रह पुरो थयो. तो चेतन तें ज्ञान केटलां ल-
 खाव्यां? केटला आवा अन्नग्रह लीधा के ज्ञानमां काई अल्प
 खरच करी अहंकार करे ठे. तें साधर्मीनी शुं वञ्चलता करी? कु-
 मारपाले स्वधर्मीने राज्यमां रोजगारे दाखल कर्या. एवा तें शुं
 नपकार कर्या के अहंकार करे ठे. संप्रती राजाए सवाक्रोम जि-
 नबिंब नराव्यां. तेमानुं तें शुं कर्णुं? के अहंकार करे ठे. घनाजीए
 ठेर ठेर घन मेलव्युं. ने ते पोताना ज्ञाने आपी परदेश चाली
 नीकड्या तें एवुं कुटुंबनुं रखोपुं शुं कर्णुं के अहंकार करे ठे. वि-
 क्रम राजाए तथा नोजराजाए एक एक श्लोकना लाखो रुपीया
 दानमां आप्या. तेमां तें शुं कर्णुं? सिद्धसेन दिवाकरजी महाराजे
 चार श्लोक कह्या तेमां विक्रमे चारे दिशानुं राज्य आप्युं. हवे विचार
 एवुं तें शुं दान दीधुं? के अहंकार करे ठे. आवी सुंदर जावना
 ज्ञानीने दान दई अहंकार न करतां दान आपवानी बीजाने प्रे-

रणा करे ठे कोई दान करे ठे, तेनी प्रशंसा करे ठे, दानना अति-
 शय व्यसनी धाय ठे, पोताने पहेरवानुं वस्त्र सरखुं पण आपी
 देई पोते दुःख जोगवे ठे, एवा दानना उत्कृष्टा ज्ञाव जेम जेम
 धाय ठे, तेम तेम दानांतराय तूटे ठे. दातारनी सोबत करवी
 दानना फलनां शास्त्र सांजलवां, विषयनी लाखसा ठांरवी, वि-
 षयनी लाखसावालो तो विचारे ठे के हुं दान दर्श तो पठी हुं
 शुं खाईश. एम पुजल सुखमां मग्न थवाथी दान दर्श शकतो नथी.
 ने दानांतराय बांधे ठे, अने जेहने दानांतराय तूटवानो ठे. ते तो
 विचारे ठे के हे आत्मा तारो स्वज्ञाव ज्ञानदर्शन चारित्र गुणमां
 रहेवानो ठे. आ शरीर ते तुं नहि, शरीर कर्म संजोगे मळ्युं ठे,
 तो एने पुष्ट करवाथी नवां कर्म बंधाशे. जे जे विषय जोगवीश
 तेथी कर्मबंधाशे. ने आ घनादिक पुन्य उदयथी मळ्युं ठे तो पण
 ए झ्यनी ममता करीश तो कर्म बंधाशे. ने तारो आत्मा
 अवराशे. माटे ए झ्यनुं दान करीश तो जे झ्यवने विषय
 जोगवी कर्म बंधाय, ते नही बंधाय. माटे आ झ्य जेम बने तेम
 सुपात्रमां वापरवुं. आवी ज्ञावना ज्ञावे ठे. वली ज्ञावे ठे के
 ताहरा आत्माना गुण प्रगट करी आत्माने आपवा ते दान गुण
 ठे ने ए घनादिकनी ममता ठे. तेनो त्याग धाय तो जेटली जेट-
 ली ममता ताहरी त्याग अई एटलो आत्मा निर्मल थयो ने तें ताहरा
 आत्माना गुण आत्माने प्रगट करी आप्या. एज स्वाज्ञाविक दान
 गुण प्रगटथो. आवा विशुद्ध ज्ञावथी दानांतराय तूटे ठे. एम अ-
 नुक्रमे सर्वथा तूटे ठे.

प्र. १८. लाजांतराय ते शुं ?

उ. जे जे लाज थवाना ते लाजांतराय तूटवाथी थवाना
 ठे. हवे ते लाज वे प्रकारना. एक संसारी लाज ने एक आत्मीक
 लाज. ए बनेमां अंतराय कर्म पीने ठे. प्रथम संसारी लाज ते

(१८)

शरीर निरोगी मलबुं, स्त्री, पुत्र परिवार मलबो, धन मलबुं, अनुकुल माणस नोकरो मलवा, ने जे जे वखत जे जे इच्छा थाय ते मलबुं. विद्याकला शीखवी ए वधो लाजांतराय कर्मनो कयोपशम थयो होय तो मले तेमां थोनो कयोपशम थयो होय तो थोमुं मले. विशेष थयो होय तो विशेष मले. अने जे जे वस्तुनो अंतराय होय ते ते लाज मली शके नहि. उत्तम पुरुषोए ए कर्मनुं स्वरूप जाण्युं ठे. तेथी ए वस्तु नथी मलती तेनो संताप करता नथी. मनमां कलेश जेहने आवे ठे ते पण विचारे ठे. के पूर्वे लाजांतराय कर्म बांध्युं ठे. तेथी नथी मलतुं. पूर्वे कर्म बांधती वखत विचार कयों नहि. ने हवे संताप करे ठे. ते शुं कामनो. ग्राम विचारथी संतोषमां रहे ठे. तेथी लाजांतराय कर्मनी निर्जरा करे ठे. विशेष उत्तमं पुरुषने तो विचारबुं पण नथी पणतुं. सहेजे समजावमांज रहे ठे. जे थाय ते जाणवानो आत्मानो धर्म ठे. तेमां रही जाणी ले ठे पण विकल्पो करता नथी. अज्ञानी जीवो ठे ते लाज नथी मलतो, त्यारे पारकाना दोष काढे ठे. केटलाएक देवने दोष आपे ठे. अहो देव तेंआ शुं कयुं ? में ताहरुं शुं बगारुं हतुं वली सामा माणस साथे लने, चीरुई जाय. वैदनी साथे काम पारुं होयने सारुं थवानो लाज न मल्यो तो तेना उपर द्वेष करे ठे. एमज लाज मलवाथी फुलई जाय ठे अहंकार करे ठे हुं केवो धनवान हुं. हुं केवो हुं शीयार हुं के जे व्यापार करुं हुं तेमां पेदाशज करुं हुं. खोट जायज नहि. लाजज मले. राजा होय तो राजनो लाज मल्यानो वा राजमां व्याजबी पेदाश थाय वा गेरवाजबी रीते लोक उपर जूलम करी पैसा लई लाज मेलवी तेनो अहंकार करे. वली कारजारी होय ते लोको पासे लांच लई लाज मेलवी तेनो अहंकार करे, वा लोक उपर जूलम करे. राजा खुशी थई मान

आपे, इनाम आपे अथवा रावबहादुर प्रमुखना इलकाब आपे ते लाज मेलवी अहंकार करे, जे अनीति ए चाड्यो तेनी पोतानी प्रशंसा करे. लुच्चाई करी मनमां विचारे, केम केवी तदवीर करी कोई-ना जाणवामां न आव्युं. ने में महारो लाज मेलवी लीघो. ए-वा अनेक प्रकारना अहंकार करे. वली कोईनुं खरुं देवुं होय ते खोटी रसीदो बनावी सरकारमां पसार करी तेनुं लहेणुं खोटुं करी मनमां लाज मळ्याथी खुशी थाय. आवी खोटी वर्तना करवाथी जीव लाजांतराय कर्म बांधे ठे. तेथी पाठो लाज मळवो मुश्केल पने. आत्मीक लाज ते पूर्णतो त्यारे प्राप्त थडो के ज्यारे सर्व कर्म क्षय करी आत्मानुं अनंत ज्ञान, अनंत दर्शन, अनंत चारित्र, अनंत वीर्य, अव्याबाध सुख, अक्षय पदनुं, अजरा, अमरणा, अजन्म, अगम, अगोचर, अगुरु लघु, आदि अनंता गुण प्रगट करे त्यारे आत्माने लाज प्राप्त थयो. ते सर्वथा प्रकारे वारमे गुण स्थाने सत्ताबंध नदयथी ए कर्म खपी जाय त्यारे थाय ठे. हवे अंशे अंशे तो चोथा सम्यक्त्व गुण स्थानथी प्रगट थाय ठे. जेटलो आत्मानो गुण प्राप्त थयो एटलो लाज थयो एहवा गुणस्थानना गुण प्राप्त करवाना कारणरूप प्रवृत्ति थवाथी पण लाज थाय ठे. ते लाज पण लाजांतराय तूटवाथी थाय ठे. हवे ते शुं शुं थाय. ते दान, शील, तप, ज्ञाव. हवे ए चारे वस्तु प्राप्त थवा रूप लाज लाजांतराय तूटवाथी थाय ठे.

प्र. १९. दान ते शुं ?

उ. दानांतरायना स्वरूपमां कहुं ठे ते मुजब दान करी शके, तो दान गुण प्रगट थयो तेज आत्माने लाज थयो. तेमां जे जे अंशे गुण करी शके एटलो लाज प्राप्त थयो समजवो.

प्र. २०. शील ते शुं ?

उ. शील कदेतां आचार ते पांच प्रकारनो ठे तेमां प्रथम

ज्ञानाचार, ते ज्ञानाचार संपूर्ण तो अनंत ज्ञान प्रगटे त्यारे ते रूप लाज मलशे. अने तेना कारण रूप मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान ए चार प्रगट आय, त्यारे चारनो लाज थयो. ते-टलो लाजांतराय नथी तूट्यो तो मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान प्राप्त आय ठे. अथवा मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, मनःपर्यवज्ञान आय ठे. तेवा पण लाजांतराय कर्म, नथी क्षय थयां ने श्रोतो क्षयोपशम थयो ठे तो मतिज्ञान, श्रुतज्ञान वेज प्रगटे ठे. तेटलो लाज थयो. अने तेनी साथे समकितनो पण लाज आय, कारण जे समकित विनां मति श्रुत अज्ञान कहां ठे. तेथी पण कमी क्षयोपशम थयो होय तो समकित रहित ज्ञान ते रूप लाज आय. तेथी बुद्धिमां कुशल होय, संसारी काममां हुंशीयार थाय पण आत्मीक ज्ञान न आय. आत्माना कल्याणरूप ज्ञान तो सम्यक्त्वज्ञान ठे ते काम लागे. सम्यक्त्वज्ञानरूप लाज आय. ते ज्ञान कोईने द्वादशांगरूप ज्ञान आय ठे; तेटलो लाजांतराय तुटे तो मुक्तिने घणा नजीक आय. कोईने चौद पूर्वनुं ज्ञान आय. ते चउद पूर्वनां नाम ? उत्पाद पूर्व, जेमां इव्यना पर्यायना उत्पादनुं स्वरूप ठे. २ अग्रायणी पूर्व जेमां सर्व इव्य सर्व पर्यायनुं परिमाण दर्शाव्युं ठे. ३ वीर्य प्रवाद पूर्व. तेमां कर्म सहित जीवना, कर्म रहित जीवना तथा अजीवना वीर्य एटले शक्ति तेनुं विस्तारे स्वरूप ठे ४ अस्ति नास्ति प्रवाद पूर्व. ते मध्ये धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, आकाशास्तिकाय, जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय, काल ए ठए इव्य स्वस्वरूपे अस्ति पर स्वरूपे नास्ति आदे वर्णन ठे. ५ ज्ञान प्रवाद पूर्व, जेमां पांच ज्ञाननुं विस्तारे वर्णन ठे. ६ सत्य प्रवाद पूर्व. तेहमां सत्य संजम वचन ए त्रण वस्तुनुं विशेष स्वरूप दर्शाव्युं ठे. ७ आत्म प्रवाद पूर्व तेहमां आत्माजीव तेनुं अनेकनय मत जेदे करीने वर्णव्युं ठे. ८ कर्म प्रवाद पूर्व, तेहमां आठ

(५५)

कर्म जे ज्ञानावर्णी, दर्शनावर्णी, वेदनी, मोहनी, आयु, नाम कर्म, गोत्र कर्म, अंतराय कर्म ए आठे कर्मनी प्रकृति बंध, स्थिति बंध, रस बंध, प्रदेश बंध. ए चारे प्रकारना बंधनुं स्वरूप अतिशय करी दर्शाव्युं ठे. ए प्रत्याख्यान प्रवाद पूर्व, त्याग जोग्य वस्तुनुं तथा त्यागनुं स्वरूप कथन ठे. १० विद्या प्रवाद पूर्व, तेहमां अनेक आश्चर्यकारी विद्यानुं स्वरूप ठे. ११ पूर्वनुना कळ्या पूर्व ठे पाठांतर अवंध्य पूर्व. एटले फल वांजीयुं नथी. ज्ञान तप संजमादिकनुं शुभ फल. प्रमादादिकनुं अशुभ फल एवाशुभाशुभ फल वताव्यां ठे. १२ प्राणायु पूर्व, तेमां दशप्राण जे पांचइंइ, त्रण बल, श्वासोश्वास अने आयु ए प्राणनुं वर्णन ठे. १३ क्रिया विशाल पूर्व, तेमां कायकी आदे क्रियानुं स्वरूप संजमक्रिया, ठंदक्रिया, विगेरेनुं वर्णन ठे. १४ लोक विंदुस्तार पूर्व जेहमां लोकमां अक्षरोपर विंदुस्तार जूत ठे. तेम सर्वोत्तम सर्व अक्षरना मेलाप लब्धिनो हेतु तेनुं वर्णन ठे. एचौद पूर्वनां नाम कहां. एनो विस्तार एक एक पूर्वनी पदनी संख्यानुं मान एक एक पूर्वनुं ज्ञान लखवानी शाहीमां मेश केटली जाय. ए सर्व वर्णन नंदी सूत्रनी टीकामां ठापेली प्रतमां पाने ४८९ मे ठे त्यांथी जाणी लेवुं. पहेलुं पूर्व लखतां एक हाथीपुर मेशनो ढगलो जोइए. पठी बमणा बमणा लेवा. ते चौदमा पूर्वमां ८१ए२ हाथीपूर काजलनो ढगलो थाय. तेमां पाणी रेकी साही करी लखे तो लखाय एटलुं चउद पूर्वनुं ज्ञान ठे. पाठो तेना अर्थनो तो पार नथी. एक बीजा चउद पूर्वघर ज्ञानीना वचमां अनंतगुणी हानी वृद्धि होय ठे. जे पुरुषने जेटलो लाजांतरायनो क्योपशम थयो होय एटला अर्थ ज्ञाननो लाज थाय. कोइ मुनिने एटलो लाजांतराय न तूटयो होय तो उर्गा पूर्वनुं ज्ञान थाय. कोइने एक पूर्वनुं, कोइने बे पूर्वनुं, कोइने त्रण एम जावत् चउद पूर्वनुं थाय, वर्तमान काले पूर्वनुं ज्ञान कोइने थाय नहि. बहु ज्यारेअ-

तिशय ज्ञानी थाय तो सूत्र जे पीस्तालीश आगम तेनुं ज्ञान थाय, तेमांना अग्यार अंग हालमां ठे, बारसुं अंग विभेद गयुं ठे.

आचारांग सुयगरांग गणांग समवायांग
जगवतीजी ज्ञातासूत्र उपाशक दशांग अंतगरु दशांग
अनुत्तरोववाइ प्रश्नव्याकरण विपाकसूत्र.

ए अग्यार अंग गणधर महाराजे रचेलं ठे जे म श्रीमत् महावीर स्वामीए प्ररुप्यां तेम गणधर महाराजे सांजलीने गुंठ्यां एटले गाधारूप बनाव्यां, पण तयारबाद बार झुकाली घणी वखत पनी तेमां दरेक अंगमांथी घणो ज्ञाग विभेद गयो, ने जे थोमो ज्ञाग रह्यो ते देवकिंगणि कृमाश्रमण महाराजे लखाव्यो, तेथी नंदीजी समवायांगजीमां जेटली संख्या पदनी कही ठे तेटली रही नथी, एक पदमां ५१०८८६८४० श्लोक होय ए एक श्लोकना अठावीश अक्षर कहा ठे, ए अधिकार सेन प्रश्नमां पाना ३९ मे ठे तेमां अनुजोगघारनी टीकानी साख आपी ठे तिहांथी जोई लेवुं, उपांग १९ (बार) तेनां नाम १ उवाइसूत्र, २ रायपशोणीसूत्र, ३ जीवाजिगमसूत्र, ४ पन्नवणासूत्र, ५ सुरपन्नतीसूत्र, ६ जंबु-द्विपपन्नतीसूत्र, ७ चंदपन्नतीसूत्र नोरीयावलीसूत्रमां पाचते, ८ कप्पीया, ९ कप्पवरुंसीयासूत्र, १० पुप्फीआसूत्र, ११ पुप्फचुली-कासूत्र, १२ वन्हीदशांगसूत्र, ए रीते बार उपांग ठे.

दश पयन्ना तेनां नाम.

१ चञ्जसरण पयन्नो.	२ आञ्जपञ्चखाण पयन्नो.
३ महापञ्चखाण पयन्नो.	४ जत्तपञ्चखाण पयन्नो.
५ तंडुलवीयाली पयन्नो.	६ गणीवीज्ज पयन्नो.
७ चंदावीजय पयन्नो.	८ देविंदूस्तव पयन्नो.
९ मरणसमाधि पयन्नो.	१० हांस्थारक पयन्नो.
- ठ ठेद चार मूल सूत्र वीगेरे.

१ दशाश्रुत स्कंध.	५ वृहत्कल्पसूत्र.
३ व्यवहारसूत्र.	४ जीतकल्पसूत्र.
५ नीशीथसूत्र.	६ महानीशीथसूत्र. ए ठेद ग्रंथे.
१ श्रावश्यकसूत्र.	९ दशवैकालीकसूत्र.
३ उत्तराध्ययनसूत्र.	४ पीमनिर्जुगतीसूत्र.
१ नंदीसूत्र.	५ अनुजोगघारसूत्र.

ए पीस्तालीश आगम, ए शिवाय पण केटलाएक पयन्ना प्रमुख ठे. तेहनां नाम पण नंदीसूत्रमां तथा समवायांग सूत्रमां ठे. पक्की सूत्रमां पण ठे. पण पीस्तालीशनी मुख्यता थवानुं कारण वलजीपुरे पुस्तक लखायां. तिहां एटलांज लखायां ते-थी ते पीस्तालीश आगम कहेवायां. पण बीजा देशमां बीजां लखायां. ते पण हाल कालमां वर्तेठे एम दीपकवि एक चोपनीमा लखे ठे. तेमांथी में पण केटलाएक जोयां ठे.

रीसीजाषित सूत्र.	पौरसी मंमल.	वीतराग स्तव.
संलेखना सूत्र.	अंगविद्या.	ज्योतिष करंमक.
गञ्जा चार.	तिर्थोदगाररु.	उपदेशमाला.
सिद्ध पाहुन.	श्रावकनुं वंदीतु.	शत्रुंजय कल्पलघु.
शत्रुंजय कल्पमोटो.	शत्रुंजयकल्प.	ज्ज्वाहुस्वामीकृत गाथा१५
शत्रुंजयकल्पवेरस्वामीकृत.		शरावली पयन्नो.
वशुदेवहीरु.	श्रावक पन्नती.	अंगचुलीआ.
वंगचुलीआ.	आराधना पताका.	

आटलां सूत्र वर्तमानमां देखाय ठे. एम दीपकवि लखे ठे पण बीजा घणा देशोमां बधे कांई जोयां नथी. तो विशेष पण होय केमके नंदीसूत्रमां देवर्दिगणीकमाश्रमण महाराजे जे नाम आप्यां ते ते वखते हाजर होवां जोईए ए आगमोमांथी दश सूत्रनी निर्युक्ति ज्ज्वाहु स्वामी महाराजे करी ठे. जे चन्द्र पूर्व-

(१५)

घर इता, एटले निर्युक्ति पण पूर्वघरनी करेली मांटे सूत्र जेवी ज माने, जेमां सूत्रनो अर्थ युक्तिए सिद्ध कर्यो ठे; तथा ज्ञाष्य पूर्वघर एवा जिनज्जगणि क्कमाश्रमण महाराजजीए रची ठे. तेमां निर्युक्ति करतां घणो विस्तारे अर्थ कर्यो ठे. तेमज चूर्णी पण पूर्वघरे रची ठे, तेमां तेथी विस्तारे अर्थ ठे; तथा आ शिवाय घणा ग्रंथो तथा टीका पूर्वघर विगेरे बहुश्रुत पुरुषोना रचेली ठे, ते पण आगम जेहवाज ठे. एवां जैननां सर्व शास्त्रना तथा जे जे शास्त्रो बीजां दर्शनोमां रचेलीं ठे ते तथा व्याकरण, न्याय शास्त्र, वैदक शास्त्र, नीति शास्त्र, अष्टांग निमित्त शास्त्र, अष्टांग योगनां शास्त्र, ए सर्वे शास्त्रोना बोध मेलवी सत्य असत्यनी परीक्षा करी, सत्यनी परीक्षा करी सत्यने अंगीकार करे तो एटलो ज्ञाननो लाज्ज थयो कहीए. एवा लाज्जवाला पुरुषो ज्ञानना आचारनो आठ प्रकारे लाज्ज मेलवे ठे. ते काले कहेतां जे जे सूत्र जे जे काले ज्ञानवानां वांचवानां कहेतां ठे तेज काले ज्ञाने, चार संख्या वर्जे, ते १ सवारे सूर्य उदय थाय ते पहेली ने पंढीनी अकेक घनी, एम २ मध्यान तथा ३ संख्या वखत तथा ४ मध्य रात्री ए चारे वखत बे घनी तजवी. ए वखत कोई पण सूत्र वांचे नहि. ए वखत उष्ट देवो फरवा नीकले ठे ते जैन मार्गना द्वेषी होय तो ज्ञानारने ठल करे तेथी ए वखत निषेध्य ठे. विनय ते ज्ञानवंत पुरुषनुं मुख जुवे के नमस्कार करे, बेठा होय ते उज्जा थाय, ज्यां सुधी ज्ञानवंत पुरुष उज्जा रहेत्यां सुधी पोते बेसे नहीं, वली ज्ञानवंतने बेसवा आसन आपे. पढी उचित रीते वंदना प्रमुख करीने बेसे, पण गुरुथी लुंचा न बेसे. तेम ज्ञानीनी आगल न बेसे, पाठा उज्जा थाय तो उज्जा थाय, चाल तां पण तेमनी आगल न चाले एवी रीते जेम जेम नीतिमां उचित होय तेम तेम साचवे. तेमनुं जेम महत्त्वपणुं वधे तेम करे.

(५६)

तेमनुं वचन उल्लंघन न करे. ज्ञानवंतनी जे जे रीते पोताथी बनी शके ते तन मन अने धने करीने जक्ति करे. बीजा पासि जक्ति करावे, तेमज ज्ञाननां पुस्तक तेनो पण विनय करे. पुस्तक पासि होय तो लघु नीति, बनी नीति न करे. तेम पुस्तक होय ते ज-गोए पण ए काम न करे; तेम स्त्री आदिकना जोगादिक न करे. तेम पुस्तकनी पासि बेसी जमवुं, पाणी पीवुं न करे. ठेवट वस्त्र-नो पण अंतर राखे, तेम पुस्तक उशीके मूके नहि. वली पुस्तक लखावी ज्ञाननो वधारो करे, पुस्तक होय तो तेनी संजाल करे, वली ज्ञान ज्ञावानो उद्यम करे, पोते ज्ञाखो होय तो बीजाने ज्ञावावे, एवी रीते विनय करे, ज्ञानवंतनुं बहुमान करे. ते बाह्यथी केवल नहि पण अंतरंग प्रेमथी मनमां विचारे जे अहो! आ पुरुषनां ज्ञाननां आवरण घणां खपी गयां ठे तेथी एमनो आत्मा निर्मल थयो ठे. ए पुरुष मने ज्ञान आपे ठे ए ज्ञानना प्रज्ञावे महारो आत्मा निर्मल थयो. माहारे चार गतिमां रोलावुं बंध थयो. जन्म मरणना दुःख एमना प्रज्ञावथी मटथो, माटे आवा ज्ञानवंत पुरुषनां जेटलां बहुमान न करुं तेटलां उठां ठे. जगत्तना जीवो जे उपकार करे ते परिसा आपे तो ते अल्प काल सुख थाय. शरीरने कोई शाता करे तो अल्प काल सुख थाय, अने ज्ञानी पुरुष तो ज्ञान आपे ठे तेनुं सुख तो अनंतो काल पहोचथो, जेनो अंत नथी, तो एवा पुरुषनां केटलां बहु-मान करुं. एवा ज्ञावथी बहुमान करे. उवहाणे केहेतां उपधान ते ज्ञान ज्ञावा सारु नवकारादिकनां उपधान जे तप करवानो महानीशीथ सूत्रमां कथ्यो ठे, तथा सूत्र ज्ञावाने जोग वदे-वाना कथ्या ठे ते सुजव ते तपस्या करवी. जोगनी जे जे क्रि-याठ ठे ते करवी. हवे इहां कोईने शंका थयो जे ज्ञान ज्ञावामां तपस्या तथा क्रिया गुं करवा करवी जोईए तेनुं समाधान पुद्-

गलजाव उपरधी मोह नतरे त्यारे तपस्या थाय, वली मोह नतरे त्यारे आत्मानी विशुद्धि थाय, ने आत्मानी विशुद्धि ज्ञानावरणी कर्म नाश थाय ठे तेथी ज्ञान सुखे आवणे. वली क्रिया ठे ते तंत्र जेवी ठे तेथी सूत्रना अधिष्टायक साहाय्य करे. जेमके मल्लवादी महाराजजीने एक गाथा देवीए एवी आपी के ते गाथाथी द्वादश सार नयचक्र रच्यो, अने बौध लोको सापे जय मेल्यो, अने सोरठ विगेरेमां ज्यां शिलादित्य राजानुं राज्य इतुं त्यांथी बौध लोकोने बाहार काढ्या. वली मुनिराजजी साहेब श्री आत्मारामजी महाराजजीने विशेषावश्यक नहि बेसतुं हतुं, तेथी पस्तावो करवा लाग्या. तेज रात्रे स्वप्नामां हेमचंजचार्य महाराज मळ्या ने जे जे अटकतुं इतुं ते सर्व समजाई गयुं. एमज कमलगडना आचार्य महाराज वर्धमान विद्या ज्ञाणी गया. एज रीते शासनदेवतानी सहायथी ज्ञाननो लाज थाय ठे ते सारु जोगवहननी क्रिया बतावी गया ठे ते अति हितकारी ठे. विशेष हेतु जेम कोई शास्त्रमां कह्यो होय ते प्रमाणे जाणी खेवुं. अनीन्हवणे ते गुरुने उलववां नहि. जे ज्ञानी पासे ज्ञाया होय तेनुं नाम पालटी बीजानुं नाम देवुं नहि, ते पांचमो आचार. व्यंजन ते अक्षर शास्त्रमां लख्यो होय तेम शुद्ध बोलवो, अशुद्ध बोलवो नहि. अर्थ ते जेवो गुरु महाराजे आप्यो होय तेवोज राखवो फेरफार करवो नहि, ते सातमो आचार. आठमो व्यंजन तथा अर्थ बने जेम शास्त्रमां कह्या होय तेम बोलवा. एवी रीते ज्ञाननो आचार व्यवहारथी मन, वचन, कायाए करी पाले एथी विपरित वर्ते. तो ज्ञानाचारमां दूषण लागे, ने ज्ञानावरणी कर्म बंधाय. तेना ज्ञयथी सावधानपणे रहे. वली बहु ज्ञायानो अहंकार आवे तो मनमां जावे जे हे चेतन ! तुं अनंत ज्ञाननो धणी ठे, जगतमां उ ज्य ठे. धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय,

आकाशास्तिकाय, जीवास्तिकाय अने काल ए पांच इय्य अरूपी एटले वर्ण, गंध, रस, स्पर्श रहीत तथा बढे पुद्गलास्तिकाय ते रूपी वर्ण, गंध, रस, स्पर्श सहित, ए ठए इय्यमां एक एक इय्यना अनंता गुणपर्याय ठे, ते समय समय एक एक इय्यमां खटगुण हानी वृद्धि अइ रही ठे. ते अनंत जाग हाणी, असंख्यात जागहाणी, संख्यात जाग हाणी, संख्यात गुण हाणी, असंख्यात गुणहाणी, अनंत गुणहाणी एम खट कहेतां ठ प्रकारे हाणी तथा वृद्धि अइ रही ठे, तेवी ठए इय्यनी वात गया कालनी आवता कालनी अने वर्तमानकालनी ते सर्वे केवल ज्ञानी महाराज एक समयमां जाणी रह्या ठे, तेवीज आत्मा तारी शक्ति ठे पण ते ज्ञान शक्ति ज्ञानावरणी कर्मे अवराई गई ठे अने तेने ज्ञान अतुं नथी, तो तारुं ज्ञान जतुं रह्युं ते लघुतानुं स्थानक ठे, ते ठतां महत्त्वता करे ठे, ए तारी हे चेतन ! केवी मूर्खता ठे ? वली पूर्वकाले चार ज्ञानी हता तेवां ज्ञान पण तेने प्रगट अयां नथी, तो ए पण तारी लघुतानुं स्थानक ठे, तो तुं शुं अहंकार करे ठे. पूर्वे त्रण ज्ञानी हता तेवां ज्ञान पण तेने प्रगटयां नथी तो ते तेने पण लज्जानुं कारण ठे, तो तुं शुं अहंकार करे ठे ? वली ठे ज्ञानी पण चउद पूर्वधर वार अंगना जाणकार हता, तेवुं ज्ञान पण तेने नथी ते ठतां शी बावतनो तुं उत्कर्ष करे ठे ? वली उंग ज्ञानी एक पूर्वधर हता, ते पण तेने ज्ञान नथी, तो शी बावतमां फुलाय ठे ? वली हालमां पण वर्तमानकालमां आगम, निर्युक्ति, जाण्य, चूर्णि, टीका, ग्रंथो वीगेरे ठे, अने अन्य दर्शनीयोनां शास्त्र ठे तेनुं पण तेने ज्ञान नथी, तो हे चेतन ! शी बावत अहंकार करे ठे ? वली एमांथी जुज शास्त्र तुं जणयो ठे, ते पण वधुं याद नथी. वली गुरु पासे शास्त्र सांजळ्या ते पण तेने याद नथी, तो शी वावतनी महोटाई करे ठे ? वली देश देशानी

(२९)

ज्ञाषा तथा जूदी जूदी लिपि तेनुं पण तने ज्ञान नथी. वली सम्मति तस्वार्थ विगेरे न्यायनां शास्त्र ठे, ते कोई ज्ञानी समजावे तो ते पण समजवानी तारामां शक्ति नथी, अने अहंकार करे ठे, ते केवी अज्ञानता ? वली तुं जे जे धर्म क्रिया करे ठे ते सर्वना हेतुनुं ज्ञान पण तने नथी, ते ठतां तुं फोकट शुं मद करे ठे ? अनेक प्रकारनी नीतिना ग्रंथो ठे, अनेक प्रकारनी हिसावनी रीती ठे तेनुं तने ज्ञान नथी ते ठतां जीव तुं अहंकार करे ठे, ते अहंकार करवा जोग ठे के कर्मनी निंदा करवा जोग ठे ते तुं आत्माथी विचार कर. वली पूर्वे मुनिसुंदरसूरि महाराज जेवा पुरुषो एक हजार ने आठ अवधान करता इता ते शक्ति पण तारामां नथी. हालमां पण १०८ अवधानना करनार ठे, ते पण शक्ति तारामां जागी नथी, तो शी बावत तुं गर्व करे ठे ? हाल कालमां आत्मरामजी महाराज अई गयाते रोजना ३०० श्लोक मुखे करता इता अने तने तो पांच गाथा पण मोढे करवानी शक्ति नथी, तो चेतन तुं बहु विचार कर ने खोटा गर्व न कर. पूर्व पुरुषो शास्त्रमांथी उद्धरीने अनेक ग्रंथ करी गया ठे ने करे ठे तो शुं एवी शक्ति तारामां ठे ? ते नवा ग्रंथो केटला रच्या के फोगट चूलथी मनमां आनंद माने ठे ? वली पूर्वना पुरुषोए सोनाना अक्षरे ज्ञान लखाव्यां तोते शाहीना अक्षरथी पण सर्वे शास्त्र लखाव्यां के अहंकार करे ठे ? ते ज्ञानीने आत्मविचारणा केटली करी ? वली बीजा जीवोने पूर्वनां शास्त्र केटलां ज्ञानाव्यां के मदोन्मत्त अई फरे ठे, ताराथी घणा पुरुषो हालमां आत्म साधन करता थया के अहंकार करे ठे ? तारी लघुता थाय एवी करणी तुं करे ठे माटे फोगट तुं ज्ञानावरणी कर्म बांधे ठे. माटे एक अंशमात्र ज्ञाननो हयोपशम थयो तेथी मनमां ज्ञानी बनीने बेसे ठे. आवी ज्ञावना ज्ञावी आत्मज्ञानमां मग्न था-

य ठे. पोताना आत्मानो ज्ञान गुण ठे ते प्रगट करवाना उद्यम-
मां तत्पर रहे, ते ज्ञानाचार जाणवो. एवो ज्ञानाचार पालवाधी
परंपराए सर्वे ज्ञान प्रगट करे ठे.

दर्शनाचार—दर्शन शब्दे देखवुं ते. जे जे पदार्थ जेवी रीते
होय तेवीज रीते देखवुं एटले मानवुं. शुद्ध देवनेज शुद्ध देव
मानवा. शुद्ध गुरुनेज शुद्ध गुरु मानवा. शुद्ध धर्मनेज शुद्ध धर्म
मानवो. शुद्ध धर्म ते आत्मानो स्वज्ञाव, तेज धर्म. जगवतीजीमां
कह्युं ठे जे “वहु सहावो धम्मो”. एटले वस्तुनो स्वज्ञाव ते धर्म.
त्यारे आत्म स्वज्ञावमां रहेवुं तेज धर्म अने तेनी श्रद्धा करे. आत्मा
शरीरमां रह्यो ठे त्यां सुधी जरु प्रवृत्ति करे ठे, ते पोतानो धर्म
जाणे नहि. आत्मानो स्वज्ञाव अवरायो ठे ते प्रगट करवानां का-
रणोने कारण धर्म माने. धर्मना निमित्त कारणरूप देव गुरु ते-
ने निमित्त कारण माने. व्यवहारनये धर्मना कारणने धर्म कह्यो
ठे ते अपेक्षाए धर्म माने. जे जे देव गुरु उपकारी पुरुष ठे ते पु-
रुषनी सेवा जक्ति शास्त्रमां कही ठे ते प्रमाणे प्रवर्ते, तेनो वि-
स्तार प्रश्नोत्तर रत्न चिंतामणिमां कह्यो ठे ते मुजब करे ते द-
र्शननो आचार. ए आचार आठ प्रकारे ठे. निसंकीय कहेतां प्रथम
जे अढार दूषण कहां ठे तेथी रहित जे देव तेमना वचनमां शंका
न करे, कारण के जे देवने राजा अने रंक बे सरखा ठे, कोइनो
पक्षपात नथी; जेने धननी, स्त्रीनी ममता नथी, जेने मान अप-
मान सम ठे एवा पुरुषने असत्य बोलवानी जरुर रहेती नथी, एवं
लक्षणा ठे के नहि तेमना चरित्र जोवाधी खात्री थाय. ते खात्री
करीने ज देव मानवा. पढी तेना वचनमां शंका करवी नहि.
कारण के अरूपी पदार्थ ठे ते चक्षुधी निरधार अतो नथी, कोइ
कदेशे के बुद्धिधी निरधार करीए, पण संपूर्ण प्रगट अइ होय
तो शास्त्र जोवानी जरुर परती नथी. बुद्धिनी कसूर ठे तेथी

शास्त्र जोइ गुरुनो समागम करी बुद्धि प्राप्त करवानो नद्यम क-
रीए ठीए, माटे बुद्धिनी कसर सिद्ध थाय ठे. केटकीएक बाबतो
नथी समजाती ते पण बुद्धिनी कसर ठे ते कसर नीकली जइ
एटले यथार्थ समजाइ. संसारी काममां बुद्धि प्रगट थवी सहेल
ठे अने आत्मतत्त्व उलखवानी बुद्धि आववी कठण ठे, माटे वी-
तरागना वचनमां शंका करवी नहि. निकंखा ते कुमतिनी वांढा,
कुमति ते कुबुद्धि आत्माने विषे अनादिनी ठे, तेना प्रजावे वि-
षयादिकना अजिज्ञाष थया करे ठे; जे जे दुःखनां कारण ठे ते
सुखनां कारण ज्ञासे ठे; आत्मानी स्वरिद्धि सामी दृष्टिज नथी.
वली एवी कुबुद्धि वाला देव गुरुनी वांढा थाय ठे ते कंखा दूषण
कहीए ते जेहने टढ्युं ठे, तेने जरा पण कुमतिनी वांढा थती नथी.

निश्चितिगिह्या ते धर्मना फलनो संशय; ते संशयथी रहित
ते निश्चितिगिह्या आचार जाणवो. ए आचार जानांतराय तूटवाथी
थाय ठे. खरी आत्मिक वस्तुनी तथा आत्मिक वस्तु प्रगट थवा-
ना कारणोनी चोकस खात्री थाय ठे तेथी फलनो संशय रहेतो
नथी. अमूढदृष्टि ते मूढपणुं गयुं ठे. मूढपणे वस्तुने अवस्तु
माने, जेमेके हुनीयामां वेदीआ ठोर कहेवाय ठे, ते आत्मानी वातो
करे पण विषय कषायमां मग्न रहे, कोइपण प्रकारे संसारथी
उदास थाय नहि; देवगुरुनी जक्ति ने व्रत नियमने विषे प्रवर्ते नहि
एहवी जे दशा ते मूढ दृष्टीपणुं कहीए, ते न होय. जे जे रीते
प्रजुजीए जे जे अपेक्षाए धर्म बताव्यो ठे ते प्रमाणे श्रद्धा करे.
विषय कषाय अव्रत जेटलां जेटलां नुंठां थाय ते करे. जे न टले
ते टालवानी वांढा वनी रही ठे. एवो जे आचार ते अमूढ दृष्टि
कहीए. उववूह गुण ते साधु साध्वी श्रावक श्राविका प्रमुख
उत्तम पुरुषना गुणनी प्रशंसा करवी ते. धीरीकरण गुण, ते साधु
साध्वी श्रावक श्राविका चतुर्विध संघरूप उत्तम पुरुष धर्मधी च-

(३५)

लायमान थता होय, तेमने धर्म समजावीने स्थिर करवा. तन, मन ने धन ए त्रणे प्रकारथी जे जे रीतनी एवा पुरुषने हरकत होय ते ते हरकत दूर करी स्थिर करवा ते स्थिरीकरण गुण. वृद्धता ते सरखा धर्मी, पोताथी गुणे अधिक वा जुंवा पण गुणवाला होय तेनी, जेवी जेवी शक्ति होय ते शक्ति प्रमाणे आहार पाणी वस्त्र आचूषणादिके करी सेवा करवी. ज्ञान, दर्शन, चारित्र जेम वृद्धि पामे एवा प्रकारे जक्ति करवी ते वृद्धता गुण. प्रजावना गुण ते जिन शासननी बहुमानता बीजा लोक करे, अने वली ते कृत्य जोइ बीजा जीवो धर्म पामे, जेम के प्रजुना मंदीरमां वृद्धव आदिक करवे करी, तथा तीर्थ जात्राए धनवान पुरुषो होय ते संघ काढीने जाय, अने संघनुं रस्तामां रक्षण करे, जेम संघना माणसो निर्विघ्नपणे पोतानो आत्मिक धर्म साधी शके एवी धर्मनी साहाय्य करे, जैनधर्म जेम दीपे एम करे, वली महंत पुरुषो आठ प्रकारे प्रजुनुं शासन शोचोवे ठे. प्रथम प्रवचनी ते प्रवचन जे आगम, प्रजुनां प्ररूपेलां अंग, उपांग, ठेद, आदिक सूत्र, निर्युक्ति, ज्ञाप्य, चूर्णि, टीका ए सर्व शास्त्र वर्तमानकालमां वर्ततां होय ते सर्वे स्वसमय कहीए, अने परसमय ते खटे दर्शनना शास्त्र तेना पारगामी होय तेना प्रजावे जे शास्त्रनुं जेने समजवुं होय ते समजावी शके, जे जे शास्त्रनो अर्थ पूठे तो ते बतावी शके, तेथी घणी जैन शासननी प्रशंसा थाय. बीजो प्रजावक धर्म कथी ते धर्मोपदेश देवामां अतिशय कुशल होय, जेना मुखमांथी वचन एवां नीकले के सांजलनारने तेमना वचनमां शंका पके नहि. सांजलनारनुं मन संसारथी उदास थाय अने पोतानुं आत्मतत्त्व प्रगट करवा तत्पर थाय, मोहनी आधीनता अनादि कालनी बुटी जाय, मिथ्या हठवाद रहे नहि, संसारी सुख तो दुःख जेवां लागे, आत्मिक

सुख तेज सुख माने. ज्ञान, दर्शन, चारित्र, गुण आत्मानो ते प्रगट करवानां काम आय, विषयादीकना अजीलाष शांत थइ जाय, कामजोगनी वांगानुनो नाश आय, कुबुद्धि कुशास्त्रनी बुद्धि टली जाय, एवा उपदेशक पुरुष उपदेश करीने शासनने शोजावे. त्रीजो वादी प्रजाविक ते जे जे खोटा मतवादी वाद करवा आवे, अनेक प्रकारना कुतर्को करेतेहना जवाब एवा आपे के कुतर्को नाश आय; जेमके मल्लवादीजी महाराजे बौद्ध साथे वाद कर्यो तेमां बौद्धवालाथी जवाब न देवायो तेनी फिकरमां ते बिचारो मरण पाम्यो. एवा वाद करवानी कुशलताथी जिन शासन शोजे. चोथो नैमित्तिक ते निमित्त शास्त्र जे ज्योतिष शास्त्र तेनो पारगामी होय तेथी जे जे निमित्त कहे ते सत्य आय; जेम जड्बाहु स्वामीए राजाने कहुं के सातमे दीवसे तमारो पुत्र मरण पामशे, तेज प्रमाणे थयुं अने वराहमिहिरे सो वर्षनुं आजखुं कहुं इतुं ते खोटुं थयुं. एवा जड्बाहु स्वामी जेवा निमित्त शास्त्रना जाण ते एवी शासननी प्रजावनाने अर्थे निमित्त प्ररूपी शासननी प्रजावना करे. पांचमो तपस्वी ते अहंकार ममकार रहित शांत स्वजावी आकरी तपस्यानुं करे, पोताना आत्मानो अणहारी गुण प्रगट करवाने मोटी मोटी तपस्यानुं करे तेने जोइने बीजा पुरुषने तपस्या करवानी बुद्धि जागे. तपस्यानुं अजीर्ण क्रोध जगतमां कहेवाय ठे ते जेनामां नथी, शांत रसनो समुज्ज ठे, तेने जोइने घणा लोक प्रशंसा करे, ते तपस्वी नामा प्रजाविक कहिये. ठगे विद्याप्रजाविक ते जेम वज्र स्वामी महाराजे विद्याना प्रजावे श्री देवीना ज्ञुवन वगेरेथी फुल लाव्या, जेथी बौद्ध धर्मनो राजा चमत्कार पाम्यो ने जैन धर्म अंगीकार कर्यो. एवी रीते शासननी शोजा करे ते विद्याप्रजाविक. सातमो अंजनसिद्धि प्रजाविक जेम कालीकाचार्य म-

हाराजे अंजन योग्धी आखो इंटोने पजावो चुरण नाखी सुवर्णानो बनावी दीधो, अने गर्धनील्ल राजाने जीती पोतानी बेन सरस्वतीने ठोमावी. एहवां शासननां काम करी शासन शोजावे. आठमो नवां काव्य वगेरे रचवामां कुशल ते कविनामे प्रजाविक, जेम सिद्धसेन दिवाकर माहाराजे वीक्रमराजा आगल नवां काव्य रचिने चार दीशाए चार काव्य कक्षां ते एकेक काव्य कहेतां एकेक दिशिनं राज आव्युं, एम चार दीशानुं राज आव्युं पण एतो निस्पृही पुरुष ठे ते राज्य लीधुं नहि, पण एवी कुशलताधी शासननी प्रजावना थाय, घणा जीवो धर्म पामे अने पोतानुं आत्म तत्त्व साधे तेधी उपकार थाय. एवी रीते आठे प्रकारे शासननी प्रजावना निस्पृहीपणे करे, कोइ प्रकारे कंइपण वांठा राखी करे नहि, ते प्रजाविक गुण कहीये. ए आठ प्रकारे दर्शननो आचार पामे, ते लाजांतराय टुटवाधी थाय ठे, अने जेने दर्शननो लाजांतराय होय तेने ए आचारधी विपरीत वर्तना होय. देवगुरु धर्मनी निंदा करे, धर्ममां कुतर्क करी शंका करे खोटा मत सारा लागे, लोकोने खोटा धर्ममयी बुद्धि करे, जिनराजनी ञ्क्ति करी तेनो अहंकार करे जे हुं विधि युक्त ञ्क्ति करुं बुं. हुं जिन ञ्क्तिमां धन वापरुं बुं तेवुं जगतमां कोइ वापरतुं नथी, हुं उत्साह सहित करुं बुं तेवुं कोइ करतुं नथी एवा अनेक प्रकारना अहंकार करे ते अनाचार जाणवो. तेवा अनाचार सेववाधी दर्शननुं लाजांतराय कर्म उपाजे.

चारित्राचार आठ प्रकारे ठे. इर्यासमिति ते चालवुं, बेसवुं, उठवुं, सुवुं, पासु फेरवुं ए सर्वे काम यतना पूर्वक करवां. प्रथम रजोहरण वा मुहपति वने करी पुंजवुं वा दृष्टिधी जोवुं. ने पढी चालवादिनी वर्तना करवी. एम करवाधी कोइ पण जीवने दुःख थाय नहि. केमके परजीवने दुःख नहि करवाधी स्व-

दया ते पोताना आत्माना दया आय, केमके परजीवने दुःख वे-
वाथी कर्मबंध आय, तेथी पोतानो आत्मा मलीन आय, आवी
जावना सदा बनी रही ठे तेथी कोइ जीवने दुःख आय एवी
वर्तना करता नथी, तेथी सेहेजे परजीवनी दया आय ठे. ज्ञाषा
समितिते प्रथम तो मुखे हाथ अथवा वस्त्र मुहपति राखीने बोले
ठे जेथी मुखना श्वासथी जीव हणाय नही कारण उघामे मुखे
बोलतां केटलीएक वखत मञ्जर, मांख वगेरे जीव मुखमां आवी
जाय ठे ते गलामां उतरी जवाथी वकारी वीगेरे पोताने कष्ट आ-
य ठे ने ते जीवने विनाश आय ठे. ते सारु जगवतीजीमां गौ
तम स्वामी महारजना प्रश्नो उत्तर, जगवाने कह्यो ठे के हाथ
राखी बोले ठे तो ते निरवद्य ज्ञाषा ठे, ने उघामे मुखे बोले ठे
ते सावद्य ज्ञाषा ठे. एम जगवतीजीमां ठापेल पाना १३०१ मे ठे मा-
टे मुनि तो उघामे मुखे नज बोले. वली गृहस्थने पण उघामे
मुखे न बोलवुं जोइए. इवे मुख ढांकीने बोलवुं, ते पण सत्य
बोलवुं. वली कोईनुं ठिड खुले, कोईनी निंदा आय, एवं वचन बो-
लवुं नहि. जे वचन बोलवाथी सामो जीव पाप प्रवृत्ति करे, जे
वचनमां मकार चकारनी ज्ञाषा बोलवाथी कोई जीवने दुःख
आय, तेनुं मन दुजाय एवं वचन न बोलवुं. अर्थात् साधुना वा
श्राधकना धर्ममां बोलवानी जगवंते मना करी होय एवं वचन
बोलवुं नहि. जे वचन बोलवाथी सामा जीवने वा कोई पण
जीवने तथा आत्माने लाज न आय ते वचन पण बोलवुं नहि;
ते ज्ञाषासमिति कहिये. वली पुद्गलीक जे जे पदार्थ ठे ते सारु
आत्मां नुपयोग करे, जे आ देह प्रमुख जे जे पुद्गलीक पदा-
र्थ ठे ते मारा नथी पण मात्र वहेवारथी केहेवा मात्र कहुं बुं;
एवा नुपयोग सहित बोलवुं ते ज्ञाषासमिति सदाकाल स्वदशा-
मां नुपयोग ठे. जे बोलवाथी आत्मा मलीन आय ते वचन

बोले नहि. एषणा समिति ते निर्दोष एटले बेतालीश दोष रहि-
 त आहार पाणी वस्त्र पात्रां वीगेरे जे कांइ जोइए ते एवां ले के
 जे खेवाथी कोईपण आपनार तथा तेना कुटुंब आदिकने कोई
 ने पण दुःख न थाय वली कोईने दुःख थाय, हिंसा थाय, ए-
 हवा आहार ले नहि; कोई पण जीवनी हिंसा करवी नथी तेथी
 पोते करीने खाय नहि, कोई पासे करावे नहि; कोईए मुनिने सारु
 आहार कयोएम जाणवामां आवे, ते पण ले नही; तेना बेताली
 श दोष दशवैकालीक सिद्धांतमां घणे ठेकाणे कहा ठे. ते दोषनी
 मतलब एवी ठे के आहार आपनारने तथा आहारना जीवने
 एमना निमित्ते कांईपण दुःख थाय एवा आहारने दोषित आहा-
 र कह्यो ठे; तथा स्वाद करीने खावो नहि; तेम रांधेली वस्तु
 सारी होय तो राजी न थवुं, तेम नवली होय तो दीलगीर न थ-
 वुं, तेमज रांधनारे सारी रांधी होय तेनां वखाण करवां नहि,
 तेम नवली रांधी होय तेने वखोरवी नहि; दानना आपनार तथा
 नहि आपनार उपर राग द्वेष करे नहि, वधा उपर समवृत्ति राखे
 एवी रीतना दोषो विस्तारे बताव्या ठे, ते टालीने आहार पाणी
 वस्त्र पात्र लेवां, ते एषणा समिति. आदानचंद्रनिक्षेपणासमि-
 ति, ते पात्र, पाट, पाटला वीगेरे जे कांइ चीज ले ते प्रथम दृ-
 ष्ठीथी जुए, पठी तेने पूजे, पठी ले, वली मुके. ते पण जमीन
 निर्जीव जोइ पुंजीने तीहां मुके. पारिठावशिया समिति ते
 मल, गह्वो, मानु, लीट, थुंक, शरीरनो मेल जे जग्याए नांखे
 ते जग्याए कोई पण जीव होय, तेम पठी पणतेमां जीव नृत्पन्न
 थाय तो पण कोईथी विनाश न थाय, एवी जगोए परठवे. गंद-
 की वाली जग्याए वा गंदकी थाय एवी जग्याए परठवे नहि, तेम
 कोई पण माणसने दुःख थाय, डुगंठा थाय; तेवी जग्याए परठ-
 वे नहि, तेम माणस देखे एवी जगोए जाने जवा वेसे नहि, ए

रीते पारिठावणियां समिति पाले, ए पांच समिति. हवे त्रण गुप्ति तेमां, मन गुप्ति ते मन कांई पण पापना काममां प्रवर्तावे नहि, वधारे शुद्ध पुरुषो तो पोताना आत्म तत्त्वमां मन प्रवर्तावे, तेवी शक्ति न जाणी होय तो जेथी पोतानो आत्मतत्त्व प्रगट थाय ने तेमांज रमण थाय तेवां शास्त्र वांचे, वंचावे, सांजले, संजलावे, अने तेमां मन परोवे; पण संसारी बाबतमां मन प्रवर्तावे नहि. ध्याननी शक्ति वाला ध्यान करे, ते ध्याननुं स्वरूप प्रश्नोत्तर रत्नमालामांथी जोई लेवुं अने ध्याननो लक्ष वधारे करवो, तेथी मन गुप्ति थाय ठे. आर्त्त रौड ध्यानमां मनने प्रवर्तावुं नहि जोईए. तेथी मन गुप्तिवाला मुनि महाराजने कोई पण रीतनी शरीरादिक तथाधनादिकनी इच्छानथी, तेम कुटुंबनी पण इच्छा नथी, तेथी कोई वस्तु मली वा न मली ते संबंधी राग द्वेष नहि. तेथी मनथी आर्त्तरौड ध्यान सेहेजे अतुं नथी. पोताना आत्माना सहेज स्वरूपमांज सदा मग्न रहे ठे, कोई पण रीतनी परपरणतिमां मनने वर्तावता नथी. सद्बिदानंद स्वरूपमां मनने प्रवर्तावे ठे. आत्मानुं स्वरूप अरूपी, अक्रोधी, अमानी, अमायी, अलोत्ती, अशरीरी, अखंर, अगोचर, अलख, अविनाशी, अकल, अगम, अतींदीय, अजर, अरागी, अक्षेपी, अपर, अमदी, अणाहारी अनोपम, एवा स्वरूपमां मग्न थई रह्यो ठे, तेमां शरीरे रोग थाय, कोई उपड्व करे, कोई करवां वचन कहे, कोई मारे, कूटे तो पण तेमां मनने प्रवर्तावता नथी ते मन गुप्ति कहीए. तेमज वचन गुप्ति पण पाले ठे. वधारे विशुद्धि करवा ध्यानादिक करे ठे एटले कांई पण बोलवुं परतुं नथी. श्रीमत् श्री महावीर स्वामी जगवाने अजिग्रह धारण कर्यो हतो जे केवल ज्ञान प्राप्त अतां सूधी कोई साधे वचन बोलवुंज नहि, तेम बोलेज नहि, तेवी शक्ति नथी

तो कोई पण जीवने दुःख धाय एवं वचननी गुप्ति करे, एवं वचन बोले नहि, वली बोले ते पण एवं बोले के सांजलनारने वचन गुप्ति थाय. पोताने वचनगुप्ति थाय एवं वचन शास्त्र आधारे बोले, केमके मौनपणुं धारण करे ते मुनि, माटे जेम परज्ञावमां मौनपणुं धाय एवो उद्यम करे. लाज सिवाय फोगट वाद विवादमां वचन प्रवर्तवे नहि, केवल वचनरहितपणुं अजोगी गुणस्थानमां अने सिद्धपणामां ठे. संसारमां रहेला जीवने आवा अवसरमां प्रजुनो मार्ग मळ्यो, तेथी जेम बने तेम वचन योगनुं गोपवबुं धाय एम करे, ते वचन गुप्ति. काय गुप्ति ते कायानी प्रवृत्तिने रोकवी. बीलकुल कायगुप्ति तो चउदमे गुणस्थाने धाय ठे, ते गुणस्थान नधी पास्या त्यां सुधी पापना काममां कायाने प्रवर्ताववी नहि. कायगुप्ति धाय एवा कारणोमां काया प्रवर्ताववी. जेटली जेटली कायानी प्रवृत्ति रोकाय एम रोके, ते कायगुप्ति कहीए. जेम बने तेम आत्म ज्ञावमां वर्ते ने कायानी चपलता ठेने. स्वस्व-ज्ञाव सन्मुख धाय तेमां जेटलो चेतन स्वज्ञाव प्रगटे एटली गुप्ति धाय. ए रीते पांच समिति अने त्रण गुप्ति मली आठ चारित्रना आचार व्यवहारधी मन, वचन, कायानी प्रवृत्ति प्रजुनी आझाए करवी, जेथी आत्माना स्वज्ञावनो आचार शुद्ध धाय. निश्चे चारित्राचार शुं ठे ? आत्मा आत्म स्वज्ञावमां स्थिर धाय, वेदना स्वज्ञावमां वर्ते नहि, कर्मनो नाश धाय, आत्मा जेटलो जेटलो शुद्ध धाय तेटलो तेटलो चारित्राचार प्रगटे, ए चारित्राचार सर्व प्रकारे प्रगटे त्यारे सर्व कषाय जे क्रोध, मान, माया, लोभ ठे ते नाश धाय, अने यथाख्यात चारित्र प्रगटे. ए लाज चारित्राचारनो अंतराय तुटे ठे त्यारे प्राप्त धाय ठे, अने जे जीवो चारित्रवंत पुरुषनी निंदा करे ठे, अने बोले ठे के खावापीवा न मळ्युं, वेपार करतां न आवरुच्यो, त्यारे साधु थईने वेठा; एवं

बोलवाथी, अथवा कोई दिक्का लेनार पोतानो सगो ठे तेना मो-
हथी साधुनी निंदा करे ठे, तेने दीक्का लेवा देता नथी; वली बोले
ठे के साधुपणामां पण शुं फायदो ठे, आवुं बोले ठे, जावे ठे, के-
टलाएक नामज्ञानी बनी बोले ठे, के ए करवाथी काई लाज
नथी, ज्ञानथी लाज ठे एम कही विषय कषायनी प्रवृत्ती गेरुता
नथी; गेरुनारनी लघुता करे ठे; एवं करवाथी जीव चारित्रना
लाजानो अंतराय कर्म बांधे, माटे चारित्राचार जेथी प्रगटे एवं
कारण सेववां, के कोई दीक्का लेतो होय तेमां बनती मदद आप-
ची, तेना कुटुंबना माणसने आजीवीकानुं दुःख होय तो आप-
णी शक्ति होय ते प्रमाणे दुःख जागवुं के तेथी तेने दिक्का लेवा-
मां हरकत परे नहि. कोई पण रीते संजमनी मदद आय एम
करवुं. संजम लेवानी सदा जावना जाववी. कोई संजमवंतनी
निंदा करतो होय तो तेनी निंदा टालवानो उद्यम करवो, जेमके
राजग्रही नगरीमां जीखारीए दीक्का लीधी तेने सारु लोक निंदा
करता इता, पढी अजयकुमार मंत्रीश्वरे सवाक्रोर सोनैयानो ब-
जारमां ढगलो कर्यो अने आखा शहरमां ढढेरो फेरव्यो के जे
माणस पृथ्वीकाय ते माटी प्रमुख, अपकाय ते पाणी, तेनकाय ते
अग्नी, वायुकाय, वनस्पतिकाय, त्रसकाय ते जे हालता चालता
जीव, एठ कायनी हिंसानो त्याग करे, तेने आ सवाक्रोर सोनैया
आपुं. पढी काइए पण सोनैया लीधा नहि. सर्व माणसो विचार
करे जे संसारि सुख हिंसा कर्यो विना बनतुं नथी, तो पइसाथी
शुं करवुं? एम विचारी कोई पण सोनैया लेवाने आव्युं नहि;
पढी अजयकुमार मंत्रीश्वरे बजारमां लोकने आवी एकठा कर्यो
ने पुढ्युं जे आ सोनैया केम लेता नथी, त्यारे सर्वे कहे जे ए
सोनैया लइने शुं करवुं? संसारमां खावुं, पीवुं, पहेरवुं, उढ-
वुं, मानी घोमा दोमाववा ते सर्वे काम हिंसा विना थतां नथी,

ने ए संसारी सुखनी इच्छा अमारी गइ नथी, एटले सोनैयाने शुं करीए? पढी अजयकुमारे कह्युं जे तमो सवाक्रोर सोनैया लइ हिंसानो त्याग करता नथी, तो आ जीखारीए तो वगर पैसे हिंसानो त्याग कर्यौं तेनी तमे केम निंदा करो गे? एवुं सम-जाववाथी बधाए ते संजम लेनार जीखारीनां बहुमान करवा लाग्या. तेमज जे संजम ले तेनां बहुमान थाय एम करवुं. वली जे बखते थावच्चा कुमारे दिक्षा लीधी ते अवसरे कृष्ण वासुदेवे आखी चारिका नगरिमां उद्घोषणा करावी के जे कोई थावच्चा-कुंवर साथे दिक्षा लेसे तेनां ठेकरां मा बाप वगेरे जे कोई इसे तेनी हुं प्रतिपालना करीश, अने पढी तेमज कर्युं. आम करवाथी सेहेज संजम लेनारनां संजम लेवामां विघ्न होय ठे ते दूर थाय ठे, माटे आवी रीते संजमनां बहुमान करवाथी संजमनो लाज्जां-तराय तूटे एवो उद्यम करवो. आ सर्वे अधिकार सर्व संजमनो कह्यो. तेमज देश चारित्र आवकना बारव्रत रूप, तेनो पण एज रीते आचार देशथी जाणवो. केमके व्रत देशथी ठे, तेम आचारं पण देशथी जाणवो, ते पण अंतराय कर्म होय त्यां सुधी देश विरति लेइ शकता नथी. सामायक पौषधमां तो मुनी जेवाज आठ आचार पालवा ठे; ते पाली न शके अने ज्यारे अंतराय तुटे त्यारे पाली शके ठे; जेमके सुव्रत शेठे पौषध लीधो हतो अने मकाननी पाठल आग लागी तो पण पौषधथी चलायमान थया नहि, अने ते मकानमांथी रात्रीए नीकळ्या नही तो धर्म इढता जोई देवताए सहाय करी, अने पोते जे मकानमां हता तेनी आ-गल पाठलनां मकान बली गयां, पण ए मकानने हरकत थइ नहि. माटे पौषध सामायकमां मुख्यपणे चारित्राचार पालवो, अने पालवानी जावना राखवी. जेम जेम चारित्राचार पालवानी उत्कंठा थाय ठे, तेम तेम चारित्राचारना लाज्जनो अंतराय तुटे

हे. सदाकाल एज ज्ञावना ज्ञाववी के क्यारे आ संसाररूप बंदी-
खानामांथी वुटुं. आ संसारमां अज्ञानपणे सुख मान्युं ठे, पण
विचार करतां कांई पण सुख नथी. अग्निमां लोहनो गोलो जेवो
तपी रह्यो ठे तेवो आ संसारमां रात दिवस विकल्परूप ताप
लागी रह्यो ठे. धननो विकल्प, वेपारनो विकल्प, कुटुंबनो वि-
कल्प, खावा पीवानो, पहेरवानो, लुंढवानो, सुवानो, सर्व कुटुंब-
नो विकल्प, एवा अनेक प्रकारना विकल्परूप तापे तपी रह्यो तुं,
ते हुं क्यारे वुटीश, एम ज्ञावनी बने ठे तो संसारने ठोने ठे, नथी
बनतुं तो संसार ठोरुवानी ज्ञावना रात दिवस ज्ञावी रह्या ठे;
एवी ज्ञावना ज्ञाववाथी जीव हलको थाय ठे. वलीकदापि चा-
रित्र अंगीकार करी मनमां अहंकार धारण करे ठे के माहारा
जेवो चारित्रनो पालनार कोण ठे ? त्यारे ज्ञावुं जे अरे जीव
श्रीमान् महावीर स्वामीए केवा उपसर्ग सहन कर्या ठे ? वे पग
वच्चे अग्नि सलगावी खीर रांधी ए आदे संगम देवताए हजारो
मणानुं माथे चक्कर मुक्युं, जेथी घुटण सुधी जूमीमां पेसी गया
तो पण समज्ञाव ठोरुचो न्हि. एवा तें कया उपसर्ग सहन
कर्या ? जे तुं अहंकार करे ठे. अरे चेतन तें सूर्यनी आतापना
लीधी ? वा चार महिना सुधी कुवाना टोफा उपर कानुस्सग
ध्यानमां पूर्वना मुनिउ रहेता तेम तें कर्युं ठे ? ढंढण मुनिने ठ
मास सुधी आहार न मळ्यो तो पण पोतानो अजिग्रह ठोरुचो
न्हि. एवं तें शुंभोटुं संजम पाळ्युं ? के तुं अहंकार करे ठे. एवा
मुनिउना उत्कृष्ट कृत्य विचारी पोताना अहंकारनो नाश करे ठे,
अने आत्माने आत्म स्वज्ञावमां स्थिर करे ठे. परज्ञावमां अना-
दिनी स्थीरता अई रही ठे, ते खशेनीने स्वपरसात्तिमां स्थिर थाय
ठे. ते, लाज लाजांतरायना. कय अवाथी थाय ठे.

तपाचार ते आत्मानो असाहारी गुण ठे. आहार करवो ते

आत्मानो धर्म नहीं, ते उतां आहारमां अनादि कालनो पुद्ग-
 लनी संगे आहारनी आकांक्षा अयां करे ठे, ते दशा ओरुवाने
 सारु तप करे ठे, आत्मानां ठ लक्षण कहां ठे. तेमां आत्मानुं
 तप पण लक्षण ठे. ते तपनुं अंतराय कर्म बांध्युं ठे, त्यां सुधी
 तपगुण प्रगट अतो नहीं. तपनुं अंतराय जीव हमेशा बांधी रह्यो
 ठे. तपस्वी पुरुषोनी नींदा करे ठे, तपमां कांइ गुण नहीं, खा-
 वा न मले एटले तप करे, एवो रीते बोले, कुटुंबी माणस त-
 पस्या करतां होय, तेने कंई शरीरे फेरफार थाय तो तपने दुषण
 दे, पण एम वीचारे नहि के पूर्वे अज्ञाता वेदनीय कर्म बांध्युं
 ठे तेथी रोग अयो. कंई पण रोग पूर्वना कर्मना उदय सिवाय
 अतो नहीं, तो पूर्वे अज्ञानताए तपस्या करवाना जाव थया न-
 हीं, अने तपस्या करी नहि, विषय कषायमां मग्न रह्यो, तेथी
 आ अज्ञाता वेदनी कर्म बांध्युं, ते उदये आव्युं ठे. तपस्यानो पण
 अंतराय करेलो तेथी अंतराय कर्मनो उदय अयो, तेथी तपस्या
 अती नहीं, एवी वीचारणा न करे, वली तप करी अहंकार करे
 जे महारा जेवो तपस्वी कोण ठे ? बीजाथी तपस्या न थती
 होय तेनी निंदा करे, पोते तप कर्यो ठे तेनी महोटाई करवा लोक
 आगल पोतानी प्रशंसा कराववा तप करेलो जणावे, पण एम
 न विचारे के में शुं तप कर्यो ठे ? पूर्वे मुनिठ तप करता हता
 ते इंद्रियोना विषय मंद पारुवा करता हता. शरीरनां हारुकां
 खखरुतां हतां; तेनुं दृष्टांत जगवतीजीमां आप्युं ठे के पातरानुं
 जरेलुं गारुं होय ते चाले त्यारे खखरे. तेम जे मुनि महाराजे
 तपस्या करी पोतानुं शरीर गाळी नांख्युं तेवी रीते शरीर गाळी
 नांखवाना जाव नहीं; कारण के शरीर नरम पने ठे तो शरीर
 पुष्ट करवानो उद्यम सदा करी रह्यो ठे. पूर्वना पुरुषो देहने विदेह
 मानता हता एटले देहने पोतानो मानताज नहोता तो तेवो जा-

व धयो नथी, त्यां सुधी तारो तप केहेवा मात्र ठे. वली तपस्या करी खावानी कोई प्रकारनी इच्छा करता नहोता, ने तुं तो इच्छा करे ठे. तारी इच्छा रोकाई नथी तो तुं तपनो शी बाबत अहंकार करे ठे ? एवी जावना करे नहि, ने अहंकारमां मची रहे तेथी पण तपनुं अंतराय कर्म जीव बांधे ठे. तेथी तप करवानो जाव धतो नथी. हवे जेने तपना लाजानो लाजांतराय टुट्यो ठे ते पुरुषोने तपस्या करवानो जाव थाय ठे, ते रूनी रीतना तपनो आचार पाले ठे, बारे प्रकारे तप करवामां अग्लान जावकरे. ग्लानजाव ते आ तप केम थाय, महाराथी थई न शके, बती शक्तीए उत्साह न करे, वली तप करे तो मांदा जेवा जाव धारण करे, एहवी रीतनी ग्लानता धारण करे नहि, जे जे तपस्या करे ते ते उत्साहे करे, मन पण प्रसन्न रहे के आज मारो धन्य दिवस के आत्मानुं तप लक्षण प्रगट करवानो माहारो जाव धयो, वली ए उद्यममां प्रवर्तवानो वखत मळ्यो. हवे जेम मारा आत्मानो तपगुण प्रगट थाय एम हुं वर्तुं, एवी रीते करे. वली अणाजीवी ते तपस्याए करी आजीवीकानी इच्छा नथी, एटले हुं तपस्या करुं तो मने बधा लोक मान आपणे, वा धन आपणे, वा पुद्गलीक सुख आ लोक तथा परलोकमां मळणे एवी आजीवीकानी इच्छा नथी. केवल आत्माने कर्मथी मुक्त करवाने सारुज उद्यम करे. वली कुशलदीठी एटले तीर्थकर महाराजे तप करवानो कह्यो ठे, अने पोते करी बताव्यो ठे, ने कर्म खपावी मोहे गया ठे; तेम हुं पण तप करी कर्म खपावुं. एवी जावनाए ते तप करे, ते तपनो आचार. एवी रीते तपाचार कह्यो. जे शरीरने दुःख सुख थाय ते गणे नहि, तेथी शरीरनी संज्ञाल रहे नहि. त्यारे शरीर परी जाय तो धर्म साधन शी रीते करी शके ? आवी शंका थाय तेनुं समाधान ए के.

पूर्वे जेमणे तपनुं अंतराय कर्म बांध्युं ठे तेमनुं शरीर नरम पमें ठे, ने धर्म साधन अई शकतुं नथी, तो तेउं शक्ति माफक तपनो उद्यम करशे. वली शरीर नरम हशे तो सर्वथा आहार ठोनी नहि दे, पण विषय ठोरुवा तेमां काई शरीरना बलनी जरुर नथी, तेथी शरीरे जेम टकाव रही शके तेटलो आहार लेशे; पण बत्रीशे रसोईना स्वाद लेवाना जाव न राखे, मात्र जे वस्तु निरवद्य एटले पाप रहित मली तेज चीजथी निर्वाह करे. एक चीजथी शरीर नजे ठे तो वधारे वस्तु शुं करवा ले, एवा वीचारथी आहार करे ठे, तो पण तेने आहारनी इच्छा नथी. तपस्वी ठे अने तप करे ने तपने दीवसे तथा बीजे दीवसे खानानी जावनाउ करे, तो एने ज्ञानीए तप गण्यो नथी, कारण जे इच्छाना रोधने ज्ञानी तप कहे ठे, माटे हरेक प्रकारे इच्छा रोक्याय एम करवुं, वा रोज तप करुं, तपनो अज्यास करुं तो ते अज्यासथी मारी इच्छा रोकशे, एवा विचारथी तप करे तो ते पण कोई दीवस इच्छा रोकशे, माटे इच्छा रोकवानो उद्यम करवो ते सारो ठे. जे जे रीते आत्मानो गुण प्रगट घाय एवो उद्यम करवो. जेम बने तेम इंडियोना विषयनी बांठा घटवी जोइए तोज सांचुं ज्ञान कहेवाय; केम के जे आत्मानुं स्वरूप जाणे ठे के, जाणवुं देखवुं ए आत्मानो धर्म ठे. तो जे जे खावानुं मळ्युं ते फक्त जाणी लेवुं ठे तेमां विषय बुद्धि करवी नथी ए आत्मानुं काम ठे, तेवा विचारथी ते आहार करे ठे तो पण तपस्वीज ठे, केमके आत्मजाव कांयम रह्यो. तप काई आहारना त्यागमां नथी. इच्छाना रोधमां ठे इच्छा रोधनां साधनोने पण तप कह्यो ठे तेथी बार जेद कह्या ठे, माटे जे जेदनो तप करवाथी पोतानी स्वदशा प्रगट घाय ते तप करवो. बारे प्रकारनुं तप उपयोग सहीत करे तो ज्ञानी माहाराजे निर्जरानुं कारण

कह्युं ठे, एटले कर्म खपाववानुं कारण कह्युं ठे, कारण
 के जीवने गाढ कर्मनां दलीआं बंधायां ठे माटे सर्वथी
 वेदनी कर्मने पुद्गल वधारे जाग आपे ठे, केमके वेदनी-
 यनुं प्रगटपणुं ठे. हवे जे जे तप करे तेमां अज्ञाता वेदनी थया
 सिवाय रहेती नथी, ते अज्ञाता तप गुणानो अंतराय तुट्यो हो-
 य तेदली समजावे जोगवे ठे. समजाव रहेवानुं बीज कोणठे ?
 वीर्य ठे. वीर्य अंतराय तुटवाथी फोरायमान थाय ठे, ते वीर्य जे
 जे आचारमां जीव प्रवर्ते ते ते आचारमां फोरायमान थाय ठे,
 ने जे जे वीर्यना फोरायमानथी तप थाय ठे ते प्रसन्नताथी थाय
 ठे, अहर्निश तेमां हरख थाय ठे, अने ज्यारे कोइना आग्रहथी
 वा शरमथी थाय ठे त्यारे प्रसन्नता न होय त्यां वीर्य फोरायमान न-
 थी अतुं, त्यारे अज्ञाता अवसरे समजाव पण जीवनो रही शकतो
 नथी, जे पुरुषोने स्वपरनुं ज्ञान थयुं ठे तेमनो जाव तो पोतानी
 आत्मदंशांमां रहेवानो बनी गयो ठे, पण आत्मजावमां वरती
 शकतो नथी, केम के तप गुणना लाज्जनो लाजांतराय तुट्यो नथी.
 ते जेटखो जेटखो टुटतो जाय ठे तेदखो तेदखो नुंगे थतो जाय
 ठे, अने तेदली वर्तनां करे ठे. वर्तनां करतां अज्ञाता थाय ठे त्यारे
 वालजीव विचारेठे के में तप कर्यो तेथी मने अज्ञाता वेदनी थई,
 पण ज्ञानी पुरुष तो विचारे ठे जे कर्म नाश करवा तप कर्यो ठे, ने
 वेदनी कर्मना नदयथी वेदनी थईठे. वेदनी कई तप करवाथी थती
 नथी. तप करवाथी जगवान् श्री महावीरस्वामी प्रमुखे वेदनी कर्म
 वीगेरे खपाव्यांठे, तेम खपेठे, ने निकाचीत कर्म तपस्यानी वखते
 नदये आव्यांठे, तो ते तपस्या समजावे आदरीठे, माटे समजावे ए
 कर्म पण जोगवाशे, तेथी कर्म निर्जरा विशेष थशे, तेम विचारी
 अज्ञाता वेदनीथी बीहता नथी. अज्ञाता वेदनीनी नदीरणाज करी
 ठे तो नदये आवे तेमां बीहे नहि, एवां जाव जेम जेम वृद्धि पामे

ठे तेम तेम वीर्यांतराय तुटतो जाय ठे, अने वीर्य फोरायमान थतुं
 जाय ठे, वली वधारे विशुद्धिंतने तो आवा विचार करवा पन-
 ताज नथी ते तो पोतानी आत्म दशा जाणवा देखवानी ठे ते
 रूप वेदनीने जाण्या करे ठे तेमां राग द्वेष करताज नथी. एवी
 समजाव दशा अप्रमादी मुनिने बने ठे, ते तो पोतानी अप्रमाद
 दशामां रही आनंदमां वर्ते ठे. हवे प्रमाद गुणस्थानवंत वीगेरे
 तो पोताने समजाव दशा केटलीएक थई ठे, केटलीएक नथी
 थई, ते वधारवा सारु बारे प्रकारे तप करे ठे. ते अनशन एटले
 अन् एटले रहित अने अशन एटले अनाज प्रमुख खावुं, ते अ-
 नशन तप कहीए. आहार करवो ते आत्मानो धर्म नथी, पण
 पुद्गलनी साथे संबध थवाथी आहार जाणे आत्माज करे ठे,
 एवी दशा अनादीनी बनी गई ठे; पण ज्ञान थवाथी जाण्युं जे
 आहारना पुद्गल शरीरमां प्रणमे ठे, आत्मा अरूपी ठे तेमां कांई
 प्रणमता नथी, तेम उतां महारे आहार करवो मानुं ठुं, ते अ-
 ज्ञान दशा ठे, पण माहारी तथा प्रकारे जोईए एवी विशुद्धि
 थती नथी. एटले आहारनी इच्छा थाय ठे तो पण जेटली जेट-
 ली रोक्या तेटली रोकुं के अन्यासथी सर्वथा रोकई जाय. एम
 जावीने नवकारशी एटले बे घनी दीवस चरुता सुधी, पोरशी
 एटले प्रहोर दीवस चने त्यां सुधी, साढ पोरसि ते दोढ पहोर
 दिवस चने त्यां सुधी, पुरिमट्ट ते बे पहोर दिवस चने त्यांसुधी
 अचट्ट ते त्रण पहोर दिवस जाय तीहां सुधी, वा बे वार खावुं,
 वा एकासणुं ते दिवसमां एकज वार खावुं, वा आंबिल ते ढए
 थिगय रहीत एक वार खावुं, उपवास तो सर्वथा खावुंज न-
 हिं, ते जेटला उपवास बने एटला दिवस आहारनो त्याग कर-
 वो; तेमां कोई चारे आहारनो त्याग करे, कोई त्रण आहारनो
 त्याग करी पाणी भोकलुं राखे, एहवी रीते तप करवो, वा मर-

ए वखते सर्वथा आहारनो त्याग करी सर्व वस्तुनो अने शरीर-
रनो त्याग करवो, ते अनज्ञान तप जाणवो.

हवे नशोदरी तप ते नशुं खावुं; एटले सर्वथा खावुं नही
एवो आत्मानो धर्म ठे, पण अनादी जरुनी संघाते करी जीव
जरु क्रीयाने पोतानी मानी रह्यो ठे तेम देहने पोतानुं माने ठे,
ते जोर अज्ञानतानुं ठे, ते अज्ञानताना जोरथी मने नूख लागी
ठे, माहरे खावुं माहारे पीवुं ठे एम कहे ठे, वली देहमां रह्यो ठे
ते देह जरु पदार्थ ठे ते जरु पदार्थनो धर्म शरणा, परुण, वि-
ध्वंसण ठे, एटले विनाश धर्म ठे. आहारनो पुद्गल मळे तोज
टकी रहे. हवे आहारना पुद्गल बे प्रकारे मळे ठे, एक रोम आ-
हार ते रुवे रुवे आहारना पुद्गलनो शरीरमां समये समये आ-
हार करी रह्यो ठे ते, तथा एक कवल आहार ते कोलीज करी
मुखमां मुकीए ते; हवे रोम आहार तो पोताना उपयोग सहीत
तथा उपयोग रहीत पण लेवाय ठे, ते तो जीहां सूधी शरीर
ठे त्यां सूधी लेवानो बंध जीवने थतो नथी; तो पण ते आहार
शी शी रीते लेवाय ठे? जे पवन आवे ठे ते ठंनो आवे ठे तो
ठंनक लागे ठे, गरम आवे ठे तो गरमी लागे ठे, वरसाद वखत
होय त्यारे सरदी लागे ठे, आ बधुं गरमी प्रमुख श्याथी जाणे
ठे? शरीरमां प्रणमे ठे तेथी, तो तेज आहार ठे. पण ते
कई स्ववशपणुं नथी, तेथी तेनो त्याग ग्रहणमां उपयोग रहे
ठे ने नथी रहेतो, एटले वीरती पण थती नथी तो पण ज्ञानी
पुरुषो ठे ते तेमां राग द्वेष नथी करता. फक्त आत्मानो जाणवानो
धर्म ठे तेथी जाणे ठे के आ गरमीना पुद्गल, आ शीतना पुद्ग-
ल लेवानो कर्म उदय ठे तेम लेवाय ठे, एम उपयोग सदाकाल
रहे ठे, ते पुरुषने इच्चानो रोध थयो ते तप ठे, पण एटलो गुण
प्राप्त थयो नथी तेथी ठंनी गरमीमां जाणवा रूप रही शकतो

नथी, तो पण कईक ज्ञान अरुं ठे, ने कईक फरस ज्ञान अरुं ठे; तेना प्रजावथी कईक समजाव राखे ठे; तो जेटलो राग द्वेष उठो अरुं ए पण उषोदरी तपनुं लक्षण ठे, माटे जेम राग द्वेषनी परणती उठी थाय एम उत्तम पुरुषे करवुं. हवे बीजो कवल आहार ठे, ते सर्वथा जेहनी इच्छा उठे ठे तेनो त्याग करे ठे, ते अनशन तपमां गणाय ठे. हवे सर्वथा आहार विना तो शरीररहेतुं नथी त्यारे आहार आपवो जोडए, पण आहार खेवानो धर्म नथी तेथी इच्छा थती नथी पण शरीरने टकाववा आहार आपवो. ते उणुं उठुं खाय तो पण शरीरनो टकाव, रहे रोगादीकनी उत्पत्ति न थाय तेथी आहार उठो ले अने इच्छा नथी वा इच्छा ठे तो ते उठी थइ, एटलो आत्मा निरमल थयो ने इच्छाना रोधरूप उषोदरी तप सहेजे थयो. वली जेनी एटली विशुद्धि नथी थई ते पण हमेशाना खोराक करतां पांच कोलीआ वा तेथी वधारे उठा खावानो अज्यास करे, तेथी पढी सेहेजे इच्छानो रोध थई जाय. वली बीजी रीते खावानी वस्तु उठे, तेमांथी जेटली वस्तु उठी ले तेटलो उषोदरी तप थाय. वली उठी वस्तु ग्रहण करारे थाय. के कईक खावाना विषय घट्या होय तो वा विषय घटवानो अज्यास ठे. केमके आहार खेवानो आत्मानो धर्म नथी, तो जेम बने तेम पोतानो आत्म धर्म प्रगट करवानो जीवने अज्यास करवो जोडए. जेम जे जे कला शीखवी होय ते ते कला अज्यास करवाथी शीखाय ठे तेम. आत्म धर्मनी वर्तना अनादी काल थयां जाणतो नथी, तथा वर्ततो नथी. ते अज्यास करवाथी वर्तना थाय तो ते अज्यासमां जेम बने तेम अयोग्यनो त्याग करवो. आहार बहु जातना ठे, तेमांथी जे आहार खेवाथी घणा जीवनी हिंसा थाय ठे ते आहार शाकादिक तथा अज्रहादिकनो न करे ते बावीश अज्रहानां नाम मारा करे-

(४९)

सा प्रश्नोत्तर चिंतामणीमां ठे, तथा जोगशास्त्रादिक ग्रंथोमां ठे तेमांथी जोई त्याग करवो, ते पण उणोदरी तप ठे; तथा जे आहार रसवती ऋक्ष्य ठे ते रसवतीमांथी थोनी चीजोथी निर्वाह थाय ठे, तो पण निर्वाह करतां वधारे चीजो जीव विषयने सारु वापरे ठे तेथी आत्मा वधारेलेपाय ठे. एम जेरो जाण्युं ठे तो खाती वखत निर्वाह जेटली वस्तु ग्रहण करी बीजी वस्तु उपरथी इन्ना उतारवी ते पण उणोदरी तप ठे; माटे जेम वने तेम निर्वाह उपर लक्ष आपवो. केटलाएक विषय घट्या नथी तेथी वधारे वपराय, तो ते वीषे पण जीव निंदा गर्हा सहित जो वापरे तो विषयनां कर्म आकरांन बंधाय, तो ते कर्मना रस जेटला उंठा परुथां ते पण उणोदरी तपनुंज फल पामे. वृत्ति संक्षेप तप ते, जे वृत्तिउ वर्ती रही ठे, तेनो संक्षेप करवो, एटले मरजादमां आववुं; जेम के श्रावकने चौद नियम धारवा, मुनिने ड्य, क्षेत्र, काल, जाव आ चारे प्रकारमांथी हर कोई प्रकारनी आहारादिक वस्तु संबंधी धारणा करवी, रोटली अथवा हरकोई पदार्थ धारे के ए वस्तु मले तो लेवी, वा फलाणुं माणस आपे तो लेवुं वा आटला कलाके मले तो लेवुं वा हाव जावे आपे तो लेवुं, एवी रीतना अग्निग्रह धारण करे. एहवी धारणा करवानी मतलब शुं ठे के एवी रीतनो जोग न बने ने तप वने तो सारुं. पूर्ण चित्त तप करवानुं अतुं नथी, त्यारे आवा अग्निग्रह धारण करी आहारादिकनी इन्नाने शांत करे. पुद्गल जावमां वृत्तिउंठी अई रही ठे ते आवा अज्यास करीने वृत्तिउंने रोके, ए वृत्तिसंक्षेप तप कहीए.

रस त्याग तप केहेतां चार महाविगय ते मध, माखण, मांस, मदीरा आ चार विगयनो श्रावक तथा मुनि महाराजने सदा त्याग होय, केमके ए वस्तुउं खातां त्रसकाय जीवनो वि-

नाश थाय ठे, ते वातनो योगशास्त्रमां हेमचंद्र आचार्य महाराजे विस्तारे निषेध करेलो ठे. एटलुंज नहि, पण हरिभद्र सूरि महाराजे पंचाशक वगेरे ग्रंथोमां मांसादिकनो निषेध कर्यो ठे. मांसाहारी जीव ठे तेने निर्दयपणुं तो अवश्य होय. जो दयाना परिणाम होय तो जेमां घणा जीवनी हिंसा थाय एवी वस्तु वापरवाना जाव थायज नहि. पन्नवणाजीमां जघन्य श्रावक कहा ठे, ते ए चार महाविगयना त्यागीज कहा ठे, वली उपाशक दशांगमां आणंदजीए मांसादीकनो त्याग कर्यो ठे. वली मांसना आहारशी मीजाज चीनायेलो थाय, एवुं हालना रुकटरो पण कहे ठे, वली मदीरा थकी आत्मानो ज्ञानशक्ति अवरार्इ जाय ठे. राहो होय ते गांनो थाय अने ते गांन-इशी धन धान्यादिकना वेपारमां पण नुकसान थाय, वली जगतमां पण निर्दानुं स्थानक थाय ठे, वली परलोके नरकादिक गति पामे, तेथी उत्तम पुरुषो, साधु, तथा ग्रहस्थ एनो त्याग करे ठे. वली हालना वखतमां इंज्रेजो तथा पारशीज पण केटलाक मांसाहारनो त्याग करे ठे, केटलाक जुंठी टेव थाय तेम करे ठे, आम अनार्य लोक ज्यारे त्याग करे ठे तो आर्य लोकने त्याग होय तेमां शो नवार्इनी वात ठे, माटे महाविगयनो त्याग कह्यो ठे. बीजी ठे विगय ते दुध, दही, तेल, गोल, पकवान तथा घी, ए ठे विगयमांशी जेटली विगय त्याग थाय एटली करे; कारणा के विगय खावाशी विकारनी वृद्धि थाय ठे, तेथी काम दीप्त थाय ठे, माटे मुनि महाराजो विगयनो त्याग करे ठे. पण हाल कालमां विगय वापच्या विना शरीर टकी शके नही तेथी शरीर निजाव जेटली वापरी बाकीनी विगयनो त्याग करे. श्रावक ठे तेपण रोज एक एक विगयनो त्याग करे, कारण के मुनि महाराज तो सर्व कामना त्यागी ठे तेथी बने तो सर्वथा त्याग करे, पण

गृहस्थथी वनवुं दुर्लभ ठे. गृहस्थ एने तो जेटली मूर्ख काम उपरथी उत्तरे ते मुजव विगयनो त्याग करे. ज्ञावथी जेटला पु-
द्गल नुंठा ग्रहवामां आवशे एटलो कर्म बंध नहि थाय, एम
ज्ञावी मुनि तथा गृहस्थ विगयनो त्याग करे. पोतानो अणहारी
गुण प्रगट करवारूप वीर्य फोरायमान थाय एज आत्मानो तप
गुण प्रगट थाय, ते रसत्याग तप कह्थीये.

कायक्लेश तपः—ते जेटलुं जेटलुं समज्ञावे कायानुं कष्ट
जोगववामां आवेठे ते कायक्लेश तप. मुनिमहाराज लोचदिककष्ट
सहन करेठे, विहारमां चालवानां कष्ट सहन करेठे, सूर्यनी आता-
पना ले ठे, ते मुनि महाराज शुं ज्ञावी कष्ट सहन करेठे के पोताना
आत्मानुं स्वरूप जाण्युंठे, जरुनुं स्वरूप जाण्युंठे तेषी जरु जे शरीर
तेने पोतानुं जाणता नथी, पोताना तेवा ज्ञाव रहे ठे के नहि, एम
विचारवुं. जे वखत लोच करे ते वखत कष्ट पने ठे ते कष्ट पर-
तां जे पुरुषोनुं मन वगरुतुं नथी ने समज्ञावमां रहे ठे तो एवां
कष्ट स्वज्ञाविक रोगादीकनां आवे त्यारे पण समज्ञावमां ते पु-
रुष रही शके ठे; अने समज्ञावे रहेवाथी ते कर्म जोगवाय ठे
तेज वखते आत्मानी अशुद्ध परिणती टले ठे, ते निर्जरामां गणाय ठे,
अने आत्मा शुद्ध थाय ठे. हवे जे भाणसो जाणीबुजीने एवां कष्ट
सहन करता नथी तेने रोग जोगवी वा बीजा कुटुंबनां वेपारनां
काम करी कष्ट जोगववां जोइशुं. अनादि कालनो जीव संसार-
मां रोलाय ठे तेमां मोहने वश अज्ञाता वेदनी कर्म, अंतराय कर्म
वांधेलां ठे ते जोगव्या विना बुटको नथी, माटे उत्तम पुरुषो जे
प्रमाणे समज्ञावमां रही शके ठे ते प्रमाणे कष्ट जोगवी पोतानां
कर्म खपावे ठे, ते कायक्लेश तप ठे. समज्ञाव सिवायनां कष्ट
जोगवे ठे ते निर्जरामां ज्ञानी गणता नथी, कारण जे एक कर्म
जोगवी पाठां हजारो कर्म नवां उपार्जन करे ठे, माटे ते दुःख

जोगवेलां काम लागता नथी. तेथी तेने सकाम निर्जरामां गण-
ता नथी. दरेक धर्ममां समजीने काम करवाथी लाज बताव्यो
ठे, तेमज जे जे कष्ट जोगववुं ते समजीने जोगववुं तेथी आ-
त्माने लाजज अशे. कष्ट जोगवतां आत्मानुं वीर्य जागे ठे, तोज
समजाव रही शके ठे, नहिं तो समजाव रहेतो नथी. ते आत्म
वीर्यना अंतराय दुट्या विना वीर्य फोरायमान अतुं नथी. माटे
समजावमां रही जे जे वनी शके ते रीते कायाने कष्ट जोगवी
कर्म खपाववां ते कायक्लेश तप जाणवो.

संलीनता ते मुनि महाराज करी शके ठे. जेम कुकरी
शरीर संकोचीने सुवे ठे तेम मुनि महाराजो सुवे ठे. एवी रीते
सुवाथी अंगोपांग बधाने जागृति आवे ठे, अने निजमां लीन अ-
वातुं नथी, ने आत्मज्ञान अवराई जतुं नथी. जेम सख्त निज
आवे तेम उपयोग लोपाई जाय ठे तेथी जेम आकरी निज न
आवे तेम मुनि महाराज सुवे. वली जोग संलीनता पण तपमां
कही ठे, परंतु ते अर्च्यंतर तप गणी शकाय. तेम वचन काया-
नां जोग जेम बने तेम आत्म स्वजावथी बहार वर्त्तता रोकने
नीज स्वजावमां थीर करवा. ते जोग संलीनता तप ठे, ए घणो
ज श्रेष्ठ तप ठे. ए रीते संलीनता तप कह्यो ठे.

ए ठ प्रकारे बाहाज तप कह्यो, तेनुं कारण जे ए तप कर-
नारने जोईने आ तपस्वी ठे एम नुंखली शके. बाकी वस्तुपणे
तो कर्म खपाववाना जावथी ए बाहाज तप करे, ते पण आत्मा
निर्मल करे. अने अर्च्यंतर तपथी पण आत्मा निर्मल थाय. हवे
ते अर्च्यंतर तप ते शाथी ? तो के बाहारथी देखीने तपस्वी कोई
नहिं कहे, पण आत्मा निर्मल करे तेथी अर्च्यंतर तप कह्यो, ते
पण ठ प्रकारे ठे.

१. प्रथम विनय तप ते देवनो, गुरुनो, धर्मनो, ए त्रयानो

विनय करवो. देव ते अरिहंत, जेमणे ज्ञानावर्णी कर्म क्य करी केवलज्ञान उपार्जन कर्युं ठे. जे ज्ञाने करी लोकालोकनां जाव ते स्वर्ग, मृत्यु, पाताल ए त्रणमां जीव अजीव पदार्थ रह्या ठे. ते पदार्थनी वर्णना थई रही ठे, समे समे अनंता परजायनो न-तपात, व्यय, अने ध्रुव थई रह्यो ठे; ने गया कालमां वर्तना थई, आधते काले थई अने वर्तमानमां थाय ठे, ते सर्व जाव एक स-मयमां जाणी रह्या ठे तेनुं नाम केवलज्ञान, एवं ज्ञान जेने प्रगट थई रह्युं ठे. दर्शनावर्णी कर्म क्य करी अनंत दर्शन गुण प्रगट थयो ठे, तेथी (सामान्य बोधरूप) केवल दर्शन प्रगट थयुं ठे. मोहनीय कर्म क्य करी चारित्र गुण प्रगट थयो ठे, ते आत्म स्व-जावमां स्थीर थाय, ते चारित्र गुण जाणवो. अंतराय कर्म क्य थवाथी अनंत वीर्यादीक गुण प्रगट थयो ठे. एवा अरिहंत ज-गवाननो विनय करवो. केमके आत्मानुं स्वरूप अरूपी ठे ते केव-लज्ञान प्रगट थया विना प्रत्यक्ष थतुं नथी. ते केवलज्ञानथी सर्व जीवना आत्मानुं स्वरूप प्रत्यक्ष देखाय ठे तेथी ते स्वरूपनुं वर्णन प्रज्जुए कर्युं, वली आत्मा मलीन शाथी थाय ठे ते स्वरूप बताव्युं, वली आत्मा निर्मल शाथी थाय ठे ते बताव्युं. पुन्य पाप बांधवानां कारण बताव्यां ठे, तो तेथी आपणे आपणा आत्मानुं स्वरूप जाणी शकीए बीए: माटे प्रज्जु मोटा उपकारी ठे तेथी तेमनो विनय जेम बने तेम करवो. शक्ती गोपववी नहि.

सिद्ध महाराज जेमने आठे कर्म क्य थवाथी आत्माना सं-पूर्ण गुण निष्पन्न थया ठे, शरीरथी रहित थया ठे, मोक्ष स्था-नमां रह्या ठे, जेमने फरी संसारमां आवुं नथी, केवल आत्मा-ना गुणमांज लीन ठे, नथी राग, नथी द्वेष, नथी क्रोध, नथी मान, नथी माया, नथी लोभ, नथी विषय; अहय, अमर, अज-र, अकल, अगोचर, अरूपी आदे अनंत गुण रह्या ठे, ते सिद्ध

જગવાનનું રૂપ જોઈ આપણી સિદ્ધ દશા પ્રગટ કરવાની બુદ્ધિ
 જાગવાનો હેતુ છે; વલી ગુણવંતના ગુણ ગાતાં આપણો આત્મા પણ
 ગુણી થાય અને અનાદીની જીવશ્રી પરવસ્તુ પોતાની માની વર્તે
 છે તે જાણ પલટાવવાનું સાધન છે, માટે સિદ્ધ મહારાજનો વિ-
 નય પણ જેટલો વની શકે એટલો કરવો. એ વંનેનો વિનય કરવો
 તે દેવનો વિનય જાણવો. હવે આ ક્ષેત્રમાં અરિહંત સિદ્ધ મહારાજ
 કાંઈ પણ વિચરતા નથી, તો તેમની મૂર્તિનું પણ વિનય કરવો.
 કારણ જે ગુણવંત પુરુષોની મૂર્તિમાં પણ જે જે જગવાનની મૂ-
 ર્તિ છે તે તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરવો છે, ને તે ગુણનો
 વિનય કરવો છે, એટલે જગવંતનોજ વિનય છે. હવે તેમાં પ્રથમ
 શો વિનય છે ? કે તે પુરુષોએ જે જે હુકમ ફરમાવ્યા છે તે તે
 હુકમ અંગીકાર કરીને પોતાનો આત્મા શુદ્ધ કરવાના નયમી થવું
 અને નયમ કરવાથી આત્મા શુદ્ધ થશે. જે જે અંશે પ્રજુજીના
 હુકમ પ્રમાણે સમજાવમાં રહીશું એ મુખ્ય વિનય છે. પછી તેના કા-
 રણ રૂપ પાંચ પ્રકારે વિનય છે “જક્તિવાદાજ પ્રણીપતીથી” એટલે
 પંચાંગ પ્રણામ કરવા જે સ્વમાસમણું દેઈને પાંચે અંગ એકઠાં કરી-
 નમસ્કાર જગવંતને વા જગવંતની મૂર્તિને કરવા. વલી અષ્ટ ઇ-
 વ્યથી, સત્તર ઇવ્યથી, એકવીસ ઇવ્યથી, વા ૧૦૮ ઇવ્યથી જગ-
 વંતને પૂજવા તે પણ જગવંતનો વિનય છે. “રુદય પ્રેમ बहुमान”
 હૃદયમાં જગવંતના ગુણ જગવંતનો ઉપકાર અત્યંત વિચારી હ-
 રખથી રોમરાય વિકસ્વર થઈ જાય. આણંદનો પાર રહે નહિ.
 એવો અંતરમાં હરખ થાય, અને પ્રજુ ઉપર અતિશય પ્રીતિ જાગે. તે
 મજ પ્રજુનો પરૂપેલો જે ધર્મ જે આગમમાં કહ્યો છે તે આગમ
 સાંજલી અહો પ્રજુએ શો માર્ગ વતાવ્યો છે તે વિચારીને હરખ
 થાય. વલી પ્રજુનાં ચરિત્ર સાંજલી પ્રજુજીની વર્તના જોઈ અહો
 આશ્ચર્યકારી જગવંતનું વર્તવું છે તે જોઈ હરખ થાય અને પ્રજુના

उपकार संज्ञारी अंतरंगमां राग उपजे ते पण प्रज्जुनो विनय ठे.

“गुणानी स्तुति”:-ते प्रज्जुना गुणानी स्तुति करवी ते स्तोत्र, श्लोक, इहा, बंद इत्यादि प्रज्जु आगल उच्चा रहीने केहेवा; वा चैत्यवंदन, नमुबुणं, स्तवन, धोय विगेरे केहेवुं; वा प्रज्जुनां चरित्र सांज्जल्यां ठे ते चरित्रमां जे गुण वर्णव कर्यां ठे ते गुण याद करी पोते स्तवी वा बीजा आगल कही प्रज्जुना रागी करवा ते पण गुण स्तुति ठे. अवगुणानुं ढांकवुं:-ते प्रज्जुमां तो कोई प्रकारे अवगुण नथी पण कल्पित कोई अवगुण केहेतुं होय तो तेने समजावीने अवगुण बोलता बंध करवा. प्रज्जुजीनी प्रतिमाजी ठे ते प्रतिमानी पूजा न करता होय तो तेमने समजावी प्रज्जुनी पूजा करता करवा जोइए. प्रतिमाजीना अवर्णवाद बोलता होय तो तेने पण समजावी अवर्णवाद बोलता बंध करवा जोइए. केमके प्रज्जु अने प्रज्जुनी स्थापना बे सरखी जगवंते कही ठे. श्री अनुयोगघार सूत्रमां तथा आवश्यक सूत्रमां पण स्थापना निकेपो कह्यो ठे. हालमां सामान्य गृहस्थनी पण यादगीरी कायम राखवा सारु पोटोग्राफ (ठबी.) तो घणा लोक करावे ठे, वली मोटा होहेदारो वा राजानी वा शाहुकारनी मूर्तीं (बावलां) पण मरनारना मान खातर बेसारुवामां आवे ठे तो एवा माणसनां बहुमान करे, अने देवनी मूर्तिनां बहुमान कराववानो विचार न राखे, तो पोताना देव उपर पोतानो राग नथी एम खुल्लु समजाय ठे; ने न्यायनी बुद्धि जेने षई होय तेने सेहेजे समजाय के जगवंतनी मूर्तिं जोईने जगवान याद आवे अवे. जगवान याद आव्या के तेमनां चरित्र याद आवे, तेमनुं अद्भुत चरित्र याद आवे तो प्रज्जु केवा गुणवंत ठे ते गुण.सांज्जरे, गुण संज्ञारतां, प्रज्जुए मोक्ष मार्ग बताव्यो ठे तेमां. जीवने केम चालवुं, ते याद आवे, ते याद आवतां आषणे. जगवंतना हुकमथी.

विरुद्ध चालीए गीए ते याद आवे ठे अने ते याद आववाथी आपणी झूल सुधारवानी बुद्धि थाय, वली जगवाननो उपकार याद आवे तो जक्ति करवाना जाव थाय, कारण के उपकारीनी जेटली जक्ति नहि करीए एटली मुठी ठे; माटे जगवाननी यथाशक्ति जक्ति करवानो जाव जागे ए प्रज्जुनो विनय ठे. जे जे अवर्णवाद बोलता होय ते बंध थाय ते लाज समजावनारने ठे, ने तेज प्रज्जुनो खरो विनय ठे.

“ आशातननी हाण ” एटले जगवान विचरता होय ते वखते ठदस्थ अवस्थाए एटले जीहां सुधी केवलज्ञान पाम्या नथी, तेनी अगाजना वखतमां केटलीएक प्रज्ञांता अती होय ते अज्ञानी मत्सरी जीव सहन करी शकता नथी, तेवा जीव अवर्णवाद बोलता होय वा पीना करता होय तो आपणी शक्ति फोरवीने ते पीना टालवी. मुखेथी बोलतो होय तेने पण समजावीने तेने दूर करवो, वा प्रज्जुने केटलाएक देवता पण परीक्षा जोवा पीना करे ठे तो ते देवताने पण पोतानी शक्तिथी दूर करवो. वा मिथ्यात्वी जीव प्रज्जुनां प्ररूपेलां ज्ञान संबंधी वगर दुषणने दुषण कही निंदा करे तो ते पण प्रज्जुनी आशातना ठे, तेने पण समजावीने थीर करवो. वली आपणामां शक्ति न होय तो बीजा कोई शक्तिवान होय तेने विनंती करी तेनी शक्ति फोरवी तेनी शक्तिथी आशातना डुर करवी. तेमज जिनविंविनी एटले मूर्तिनी आशातना करतो होय ते टाले. इवे जिन जुवनने विषे चौरासी आशातना टाले तेनां नाम.

१ बलखो वा शुक्र नांखवुं. २ हींचोलो बांधीने हिंचका खावा. ३ कलेश करवो एटले लमाई करवी. ४ धनुर्विद्या शीखवानो अज्यास करवो एटले बाण साधतां ताकेली जग्योए बाण जाय ते. ५ पाणी पीने कोगला करवा. ६ तंबोलादिक

पान सोपारी खावां वा खार्इने जवुं. ७ तंबोल खाधेलुं होय अने
 तीहां घुंकवुं. ८ सामाने गालो देवी, जदवा तदवा बोलवुं वा
 श्राप देवा. ९ मूत्र विष्टानुं नांखवुं वा करवुं. १० शरीर घोलुं एटले
 नहावुं. ११ नीमाला देरासरमां नांखवा. १२ नख नांखवा. १३
 लोही नांखवुं. १४ सुखनी प्रसुख खावुं. १५ शरीरनी चामनीनुं
 नांखवुं. १६ पीत वमन करवुं, एटले उंकवुं. १७ सामान्य वमन
 करवुं. १८ दांत नांखे वा समारे. १९ आक्या होय तो विसामो
 लेवो. २० गाय प्रसुख ठोरनुं बांधवुं. २१ दांतनो मेल नांखे. २२
 आंखनो मेल नांखे. २३ नख उत्तारे वा उत्तरावे. २४ गंमस्थलनो
 मेल उत्तारे वा नांखे. २५ नाकनो मेल नांखे. २६ माथुं समारे.
 २७ काननो मेल नांखे. २८ शरीर समारे. २९ मित्रने मले. ३०
 नासुं लखे, वा कागल लखे, (पोतानुं संसारी.) ३१ कांई वेच-
 वानुं करे. ३२ थापण सुके. ३३ माठे आसने बेसे. ३४ गाणां
 थापे. ३५ लुगमां सुकवे. ३६ पापन सुकवे. ३७ वनीन करे वा
 सुकवे. ३८ राजाना जयथी नाडीने देरासरमां संताई रडे. ३९
 धान्य सुकवे. ४० देरासरमां संसारी सगा सांजरवाथी रुदन करे
 ते आशातना, पण जगवानना गुणनुं बहुमान करतां हरखनां
 आंसु आवे ते आशातना नथी. ४१ विकथा करे एटले राज कथा,
 देश कथा, स्त्री कथा, वा जोजननी कथा एवी वातो देरासरमां
 करवी ते आशातना. ४२ शस्त्र घमे एटले बनावे. ४३ जनावरो
 देरासरमां बांधवानुं करे. ४४ तापणी करी तापे. ४५ रसोईरांधे.
 ४६ रुपीया सोनैया पारखे. ४७ निसिहि कही संसारी काम दे-
 रासरमां करवा निषेध कर्यां ठे, ते ठतां करीने निसिहिनो जंग
 करे ते दोष व्रत जंग जेवो समजवो. ४८ देरासरमां ठत्र पोता-
 ना उपर धरावे. ४९ खासमां देरासरमां सुके. ५० चामर धरावे.
 ५१ मननी एकाग्रता न करे. ५२ शरीरे तेल चोलावे. ५३ स-

(५८)

चित्त जोग तजे नहि. ५४ अयोग्य अचित पदार्थ तजे नहि. ५५ शस्त्र मुके. ५६ प्रजु दीठे हाथ न जोने. ५७ एक सामी उतरासन नांख्या विना देरासरमां जाय. ५८ मुगट पाघमी उपर पेहेरी देरासरमां जाय. ५९ पाघमीनो अविवेक करे. ६० फुल तोरादीक खोशीने देरासरमां जाय. ६१ होरु करे एटले सरत बके. ६२ दमे रमे वा दमाथी रमे. ६३ गेमीनी रमत करे. ६४ देरासरमां जुहार करे वा सलाम करे. ६५ कोईने टुंकारा करे, वा हलका शब्द कहे. ६६ लांघणे बेसे. ६७ जुजे एटले बाथा-बाथी लमे. ६८ ज्ञान चेष्टा करे. ६९ चोटला समारवानुं करे. ७० पलांठी आसने बेसे. ७१ पावनी पेहेरीने देरासरमां जाय. ७२ लांबा पग करीने बेसे. ७३ पीपुनी वगामे. ७४ देरासरमां कादव करे. ७५ शरीरनीरज नमामे. ७६ मैघुन सेवे वा ए संवंधी चेष्टा करे. ७७ जुगार (जुगटुं) खेले. ७८ पाणी पीए, जोजन करे. ७९ मद्ध युद्ध करे. ८० वैद्य कर्म करे एटले नामी जुए, दवा आपे. ८१ घेपार हरकोई जातनो देरासरमां करे. ८२ सुवानी पधारी पापरे. ८३ खावानी वस्तु देरासरमां मुके. ८४ देरासरमां नाहे (स्नान करे).

आ रीतनी चोराशी आशातना ठे, ते कोईए पण करवी नहि, ने कोई करतो होय तो तेने रोकवो; ए सिवाय देरासरना पर्ईसा खाई जवा, वा देरासरना पैसाथी नफो उपार्जन करवो; वा घरमां वापरवा, देरासरनी चीज लावीने वापरे, ते सर्वे आशातनामां समजवुं; ने देवज्य नक्षत्रानुं दूषण लागे, माटे कोई पण चीज देरासरनी पोताना काममां वापरवी नहि. ए पांच प्रकारे देवनो विनय कह्यो; तेमज देवनो जाषेलो धर्म आगममां लख्यो ठे, माटे आगमनो विनय करवो ते आगमनुं ज्ञान करवुं, आगम एटले शास्त्र तेने लखाववां, लखाववाना काममां पै-

(५९)

सा खरचवा, जे आगम लेवुं ते नमस्कार अथवा खमासण वईने लेवुं, मुकवुं ते वखत पण नमस्कारादिक करवा; आगमनां पुस्तक होय त्यां वनीनीत एटले जामो, लघुनीत ते पेसाव, ते करवां नहि, पण नीचे वा माथा नीचे मुकवुं नहि, तेमज आहार पाणी पण पुस्तक होय त्यां करवां नहि, तेम मैथुन तथा मैथुननी क्रीया पण करवी नहि, तेमज हास्यविनोद करवो नहि, ए प्रमाणे प्रज्ञुना ज्ञाननो विनय करवो ते प्रज्ञुनोज विनय ठे, मुख्य विनय तो ए ठे जे प्रज्ञुनो हुकम ठे के पोताना आत्मज्ञान वमां रहेवुं. जे जे सुख दुःख आय ठे तेनां कर्म पूर्वे वा वर्तमानमां बांध्यां ठे, ते प्रमाणे सुख दुःख आय ठे, अने आत्मानो स्वज्ञाव जाणवानो ठे ते जाणी लेवो; पण मने सुख थयुं तेवो हरख करवो, मने दुःख आय ठे एम मानी दिलगीर थवुं तेम करवुं न जोईए. एवा विचारमां रहेवाथी नवां कर्म नथी बंधातां, एम प्रज्ञुजीए कहुं ठे. एम विचारवुं एज प्रज्ञुनो विनय ठे, आत्मानुं हित थवानुं कारण ठे. ए आदे विनयनुं स्वरूप. प्रज्ञुजीए शास्त्रमां घणी रीते बताव्युं ठे. विनय अध्ययन उत्तराध्ययनजीमां ठे ते सांजली ते अनुसारे विनय करवो. गुरु महाराजनो विनय करवो, ते गुरु महाराज कोने कहीये ? जे पुरुषे सर्वथा हिंसानो त्याग कर्यो ठे कोई पण जीवने हणवो नथी, तेम कोई जीवने दुःख देवुं नथी, तेमज असत्य एटले जूतुं वोळवुं नथी, तेमज कोई पण प्रकारनी चोरी करवी नथी, तेमज कोई पण स्त्री साथे मैथुन सेववुं नथी, तेमज स्त्रीने अरुकवुं पण नथी, तेमने पांचमुं व्रत जे धन धान्यादिक नव प्रकारनो परिग्रह तेमां कोमी मात्र पण जेने राखवी नथी, एवां पंच महाव्रते करी युक्त मुनि महाराज जे प्रज्ञुनी आज्ञा मस्तक उपर चढावीने विचरे ठे, प्रज्ञुजीनी आज्ञा बहार वर्तता नथी, पोताना आत्मगुणमां

आनंदितपणुं ठे, विषय कपाय जेने सेववा नथी, एथी सुक्त थया
 ठे, कांडक अंश रह्यो ठे तेथी सुक्त थवाना कामी ठे, शांत रस-
 नाज नयमी ठे, शत्रु अने मित्र तुल्य ठे, एवा आचार्य, उपा-
 ध्याय अने साधुजी महाराज, पर जीवना उपकार करवा पृथ्वी
 उपर विचरे ठे, ने धर्म उपदेश देईने जगतना जीवने अधर्मथी
 ठोकावे ठे. केटलाएक नथी ठोरता, पण ठोरवाने सन्मुख थाय
 ठे; एवा उपकारना करनारा पुरुषो ठे, तेज गुरु कहेतां मोहटा
 ठे माटे तेमनो विनय करवो. गुरु पासे जवुं तो सचित पदार्थ
 लईने जवुं नहि, तेमज गुरु दीठे हाथ जोमी नमस्कार करवा.
 वली. गुरुजीने बे खमासमण एटले पंचांग प्रणाम करी इच्छकार
 सुहराइ (सुहदेवसी) सुखतप शरीर निराबाध सुख संजम जात्रा
 निर्वहो ठोजी स्वामी शाता ठेजी ज्ञात पाणीनो लाज देजोजी,
 पढी कहेवुं जे-इच्छाकारेण संदिसइ जगवन् अप्पुठिहं अप्पितरं
 देवसिअं खामेउं एम कही गुरुनी आज्ञा मागी गुरु आज्ञा आपे
 जे खामेइ, पढी पंचांग प्रणाम पूर्वक अप्पुठिहं अप्पितरं खा-
 मवो एटले कहेवुं. प्रतिक्रमणनी चोपनीमां ठे ते मुजब खामवुं.
 इच्छकार कही साता पूढी अप्पुठिहं खामवाथी कंड गुरुनी आ-
 शातना अई होय, तेनी माफी मागी इवे जेटला बोल अप्पुठिहं-
 मां आवे ठे, एटला बोल करवाथी गुरुनी आशातना थाय ठे
 माटे एटला बोल वर्जवाथी गुरुनो विनय थाय ठे, तेथी अप्पुठिहं
 खमावी विचार राखवो, जे रखेने एहवी झूल थाय. वली द्वाद-
 शावर्त्त वंदन गुरुने करवुं, ए पण गुरु महाराजनो विनय ठे, ते
 वंदन पण प्रतिक्रमणनी अर्थवाली चोपनीमां अर्थ सहित ठे,
 माटे ते अर्थ समजीने ते प्रमाणे वर्तवुं. वली अरिहंत जगवंतनो
 विनय पांच प्रकारे बताव्यो ठे तेज रीते करवो; एवीज रीते गुरु
 पासे जईने वंदन करवुं, पढी त्यां गुरु कथा करता होय ने

त्यां सज्ञा जराई होय तो सज्ञामां बेठेला श्रावक श्राविकाने प्रणाम करवा, तेमज सज्ञामां बेठेला करतां श्रावनार विशेष गुणवंत वा धर्मी होय वा धनवंत होय तो तेने बेठेला लोक पहेलो प्रणाम करे, ने सामान्य होय तो श्रावनार प्रथम करे, एनी मतलब एज ठे के चतुर्विध संघनो विनय करवानो ठे, ते प्रथम विशेषनो सामान्य वालो विनय करे, अने विशेष होय ते पढी करे; आ मर्यादा समजवी. वली गुरु पासेथी जाय त्यारे पाठ गुरुने वंदन करीने जाय. वली गुरु घेर पघारे तो तेमनी सन्मुख जवुं, गुरुने बेसवाने आसन आपवुं, तेमज गुरु दीठे नमस्कार करवा, गुरुने जे कंई खप होय ते हाजर करवुं, कीमती चीज होय वा अल्प मुलनी चीज होय तो ते पण गुरुने अर्पण करवी, रस्तामां गुरु मले तो पण नमस्कार करवा. गुरुनी तेत्रीश आशातना ठे ते वर्जवी ते नीचे मुजब.

१ गुरु महाराजनी आगल बेसवुं, २ गुरुनी आगल उज्जा रहेवुं, ३ गुरुनी आगल चालवुं. ४ गुरु महाराजनी पाठल नजीकमां बेसवुं. ५ तथा उज्जा रहेवुं. ६ तेमज चालवुं. ७ गुरु महाराजनी बे पासे नजीकमां बेसवुं. ८ गुरुनी बराबरीमां चालवुं. ९ तेमज उज्जा रहेवुं आ नव आशातनानी मतलब एवी ठे के नजीकमां बेसतां, उज्जा रहेतां, आपणी ठीक बगासु अघो-वानु सरवुं वगेरेनो तथा श्वासनो गुरुने स्पर्श थाय, माटे जेम स्पर्श न थाय तथा थुक वगेरेना ठांटा न जमे, तेम बेसवुं जो-ईए. आगल अने सरखाईमां बेसतां गुरुनी मोटाई शी रीते स-चवाय ! माटे बराबरीमां तथा आगल बेसवार्थी पण आशा-तना थाय ठे. १० पोताथी विशेष पुरुषनी साथे थंकील जाय, ने तेमनी अगल आवे तो पण आशातना. ११ बहारथी आवेला गुरु साथे शिष्य गुरुनी पहेला रस्ताना दोष आलोवे तो आशा-

(६५)

तना. १२ रात्रीए गुरुमहाराज बोलावे जे कोण सुतो ठे, कोण जागतो ठे, ने पोते जागतां ठतां हुं जागुं ठुं एम न कहे तो आशातना. १३ उपाश्रयमां श्रावक आवे तेने गुरु वा पोताधी अधिक पुरुषे बोलाव्या पहेलां बोलावे तो गुरु होय तो गुरुनी, वा अधिक होय तो अधिकनी आशातना. १४ आहार लावीने पोताधी अधिक साधुजीने आहार बताव्या विना बीजा साधुने बतावे तो आशातना. १५ आहारादिकनी निमंत्रणा गुरुने न करतां बीजाने पहेली करे तो आशातना. १६ गुरु महाराजने पुढ्या विना बीजा साधुने आहारनी निमंत्रणा करे तो आशातना. १७ गुरु महाराजने पुढ्या विना बीजाने आहार आप्ते तो आशातना. १८ सरस अने स्वादीष्ट आहार पोते वापरे ने गुरुने न आप्ते तो आशातना. १९ गुरुनां वचन सांजळ्या ठतां गुरुने जवाब न आप्ते तो आशातना. २० गुरु जेवा वनीले बोलाव्या ठतां आकरा वचनधी जवाब आप्ते, कंई पण अवज्ञा आय एवो जवाब दे ते आशातना. २१ गुरुए बोलाव्या ठतां पोताने आसने बेशी रहे ने जवाब दे पण तरत पासे आवे नहि ते आशातना. २२ गुरुए पुढ्या ठतां आसने बेठां कहे जे शुं आज्ञा आपोठो ते पण आशातना. २३ गुरुने वा वनीलने टुंकारे बोलावे, एटले तुं कोण इमने कहेनार, आदे शब्द बोले ते आशातना. २४ गुरु कहे तेबीज रीतनुं अविनय वचन बोली जवाब आप्ते ते आशातना. २५ गुरु महाराज, साधु साध्वी ग्लान एटले रोगी, तेनी सार संजाल करवा कहे त्यारे गुरुने कहे जे तमेज सार संजाल करो, एम करी गुरुनी अवज्ञा करे ते आशातना. २६ गुरु महाराज धर्म कथा कहे ते शुन्य चित्ते सांजळे; कदापि सांजळे तो सांजळीने गुरुनां बहु मान करवां जोईए, के अहो गुरुजी शास्त्रना परमार्थ आप शुं बतावो ठो? एवी रीते बहु मान न करे ते

आज्ञातना. १७ गुरु महाराज वा रत्नाधिक धर्म उपदेश कहे, त्यारेकहे जे आ अर्थ तमे बराबर करता नथी, तमने अर्थ करता आवरतो नथी, एवं कहेवुं ते आज्ञातना. १८ गुरु कथा करता होय ते कथानो जंग करी पोते बीजा सांजलनार आगल कथा कहे ने समजावे ते आज्ञातना. १९ गुरु कथा करता होय अने ते कथा करतां गुरुने तथा सजाने कथाधी आनंद धई रह्यो ठे, ने चित्त लीन धई गयुं ठे तेवुं जाण्या ठतां शिष्य गुरुने कहे जे महाराज गोचरीनो वखत धई गयो ठे माटे कथा बंध करो पढी गोचरी मलशे नहि, एवी रीते कहेवाधी चढती धारा होय ते टुटी जाय, ने व्याख्याननो ठेद थाय ते आज्ञातना. २० गुरु महाराजे जे जे अर्थ कह्यो ठे तेज अर्थ व्याख्यान उठ्या पढी शिष्य सजाने विस्तारी पोतानी बहाडुरी जणाववा व्याख्यान करे ते आज्ञातना. २१ गुरु महाराजना संथाराने वा गुरु महाराजना पगने पगे करी फरसीने पाठो गुरुने खमावे नही ते आज्ञातना. २२ गुरु महाराजना संथारा उपर वा आसन उपर उजो रहे, अथवा वेसवा सुई रहेते आज्ञातना. २३ गुरु महाराजधी उंचा आसने वेसे ते आज्ञातना तथा गुरुना बराबरीना आसने वेसे ते आज्ञातना.

आ बावतनी गुरु महाराजनी तेत्रीश आज्ञातना पोते करवी नहि, तेम कोई करतो होय तो तेनी पासे टळाववानो उच्यम करवो; आ आज्ञातना पोतानामां अहंकार दशा हशे त्यां सुधी थशे, अने अहंकार टली गयो हशे तो सहेजे आज्ञातना टलशे; माटे मुख्यपणे हुं गुरुधी बहु ज्ञानी ठुं, एवो अहमेव होय ते टालवो, कारण जे वधारे ज्ञान पण वखते होय तो ते गुरु महाराजनी कृपाधी थयुं ठे, तो जेमनी कृपा ठे तेमनी मोटाई न आवें त्यां सुधी ज्ञान ज्ञेया होय पण फरश ज्ञान थयुं नथी;

फरश ज्ञान थयुं होय ते तो उपकारीनो उपकार झूले नहि, माटे कदापी उपकार झूली गयो होय तो याद करीने आत्मानी झूल सुधारवी, ने गुरु महाराजनी मोटाई चित्तमां लावीने विनय करवो ने आशातना टालवी, एज आत्माने हितकारी ठे, वली गुरुने द्वादशावर्त वंदन करतां वत्रीश दोष लागे ठे. ढोपेला प्रवचन सारोद्धारमां पाना शूण मां ठे ते उपरधी लखुं तुं, माटे ते दोष टालीने गुरु वंदन करवुं.

१ अशाढा दोष कहे ठे. आदर विना गुरुने वंदन करवुं, जेमके पोताने वंदन करवानो हरख नथी, पण एक कुल मरजादधी करवानी रीती ठे, ते करवुं पण वंदन करवाधी महा-निर्जरा थशे, आवा महा पुरुषने वंदन करवानो मने वखत मळयो, एहवा जाव आवे नहि त्यां सुधी आदर थाय नहि, माटे महा हरख सहित अने आदर सहित वंदन करवुं के अशाढा दोष टली जाय. २ स्तब्ध दोष. तेमां ड्यथी स्तब्ध ते, गुरु महाराजने वंदन करवानो जाव ठे, पण गुल आदिक रोगनी पीमां चित्त गुम थई जवाधी प्रफुल्लित चित्त थाय नही. जाव स्तब्ध ते ड्यथी क्रिया करे ठे पण अंतरगनो उपयोग बीलकुल वंदनमां नथी, ते जाव स्तब्ध कहीए, माटे ड्यने जाव बे प्रकारे स्तब्धता टालवी. ३ प्रवीष दोष. ते जेम ज्ञानुत प्राणीने कोई पण कामे लगाम्च्या उतां ज्ञाना उपर लह राखी काम करे अने जेम तेम काम करीने चाळ्यो जाय तेम वंदन करतां व्यवस्था रहित वंदन पुरु कर्या विना चाळ्यो जाय ते. ४ सर्पीर दोष. ते आचार्य, उपाध्याय अने साधु सर्वेने एकठा वांटेतेनुं नाम सर्पीर दोष. ५ टोलक दोष-ते जेम तीर पक्की अहीं तहीं फर्या करे ने स्थीर न रहे, तेम वंदन करतां आघो पाढो फर्या करे, तेने पांचमो टोलक दोष कहीए. ६ अंकुश दोष ते जेम महावत हाथीने अंकु-

(६५)

हा वने पोतानी मरजी प्रमाणे फेरवेढे तेम गुरुने फेरवे. आचार्य उजा होय वा बेठा होय वा कोई कार्यमां होय, तेम ठतां गुरुनु कपसु पकनी आसन उपर बेसानीने वंदन करे ते. ७ कळपदोष ते वंदन करतां काचबानी पेरे आगल पाठल जोतां वांदे, एटले केवल गुरु महाराजमां उपयोग नहि ते कळप दोष. ८ मळ दोष ते मळ जेम स्थीर न रहे तेम शरीरनी अस्थीरताए वंदन करे; विचित्र प्रकारे शरीरने चलाचल करे. ९ मनप्रडुष्ट दोष ते पोताने अर्थे अथवा बीजाने अर्थे गुरु द्वारे कार्य सिद्धि न घवाथी तेना मनमां द्वेष ठतां वांदे ते. १० वेदीका बंध दोष ते बे हाथ घुटण उपर मुकीने वंदन करे वा बे हाथनी वचमां पोताना घुंटाण राखी वांदे, एक घुंटाण बे हाथनी वच्चे राखी वंदन करे, खोलामां हाथ राखीने वंदन करे. बेहु हाथ खोलामां राखे, ए पांच प्रकारे वेदीका दोष. ११ ज्ञय दोषः—वांदणुं देतां ज्ञय राखे जे नहीं वांडु तो गुरु महाराजने द्वेष थशे, ने मने कहासी सुकशे, एवा ज्ञयथी वांदवा ते ज्ञय दोष. १२ ज्ञजंत दोष ते बीजा साधुन आचार्यने जजेढे ने हुंनही आवुं ते ठीक नहि, एवा विचारथी ज्ञजवुं ते ज्ञजंत दोष. १३ मित्र दोषः—गुरुने वांदीश तो गुरु साथे मित्रता थशे, एवुं धारिने वांदवा ते मित्र दोष. १४ गारव दोषः—मने समाचारी जाणवाथी लोक पंकीत कहेशे, वली वीनीत जाणशे, एवा हेतुए वंदन करवुं ते गारव दोष. १५ कारण दोषः—ते गुरु महाराजने वंदन करीश तो गुरु महाराज पासेथी कंबल वस्त्रादीक इच्छित मलशे. १६ स्तैन्यनामा दोष ते गुरुने ठानोमानो वांदे प्रगट न वांदे कारण जे बधा देखतां वांदीश तो हुं एमनाथी नानो कहेवाईश, गुरुनी मोटाई थशे एवुं विचारी वंदन करे ते स्तैन्य कहेतां चोर दोष. १७ प्रत्यनीक दोष ते आहार पाणी गुरु करता होय ते वखते वंदन करे ते प्रत्यनीक दोष.

१८ रुष्ट दोषः—ते कषाए धम धमतो वंदन करेवली गुरुने कषाय उपजावे ते रुष्ट दोष. १९ तर्जित दोष ते गुरु तो कोप पण करता नथी, तथा प्रसाद पण करता नथी, काष्ठनी पुतली जेवा ठे, वा आंगलीए मस्तके करी तर्जना करवी ते तर्जित दोष. २० शठ दोष ते गुरुने वंदन करीश तो गुरु तथा श्रावक महारो विश्वास करशे, तो मारुं इच्छित आशे. २१ हीलना दोष ते गुरुने कहे जे हे आर्य! हे जेष्ठ! हे वाचक! हुं तने प्रणाम करुं तुं, एवी रीते हीलना करतो वांदे ते हीलना दोष. २२ कुंचीत दोष ते वंदन करतां वचमां विकथा करे. २३ अंतरीत दोष ते साधु प्रमुखने अंतरे रह्यो वांदे, वा अंधाराने विषे रही वांदे, एटले कोई देखे नहि एम वंदना करे. २४ व्यंग दोष ते गुरुलुं सन्मुखपणुं मुकीने नाबी अथवा जमणी बाजुपर वांदे से. २५ कर दोषः—जेम राजानो कर आपवानो होय तेम मनमां विचारे के जगवाने कह्युं ठे तेथी वांदवा परुशे; ए वेठ ठे ते उत्तारवी, एवुं धारी वांदे ते कर दोष. २६ मोचन दोष ते संसारना करथी मुकाया पण अरिहंतना करथी मुकाया नथी, तेथी वंदन करवुं परुशे एम विचारी वांदे. २७ आश्लिष्ट अनाश्लिष्ट दोष ते वंदन करतां रजोहरणने हाथथी फरसे पण हाथ मांथाने फरसे नहि, मस्तके फरसे पण रजोहरणे फरसे नहि, रजोहरणे हाथ न लगानेने मस्तके पण न लगाने ते दोष. २८ न्यून दोष ते वंदनना अहार उठा बोले, वा बहु ऊरुपथी वंदन करी ले, तेथी अवनमनादिक उठां करे वा करे नहि; प्रमादे करी जेम तेम करे तेमां जे न्यून थाय ते न्यूननामा दोष. २९ चूलिका दोष ते वंदन कर्या पत्नी मोटा शब्दे करीने “ मन्त्रेण वंदामि ” कहे ते चूलिका दोष. ३० मूक दोष ते-मूगानी पेठे मुखेथी शब्द बोळ्या विना वांदे ते. ३१ ढहर दोष ते मोटा स्वरवने वांदणांनु सूत्र उच्चार करे ते ढहर दोष. ३२ चूरु-

लिका दोष ते—रजोहरण जालीने आरुं अवलुं फेरवतो वांढे ते.

ए रीते ३२ दोष वंदनना टालीने गुरुने वंदन करवुं, ए विनय ठे. गुरुनी आशातना करी विनय करवो ते योग्य नथी, माटे जेम बने तेम गुरुनी आशातना करवी नहि. गुरुनी निंदा करवाथी, हीजना करवाथी, गुरु उजववाथी, गुरुने पीना थाय एटले मन डुजाय एवं करवाथी ज्ञानावरणी कर्म बांधे, एम पहेला कर्मग्रंथमां कहुं ठे; माटे जेम गुरुनी आशातना न थाय एम वर्तवुं, ने जेटली मन वचन कायाए करी जक्ति थायतेटली करवी, के जेथी ज्ञानावरणी कर्मनी निर्जरा थाय.

धर्मनो विनय ते—ज्ञान, दर्शन, चारित्र रूप धर्म अंगीकार करवो ते. तेमां जेटलो जेटलो धर्म अंगीकार करवामां आवे ते-टलो तेटलो विनय थाय. ज्ञान अंगीकार करवुं ते आत्मानो ज्ञान गुण ठे ते गुण प्रगट करवो, वा प्रगट करवानां कारणो सेववां. ज्ञान एटले जाणवुं, माटे जे जे वर्तना थाय ते जाणी लेवी, पण तेमां राग द्वेष न करवो, एवी ज्ञान दशा बनाववाथी संपूर्ण केवलज्ञान प्रगट थाय ठे. हवे एवी दशा नथी अई त्यां सुधी ए-वी दशा प्रगट थाय एवा गुरुनी पासे ज्ञान जणवुं, सांज-लवुं, निर्णय करवो, शक्ति होय तो पोते वांचवुं, पोताने जेटलुं ज्ञान अयुं होय ते बीजाने जणाववुं, ए पण ज्ञाननो विनय ठे. वली पुस्तक लखाववां, ज्ञानवंत पुरुपनो ने ज्ञान जे पुस्तक तेनो विनय करवो, वंदन नमनादीक करवुं, तथा पुस्तकनी संजाल राखवी, ज्ञानवृद्धि थवाना काममां ड्य होय ते अनुसारे खरचवुं, शरीरनी शक्तिथी ज्ञानवृद्धि थाय एहवी महेनत करवी, बीजाने पण ज्ञाननो विनय करवामां जोरवा, ए सर्वे ज्ञाननो विनय ठे. तेमज दर्शननो विनय करवो ते ते सम्यक्त्व अंगीकार करवुं, शुद्ध श्रद्धा करवी, वीतरागना वचनमां शंका न करवी, ए-

वा श्रद्धावंत पुरुषनो साधु, साध्वी, श्रावक, श्रावीका तेमनो उचित विनय करवो के जेथी उत्तम पुरुषनी कृपा प्राय ने कृपाथी आपणी श्रद्धामां कसर होय तेनीकली जाय, ने शुद्ध प्राय. एनो विस्तार गुरु विनयमां लख्यो ठे ते प्रमाणे करवुं.

चारित्रनो विनय ते—मुख्यपणे आत्मानो चारित्र गुण ठे, जे आत्माने आत्म स्वज्ञावमां स्थिर धवुं. जे विज्ञावमां अनादि कालनो आत्मा स्थिर धयो ठे त्यांथी पलटावीने पोताना गुणमां स्थिर धवुं. जेटलुं जेटलुं परज्ञावनुं प्रवर्तन रोकाशे तेटलो तेटलो चारित्र गुण प्रगट अशे, एज चारित्रनो विनय ठे. हवे एवा गुण प्रगट नथी धया ते प्रगट करवाने सारु पंच महाव्रतरूप चारित्र अंगिकार करवुं. ते न बनी शके तो श्रावके वार व्रतरूप देशविरति चारित्र अंगिकार करवुं, ए अंगिकार करवाथी अंतरंग चारित्र प्रगटशे. वली तेटली दशा लाववा सारु एवा सर्व चारित्रवंत तथा देश चारित्रवंतनो विनय करवो, तेनी संगत करवी के उत्तम पुरुषना संगथी उत्तमता आवे माटे चारित्रवंत पुरुषनो विनय शास्त्रमां विस्तारे कह्यो ठे ते मुजब करवो, ते चारित्र विनय. तेमज तप धर्मनो विनय करवो एटले तप अंगिकार करवो तथा तपस्वीनो विनय करवो ते पण धर्मनो विनय ठे.

ए रीते देव, गुरुने धर्मनो विनय करवो ते विनयनामा अन्यंतर तप कह्यो.

वैयावञ्च तप ते—गुणवंत पुरुष जे अरिहंत महाराज सिद्ध महाराज, आचार्य, उपाध्याय, तपस्वी, साधुजी, कुल, गण, संघ, नवदीक्षित, ग्लान (जे रोगी साधु) ए आदे पुरुषोनी वैयावञ्च करवी. आहार, पाणी, वस्त्र, पात्र, रहेवाने मकान, संधारा विगेरे पाट पाटलादि धर्म उपगणस आदे वस्तु उत्तम पुरुषने हीतकारी जे जे जोईए ते ते आपवुं, वा बीजा पासे अपाववुं तथा पोते

जाते एवा उत्तम पुरुषनी पगचंपी विगरे करवी, तथा एवा उत्तम पुरुषनी स्थापना होय ते मुर्तिनी ज्ञक्ति, नमन, विलेपना दिकधी करवी, ते पण वैयावच्च ठे. आ उपर कहेला पुरुषो उपगारी ठे. ते उपगारी पुरुषोए आत्माने कर्मधकी मुक्त धवानो नपाय वताव्यो ठे, वली जेम जेम सेवा ज्ञक्ति करीशुं तेम तेम आपणामां योग्यता आवशे, अने तेम तेम गुरु विशेष बतावशे, तेथी विशेष बोध अशे, तेमज गुण प्रगट धवामां सहायकारी अशे. आ उपगार करनार पुरुषनी जेटली वैयावच्च करी तेटलो आत्मा सफल धाय ठे; केमके उपगारीनो उपगार झूलवो एज मिथ्यात्व ठे; ने मिथ्यात्व गया विना आत्मानुं काम धवानुं नधी, माटे जेटली जेटली वैयावच्च करीशुं तेटलुं तेटलुं मिथ्यात्व टलशे, ने समकित शुद्ध अशे. सम्यक्तत्व शुद्ध थयुं एटलो आत्मगुण प्रगटथो, माटे वैयावच्चरूप लाज्ज धवानो अंतराय तुट्यो नधी त्यां सुधी वैयावच्च करवानुं मन अशे नही, अने एम करतां मन अशे तो पण अंतरायना जोगधी एवा पुरुषनो जोग बनशे नही, जोग बनशे तो आलस विगरे वचमां विघ्न आवशे ने वैयावच्च बनशे नहि, पण उद्यम करतां करतां अंतराय तुटशे माटे बनती शक्तिये वैयावच्च करवामां वीर्य फोरववुं, एज कट्याणकारी ठे.

सद्वाय तप ते—सद्वाय ध्यान करवुं ते पांच प्रकारे ठे. वाचना ते गुरु महाराज शास्त्र वाचना आपे तेषी गुरुने वाचना आपवारुप वाचना तप धाय, शिष्यने ते वाचना लेवाधी वाचना तप धाय; पृष्ठना ते पोते ज्ञशेला होय तेमां शंका पने ते गुरुने पुढीने तेनो यथार्थ निर्णय करवो ते पृष्ठना कहीए, पण कोई पुरुषने खष्ट करवा पुठवुं नही, ने पुठे तो ते पृष्ठना तप न कहीये. परावर्तना ते ज्ञशेलुं फरी संज्ञारवुं के जेषी ज्ञली न जवाय, तेम खोट पने नही, माटे जे ज्ञण्या होय ते हमेशा संज्ञा-

खुं, रोज संज्ञारवानो वखत न मले तो आंतरे आंतरे पण सं-
 ज्ञारखुं, नखुं ज्ञणखुं धाय, ने जुनु जुली जवाय ते जाणी बुजिने
 ज्ञानने आवर्ण लागवानुं धाय, माटे जेम ज्ञणखुं जुली न ज-
 वाय तेम करखुं जोईए. चोधी अनुप्रेक्षा ते ज्ञणेली वा सांजलेली
 वस्तुनो तत्त्व विचार करवो, अने वस्तुना परमार्थनो अनु-
 ज्ञव गम्य निर्णय करवो, एमां वधारे अनुमान शक्ति होय
 तो थई शके ठे, ने जेणे ज्ञगवंतनां वचननो अनुज्ञव गम्य-
 निर्णय कखो ठे, ते माणसने पढी शंका रहेती नथी, तेमज
 कुबुद्धिवाला तेनुं मन तत्त्वनिर्णयथी फेरवी शकता नथी, आ
 अनुप्रेक्षा सद्वाय ध्यान जेने सम्यक्त्व प्राप्त थयुं होय तेज
 पुरुष करी शके ठे, ने एज करवानी जरूर ठे. अनुप्रेक्षा ज्ञानवा-
 लाने आत्मा अरूपी ठे तो पण ते साक्षात आत्मा देखतो होय
 एवो निर्धार थई जाय ठे. हरेक वांचीने विचार करवो तेज
 अनुप्रेक्षा ठे ने तेम कर्या विना वांचेला ज्ञणेलानुं फल बराबर
 मली शकतुं नथी, पण ज्यारे ज्ञानावर्णी कर्मनो क्षयोपसम थाय
 त्यारे वनी शके ठे. घणाये ज्ञणेला जोईए ठीए, क्रिया करता
 जोईए ठीए, पण आ शुं कहुं, मारे शुं करवा केहेवुं ते जाणता
 नथी. आ क्रिया शुं करवा करी ते जाणता नथी, तेनुं कारण
 के निर्णय करवानी बुद्धि जागी नथी, पण ते बुद्धि जगाववानी
 जरूर ठे. डिनियामां कहेवत चाली ठे के ज्ञणया पण गणया
 नही, माटे तेम थवुं न जोईए. हरेक वावतनो निर्णय कर-
 वानी बुद्धि राखवी. एवी बुद्धि जागी ठे तेथी हरेक वस्तु अनुज्ञव
 गम्य करे ठे, ते अनुप्रेक्षा कहीये. एवा अनुज्ञववाला पुरुषो
 धर्म उपदेश करे ठे, तेनुं नाम पांचमी धर्मकथा कहीये. धर्म
 कथा करवाथी परजीव संसारनी उपाधीथी मुकाय, विषय क-
 पाय शान्त थाय, तत्त्वज्ञान थाय, पोतानुं आत्मतत्त्व प्रगट कर-

वानो कामी प्राय, वा प्रगट करे, एहवो उपदेश देवो, वा वार्ता करवी, वा सांजलवी तेनुं नाम धर्मकथा कहीये, जे कथा तथा वार्ता करवाथी विषयनी वृद्धि थाय, तृष्णानी वृद्धि प्राय, मोहनी वृद्धि प्राय, हिंसा, जूठ, चोरी, प्रमुखनी वृद्धि थाय तेनुं नाम धर्म कथा न कहीये, पाप कथा कहीये. आ पांचे प्रकारना स-
 द्धाय ध्याननुं नाम तो ज्ञान ठे, एनुं नाम तप केम कह्युं ? एम शंका थाय तेनो परमार्थ तो प्रथम अर्च्यंतर तपनुं वर्णन कर्थुं ठे, त्यां दर्शाव कर्थो ठे तेनो लक्ष देवाथी समजाशे. वली सेहेज आ स्थले पण दरशाव करुं ठुं. तप कोनुं नाम ठे ? कर्मने तपावे तेने तप कहीये, तो वांचना प्रमुख करवाथी महा अज्ञानरूप जे कर्म ते कर्मनो नाश थई जाय ठे, नाश करवानी सन्मुखता प्राय ठे, वली अज्ञानपणे कर्म खपतां नथी. ज्यारे ज्ञान दशा प्राय त्यारेज कर्म खपे ठे. बाह्य तप साथे पण ज्ञान होय तो कर्म खपे ठे, तो ज्ञानमांज वर्ते तेमां कर्म खपे एमां कई नवाई जेवुं नथी, माटे जेम बने तेम सद्धाय ध्यानमां काल काहामवो, ए थकीज सर्वे वस्तुनी प्राप्ति थशे.

हवे पांचमो ध्यान नामा तप, ते ध्यान कोने कहीये. मन, वचन, कायानी एकाग्रता जेमां थाय तेहने ध्यान कहीये. तेमां धन, कुटुंब, वेपारादिक पुद्गलीक पदार्थमां एकाग्रता थाय तेहने अशुभ ध्यान कहीए, ते तजवुं जोईए ते तो सदाकाल जीवने थई रह्युं ठे, ते ध्यान बोनीने आत्म तत्त्वने विषे एकाग्रता करी तेमां लीनपणे वरतवुं ते ध्यान तपमां गवेप्युं ठे. ते ध्यान घसा प्रका-
 रनुं ठे, तेमां मुख्य-धर्म ध्यान शुद्ध ध्यान कहां ठे, ने जे ध्यान ध्याववुं ते अर्च्यंतर तप ठे. एनुं स्वरूप भादारा करेला प्रश्नो-
 चररत्नचिंतामणि नामा ग्रंथमां विस्तारे ठे त्यांथी जोई लेवुं. अर्हीआं सामान्य प्रकारे कह्युं ठे.

(७५)

प्रथम धर्म ध्यान तेना चार पाया ठे. पहिलो पायो आज्ञा विचय ते, परमात्मानी आज्ञानुं वीचारवुं, जेवी जेवी आज्ञा ठे तेम वर्त्तवानुं जाववुं.

वीजो पायो अपाय विचय ते-आत्मानुं जे स्वरूप ठे ते स्वरूप नथी वर्त्तुं तेनुं कारण जे मिथ्यात्वादीक ते त्याग करवा-
मां एकाग्रता करवी.

त्रीजो विपाक विचय ते-कर्मनुं स्वरूप विचारवुं कर्मशी मुकाववानुं विचारवुं.

चौथो संस्थान विचय ते-चौद राज लोकनुं स्वरूप विचारवुं.
आ रीते धर्म ध्यान तेमज शुक्ल ध्यानना चार पाया नीचे प्रमाणे.

(१) प्रथक्त्व वितर्क सप्रविचार. (२) एकत्व वितर्क अप्र विचार. (३) सूक्ष्म क्रिया प्रतिपाती. (४) उन्नित्त क्रिया निवृत्ति.
ए शुक्ल ध्यानना चार पाया मधेशी प्रथमना बे पाया केवढा ज्ञान पामतां अगाठ प्रगट थाय ठे, ने वीजा ठेव्हा बे पाया केवल ज्ञान पाम्या पढी सिद्धि जवाना लगजग वखत प्राप्त थाय ठे. प-
हेव्हा पायामां ज्ञेद ज्ञान थाय ठे. वीजा पायामां अज्ञेद ज्ञान थाय ठे, त्रीजा पायामां वादर जोग रुंघाय ठे अने चौथा पायामां सूक्ष्म जोग रुंघाय ठे. एवी रीते वर्त्तना थाय ठे.

आजना कालमां शुक्ल ध्यान तो थाय एम नथी, कारण के पूर्वनुं ज्ञान होय तेने थाय ठे, पण हालमां धर्म ध्यान वनी शके ठे. वली समाधि प्रमुख ठे ते पण ध्यानने लगतां साधनो ठे. ते समाधि ठे ते इठ समाधि ठे तेथो बाह्यनां घणां कारणो रोकय ठे; ने विषयथी विमुख थया वीना समाधि बनती नथी. ए कामनो अज्यास करती वखतशी खाटा, खारा, तीखा विषय रूप स्वादनुं रोकण करवुं जोईए ठे, स्त्रीना विषयनो पण त्याग करवो जोईए ठे तथा बाह्यनां गप्पां विगरे नकामी वातो कर-

वानी तेनो पण त्याग करवो जोईए ठे. ए आदी बधां कारणो रोकनीने तथा श्वासोश्वास रोकनीने एक परमात्म पदमां लीन थयो ने तेमांज उपयोग रहे ठे माटे ए समाधि उत्तम ठे. वली सहज समाधि घाय, ते तो बहु उत्तम ठे. केमके सेहेजे बीजा जन्म ज्ञावमां उपयोग रहेतो नथी, ने आत्मज्ञाव स्थिर थई जाय ठे, ए समाधी तो धर्म ध्यानना पेढामांज ठे. वली केटलाएक अह्न-रोनुं ध्यान करवानी रीत ठे, ते पण योगशास्त्रमां हेमचंजचार्य महाराजे बतावी ठे, ते उपरथी प्रश्नोत्तर रत्न चिंतामणिमां लखे-ली ठे, तेथी अंहीयां विस्तार कर्यो नथी, पण मुक्तिनुं निकट साधन ठे, माटे आत्मार्थीए ध्याननो लक्ष करवो बहुज उत्तम ठे. जेम पाधनीने ठेमे तोरो कसबनो शोणे ठे, तेम सर्व धर्म साधनमां ध्यान ठे ते तोरा रूप ठे. माटे ते साधननो अज्यास करवानी घणी जरुर ठे, पण ध्यानने अटकावनार उपाधीनां कारणो ठे; ते कारणो ज्यां सुधी ठे त्यां सुधी सेहेज समाधी बनशे नहीं, केमके एकांते विचार करवामां ते कारणो याद आ-वशे एटले जे ध्यानमां स्थिर थवुं हशे तेमां थवाशे नहीं, माटे ध्यान करवानी इहावालाए जेम वने तेम बाह्यना कारणोनो त्याग करवो जोईए, ने घणा माणसनो परिचय पण त्याग करी एकांतमां मुख्यत्वे करीने रहेवुं जोईए. त्यारे ए ध्यान बनवुं सुगम पने ठे, अने विसुद्धता थया पढी तो एकांतनी पण जरुर परुती नथी. जे पुरुषनुं चित्त जन्म ज्ञावथी खशी जाय ठे, ने पोताना स्वज्ञावमां स्थिर थई जाय ठे, तेवा पुरुष तो सदाकाल जगतनो तमाशो जुवे ठे. आत्मानो ज्ञान गुण ठे ते जाणवानो ठे, पण ज्यां सुधी मिथ्यात्व ज्ञाव गयो नथी त्यां सुधी राग द्वेष सहित जुवे ठे, ने जे जे जुवे ठे तेमां राग अथवा द्वेष बेमांथी एक थया विना रहेतो नथी, पण मिथ्यात्वनी वासनाज खशी

गई ठे, ने जरु अने चेतन बे पदार्थनुं यथार्थ ज्ञान अयुं ठे, अने वस्तु धर्मनुं ज्ञान अयुं ठे, तेना प्रज्ञावे जे पदार्थनो जे स्वप्नाव ठे ते जाणे ठे, एटले पढी रागद्वेष अतो नथी; ए दशा पाम्या ठे तेजने तो एकांत अने वस्ती वधुंए सरखुं ठे. तेमने कई ध्यान करवाने जूडुं स्थानक जोईतुं नथी. ए ध्यान तपनुं स्वरूप कह्युं.

ठो कानुसगनामा तप. ते कायाने दोसरावीने एक स्थानमां रहेवुं ने जेटली वारनी स्थिरता होय तेदली वार प्रभुनुं स्मरण करवुं ते.

ए मुजव ठ प्रकारनो अन्त्यंतर तप कह्यो. वने मलीने वारे प्रकारे तप कह्यो ठे ते तपनो लाजांतराय मटवाथी तपना आचारनी प्राप्ति आय ठे, ते तपनो अंतराय श्वाथी आय ठे ? ज्यारे तप करतां कई शरीर नरम परे त्यारे माणसना मनमां एवुं आवे के तप कर्यो तेथी मने पीना थई हवे तप नहीकरुं; आवो जाव आववाथी जीव तपनुं अंतराय कर्म बांधे ठे तो फरी तप करवाना जाव थता नथी, पश खरुं कारण तो अज्ञातावेदनी कर्म पूर्वे बांध्युं ठे ते वेदनी कर्म उदय आवे ठे, त्यारे शरीरे पीना आय ठे. जेणे अज्ञातावेदनी कर्म बांध्युं नथी ते तो घणो तप करे ठे, पश तेने रोग अथवा पीना अती नथी, माटे तप कर्यो ठे ने कदापी शरीरे वेदनी थई, तो ज्ञानी पुरुष तो विचारे ठे के में कोई जीवने तप करतां अंतराय कर्यो हशे के मने वेदनी कर्मनो उदय तपस्यामां आव्यो, तेथी तपस्यानी वृद्धिबनशे नही; हवे तो हुं वेदनी कर्म खपाववाने तत्पर अयो वुं, माटे वेदनी कर्म समजावे जोगववुं के फरी नवुं कर्म न वंधाय, एम समजावमां रहीने तपस्यामांथी चित्तने खसेरता नथी, तेवा पुरुषने तपनो अंतराय तुटे ठे, ने तप्पाचारनो लाज आय ठे.

अने जे एम जावे ठे के तप करवाथी शरीरे पीना थई ते

आकरां कर्म बांधे ठे. तेना दाखला तरीके (बापेली अर्थ दीपिका
काना पाना ७९ मामां रक्षाआर्या^१)नी कथा ठे ते नीचे मुजब:-

‘जज्ञ आचार्यना गढमां पांचसो साधुजी अने बारसो
साध्वि ठे, तेमना गढमां एक कांजीनुं पाणी, बीजुं जातनुं
नुसामण, त्रीजुं त्रण नकालानुं पाणी, ए त्रण जातनां पाणी
सिवाय बीजुं कोई जातनुं पाणी वापरता नथी, एम करतां कर्म
जोगे रक्षा साध्वीनुं शरीर गलत कोरे बगरुचुं, ते वारे बीजी
साध्वीनुंए कहुं के डुकर डुकर ! एवं सांजलीने रज्जा साध्वी-
ए कहुं के-ए शुं मने कहोठो ? ए प्रासुक पाणीए करीनेज
मारुं शरीर बगरुचुं ठे. एवां साध्वीनां वचन सांजलीने बीजां
साध्वीजीनुना मनमां आव्युं जे आपणाने पण प्रासुक पाणीथी
गलत कोरु थरो एवी बीक लागी, तेथी विचारवा लाग्यां जे आ-
पणे पण प्रासुक पाणी पीवुं नही; पण तेमां एक साध्वीजीना
मनमां आव्युं जे हमणा अथवा पठी मारुं शरीर शरीने करुका
थई जाय तो पण मारे तो नुष्ण जलज पीवुं, नुष्ण जल पीवाथी
शरीरनो विनाश आय नही, परंतु पूर्वजव कृत अशुभ कर्मना
उदयथीज शरीरनो विनाश आय ठे, वा रोग आय ठे. एम वि-
चार करी खेद करवा लाग्यां के धिक्कार होजो ए पापशीने के
जे न बोलवा योग्य वचन ए साध्वी बोली जेथी पोते कर्मबंध
कर्यो ? ने बीजाने कर्मबंधनी कारणीक थई; एम जावतां शुद्ध
अध्यवसायनी गाथा चिंतवतां घाती कर्म नाश करीने केवल ज्ञान
पाम्यां, ने केवल ज्ञानना प्रज्ञावे सर्वे साध्वीनुना संदेह टाळ्या.
पठी रक्षा आर्यानो संदेह पूठ्यो जे एने शा थकी रोग थयो ते
वारे केवली साध्वीए कहुं के ए बाईए करोलीया सहित स्निग्ध
आहार कख्यो तेना प्रज्ञावे रक्त पीतनो रोग थयो. वली सचित

पाणी लड़ने श्रावकनी दीकरीनुं मुख धोयुं तेषी शासन देवीए ए रक्षा साध्वी उपर क्रोधायमान थईने शीखामण आपवाने आहारनी मांहे कोरु रोग प्राय तेवुं चुरण नाख्युं तेषी कोरु रोग थयो; पण प्रासुक पाणीथी कोरु रोग थयो नथी. आवुं केवल ज्ञानी साध्वीजीनुं वचन सांजलीने रक्षा साध्वीए कह्युं के, हे जगवती ! मुजने आलोयण आपो के शुद्ध धान, तेवारे केवल-ज्ञानी साध्वीए कह्युं के तुं शुद्ध धाय एतुं कोई प्रायश्चित नथी, कारण के तें क्रूर वचन कहां तेषी निकाचित कर्मनो वंघ थयो ठे, ते कर्म करीने दुष्ट, जगंदर, जलोदर, स्वास, अतीसार, कंठमाल आदी महा दुःखो अनंता जव सुधी तारे जोगववां प-रुशे. एवी रीते कहिने बीजां साध्वीजीने आलोयणा आपी, तेषी सर्वे साध्वीनुं शुद्ध थयां. आ साध्वी घणा जव भ्रमण करशे, तो जेम पाणीनुं दूषण काम्युं तेमज तपनुं दूषण समजवुं. दुख सुख सर्व कर्म आधीन ठे, ने तेमज कर्म आधीनता विचारवाथी एक साध्वी केवल ज्ञान पाम्यां. एक साध्वीए कर्म विचार न करतां पाणीनुं दूषण चिंतव्युं ने निकाचित अशुभ कर्म उपार्जन कर्युं. माटे आ कथा सारी पेठे लक्ष्मां राखवी. तप ठे ते तो कर्म खपावनार ठे, तेने अज्ञानपणे अवले रस्ते जोरुवाथी अवलुं थाय ठे, माटे तेम जीवे करवुं नहीं. शरीरना निर्बलपणाथी तप न थाय तो जाववुं जे माहुं तप अंतराय कर्म क्यारे तुटे के हुं तप करुं, एवी जावनाथी अंतराय कर्म तुटशे, अने तपाचारनो लाज थशे ए रीते बार प्रकारे तपाचार कह्यो ठे.

वीर्याचारनो अंतराय तुटवाथी वीर्याचारनो लाज थाय, तेषी बीजा चारे आचारमां वीर्य फोरायमान थाय, तेषी जे जे धर्म करणी करे ते उत्साह सहित तथा हर्ष सहित करे, वेठरूप नही थाय, अने जेने वीर्यना लाजनो अंतराय होय, ते वीर्य श-

क्ति होय तो पण धर्म करणीमां वीर्य फोरवी न शके. धर्म करणी करती वखत कहेज्ञे जे महारामां शक्ति नथी ने संसारी काम करवुं होय तेमां तत्पर थाय, जेम के तमासो जोवो होय तो वे कलाक उजो रही तमासो जुवे, ने प्रतिक्रमण उजा उजा करवुं कह्युं ठे, तेम करवामां गलीयो बलद अई वेठां वेठां करे के मारी शक्ति नथी, ने शास्त्रमां तो वेठा वेठा पनीक्रमणुं करनारने आंबिलनुं प्रायश्चित कह्युं ठे, ते जाणतां ठतां पनीक्रमणुं वेठा वेठा करे ठे. गुरु कहे तो पण प्रमाद ठामे नही. गुरुने वंदन करवुं, प्रज्जुने वंदन करवुं, खमासमण देवानां जेम कहां ठे तेम न देवां, देवां तो तेमां सत्तर जग्याए पुंजवानुं पोताने अंगे कह्युं ठे तेम पुंजवुं नही, पौषध सामायकमां ध्यान करवुं ते न करे, पनीक्रमणुं ज्ञावावुं होय तो कहेज्ञे जे बधुं माराथी ज्ञावावी नही शक्याय, एवी रीते प्रमाद करे. वली ज्ञान अज्यास करवो होय तो प्रमाद करे अने ज्ञणे नही, वांचे नही, वा कोई संजलावे तो सांजले नही. ए सर्वे वीर्याचारना लाज्जना अंतरायनो उदय ठे. वली एवी रीते प्रमाद करवाथी अथवा बीजो धर्मनो लघम करतो होय तेने रोकवाथी पण अंतराय कर्म नवुं बंधाय ठे, तेमज देरासर, धर्मशाला, स्वामीवत्सल, विद्याशालानां काम करवां होय तेमां प्रमाद करे, अने संसारी काममां तत्पर थाय, ए पण अंतरायनांज फल ठे, ने जेने अंतराय तुट्यो ठे ते तो जे जे काममां आत्मानुं कळयाण थाय, आत्मगुण प्रगटे, तेमां वीर्य फोरवे, अने अति प्रसन्नताये जेम देव गुरुनो हुकम होय तेम धर्म करणी यथार्थ करे, वीर्य शक्ति गोपवे नही, जे जे काम करवां ठे तेमां मननी बलीष्टतानी जरूर ठे. तपस्या करवी ए उक्कर काम ठे, केमके तपस्यामां शरीर श्रोतुं के घणुं नरम परुचा विना रहेतुं नथी, पण तपस्या करवामां वीर्य शक्ति फोरायमान थाय ठे तो तेथी मन बलीष्ट

रहे थे. तेशी कष्ट उपर लक्ष जतुं नथी. सुखे तप आय थे, माटे मननी बलीष्टता होय तो जे जे तप करवो होय ते ते करी शकय थे. मन जो निर्बल होय ने शरीर बलवान होय तो पण ते माणस तपस्या करी शकतो नथी; पण ए सर्वे क्यारे आय थे के वीर्याचारनो लाज्जांतराय तुट्यो होय तो जे धर्म कार्यमां वीर्य फोरवी शकय थे. कदापी वीर्य शक्ति होय पण ते संसारी काममां फोरवे थे, केसके धर्मकार्यना लाज्जांतो अंतराय तुट्या विना धर्म कार्यमां वीर्य फोरवातुं नथी. हवे ए लाज्जांतराय सदगुरुनी संगतशी तुटे थे, माटे प्रथम तो उत्तम पुरुषोनी संगत करवामां वीर्य फोरायमान करवुं जोईए, ते प्रथम तो घुणाकर न्याये यशो. जेम के केटलेक ठेकाणे लाकामां अक्षर कोतरेला जोवामां आवे थे, पण ते मनुष्यना कोतरेला नथी, पण स्वाज्ञाविक घुणा नामना जीवो लाकामां उपजे थे, ने तेने योगे अक्षर जेवो आकार परे थे, तेम सहेजे एवा पुरुषोनी जवितव्यताने योगे संजोग वने थे, ने कंई पण कारणसर जतां आवतां प्रथम तो वाह्यनी प्रीति आय थे, पढी तेमनी अमृत जेवी वाणी सांजलतां जो मिथ्यात्व मार्ग आपे थे, तो विशेष प्रीति उत्पन्न आय थे, अने एवी प्रीतिशी शीघील अंतराय होय तो ते तुटी जाय थे; वली संसारमां वीर्य फोरवतो होय त्यांशी प्ररावृतमान थई जाय थे, ने धर्ममां वीर्य फोरवाय थे, तेम तेम अज्ञ्यासशी कर्म पण तुटे थे. एवी रीते वीर्याचारनी वृद्धि आय थे. ते प्रमाणे वीर्याचारनुं स्वरूप कहूं. आ पांच आचारमां जे जे आचारनो लाज्जांतराय तुट्यो होय, ते आचारना लाज्जांनी प्राप्ति आय थे. संपूर्ण आचारनी प्राप्ति ज्यारे ह्यायक जावे सर्व प्रकारे अंतराय कर्म तुटे त्यारे प्राप्त आय थे, ने केवल ज्ञान पामे थे. तेनी पहेलां क्योपशम जावे अनुक्रमे बार गुण-

स्थाननी प्राप्ति श्राय ठे, अने तेमां अनुक्रमे आचारनी वृद्धि पामे ठे.

दान अने शील ए वेनुं स्वरूप कह्युं. हवे तप ते तपनुं स्वरूप तपाचारमां विस्तारे कह्युं ठे, एटले अर्हीयां फरी दर्शाव करतो नथी.

चोथो ज्ञाव ते ज्ञाव पांच प्रकारे ठे.

उपशम ज्ञाव, क्षयोपशम ज्ञाव, क्षायक ज्ञाव, परिणामिक ज्ञाव, ऊदयीक ज्ञाव, आ पांच ज्ञाव ठे, तेना ५३ जेद ठे. ते. मारा करेला प्रश्नोत्तररत्नचिंतामणिमां पाना १४७ मामां कहेला ठे, त्यांथी जोई लेवुं. वली ए ज्ञावप्रकरणनामा ग्रंथ ठे तेमां गुणस्थानमां फोरवेला ठे तेमां जोवा. इहां तो नाम मात्र कर्मग्रंथना आधारथी तथा अनुयोगद्वार सूत्रमां पण एनो विस्तार ठे ते सर्वे उपर लक्ष राखी लखुं ठुं.

प्रथम उपशम ज्ञाव ते मिथ्यात्व तथा अनंतानुबंधी कषायनां दलीयां उदय आवेलां खपावे, उदय नथी आव्यां ते कर्मनां दलीयां उदीरणा करी उदय लावीने खपावे. उदीरणाथी पण उदय आवे नहीं, एवां कर्मने अध्यवसायनी विशुद्धिथी उदय नहीं आवे एवां करी मुके ठे. हवे प्रथमना त्रणे ज्ञावमां कर्मनां दलीयां उदय आवेलां खपाववां, उदीरणा करी उदय लावी खपाववां, विशुद्धिथी उदय नही आववा योग्य करवां, उपसमाववां ए सर्वे बावतोनुं थवुं कृत्रिम नथी, पण स्वज्ञाविक आत्मानी विशुद्धताथी सेहेजे बनी जाय ठे. खपवा जोग्य वीगेरे बावतो आत्मानी विशुद्धि थवाथी थई जाय ठे. परमात्माना बनावेला नव तत्वनी श्रद्धा थईने जरु ज्ञाव उपरथी मोह जेम जेम उतरे ठे, तेम तेम आत्म स्वरूपनुं ज्ञान श्राय ठे, नेते ज्ञानने प्रज्ञावे आत्माना सुखनुं आस्वादन थाय ठे, अने ते सुखनुं आस्वादन थवाथी धन कुटुंब स्त्री शरीर उपरथी मारापणांनो

ममत्वज्ञाव हठी जाय ठे. शत्रु मित्र उपर पण समदृष्टी थई जाय ठे. विषयधी नृदास वृत्ति थाय ठे, एवी विशुद्धि थवाथी मिथ्यात्व अनंतानुबंधीनो उपसम आय ठे, एटके अंतरंग शुद्धि थई जाय ठे. आत्म विचार सिवाय बीजी वस्तु उपर राग थतो नथी. आत्मामां रमवुं ते सिवाय बीजुं सुख मनने रुचतुं नथी. मन अति निर्मल थई जाय ठे, ते उपशम ज्ञावना समकितनो काल अंतर मुहूर्त्तनो ठे. उपशम ज्ञावनुं चारित्र पण थाय ठे, ते आठमाथी ते अगीआरमा गुणस्थानमां थाय ठे. तेनो पण काल अंतर मुहूर्त्तनो ठे, पठी उपशम चारित्र रहेतुं नथी. एटलीवार बीतराग दर्शाने पामे ठे. राग द्वेष रहित थाय ठे. एदा जे स्व-ज्ञाविक विशुद्ध ज्ञाव ते उपशम ज्ञाव एवा पण शुद्ध ज्ञाव जव चक्रमां पांचवार थाय ठे. एवा ज्ञावनी प्राप्ति लाज्जांतराय कर्म-ना क्षयोपशमथी थाय ठे.

बीजो क्षयोपशम ज्ञाव ते पण जे जे कर्म उदय आव्यां ठे ते खपावे ठे, ने उदय नही आवेलां पण उदय आववा जेवां होय तेने नदीरणा करो उदयमां लावीने खपावे ठे. जे नदी-रणथी पण उदय आवी शके नही, एवां ठे तेने उपशमावे ठे. एनुं नाम क्षयोपशम ज्ञाव. ए क्षयोपशम ज्ञाव चार कर्म (ज्ञा-नावरणी कर्म, दर्शनावरणी कर्म, मोहनी कर्म अने अंतराय कर्म)नो क्षयोपशम थवाथी आत्मानी विशुद्धि थाय ठे; जेम वादलथी सूर्य ठंकायो होय ठे ने जेम जेम वादल खसे ठे, तेम तेम प्रकाश थतो जाय ठे; ए रीते ज्ञानावरणी कर्मनां आवरण जेम जेम खसतां जाय ठे, तेम तेम ज्ञाननो प्रकाश विशेष उप-योग रूप थतो जाय ठे, तेमज दर्शनावरणी कर्मना आवरण खसवाथी सामान्य उपयोगरूप दर्शन तेनो उपयोग निर्मल था-य ठे. मोहनी कर्मनी बे प्रकृति ठे. दर्शन मोहनी अने चारित्र

મોહની. તેમાં જ્યારે દર્શન મોહનીનો ક્ષયોપશમ થાય ત્યારે સમ-
કીત જે શુદ્ધ યથાર્થ શ્રદ્ધા થાય છે, અને તેને આવરણ લાગવાથી
વિપરીત શ્રદ્ધા થાય છે, તે આવરણ જેમ જેમ ખસે છે તેમ તેમ
શુદ્ધ શ્રદ્ધા થાય છે. વસ્તુનો નિર્ણય પણ યથાર્થ થાય છે. વલી ચા-
રિત્ર મોહનીનો ક્ષયોપશમ ઘવાથી ડહાઉં રોકાતી જાય છે, કષા-
યની પરિણતિ જ્ઞાંત થાય છે, વિરતિ પ્રમુખના જ્ઞાવ જાગે છે, જે જે
વસ્તુ ત્યાગ કરે છે તેના નુપરથી ડહા યજી જાય છે, શ્રંશે શ્રંશે
આત્મ જ્ઞાવમાં સ્થીરતા થાય છે, યાવત્ પાંચમા ગુણસ્થાનથી તે
દશમા ગુણસ્થાન સુધી ક્ષયોપશમ જ્ઞાવનું ચારિત્ર છે. એ રીતે
મોહની કર્મનો ક્ષયોપશમ થાય છે, ત્યારે શ્રંશે શ્રંશે વીર્યાદી
શક્તિ આત્માની જાગે છે. તેના પ્રજ્ઞાવે આત્માનું વીર્ય આત્મધર્મ
પ્રગટ કરવાના કામમાં ફોરાયમાન થાય છે, મલીન ક્ષયોપશમથી
શંસારી કામમાં શક્તિ ફોરવાય છે, એ રીતે જ્યારે કર્મનો ક્ષ-
યોપસમ જ્ઞાવ થાય છે, તે ક્ષયોપસમ શુદ્ધ ઘવાથીજ આત્માની
પરણતી જાગે છે અને તે જાગવાથી જે જે ધર્મ કરણી થાય છે
તે જ્ઞાવ સહિત થાય છે. પઠી જ્ઞાવના જેદ ઘણા છે સંજમના
અસંખ્યાતા સ્થાનક છે તેમાંથી જેટલો જેટલો ક્ષયોપસમ જ્ઞાવ
થાય તેટલાં સંજમસ્થાનક પ્રગટ થાય છે. એ રીતે અલ્પ માત્ર ક્ષ-
યોપશમ જ્ઞાવનું સ્વરૂપ લખ્યું.

હાયક જ્ઞાવ તે તો કર્મનો બંધ, કર્મનો નુદય, કર્મની સત્તા એ
ત્રણે પ્રકારે કર્મનો નાશ કરે છે, એ હાયક જ્ઞાવનું પ્રથમ સમકિત
જ્યારે પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે અનંતાનુબંધી ક્રોધ, માન, માયા, લોજ્ઞ,
સમકિતમોહની, મિશ્રમોહની, મિથ્યાત્વમોહની એ સાતે પ્રકૃતિનું
સત્તા, નુદે અને બંધમાંથી નાશ પામે છે, ત્યારે હાયક જ્ઞાવનું સ-
મકીત પ્રગટ થાય છે ને તે આવેલું જતું નથી, પણ તેવી વીશુદ્ધિ તો
નુપશમ જ્ઞાવ તથા ક્ષયોપશમ જ્ઞાવ એ બંને જ્ઞાવથી વિશુદ્ધ છે. ત્યા-

स्वाद ज्यारे केवल ज्ञान पामवाना होय त्यारे ते पुरुष रूपकश्रेणी एटले कर्म रूपक करवानी पंक्ति, एक पठी बीजी प्रकृति खपावी अनुक्रमे चारे कर्मनो नाश करवो ते श्रेणीकोई चोथे, पांचमे, षष्ठे, सातमे, आठमे गुणस्थानकधी करे, ते वारमा गुणस्थानक सुधी हायक जावधी कर्म खपावता जाय ठे. क्षयोपशम जाव तो चलायमान थाय ठेने पाठां कर्मबंधाय ठे. हायक जाव एटले जे कर्म खपाव्यां ते पाठां फरी बंधाय नहि. तेवी हायिक जावनी विशुद्धि ठे. माटे हरेक प्रकारे हायक जाव थाय तो कळ्याण थाय. हायक जाव चार कर्मनो नाश करे ठे, त्यारे केवलज्ञान प्रगट थाय ठे. आठ कर्म नाश थाय ठे त्यारे कर्म रहित थईने सिद्धिने विषे विराजमान थाय ठे. फरी संसारमां जेनुं आववुं अतुंज नथी, एवा शुद्ध पदने पामे ठे. ए त्रण प्रकारना जावमांथी जे कोई जाव प्रगट थाय ते ज्यारे ए जाव पामवानो लाजांतराय तुव्यो होय त्यारे प्रगट थाय, अने जेने ए गुण प्रगट थवानो लाजांतराय ठे त्यां सुधी ए जावमांनो जाव प्रगट थशे नहि. जो एमांनो कोई पण जाव आव्या विना जे जे धर्म करणी करशे ते इव्य क्रिया ठे अने ते इव्य क्रियाने प्रजावे पुन्य बांधशे. संसारी सुख पामशे, पण मुक्तिरूप महेलमां रमवानुं तेनाथी नहि बने. ज्यारे हायक जाव आवशे त्यारेज मुक्तिरूप स्त्रीने आर्लींगन करशे. क्षयोपशम जाव हायिक जावना कारणरूप ठे तेथी पण कर्म नाश थशे ने उपसम जावधी पण कर्म ह्य थशे. ए वेमांथी एक पण जावनुं समकीत आववाथी मुक्ति तो निश्चे थशे ए जाव बालाने ठेने हायक जाव पण आववानो खरो, माटे ए जाव पण प्रगट थाय तो कळ्याण थाय, ए त्रणे जावोमां समकीत पाम्या बीना पूर्व काले मेरु पर्वत जेटली होगी मुहपती धारण करी पण जीवने जे मुक्तिरूप कार्य करवुं हटुं ते थयुं नहि. वली ए

ज्ञाव विना शुद्ध ज्ञावधी पण जीव नव त्रैवेयक सुधी जाय ठे ने पुद्गलीक सुख जोगवे ठे. माटे पुद्गलीक सुख जोगववाना ज्ञाव आवे, पण मुक्ति सुख जोगववाना ज्ञाव आववा दुःकर ठे. हवे मुक्ति सुख जोगववारूप ज्ञाव आव्यो के नहि तेनी नक्की परीक्षा तो नहि थई शके, पण आत्मीक ज्ञाव आववावालानां लक्षण शास्त्रमां वताव्यां ठे ते जोवाधी अनुमान थई शकशे.

आ त्रण ज्ञाव ठे ते आत्माने निर्मल करनार ठे. हवे चोथो उदयिक ज्ञाव ठे, ते कर्मना उदयधी प्राप्त थाय ठे, तेना एकवी-श जेद ठे. ए ज्ञावधी अशुद्ध कर्म बंधाय ठे. ने आत्मा मलीन थई मीथ्यात्व, अज्ञान, कषाय, लेश्या, अव्रत ए सर्व थाय ठे. ते ज्ञावनुं इहां प्रयोजन नथी. परिणामीक ज्ञाव ठे, ते तो स्व-ज्ञावीक ठे, ते सुख के दुःख कंडं करतो नथी. ज्ञावनी संपूर्ण प्राप्ति तेरमे गुणस्थाने आत्माने संपूर्ण लाजांतरायनो ह्य थयाधी थाय ठे. ए प्राप्ति न थवानां कारण के, जीव पोताना अहंकारमां म्हा-ली आत्मीक गुण प्रगट करवानी इच्छा करतो नथी. ने जे जीव आत्माना गुण प्राप्त करवाने सनमुख थया ठे तेमने रोके ठे, तेमनी निंदा हीलना करे ठे. एवा जीवो लाजांतराय कर्म बांधे ठे. वली संसारमां धन वीगेरे कोई दातार कोईने आपतुं होय तेने आपवा न दे. लेनारनां दूषण ठतां अठतां वतावीने तेने आपवामां अंतराय करे तेथी लाजांतराय कर्म उपार्जे. जेम जीखारी सुठी जुवार सारु घेर घेर फरे ठे, पण लाजांतरायधी मली शक्ती नथी, तेवीज रीते जे माणस एवा माणसने आपतां अंतराय करे ठे तेमने जीख मागतां पण लाज मलशे नहि, माटे हरेक प्रकारे कोई पण जीव दुःखी होय तेने सुखी करवानी इच्छा करवी, ने जेटली शक्ति होय ते प्रमाणे तेने आपीने संतोष पमानवो. वली बीजा आपणा मेलापनी कहेवाधी तेनुं

દુઃખ જાંગતુ હોય તો તેને કહીને તેની પાસે અપાવવું. વલી સુ-
પાત્ર પુરુષ વિષે દાનનો નત્સાહ ધરવો ને આપવું, જેથી લાજ મ-
લવો વહુ સુલ્લજ ધાય છે. એક રાજા દેહીએ ઠીએ ને એક રંક દે-
હીએ ઠીએ તે ફેર ધવાનું કારણ એટલુંજ છે કે તેણે પૂર્વ જવને
વિષે સુપાત્રને દેહીને દાન દીધાં છે તેથી મલ્યું છે, ને જે જીવ રંક
ફેરે છે તેણે પાઠલે જવ લાજાંતરાય કર્મ બાંધ્યું છે, તેથી લાજ
મલતો નથી. કેટલીએક વખત દાતારના જાવ, આપવાના ધયા છે,
તો પણ લેનારે લાજાંતરાય કર્મ બાંધ્યું છે, તેના પ્રજાવે લેવામાં
વિગ્ન આવે છે. ને લાજ મલી શક્તો નથી એ લાજાંતરાય કર્મનું
ફલ છે; માટે જેમ બને તેમ લાજાંતરાય તૂટે એમ કરવું, પણ નવો
બંધાય એમ ન કરવું.

૩. હવે ત્રીજા જોગાંતરાયનું સ્વરૂપ લખું છું.

જોગાંતરાય કર્મ જીવ અનાદીનો બાંધતો આવ્યો છે તેના
પ્રજાવે આત્માના સ્વજાવમાં રહેવું તે રૂપ જોગ જોગવી શક્તો
નથી, તે જોગાંતરાય કર્મ વારમે ગુણસ્થાનના અંતેજ ક્ષય ધાય
છે, ત્યારે સદાકાલ આત્માનાજ જોગને જોગવે છે, તેના સર્વથા પ્ર-
કારે જોગ અંતરાયનો ત્યાગ ઘર્ષ જાય છે. કેમકે વિજ્ઞાવ વાસના
રહેતી નથી. ઇહાં કોઈને શંકા થશે જે કેવલજ્ઞાની મહારાજ સ-
મોસરણમાં વિરાજમાન ધાય છે, દેવકૃત વીગેરે અતીશય પ્રાપ્ત
ધાય છે, આહાર કરે છે, સુંદર પવન વીગેરે આવે છે એ જોગ છે કે
શું છે? તે વિષે જાણવું જે તીર્થંકર મહારાજે તીર્થંકર નામ કર્મ
બાંધ્યું છે તે પુન્યના પ્રજાવથી ઘણી વસ્તુની પ્રાપ્તિ ધાય છે, પણ
તેમાં જગવાનને રાગ પણ નથી ને દ્વેષ પણ નથી. જ્ઞાનથી જાણે છે
કે સુજ્ઞાસુજ્ઞ કર્મનો ઉદય છે. તે ઉદયના પ્રજાવથી ધાય છે. તે માત્ર
કર્મ જોગવી લેવા રૂપ છે, એ વસ્તુમાં અંશમાત્ર પણ રાગ નથી.
ફક્ત ચાર કર્મ રહ્યાં છે તે જોગવીને નિર્જરાવવા છે. માટે તીર્થ-

કર મહારાજનો તથા કેવલજ્ઞાની મહારાજનો જે ઝોગ છે તે ઝોગ નહિ જેવો છે અને ઉદ્ધૃત્ત જીવને જે જે પુદ્ગલના ઝોગ કરવા છે તે રાગ દ્વેષ સહિત છે, તેમાં તેમને કર્મબંધનું કારણ રહ્યું છે. તેથી આત્મીક ઝોગ ઝોગવી શક્તા નથી. આત્મીક ઝોગ ઝોગવાનો અંતરાય કર્મનો નુદય પણ ટાલ્યો નથી, ત્યાંસુધી આત્મીક ઝોગ ઝોગવી શક્તા નથી. સંસારી જીવને રાત દીવસ ઝોગની ઇચ્છા એટલી વધી છે કે જે જે પદાર્થો જગતમાં રૂપી દેખે છે વા સાંજલે છે તેની ઇચ્છા ધાય છે. પણ તે પામવાનું અંતરાય કર્મ વાંધેલું છે એટલે મલી શક્તી નથી, અને જેને અંતરાય કર્મનો ક્ષયોપસમ ઘયો છે તેને તે મલે છે, અને ઝોગવે છે. પણ જો તે પર અતિરાગ ધરે છે, ને અતિરાગે ઝોગવે છે, તો તેથી પાહું નવું ઝોગનું અંતરાય કર્મ વાંધે છે, તેથી પાઠા મલવામાં હરકત આવશે. કેવી રીતે? કે ઝોગની વસ્તુ હાજર છે પણ કૃપણતા આવવાથી તે વસ્તુ ઝોગવી નહિ શકે, અથવા તો શોક પરુશે, તેને બદલે ઝોગવી શકે નહિ, અથવા રોગ ઘશે ને વૈદ તે વસ્તુ ધાવાની મના કરશે ને ઝોગવી શકશે નહિ, વા હરકોઈ પ્રકારનું કારણ આવશે, જેથી ઇચ્છા છે, વસ્તુ છે, પણ ઝોગાંતરાય કર્મના નુદયથી ઝોગવી શકશે નહિ. પણ સમ્યક્ જ્ઞાની પુરુષો છે તે પુરુષો તો ઇવા અંતરાય આવવાથી વિચાર કરે છે કે પૂર્વે ઝોગાંતરાય કર્મ વાંધ્યું છે તે નુદય આવ્યું છે, તે સમજાવે ઝોગવીશ તો કર્મ બંધાશે નહિ. ઇવી જ્ઞાવના પ્રગટ ઇ છે તેના પ્રજાવે તે તો ઝોગાંતરાય કર્મની નિર્જરા કરે છે, નવું વાંધતા નથી. ને જેને ઇહવી દશા નથી જાગી, તે જીવો બીચારા બીજાને ઝોગ ઝોગવતાં જોઈ અનેક પ્રકારનાં કર્મ વાંધે છે એ અજ્ઞાનતાનાં ફલ છે. આ જ્ઞવાં ઝોગ મલતા નથી, ને વલી ઝોગ ઝોગવાના વિકલ્પ કરી નવાં કર્મ વાંધે છે તેને આવતે જ્ઞવે પણ ઝોગ મલશે નહિ, ઇવા જી-

(८६)

वनो मनुष्य जन्म पामेलो व्यर्थ जाय ठे. वर्तमान जव अने आवतो जव बने जव बगमे ठे. विकल्प करवाथी, कोईनी अदेखाई करवाथी, कांई जोग तो मलतो नथी. ने फोकट मात्र कर्म बांधी दुर्गति जवानुं आय ठे, जो के रामचंड़जी बलदेव, अने लक्ष्मण वासुदेव जेवाने पण जोगांतरायथी वनवास रहेवुं परुचुं, पांरुव जेवाने पण वनवास रहेवुं परुचुं, ब्रह्मदत्त चक्रवर्तिने पण अंतराय हतो त्यांसुधी न्हासता फरवुं परुचुं, माटे कर्मठे ते कोईने मुक्तुं नथी. जे जे कर्म उदे आव्युं ते जीवने जोगव्या विना बुटको नथी. समजावे पण जोगववुं ने विकल्प करीने पण जोगववुं, तो समजावे जोगवाशे तो नवां कर्म नहि बंधाय. वली समजावना जोरथी शिथिल अंतराय कर्म इशे तो सेहेजे नष्ट अई जशे तो आ जवमां पण जोग मलशे, ने आवते जवे पण सेहेजे जोग मलशे. वली जेम जेम विशुद्धि थशे तेम तेम बाहिर जरुना जोगनी इच्छा स्वससे. ने पोताना आत्म स्वजाविक जोगनी इच्छा अशे, ने तेना साधन पण करशे, ने संसार ठोनी संजम लेशे तेमां पण तप संजम रुनी रीते पाली आत्मज्ञान मेलवी आत्माना ध्यानमां वर्ति धर्म शुक्लध्यान पामशे, तेने पामीने सर्वथा अंतराय कर्म नाश करी केवलज्ञान पामशे. ते निज गुण जोगी थशे, त्यारे ज आत्मानुं कळयाण थशे. “ उपजोगांतराय ” ते जे जे वस्तु वारंवार जोगववामां आवे” ते उपजोग कहीए. घर, हाट, खाटला, पाटला, कोच, खुरशी, गादी, तकीआ, तलाई, पहेरवानां, नुढवानां कपनां सोना रुपाना आजूपण, हीरा, माषोक, मोती, स्त्री प्रमुख सर्वे वस्तुने पामवामां अंतराय कर्म बांध्युं होय, ते उदय आवे, त्यारे ए सर्व उपजोगना पदार्थ मली शके नहि. आ जीव अनादिना उपजोगांतराय बांध्या करे ठेने जोगव्या करे ठे, ज्यारे जीव सुज काम करे ठे, सुद्ध अद्यवसाय आय ठे, त्यारे कांई अंतराय क-

मीनो ह्योपसम थाय ठे, त्यारे तेदली वस्तु मले ठे. धर्मनी वर्तना
 थया शिवाय कर्म तुटतुं नथी. वली ए अंतराय कर्म बंधाय ठे शाथी ?
 तेनुं समजवुं के अधर्म प्रवर्तिथी, अधर्ममां पण मुख्य कोई जीव
 उपजोगनी वस्तु कोईने आपतो होय, ते नही आपे एवी वातो
 करवी, वा तेने समजाववो के नहिं आप. वा आपनारनी हांसी
 मश्करी करवी, तेनी निंदा करवी, वा उपजोग करतो होय तेने
 बीजुं कांई काम सोंपी ते काममां जंग करवो, एवां कारण क-
 रवाथी, वा हिंसादीक काम करवाथी जे जे जीवना प्राण गया
 तेने आ जव संबंधी उपजोगांतराय थयो. एवी रीतनां काम क-
 रवाथी उपजोगांतराय कर्म जीव बांधे ठे. माटे प्रथम उपजो-
 गांतराय न बंधाय एवी जीवने वर्तना करवी, अने पढी पूर्वना
 बांधेलां ह्य थाय तेवो उद्यम करवो. हवे ते उद्यम शो करवो
 ते जणावुं बुं. पूर्वे तीर्थंकर महाराजे जे जे उद्यम पोते कर्पो ठे
 ते आगममां बताव्यो ठे. जो बनी शके तो संजम लेवुं तेम बनी
 न शके तो श्रावक धर्म अंगीकार करवो, ते नहिं बने तो सम्य-
 क्तव अंगीकार करवुं, ते नहिं बने तो मार्गानुसारीपणुं आरंजवुं,
 जेटलो धर्म अंगीकार करशे ते प्रमाणे तेना कर्म तुटशे. उपजो-
 ग वे प्रकारना ठे. १ पुद्गलीक अने २ आत्मिक. ए वनेना अंतराय
 ठे, तेमां पुद्गलीक मलवा तो सेहेला ठे पण आत्मिक मलवा
 दुःकर ठे ने तेना साधन पण मलवा दुःकर ठे अने ज्यां सुधी
 संसारी उपजोगनी लाखसा ठे त्यां सुधी आत्मिक जोग म-
 लवानो नथी. माटे आत्मिक धर्म शुं ठे ते जाणीने ज्यारे
 संसारी उपजोगनी इहा उठशे, त्यारे आत्मिक उपजोगनी
 इहा थशे, अने प्रगट करवानुं मन थशे. एनो उद्यम तप,
 संजम आदिकनो एवो ठे के इहा तो आत्मिक जोगनी
 ठे, पण संसारमां रह्या ठे, त्यां सुधी पुद्गलीक अने

आत्मीक बने उपजोग मलशे, अने पुद्गलीक जोगनी इच्छाशी वे नहि मले, पुद्गलीकज मलशे, अने आत्मीक उपजोगनो अंत-
 राय श्शे, पोताना आत्मीक सुख ठोनी जरु सुखनी इच्छा करे
 एज विप्ररीत दशा ठे; वली संसारीक उपजोग बांधीने जेम जेम
 आनंदीत थाय तेम तेम आत्मीक अने पुद्गलीक बने उपजोगनो
 अंतराय थाय, माटे संसारी उपजोगमां आत्मार्थी जीवो आनं-
 दीत घता नथी, ने ते जोगनी इच्छा पण करता नथी. पुद्गलीक
 सुखने तो ज्यारथी जीव समकित पामे ठे त्यारथी सुखरूप मा-
 नता नथी, पूर्वनी पुण्यप्रकर्तीथी मळ्युं ठे ते समजावे जोगवी
 ले ठे, पण तेमां राग धरता नथी एवी रीते तीर्थकर महाराज
 विगेरे वर्त्तिने आत्मार्थीने वर्त्तवानी आज्ञा फरमावी गया ठे, ते
 प्रमाणे वर्त्तुं के जेथी प्रथम उपजोगांतरायनो ह्योपशम थाय,
 ने पठी वधारे विशुद्धिशी ह्य थाय ने केवलज्ञानादीक पोता-
 नी आत्मीक रिद्धि प्रगट थाय, तेनाज उपजोग सदा अवस्थित
 थाय. उपजोगांतराय कर्म सत्ता बंध नदयथी ह्य थाय, त्यारे
 सहज स्वजावीक उपजोग थाय. जेनुं वर्णन करवा कोई शक्ति-
 मान थाय नहीं. पांचमुं वीर्यांतराय कर्म तेना प्रजावथी जीवनी
 अनंती वीर्य शक्ति ठे. ते अवराई गईं ठे तेथी जीव आत्म वीर्य,
 फोरवी शक्तो नथी. वीर्यांतरायना ह्योपशमथी बाल वीर्य
 अने बालपंकीत वीर्य ए बे वीर्य प्रगटे ठे. तेमां बाल वीर्य प्र-
 गटे ठे तेना प्रजावे संसारमां प्रवर्तवानी शक्ति आवे ठे, संसारी
 काम करी शके ठे. ए वीर्यनो ह्योपशम पण विचित्र प्रकारे ठे.
 जेमके कोई लरुवामां वीर्य फोरवी शके ठे, कोई वेपारमां वीर्य
 फोरवी शके ठे, कोई विषयमां वीर्य फोरवी शके ठे, कोई नाच-
 मां फोरवी शके ठे, कोई गावामां फोरवी शके ठे, कोई लखवा-
 मां फोरवी शके ठे, एवा अनेक प्रकारनी जुदी जुदी वीर्य शक्ति

प्रगटे ठे. तेमां जेने जे बावतमां वधारे आवरण ठे ते माणस ते बावतमां वीर्य फोरवी शकतो नथी, जे काम संबधी आवरण टळ्यां ठे, ते काममां शक्ति फोरवी शके ठे. हवे तेमां पण केट-लाएक जीवो मद करे ठे के मारा जेवो कोण बलवान ठे. दश माणसने हुं एकलो मारी नांखु. एवो मद करीने वीर्यांतराय कर्म पावुं बांधे ठे, ते जीवने फरी एटली पण वीर्य शक्ति नहि प्रगटे. वलो जे जे कलामां जेनी शक्ति चाले ठे ते ते बावतनो मद अ-ज्ञानी जीव करे ठे, तेना प्रजावधी वीर्यांतराय कर्म वंधाय ठे; अने एवी रीते अनादिकालधी जीव वीर्यांतराय कर्म बांध्याज करे ठे ने ते कर्म जोगव्या करे ठे, पण ज्यारे जीवनी जवस्थि-ति परिपाक थाय ठे त्यारे मोह पामवानो नजीक वखत आवे ठे, त्यारे सारी नीतिमां वर्तवा सत्संग सद्गुरु प्रमुखनो जोग थाय ठे ने धर्म सांजलवानी जोगवाई मळे ठे. ते सांजलवामां जीव वीर्य फोरवे ठे अने ते ज्ञान ग्रहण करे ठे. वीतरागना ज्ञान उपर प्रीति जागे ठे अने धर्म सन्मुख थाय ठे. संसारमां वीर्य फोरवानी बुद्धि लुंठी थाय ठे त्यारे धर्ममां बुद्धि फोरवाय ठे अने सम्यक् गुण तथा श्रावकपणाना गुण प्रगट करवा नजमाल थाय ठे त्यारे वीर्यनो ह्योपशम थाय ठे. सम्यक्पणामां तथा श्रावकपणा-मां जे जे बांधवा जोग ठे ते ते बांधे ठे, आदरवा जोग जे आ-त्म धर्म ते आदरवामां वीर्य फोरायमान थाय ठे. श्रावकनां बार व्रत. श्रावकनी अगीयार पनीमा अंगीकार करे ठे, ते पालवामां वीर्य फोरवे ठे, तपस्या प्रमुखमां पण वीर्य फोरवे ठे अने ह्योप-शमधी जेटळुं वीर्य प्रगट्युं ठे तेने अनुसारे धर्ममां वीर्य फोरवे ठे, पण संजम पालवा जेवो वीर्यनो ह्योपशम नथी अथो त्यां सुधी संजम लेइ शकतो नथी, ने संजममां वीर्य फोरवी शकतो नथी; अने संसारमां रह्यो ठे तेथी संसारमां वीर्य फोरवे ठे माटे तेने

बांल पंनीत वीर्य कहीए. पंनीत वीर्य ज्यारे प्रगट थाय ठे त्यारे तो पुद्गलीक सर्वे वस्तु उपरथी मोह उतरी जाय ठे अने सर्वथा संसारथी नीकली एक आत्मगुण प्रगट करवामांज वीर्य फोरेवे ठे अने निजस्वप्नावीक सुखमांज वर्तवानो कामी धनी सर्वथा प्रकारे वीर्यांतराय कर्मनो क्य करी केवलज्ञान केवल दर्शन प्रगट करे ठे, तेमने वीर्यांतराय कर्म सत्ता, बंध, उदये, कोई रीते पण रहेतुं नथी. निज स्वप्नावमांज अनंत वीर्य गुण ठे ते प्रगट थाय ठे. जगवंते एवी रीते सर्वथा वीर्यांतराय कर्मनो क्य करी आत्मीक गुण प्रगट कर्या अने मारो आत्मा तो वीर्यांतराय सहित ज रह्यो; माटे हे चेतन ! जेम जगवंते वीर्यांतराय क्य कर्युं तेमज क्य करवाने तेनुए बताव्युं ठे माटे ते प्रमाणे हुं वर्तुं, एवी ज्ञावना लावीने आत्मगुण प्रगट करवानां कारणो (ज्ञान, दर्शन, चारित्र ने तप) उत्साह सहित मेलववां. उत्साहे धर्मकरणी सफल थाय ठे अने वीर्यनां आवरण खपे ठे. वीर्य फोरायमान थाय ठे. जेम मुनि महाराज उत्साहे तप संजमादीक पावे ठे, तो तेना प्रज्ञावे अघवीश लब्धी उत्पन्न थाय ठे, ते वीर्यांतरायना क्षयोपशमथी थाय ठे, एम योगशास्त्रमां हेमचंद्र आचार्य कहे ठे तेमज प्रवचन सारोक्षरना बालावबोधमां पाने ५३ए में अघवीश लब्धीनु वीर्यना क्षयोपशमथी थायठे ते बतावी ठे तेम आ ग्रंथमां नीचे बतावुं ठुं.

प्रथम आमर्षोषधि लब्धी: लब्धी शब्दे शक्ति जाणवी. आ लब्धी जे मुनिने प्रगट थई ठे, तेना प्रज्ञावे ते मुनि हाथनो फरस रोगीने करे के रोग नाश पामे, सर्वे रोगनी शांति थाय.

बीजी विप्रौषधीनामा लब्धी. तेना प्रज्ञावे मुनिमहाराजनी विष्टाथी ने मूत्रथी पण रोगीना रोग शांत पामे ठे. आ तपना प्रज्ञावनी शक्ति ठे.

श्रीजी खलौषधिनामा लब्धी. तेना प्रज्ञावे मुनिनुं श्लेष्म ते अकी रोगीना रोग जाय.

चोथी जलौषधिनामा लब्धी ते जे मुनिने नृत्पन्न अई ठे तेना प्रज्ञावे दांतनो, काननो, नासिकानो, नेत्रनो, जीर्जनो अने शरीरनो जे मेल ते मेल सुगंधीदार होय अने ते मेलथी रोगीना रोग जाय.

पांचमी सर्वौषधिनामा लब्धी. जे लब्धीने प्रज्ञावे लब्धी-वंतना संग अएल नदीना पाणीथी सर्व रोग शांत थाय. लब्धि-वंतने फरसेलो पवन जेहने फरसे तेना पण रोग जाय. वली ए पवनथी विषे करी मुर्धित अएला प्राणीनुं विष जाय तथा विष संयुक्त अन्न होय ते पण निर्विष थाय. वली लब्धीवंत-ना वचन सांजलवाथी वा तेनुं दरशन करवाथी पण रोग विष जाय ने नीरोगी थाय. आवी प्रबल आत्मानी वीर्य शक्ति तप-स्याथी थाय ठे.

ठठी संज्ञितश्रोत लब्धी. ते लब्धीवालाने पांचे इंद्रियेना जुदा जुदा विषय ठे ते ठतां लब्धीना प्रज्ञावथी एक इंद्रिये करी पांचे इंद्रियोना विषय ग्रहण करे एटले जाणी शके. जेमके आंखो जो-वानुं काम करे ठे पण बीजी चार इंद्रियोनुं काम करी शकती नथी, पण लब्धीवंतनी आंखो पांचे इंद्रियोनुं काम करी शके ठे. ते रीते बधी इंद्रियोए समजवुं. वली चक्रवर्तिनी सेनाना कोला-हलना शब्द अई रह्या होय तेमां पण एकी वखत जे जे जात-नो शब्द अतो होय ते सरवेने जुदा जुदा जाणी शके.

सातमी अवधीज्ञान लब्धी. तेना प्रज्ञावथी इंद्रियोना बल सिवाय रूपी पदार्थनुं ज्ञान आत्माथी करी शके ठे. नजरे जो-वानी जरूर परती नथी.

आठमी ऋजुमती मनःपर्यव लब्धी. ते उपजवाथी अढी ही-

मां न्यून संज्ञी पंचेड़ीना मनना चिंतवेला जावने सामान्य जाणे.
पण घट चिंतवेलांना इव्य खेत्र, काल, जावथी विशेषे न जाणे.

नवमी विपुलमती मनःपर्यव ज्ञान लब्धी. ते लब्धीषी अढी
हीपना संज्ञीना मनना चिंतवेला इव्य क्षेत्र काल जाव सरवे
जाणे ने तद्भव मुक्ति पामे.

दशमी चारणनामा लब्धी. ते वीद्याचारण तथा जंघाचा-
रण लब्धी; ए लब्धीने प्रजावे आकाश मार्गे जइ शके. तेमां विद्या-
चारण लब्धी विद्याना बलथी प्राप्त आय ठे ते लब्धीवंतने धीरे
धीरे लब्धी वधे ठे, तेथी पोताना स्थानथी प्रथम उतपाते म-
नुष्योत्तर पर्वते जाय ठे, ने बीजे उतपाते आठमा नंदीश्वर हीपे
जाय ठे, अने त्यांथी पाठा आवतां एकज उतपाते पोताना स्था-
नके आवे ठे; अने जंघाचारण लब्धी तपस्या तथा शुद्ध चारित्र
पालवाथी उत्पन्न आय ठे. ए लब्धीवंतने प्रथम शक्ति वधे ठे. प-
ढी आवतां घटे ठे. पहेले उतपाते तेरमा रुचकहीपे जाय ठे. आ-
वतां शक्ति घटे ठे तेथी आवतां पहेले उतपाते नंदीश्वरहीपे
जाय ठे. तीहां वीसामो लइ बीजा उतपाते पोताना स्थानके जा-
य ठे, आ लब्धीनो महिमा ठे. वली ए लब्धिवाला मुनियो प्रतिमा
वांदे ठे ते वावत जगवती सूत्रमां ठे.

अगीयारमी आसीविष लब्धी. ते लब्धीना प्रजावे श्राप दे
ते तेम अई शके.

वारमी केवलज्ञान लब्धी. जेथी सर्वे जाव जाणे.

तेरमी गणधर लब्धी. जेथी तीर्थंकर महाराज त्रीपदी
कहे एटले द्वादशांगीनुं ज्ञान अई जाय अने जगवाननी पाटे
तेज पटोघर आय.

चउदमी पूर्वधर लब्धि. जेथी पूर्वधर पदवी पामे.

पंदरमी तीर्थंकर लब्धी. जेथी तीर्थंकर पदवी पामे.

सौलमी चक्रवर्त्तनी लब्धी. जेथी ठ खंरुनो स्वामी धाय,
सत्तरमी बलदेवनी लब्धी.

अठारमी वासुदेवनी लब्धी. जेथी त्रया खंरुनुं राज करे,
जंगलीशमी खीराश्रव लब्धी. ते खीराश्रव लब्धीनां प्र-
ज्ञावे वचन बोले ते दूध जेवुं लागे, तथा मध्वाश्रव लब्धी तेना
प्रज्ञावे ए पुरुषनुं वचन साकर जेवुं मीठुं लागे.

वीशमी कोष्ट बुद्धि लब्धी. तेना प्रज्ञावे जे जे परोपदेशे
सूत्र अर्थ धार्या ठे तेनुं विसरी जवुं धाय नहि, वगर संज्ञार्ये पण
याद रहे ए लब्धीनो प्रज्ञाव ठे.

एकवीशमी पदानुसारीणी लब्धी. ए लब्धीना प्रज्ञावथी
आखा श्लोकनुं एक पद आगलुं वा पाठलुं जाणवामां आवे तो
बीजा त्रणे पदनुं ज्ञान धाय. जेम अज्ञय कुमार प्रधान जगवा-
नने वांदीने आवता हता ने विद्याधरआकाशे चरुतो परुतो हतो,
त्यारे अज्ञयकुमारे पूठयुं के केम आकाशे उरुतुं नथी? त्यारे कहुं
जे विद्यानुं एक पद जतुं रहुं ठे. पठी अज्ञयकुमारे कहुं जे विद्या-
नो पाठ बोलो, ते पाठ बोळ्यो एटले खुटतुं पद पोते पूर्ण करी
आप्युं. पोते प्रथम जणेलो पण नहि हता, तो पण पोते पदा-
नुसारीणी लब्धीना प्रज्ञावथी पद पूर्ण कर्युं अने विद्याधर आ-
काश मार्गे चाळ्यो गयो. आ लब्धीनो प्रज्ञाव जाणवो.

बावीशमी बीजबुद्धि नामा लब्धी. ते बुद्धिना प्रज्ञावथी
जेम बीज एक वावे ठे ने घणा दाणा उत्पन्न धाय ठे, तेमज
ज्ञानावरणी कर्मना ह्योपशमथी एक अर्थरूप बीजने सांजलवे
घणा अर्थनुं ज्ञान धाय. जेम गणधर महाराजने जगवाने त्रीपदी
कही एटले उतपात व्यय-ध्रुव ए त्रया पद सांजली आखी द्वा-
दशांगीनुं ज्ञान थयुं तेम ए लब्धीथी ज्ञान धाय. पदानुसारीणीमां
एक पद जाणवथी बीजा पदोनुं ज्ञान धाय अने बीज बुद्धिना-

खाने एक पदार्थनुं ज्ञान धाय तो तेथी घणा पदार्थनुं ज्ञान धाय आ फेर ठे .

तेवीशमी तेजोलेश्या लब्धी. तेना प्रज्ञावधी कोई जीव न-परखेदआवेने तेजुलेश्या मुके तो सामा जीवने वालीने जस्म करे.

चोवीशमी आहारक लब्धी. तेना प्रज्ञावे आहारक शरीर मुना हाथ प्रमाणे करी श्रोसीमंघर स्वामी पासे वा वीचरता तीर्थकर पासे पूठवा मोकले ने ते जवाब एटली शिघ्रताथी आपे के बा-ख्यान करता होय तेमां संशय पने तो ते जगवान्ने पूठी आवे ने तेनी अंदर कहेवामां आवे ए आहारक लब्धीनो प्रज्ञाव ठे.

पचीशमी शीतलेश्यानामा लब्धी. ए लब्धीना प्रज्ञावधी कोईये तेजोलेश्या मुकी ठे तेना नपर शीतलेश्या मुकी शीतल करे. ने तेजोलेश्या हसाइ जाय.

ठवीशमी वैक्रिय लब्धी. तेना प्रज्ञावे पोतानुं शरीर नानुं मोदुं जेवुं करवुं होय तेवुं करी शके. देवताने जव प्रत्ययी होय अने मुनिने तप चारित्रना प्रज्ञावधी धाय ठे.

सत्तावीशमी अक्षीण माहानसी लब्धी. तेना प्रज्ञावे अल्प वस्तु होय, जेमां एक माणस जमी शके एटलो पदार्थ होय तेमां हजारो माणस जमी शके. जेम गौतम स्वामी महाराज एक पन्धो खीरनो लाव्या तेमां पंदरसें तापसने जमान्या ए ल-ब्धीनो प्रज्ञाव.

अठवीशमी पुलाक लब्धी. तेना प्रज्ञावे कोई संघनुं कार्य होय तो चक्रवर्तीने पण चुरण करी नाखे.

आ मुख्यपणे अठवीश लब्धी कही ठे. वली बीजी पण तपना प्रज्ञावधी लब्धीतथाय ठे. प्रकृष्टज्ञानावरणी वीर्यांतराय-ना कथोपशमे करी समस्त श्रुत समुह एक अंतर मुहूर्त्तमां अ-वगाहे तेने विषे जेनुं मन होय ते मनोवल लब्धी कहीये. तेमज

अंतरमुहूर्तमां सर्व श्रुतनो विचार करवानी जे शक्ति तेणे करी जे सहित होय, वली पद वचन अलंकार सहित वचनने उंचे स्वरे नीरंतर बोलतां थकां पण तेनो घांटो रही जाय नहिं. ते वचन बल लब्धी, तेमज वीर्यांतरायना ह्योपशमथी प्रगटपणे थयुं जे बल तेथी बाहुबल वरस दीवस सुधी कानस्सगे रह्या तो पण शरीर धाक्युं नहिं, तेम ए लब्धीवंत कायबल लब्धीना प्रज्ञावथी धाके नहिं, ते कायबललब्धी. तेमज घणा कर्मोना ह्योपशमथी प्रज्ञानो प्रकर्ष होय. जेथी चण्ड पूर्व ज्ञाया विना पण कठण विचारोने विषे निपुण बुद्धि होय, अने तेने यथार्थ विचार थाय. ए आदे घणा प्रकारनी लब्धीउ योग शास्त्रमां हेमचंड आचार्य महाराजे दर्शावी ठे. हालमां इंग्लान्, अमेरिका तथा जर्मनीमां घणा युरोपियनो योग शास्त्र वांचे ठे ने हेमचंड आचार्यने सर्वज्ञनु विरुद्ध आपे ठे ए पण ज्ञाननो ह्योपशम ठे. वली हेमचंड आचार्य पण एक दखत कुमारपाल राजर्षिनी सज्जामां त्रण बाजठ मुकी तेना उपर बेडी देशना देता हता. राजानुं आववुं थयुं त्यारे बाजठ काढी नांखी अधरबेडीने धर्म देशना दीधी. आ पण योग साधननी शक्ति ठे एवी अनेक प्रकारनी शक्तिउ वीर्यांतरायना ह्योपशमथी थाय ठे, ने ते शक्तिउ आत्माना हितना काममां वापरे. उपगार अर्थे वा शासन उन्नति अर्थे फोरवे ठे. पूर्ण वीर्यांतरायनो ह्यय थाय ठे, त्यारे पूर्ण वीर्य प्रगटे ठे; तेने केवल ज्ञान प्रगटे ठे. जेथी सर्व लोकना ज्ञाव एक समये जाणे ठे. अतीत, अनागत अने वर्तमानना ज्ञाव पण जाणे ठे. आवी आत्मानी पूर्ण शक्ति जागे ठे, माटे हरेक प्रकारे वीर्यांतरायनो ह्योपशम वा ह्यय थाय एवो उद्यम करवो. वीर्यनी रीत एवी ठे के अन्यास करतां करतां वीर्य फोरायमान थाय ठे, माटे वीर्य फोरववानो हमेशा अन्यास करवो. एक माणसने त्या

गाय विआइ. तेनुं वावररुं तेणे रोज एक वखत माल उंपर लईने चरुवा मांरुं. एम रोज अज्यास करवाथी बलद थयो तो ते पण उपानीने चरुवानी शक्ति थई तेम अज्यास करवाथी शक्ति वधे ठे. तप, संयम अने ज्ञाननो अज्यास हमेश करवो, के वीर्यांतरायनो हयोपशम थशे, ने वीर्य वृद्धि पामशे अने जे जीव संसारमां वीर्य फोरवशे, ने धर्मना काममां प्रमाद करशे, तो वीर्यांतराय कर्म नवुं बांधशे ने आ जवमां वीर्य ठे तेदखुं पण आवता जवमां मली शकशे नहि, अने अनादि कालनुं वीर्यांतराय बांधेलुं ठे तेथीज आत्माना गुण प्रगट थता नथी, ते मोटो दोष ठे. ए रीते पांचे प्रकारनां अंतराय कर्म जगवंते ह्य करी पोताना आत्मगुण प्रगट कर्या ठे, ने आपणा जीवे तेवो उद्यम न कर्यो तेथी अनादिनो संसारमां रोलाय ठे, अने जन्म मरणनां दुःख जोगवे ठे ते दुःखथी मुकावा सारु जगवंतनी आज्ञा प्रमाणे वर्तवुं के जेथी आत्माना गुण प्रगट थाय. ए रीते पांच दूषण कहां.

उहु हास्यनामा दूषण तेथी रहित जगवान ठे अने संसारी जीव ए दूषणे सहित ठे. ए सेववाथी अनादिकालनो जीव संसारमां रोलाय ठे, अने ज्यां सुधी हास्यथी मुकाशे नहि त्यां सुधी आत्मानुं काम थवानुं नथी. हास्य थकी संसारमां पण केटलां दुःख ठे ते सघला माणस जाणे ठे, तो पण जागृत करवा लखुं तुं. केटली एक वखत हास्य करवाथी पोतानां माचां दुःखे ठे. हास्यने रोकवा मागे ठे तो रोकी शकतुं नथी. वली जेनुं हांसुं करीए ते वखते मुखे न बोले पण अंतरमां तेने केटलुं दुःख थाय ठे! ते जो भाणस पोते विचार करे के मारी हांसी करे ठे, ते वखत मने अंतरंगमां केटलुं दुःख थाय ठे? तेवी रीते सामा घणीने पण दुःख थाय माटे परने दुःख देवुं तेथी वधारे बुराइशी

ठे? वली ते माणस जोरावर होय तो लमाई उज्री थाय अने मारामारी वा गालागाली थाय तेथी नवुं वेर बंधाय. आ दुःख प्रत्यक्ष ठे. वली जेटली वार हास्यमां प्रवर्तियें एटली वार सात आठ कर्मनो बंध थाय, ते उदय आवे त्यारे तेनां दुःख जोगववां पनेठे. जेमके कुमारपाल राजानी बेहेन तेमना जतरनी साथे सोकटां बाजी रमतां इतां तेमां सोकटी मारतां एटलुं बोलवुं अयुं के कुमारपालना मुंकीआने मार, तेथी कुमारपालनी बेहेनने रीस चढी, ते रीसाइ कुमारपालने त्यां आवी, ने कुमारपालने इकीकत कही ते उपरथी कुमारपाल राजाने रीस चढी के महारा गुरुजीने आवुं कहुं, माटे जे जीजे बोळ्यो ठे ते जीज कढावुं त्यारे ठोरुं. एम विचारी युद्ध कर्युं ने वनेवीने हराव्या. ठेवट प्रधानोए समजाव्या त्यारे जीज काढवी रडेवा देई जामानी पाबल जीजनो आकार काढवो ठराव्यो. ए विना पण हास्यथी केटलुंएक नुकशान ठे. हास्य करवानी टेववाला लोकमां मश्करा कहेवाय ठे. वली आत्म स्वरूपनो विचार करतां ए आत्म गुणथी विपरीत प्रवृत्ति ठे. ए प्रवृत्तिमां वर्तवाथी आत्मा मलीन थाय ठे. वली आत्मा निर्मल करवानां कारण व्रतादीक तेमां अनर्थ दंरु व्रतनां दूषण आवे. माटे जेम वने तेम आत्मा निर्मल करवावालाने हांसीथी मुक्त रडेवुं, के जेथी आत्मा निर्मल थवानो उद्यम थाय. सर्व हास्य मोहनीनो क्षय जगवाने कर्योठे ते दशाने पामीए एवो उद्यम करवो.

६ रतिनामा दूषण; ते दरेक पुद्गलीक पदार्थने-विषे जेने अनुकुल मळे तेमां राजी थवुं, प्रतिकूल मळे तेमां दीलगीर थवुं ए अनादिनो जीवने जरुनी संगतथी अज्यास ठे, तेथी जीव तेवी रीते वर्ते ठे, अने कर्मबंध करे ठे, अने तेज कर्मबंधथी अनादिनो जीव जन्म मरणनां दुःख जोगवे ठे. जे जे पदार्थने

जीव अनुकुल माने ठे तेज अज्ञानता ठे, कारण जे जे जरु पदार्थ ठे ते विनाशी ठे, आत्मा अविनाशी ठे, ते आत्मा अने जरु, धने ज्ञान पदार्थ थया तो ज्ञान पदार्थने पोताना मानवा एज मूढता ठे. वली जे वस्तु जोई रति करे ठे, ते वस्तु सदाकाल रहेवी नथी. केटलाएक खावाना पदार्थ ठे ते खावामां रति करे ठे, पण तेज पदार्थथी पुद्गलने नपाधी थाय ठे, ने रोग थाय ठे, ने कर्मबंध थाय ते तो जूदो. एवीज रीते आचूषण पहेरीने खुशी थाय ठे, पण शरीरने जार लागे ठे तेनो विचार नथी करता, ए अज्ञानतानां फल ठे. कुटुंबना संजोगथी राजी थाय ठे, पण एज माणसनी इच्छा प्रमाणे नहि वर्ताय तो शत्रुपणुं करशे तो एवा अनित्य स्नेहथी राजी थवुं ते मूढता ठे, तेमज धन ठे ते जोई राजी थाय ठे, पण ए धन केटला काल थीर रहेशे तेनो लक्ष करशे तो रति नहि थाय, केमके धन आपणुं केटली वखत गयुं ने आव्युं. वली कदापी कोई माणसनुं हाल गएलुं न होय तो बीजा केटलाएकनुं गएलुं जोवामां आवे ठे, ते जोईए ठीए. माटे एना स्वप्नाव नपर लक्ष देवो जोईए. अधिर पदार्थ नपर राजी थशे ने ते ज्यारे नष्ट थई जशे त्यारे दीलगीर थवुंज पदशे; ने जे माणस धनना स्वप्नाव नपर लक्ष देशे ते राजी नहीं थाय, अने तेथी ज्यारे जशे त्यारे तेने दीलगीर थवुं नहीं पदशे. धनने आपणे मुकीने जईशुं, वा धन आपणने मुकीने जशे आ धननो स्वप्नाव ठे, माटे जे ज्ञानी पुरुषो ठे ते धननो त्याग करी संजम ले ठे. संजम लइने धन कुटुंबादीक पदार्थनो त्याग करे ठे; वली शरीरमां रहे ठे पण शरीरने मारुं जाणता नथी. तेथी शरीरना सुख दुःखमां रति अरति नथी करता, तेमज वस्त्रादीक धर्म नपगरण पुस्तकादीमां पण रति अरति न धरतां, एक पोताना आत्म तत्त्वमां रमी, रति मोहनीनो नाश करी पोताना आत्माना गुण

प्रगट करे ठे, अने अनुक्रमे सिद्ध सुखने जोगवे ठे, तेमज आत्मार्थीए रति मोहनीनो नाश करवो एज कढ्याणकारी ठे.

७ अरति मोहनी, ते पण रति प्रमाणे ठे, माटे आ जगो-ए जूदो विस्तार नथी लखतो. जेम रति सारुतेमज अरति सारु पण एमज विचार करी कोई रीते पण अरति न करवी. जे जे अरतिनां कारण मखे ठे ते ते जरु पदार्थ ठे, अने पूर्व जेवे विषय कषाय तथा अरतिमां वर्तवाधीज कर्म बांधेलां ठे, तेथी अरतिनां कारण उत्पन्न थयां ठे. हवे ज्ञानी पुरुषोए तो कर्मनुं स्वरूप जाण्युं ठे, तेथी जाणे ठे जे पूर्व जेवे अशुभ कर्म बांध्यां ठे, तेथी अरतिनां कारण मळ्यां ठे, पाठो विकल्प करीश तो एथी पण आकरां कर्म बंधाशे, ने अरति उत्पन्न थशे. जेम कोईनुं देवुं होय ने ते नहि आपीए तो ते फरियाद करे तो वधारे दुःख जोगववुं पसे. माटे जे अज्ञाता वगेरे दुःखनां कारण उत्पन्न थयां ठे ते समजावे जोगववां, एवो विचार करी समजावमां रहे ठे, ने तेथी वधारे विशुद्धि थाय ठे, ने अरति मोहनीनो नाश करी पोताना आत्मस्वजाविक गुण प्रगट करे ठे, तेज जगवान् थाय ठे, अने तेवीज रीते थयेला ठे; अने जेवी रीते जगवान् वर्च्यो तेवीज रीते जे आत्मार्थी पुरुष वर्चशे ते जगवान् थशे अने अरति नाश थशे.

८ ज्ञयनामा दोष. ए ज्ञय सात प्रकारे ठे. आलोक ज्ञय, परलोक ज्ञय, आदान ज्ञय, अकस्मात् ज्ञय, आजीविका ज्ञय, मरण ज्ञय, अपकीर्ति ज्ञय, ए सात ज्ञयधीज ज्ञयजित संसारी जीव सदा रहे ठे, अने परमात्माए तो पोते पोताना आत्मानुं स्वरूप जाण्युं ठे के आत्मा अरूपी ठे. आत्मानो विनाश थवानो नथी, तेथी कोई प्रकारनो ज्ञय राख्यो नहि, तेथीज पोतानुं आत्मपद पांम्या ठे. हवे संसारी जीव सात प्रकारनो ज्ञय धा-

रण करी रखा ठे. आलोक ज्ञय एटले जे जीव जे गतिमां होय तेज गतिना बीजा जीवोधी ज्ञय ते आ लोक ज्ञय, जेमके पोते मनुष्य ठे तो बीजा सरवे मनुष्य आ लोक गएवा.

बीजा मनुष्य मने मारणे, वा मारी नांखणे, वा जेर देणे, शस्त्र मारणे, वा मंत्रधी मारणे, वा मने रोग उत्पन्न करणे, एवी रीतना ज्ञय धारण करवा ते मनुष्यने आ लोक ज्ञय जाणवो. ए ज्ञय जीव अज्ञानपणे करे ठे. जो ज्ञान श्रयुं होय तो सम-जाय के आत्मा अविनाशी ठे. विनाश थणे तो पुद्गलनो थणे, ते पुद्गल मारुं नथी, तो मारे शी वावतनो ज्ञय करवो? बीजी रीते पुद्गलनी स्थिति तथा विनाश पण कर्मना उदय प्रमाणे बनवानुं ठे, माटे ज्ञय शी वावत करवो. वली संसारमां पण जे माणस ज्ञयज्ञीत थाय ठे तेनाधी उद्यम वनी शकतो नथी, ने ज्ञयनां कारण हठावी शकतो नथी, पण जेनुं वीर्य फोरायमान श्रयुं ठे ते वीर्यना बलथी हींमत राखी पोतानो आत्म धर्म साधी शके ठे. माटे उद्यम करी जेम बने तेम ज्ञय संज्ञा हठाववी, केमके उद्यमथी हठी शके ठे. आठ दृष्टीमां बीजी दृष्टी प्रगटे ठे त्यारे चार संज्ञानो विष्कंज थाय ठे, एटले थंजी जाय ठे; एम योगदृष्टि समुच्चयमां हरिजन्सुरि महाराज कहे ठे, माटे ज्ञयनी शांति थाय तेम करवुं. अनुक्रमे जेम जेम विशुद्धि थणे तेम तेम सर्व प्रकारे ज्ञय रहित थणे, एटले दूषण टलणे.

२ परलोक ज्ञय. ते तिर्यंचनो देवतानो ज्ञय. ते संबंधीनी चिंता फीकरमां रहे. रखे सर्प, वींठी, वाघ, तथा व्यंतरादि देव, पीना करे, ए ज्ञयनुं स्वरूप उपर प्रमाणे आत्मार्थी पुरुष ज्ञावीने ज्ञय रहित थई, निज निर्जय गुण उत्पन्न करे ठे.

३ आदान ज्ञय. ते पोताना घरमां जे जे पदार्थ, धन, आ-जूप्रण, वस्त्रादीक वस्तु ठे, ते वस्तु रखे कोई लई. जणे, चोर

आवी चोरी जशे, वा विनाश पामशे, वा कोईने व्याजेआपीश ते पाठा रूपीआ आपशे के नहि, वा वेपारमां खोट जशे, एवी रीतना जयनी चिंता करवी ते आदान जय. एवो जय करवो तेनुं चितवन करवुं, तेने ज्ञानी पुरुषो आर्त्तध्यान, तथा रौड ध्यान कहे ठे, अने ए ध्यानशी जीव नरक, तिर्यचनी गति बांधे ठे; माटे ज्ञानी पुरुष होय ते तो विचार करे के, ए वस्तु मारी नथी. कर्मना संजोगशी अज्ञान दशा थई ठे, ते अज्ञान दशाए करी ए वस्तु उपर ममत्व जाव थयो ठे. ते ममत्व जावशी जय थयां करे ठे, ए मारे करवा जोग नथी. एवी जावना जावी, जय संज्ञा न-तारे ठे, के ए धनादीक वस्तुनो स्वजाव अशीर ठे, ज्यां सुधी पुन्य बलवाने ठे त्यां सुधी जवानुं नथी, अने ज्यारे पापनो उदय थयो त्यारे राखी मुकेलुं धन रहेवानुं नथी, माटे जीव शा सारु ममत्व जाव करे ठे, एवी रीते जावी, जय संज्ञाशी निर्जय थाय ठे. विशेष ज्ञान थाय ठे, त्यारे संसारनो त्याग करे ठे, संजम ले ठे. तेथी एवी वस्तु त्याग करवी, एटले जय रहेवानो नथी. अने पोतानी पासे धर्म उपगरण तथा पुस्तक होय ठे, तेनो पण जय राखता नथी. पोताना आत्माने जावे ठे, ने पोताना आत्माने जाववाशी सर्वथा जय संज्ञानो नाश करे ठे, अने आत्माना गुण संपूर्ण प्रगट करे ठे.

४ अकस्मात् जय. ते बाह्य कारण विना, अकस्मात् मनमां जयत्रांत थाय, रुर लागे, ए कर्मना उदयना प्रजावशी ठे. एवा जय पण कर्मनी बोहोलताशी थाय ठे. जेने आत्म गुण प्रगट थया ठे तेमने एवा जय लागता नथी.

५ आजीवीका जय समवायांगजीमां कह्यो ठे, अने ग-णांगजीमां वेदना जय कह्यो ठे माटे ते जयनुं स्वरूप लखुं तुं. पो-तानी पेट पुरणी पुरी थवा संबधी जीवजय करी रह्यो ठे, पण

दुनियामां गरीब अने धनवान कोई पण अन्न खाधा विना रहेता
 नथी. आजीवीका पुरी थवी ठे ते तो पूर्वना कर्मने अनुसरतुं
 बनवानुं ठे, पण ते कर्मनुं ज्ञान नथी तेथी फीकर करे ठे. हरेक
 काम उद्यमथी बने ठे माटे उद्यम करवो पण ज्ञय धारण कर-
 वो ते मूढता ठे, अने ए मूढताए करी काम करवानुं करी शकतो
 नथी, अने नवा नवा विकल्प करी कर्मबंध करे ठे. वली धन-
 चान पुरुष ठे तेमने आजीविकानी कांई कसर नथी, तो पण
 आगला काल संबंधी विचित्र प्रकारनी चिंता कर्या करे ठे. वर-
 साद तणायो तो शुं खाइशुं? वरसाद न आव्यो तो शुं खाइशुं?
 रसोईयो जतो रह्यो तो शुं खाइशुं? कोई चीज मोंधी थई तो
 शुं खाइशुं? एवा विचित्र प्रकारना आजीवीका संबंधी ज्ञय धा-
 रण करी कर्म बांधे ठे. धनवान माणसने नवली वखतमां ने
 सारी वखतमां धने करी सर्व चीज बनी जाय ठे, ते ठतां पण
 अज्ञानताने लीधे ज्ञयज्ञीत रहे ठे, ने ज्ञानवंत पुरुषोने तो थोरुं
 ज्ञान थयुं ठे पण स्वपर ज्ञान थयुं ठे. ते ज्ञानने प्रज्ञावे प्रथम तो
 कर्मनी खातरी ठे, तेथी तेमने ज्ञय रहेतो नथी. बीजी रीते अ-
 शुज कर्मनो उदय थयो, अने आजीविकामां हरकत पने ठे, तो
 विचारे ठे के पूर्वे कर्म बांध्यां ठे तेनां फल ठे. विकल्प करवाथी
 शुं फायदो ठे? एम विचारी ज्ञय राखता नथी, अने बनतो उद्य-
 म करे ठे, अने अतिशे विगुड ठे ते तो जरा पण ज्ञय राखता
 नथी. पोतानो आत्म ज्ञावना विचारे ठे. जेम ऋषभदेव स्वामीने
 वर्ष दिवस सूधी आहार मढ्यो नहि, पण तेनो विकल्प नथी, तेने
 करी वरसी तप थयो, अने अंते ज्ञय मोहनी क्षय करी निर्जय
 गुण प्रगट कर्यो, तेम आत्मार्थी पुरुषे करवुं, के ज्ञय मोहनी
 नाश आय. हवे वेदनी ज्ञय ते रोग आवेथी दुःख सहन न थाय
 एटले अनादिनो ज्ञय ठे ते प्रगट थाय, जे रोग वधे नहि, रोग

न होय तो रोग आववानो ज्ञय, एवा ज्ञय बदल तपस्या प्रमुख करे नहि. तपस्या करवाधी नवुं वेदनी कर्म नदय आववानुं ते क्य आय ठे अने ते बदल अवला विचार करे ते मूढतानुं लक्षण ठे, अने आत्मार्थी जीवो तो वेदनाधी बीता नथी. वेदना आय तो विचारे ठे, के पूर्वे जे जे वेदनी कर्म बांध्यां ठे ते आवा बोधना (ज्ञानना) वखतमां नदय आवशे तो समजावे जोगवीश, अने घणा काल दुःख जोगववानुं ते थोना कालमां जोगवई जशे. नवो कर्म बंध थशे नहि. वली विशेष विशुद्धिंत तो जाणे ठे के वेदना आय ठे ते शरीरने आय ठे, मारा आत्माने घती नथी, एवीज रीते महावीर स्वामी जगवानने सखत उपसर्ग संगम देवे तथा व्यं-तरीए कर्या पण जराए ज्ञय धारण कर्यो नहि, ने वेदनानुं दुःख धारण कर्युं नहि, तो पोताना आत्मानो केवल ज्ञान गुण प्रगट कर्यो, तेमज जेने पोताना आत्मानुं कळयाण करवुं ठे तेणे पण महावीर स्वामी जगवाननो मार्ग धारण करवो, के पढी कोई तरेहनो ज्ञय रहेशे नहि, ने निर्जय दशा प्रगट थशे.

६ मरण ज्ञय ते प्रसिद्ध जे. अनादि कालनी मरण थवानी संज्ञा चाली आवे ठे, तेने प्रजावे देवता पण आवता ज्ञ-वनो, ठे मास अगान बंध करे त्यारधी जूरे. तेमज मनुष्यनी स-मजणानी नमर आय त्यारधी मरण ज्ञयनी विचारणा थया करे ठे. हवे जे ज्ञानी पुरुषो ठे ते अंश मात्र पण मरणनो ज्ञय क-रता नथी, कारण के आत्मा मरतो नथी. मरे ठे ते पुद्गल ठे. तो जेटली आनखानी स्थीति ठे त्यां सुधी आ शरीरमां रडेवुं ठे, तो ज्ञय शा माटे करवो. कदापी संज्ञाधी चित्तमां आवे तो विचारे जे आनखानी चंचलता ठे. तो धर्म साधन करवामां प्रमाद न करवो, कारण जे धर्म साधन मोहनुं करवुं ठे तेतो म-नुष्यनी गतिमां थई शके ठे. बीजी गतिमां एवुं साधन थवानुं

नधी, माटे जेम वने तेम अप्रमादपणे धर्म करवामां तत्पर रहेवुं. आवते काळे करवानो विचार करीश, पण आवते काळे शुं थशे ते खबर नधी, माटे जेम उत्तराध्ययनजीमां कहुं ठे के हे गो-यम! समय मात्र प्रमाद म कर, ते उपदेश धारण करी जेम आ-त्मानि निर्मलता थाय तेम उद्यम करवो, ने तप संजम साधतां शरीर नरम पमे ठे वा देवतादिकना उपसर्ग थाय ठे तो पण मरणानो जय करता नधी, आत्माने जावता विचरे ठे. परिसहनी फोजशी बीता नधी. पोतपोताना ध्यानमां तत्पर रहे ठे. तेवीज रीते आत्मार्थीए रहेवुं. जगवंत ए जय क्य करी सिद्धि सुखने पाम्या ठे, तेम तेमनी आज्ञा ठे. तेवीज रीते वर्तिशुं तो मरणानो जय नाश थशे.

७. सातमो अपकीर्तिं जय. ए शक्ति उपरांत कीर्तिनी इच्छा करे, काम अपकीर्तिनां करे ठे, कीर्ति ते क्रियाशी थाय. जो लु-च्चाई, दोंगाई, चोरी, जूठु बोलवुं, परदारा गमन, पारकी निंदा, परने दुःख देवुं, पारकुं खाई जवुं, वेपारमां अन्यायशी बोलवुं, वांकु बोलवुं, आ कृत्यो जे नहि करे, अने दुःखीने सुखी करवो, पारकुं काम करवामां तत्पर रहेवुं, धनने अनुसरतुं दान देवुं, वली केटलाएक तो दान एवी रीते करे ठे के पोते खाय नहि, बीजाने आपवा तत्पर थाय, एवी वर्तना करे तो सहेजे कीर्ति थाय. पण उतुं धन होय ने ज्रीखारी बूम पामीने मरे तो जराए दान न आपे, अने अपकीर्तिनो जय करे. अपकीर्तिनो जय राखी माठी आचरणा न आचरे तो उत्तम ठे. अज्ञानताए अपकीर्ति थाय एवुं-ज कारण सेवे, पण ज्ञानी पुरुषो तो पोताना आत्माना दानादीक गुण ठे, ते प्रगट करवामां उद्यमवंत थया ठे. केटलाक गुण प्रगट थया ठे, तेमां पण कीर्तिनी इच्छा नधी, अने अपकीर्तिनो जय नधी. तेमज जेम उत्तम पुरुषे कोई जीवने दुःख थाय एवी वर्तना करी

नथी, तेवीज रीते कोई जीवने दुःख थाय एवी. वर्तना करवी नहि के सहेजे अकीर्तिनो ज्ञय टली जशे. आ रीते साते ज्ञयने जाणीने जेम महात्मा पुरुषोए निर्जय दशा प्रगट करी तेम करवुं. आत्म गुण प्रगट कर्यो के ते गुण जवानो ज्ञय राखवो परुशेज नहि, ते नित्य गुण ठे. अनित्य गुणनो मोह ठे त्यां सुधी जीवने ज्ञय रहेशे वास्ते त्याग करवो, एटले सहेजे ज्ञय टली जशे.

१० शोकनामा दूषण. ते संसारी जीवने रात दिवस लागी रह्युं ठे. कुटुंबमांथी मांडु थाय वा कोई मरी जाय तो माणस शोक एटलो करे ठे के, केटलाएक माणस अती शोके मरी जाय ठे, वा मांदा परे ठे, शरीर सुकाइ जाय ठे, केटलीएक स्त्री-उठ गतीमांथी लोही काढे ठे, केटलीएकनी गतीमां दरद थाय ठे, आवी उपाधि शरीरने थाय ठे, तेना उपर लक्ष न देतां ते काम कर्या जाय ठे, आवां फल पामवानुं कारण अज्ञानता ठे. वली बजारनी अंदर महोटा चकला उपर पण एवी तरेहथी कूटवाथी बीजा जीवने पण ए दुःख जोई दीलगीरी थाय ठे. हालना राजकर्त्ताने ते वात पसंद नथी. तेमज राजद्वारीना अधिकारीने पण ते वात पसंद नथी, तेम ठतां आ काम करे ठे. वली केटलीएकना मनमां तो एवुं पण रहे ठे के, आपणे कूटशुं नहि तो लोकमां शोका नही रहे, एटले कूटीनेपण लोकमां शोका लेवी ठे. आ केटली बधी सुखता? विद्वानोने पण बहु दीलगीरि आवे ठे. आ नुकशान तो आ लोकसंबंधी ठे, वली परजवने विषे ए पापने लीधेज नरक, तिर्यंचनी गतिने पामे ठे, तो आवां काम करवाथी आलोक तथा परलोकमां वे ठेकाणे दुःख जोगववानां थाय ठे. वली ज्ञानवंत पुरुषो तो एटलो विचार करे ठे के, जे चीजनो संजोग तेनो वियोग ठे ज. कांतो आपणे कुटुंबने मुकीने जइए, अथवा कुटुंब आपणने मुकीने जाय, आ वेमांथी एक रीते

विजोग थवानो ठे, जे जे वस्तुनो जे जे स्वप्नाव ठे, ते जाणीने जराए शोक करता नथी, वली धन जाय ठे, गुमास्तो जाय ठे, वस्त्र जाय ठे, घर जाय ठे, एवी इच्छित वस्तुना जवाधी शोक करे ठे, तेमां विचारवानुं के इच्छित वस्तु पूर्वना पुन्यथी थीर रहे ठे, पुन्य पुरुं थयुं के विजोग थाय ठे. पढी गत वस्तुनो शोक करवाधी कांई फायदो नथी, केटलाएक भाएसने अपमान थवाधी शोक थाय ठे, पण अपमान तो नहि करवा योग काम करवाधी वा नहि बोलवा योग बोलवाधी थाय ठे, वा पुन्यनी खामीथी अपमान थाय ठे, माटे ते काम तजे तो अपमान थाय नही, शोक करवा-धी फायदो नथी, ते ठतां शोक करे ठे, एवी रीते जे जे बाबतनो शोक करे ठे ते ते बाबतथी पाप कर्म बंधाय ठे, शोक थकी शरीर नरम थाय ठे, बुद्धिनी पण हानि थाय ठे, शोकनां कारण हठवानो पण उद्यम थतो नथी, तेथी वधारे शोक उत्पन्न थाय ठे. आ प्रमाणे प्रत्यक्ष फलने पण अज्ञानपणे जीव विचारता नथी, अने जे ज्ञानी पुरुष ठे तेमने शोकनां कारण उत्पन्न थाय ठे, तो तेमां ज्ञावे ठे के मारा आत्मा शिवाय बीजो आरो पदार्थ नथी. जे पुद्गलीक वस्तु ठे तेतो संजोग विजोग संजुक्त ठे, ए-टले मारे शी बाबतनो शोक करवो. जे जे बने ठे ते पूर्वे कर्म बांध्यां ठे, तेने अनुसरतुं बने ठे. माटे जे जे कर्म उदय आव्यां ते ते समजावे जोगववां, एटले ते कर्मनी निर्जरा थाय अने आत्मा निर्मल थाय, एवी दशा बनी जाय तो जीवने शोक थाय ज नहि. जगवाल तो आत्मगुण सिवाय बीजी परजाव दशा जे जे जन्जावनी वत्ते तेमां रागछेष करे ज नहि, तेमणे शोक मोहनी कर्मनो नाश करी पोताना आत्माना गुण प्रगट कर्या. वली जेने आत्माना गुण प्रगट करवा होय तेषे तेमज वर्तवुं के आत्माना गुण प्रगट थाय.

११ डुगंगा, ते काई खुशबोवाली चीज जोईने प्रसन्न थाय ने खराब खुशबो जोई दीलगीर थाय, वली जे जे पदार्थ पसंद नहीं आवे ते पदार्थ डुगंठनीक लागे ठे. ए प्रवृत्ति जीवने अनादिनी वनी ठे, पण ज्ञानवंत पुरुषे तो वस्तुनो स्वप्नाव जे जे रह्यो ठे ते ते जाण्यो ठे, एटले कोई पण वस्तुनी डुगंगा करता नथी. जे जे कारण मले ठे ते पूर्वना कर्मना उदय प्रमाणे मले ठे, तेथी समझावमां रही तेना विकल्प करता नथी, तेमना मनथी तो जे जे जन्म पदार्थ आत्माने घात करता ठे, तेना उपर सेहेजे डुगंगा थाय ठे अने अज्ञानी जीव जेने जे पसंद पने तेमां राजी थाय ठे, खुशी थाय ठे, पण विषयादिकनां फल विचारता नथी, के नरकमां एनां केवां दुःख जोगववां परुशे? तेवी ज रीते जन्म मरणनां केवां दुःख जोगववां परुशे? प्रत्यक्ष ठेठनी जातीने जुवो के तमे जेनी डुगंगा करो ठो, तेवी वस्तु लई माथे सुकीने ज्यां फेंकवानी जगा होय त्यां फेंकवी, आ काम शाथी करवुं पने ठे के पाठले जे जे काम नहीं करवा योग, ते काम कर्यां तेनां फल ठे. तो आपणने पण विषय नहि सेववा जगवंते कह्युं ठे ने जो जोगवशे, तेने एवां दुःख जोगववां परुशे, तो ए विषयादि डुगंठनीक जाणी त्याग करवाने आत्माना गुणामां वर्त्तवुं, जगवंते एवी रीते वरिं डुगंगा मोहनीनो नाश करी पोताना सहज स्वप्नावी क गुण प्रगट कर्यां, तेम आपणा पण प्रगट थाय.

१२ कामदोष. ए दोष सर्व मांही सरदार ठे. कामने वश पनीने जीव महा पुरुष थवाय एवी तक पामीने पाठा पनी जाय ठे. संसारी जीव अनादि कालना कामने वश परुधा ठे, तेनी संज्ञा चाली आवी ठे, बालक अवस्थामां पण कामनी चेष्टा करे ठे संसार भ्रमणनुं कारण काम ठे. कामने वास्ते मातानो, पितानो, ज्ञानो, ठोकरानो, मित्रनो नातीनो

सर्वेनो संबंध जीव तोमे ठे. धननो पण ए विषयादिक कामने वडा परुवाथी नाश थाय ठे, शरीर पण निर्बल थाय ठे, आयुष्यनी पण हानी थाय ठे, आटला दुःखनो जीवने प्रत्यक्ष अनुभव थाय ठे पण जीव अनादि कालनो कामने आधीन रहेवाथी कामांध थयो ठे, ते अंधपणे करी कोई पण नुकसानके दुःख जोतो नथी. केटलाएक राजानु कामने लीधे राज ब्रष्ट थाय ठे, ते नंजरे जोवामां आवे ठे, पण जीवने ज्ञान थतुं नथी. केवी आश्चर्यनी बात ठे! के कर्म केवा प्रकारे नचावे ठे, कामांधपणे केटलाएक पोतानी ठोकरी, पोतानी बहेन, पोतानी मा, तेनो पण विचार राखता नथी, तो बीजी स्त्रीनो तो शुं विचार राखे. केटलीएक माता कामने वडा परुी पोताना पुत्रनो नाश करे ठे, पोताना धषीनो नाश करे ठे, आवी कामनी दशा पीने ठे, ने तेथी आ लोकनां दुःख आवी रीते अनेक प्रकारे जोगवे ठे अने परलोकनां दुःख सांजलवां होय तो सुगमांग सूत्रथी जोई लेवुं. जवजावना अंधथी जुनु नरकने विषे परमाधामी लोढानी धगधगती तुलीए बजाने ठे, नरकमां पग मुकवानी जगो ठेते एवी ठे के जेवो रीते तरवारनी धार उपर पग मुकवो तेवी रीते ठे, उष्ण वेदना एवी ठे के हजारो मण बलता काष्ठनी चेहेमां सूवे ते करतां पण वेदना वधारे थाय ठे सीत वेदना एवी ठे जे टाढनो जोमो नथी, गमे एटली अग्नीए करी शरीर शेके तो पण टाढ नीकलती नथी. जन्मनी जगा एवी ठे के राइ राइ जेवा ककना करीने उपजवानी जगोमांधी बाहार काढे. वैक्रिय शरीरनो स्वजाव एवो ठे के, वधा ककना एकठा थया के पारो जेम मली जाय ठे तेम शरीर उजुं थाय, एटले पाठा परमाधामी अनेक प्रकारनी वेदना करे ठे. आवां दुःख टुंकां आनुखां मनुष्यनां तेमां अल्प काल सुख मानीने, मोटा सागरोपमना आनु-

खां सुधी दुख जोगवानां ठे, एवुं केटलाएक जीवो जाणे ठे पण कामांधपणे दुःखनो लक्ष न आवतां ए काममां अंध थई रहे ठे. जे पुरुष अथवा स्त्रीने ते जव स्थिती परिपक्व थई ठे, ते पुरुष संसारनो त्याग करी पोताना आत्म स्वरूपमां आराधणो रहे ठे. केटलाएक बाह्यथी स्त्रीनो त्याग करे ठे पण अंतरंगमांधी चित्त खसतुं नथी, तो पाठा संसारमां आवे ठे केटलाएक संसारमां आवता नथी पण चित्त बगमेलुं रहे ठे, केटलाएकने राग रहे ठे, ने ज्यारे स्त्रीनुं सुख जेवेत्यारे शांत चित्त रहे ठे, एवी अनेक प्रकारनी कामनी विटंबना ठे पण दृढ अनुराग आत्मतत्त्वमां जेनो थई गयो ठे, एवा सुदर्शन शेट जेने अज्ञयाराणीए शरीरे विचित्र प्रकारे फरस कर्यो. अवाच्य प्रवेशने बहु विटंबना करी तो पण काम दीप्त नथयो. राजाए जेने शूलीए जोकवा मोकळ्या तो शी खना प्रजावधी शूली मटी सिंहासन थयुं, आ महिमा काम जीतवानो ठे. चक्रवर्ती राजा जेने एक लाख बाणुं हजार स्त्री ठे तेना जोगना करनार पण ज्यारे ज्ञान दशा जागे, त्यारे स्त्रीना सामुं पण जोता नथी, एवी रीते काम जीते ठे तेमज जगवाने सर्वथा कामने जीत्यो, तेथी कामनामा दूषण नष्ट थयुं. ने जगवान् थया ठे, तेम जेमने आत्माना गुण प्रगट करवा होय, तेमणे कामनी इन्हाथी मुक्त थवानो अज्ञ्यास करवो. अज्ञ्यासथी सर्व चीज बने ठे, काम सेववो ए जरु धर्म ठे, आत्मधर्म नथी. आत्माना स्वजावधी बदर वर्तवुं नही, एवा ज्ञाव आववाथी सहेजे काम जीताई जाय ठे. कामने जेणे जीत्यो तेणे दुनीयामां सर्व जीत्युं. पढी सर्व जीतवुं सुल्लज थाय ठे. जे जे पुरुषोए काम जीत्यो ठे, तेनां चरित्र वांचवानो उद्यम करवो. शीलोपदेशमाला वांचवारी काम जीतवाना लाज समजाशे. नीकट मुक्तिनो उपाय काम जीतवो एज ठे.

१३ अज्ञाननामा दोष. ए अज्ञान दोष पण अनादीनो ठे तेथी करी आत्मा शुं चीज ठे, शरीर शुं चीज ठे, सुख दुःख शाधी आवे ठे तेनुं ज्ञान यद्यार्थं धतुं नथी. शरीरना दुःखे दुःखीठ घाय ठे, कुटुंबना दुःखे दुःखीठ घाय ठे, सुगुरुने कुगुरु माने, कुगुरुने सुगुरु माने, कुदेवने सुदेव, ने सुदेवने कुदेव, सुधर्मने कुधर्म, ने कुधर्मने सुधर्म माने ठे. शातानां कारणने अशातानां कारण माने ठे, अशातानां कारणने शातानां माने ठे. जे जे प्रवृत्ति जरूनी करे ठे अने पोतानी माने ठे, धर्म प्रवृत्ति करे तो अधर्म घाय एवी करे ठे. धन कुटुंब मले ठे, ते पर वस्तु ठे. ते ठतां ते पोतानी मानी आनंद घाय ठे, ज्ञानवंतने ज्ञानवंत जाणतो नथी, तत्त्वज्ञान घाय एवो उद्यम करतो नथी, अज्ञानना जोरधी पांच इंद्रिना त्रेविश विषय तेमां लुब्ध वर्त्ते ठे. ज्ञानी पुरुषे बतावेले खट इय पदार्थ तथा तेना गुणपर्याय, तेनुं ज्ञान करतो नथी. नव तत्त्व तेनुं ज्ञान धतुं नथी, अष्ट कर्मनुं पण स्वरूप जाणतो नथी, केटलाएक धर्मवाला कर्म माने ठे पण कर्म शुं पदार्थ ठे, ते जाणता नथी. कर्म केम आवी बंधाय ठे, कर्म केम उदय आवे ठे, कर्म केम निर्जरी आत्मा निर्मल घाय ठे, ते अज्ञाने करी जाणी शकतो नथी. आ माहात्म्य अज्ञाननुं ठे. केटलाएक खोटां कर्मनां जोर प्रत्यक्ष ठे, तो पण अज्ञानना जोरधी ते लक्ष्मां आवतां नथी. कोई पण जीवने मारी नांखे ठे तो सरकार फांसी दे ठे, ते प्रत्यक्ष जुए ठे तो पण केटलाएक माणस फांसीए जवानी बीक राखता नथी अने एवां कृत्य करे ठे. मृषा बोलवाधी खोटी प्रतिज्ञानुं काम चाखे ठे, चोरी करवाधी केदमां जाय ठे, आवा प्रत्यक्ष दाखला बधा माणसना समजवामां ठे. जार कर्मधी पण केदमां जाय ठे पण अज्ञानपणे ते बावतनो लक्ष् धतुं नथी, ने एवां खोटां काम कर्यां जाय ठे. अज्ञानताए राज विरुद्ध आचरण पण

करे ठे, ए अज्ञान खसेरवाना ज्ञाव धाय तो ज्ञान अज्यासं करवो. शास्त्र ज्ञावाधी, सांजलवाधी, खट ड्यनुं ज्ञान धाय ठे ते खट ड्य कहीए ढीए.

१ धर्मास्तिकाय. ते अजीव ड्य, अरूपी, अचेतन, अक्रिय, चलन साह्य गुण ते जीव तथा पुद्गल चाले तेने सहाय करवानो धर्म ठे. इहां शंका थडो के चाले तेने सहाय शं करवी ठे; ते विषे समजवुं के माबलुं पाणीमां तरे ठे. हवे तरवानी शक्ति तो पोतानी ठे पण पाणीनी सहाय जोईए ढीए, पाणी विना तरी शकतुं नथी. तेम जीव तथा पुद्गल चाले तेने धर्मास्तिकायनी सहाय जोईए.

२ अधर्मास्तिकाय. एनो स्वज्ञाव धर्मास्तिकायधी विपरीत ठे, स्थिर रहेवाने सहाय करे ठे. मनुष्य पाणी होय ठे ने तरतां आवरतुं होय तो तरे ठे पण ते धाकी जाय, तो कोई टेकरी अथवा लुवारानी सहाय मली आवे ठे, तो स्थिर रही शके ठे, पण जो एवी सहाय न मले तो स्थिर रही शकतो नथी. वली तरुकेधी आवतां जो धाक्या होय तो, जारु अथवा विसामानुं स्थानक मले ठे तो बेसे ठे. तेमज अधर्मास्तिकायनी सहायधी जीव पुद्गल थीर धाय ठे, ए ड्यना पण चार गुण ठे. अमूर्ति एटले रूप नहि, अचेतन एटले जीवरहित, अक्रिय एटले विज्ञावीक कांई पण क्रीया करवी नहि; अने स्थीर सहाय गुण ते उपर ग्रभाणे स्थिर पदार्थने सहाय करे ठे.

३ आकाशास्तिकाय. ते लोक जेमां ठ ड्य पदार्थ रह्या ठे तेने लोक कहीए. अलोक जेमां आकाश सिवाय पदार्थ न थी. एवा लोकालोकमां व्यापीने आकाश ड्य रह्युं ठे, तेना पण चार गुण ठे अरूपी एटले रूप नथी, अचेतन ते जीव रहित, अक्रिय ते कोई जातनी क्रीया करवी नथी अने अवगाहना गुण

કોનાકોની પલ્કોપમે એક સાગરોપમ થાય. એવાં સાગરોપમનાં નરક તથા દેવતાનાં આનંદાં છે. બીજી પણ ગણત્રીનું કામ લાગે છે. આ કાલનું સ્વરૂપ, જગત્ના જીવના આનંદા વગેરેની ગણત્રીમાં આવે છે, એ ચંદ્ર સૂર્યના આધારથી કાલ કહેવાય છે તેને કાલ જ્યમમાં સ્વાત્તાવીક ગણતા નથી. હવે કાલ જ્યમ કોને કહે છે કે બધું જ્યમના અગુરુ લઘુ પર્યાયની વર્તના થાય છે, તે વર્તના એકથી બીજી થવી તેનું નામ સમય છે. તેજ કાલજ્યમ ઉપચરિત છે. પદાર્થ રૂપ નથી. કારણ જે જ્યમની વર્તના અપેક્ષિત છે તેથી પદાર્થ રૂપ નથી. કાલનો ગુણ નવી વસ્તુને જુની કરવાનો છે. કાલે જે વસ્તુ બની તે આજે જુની કહેવાયે, આજે કરી તે નવી કહેવાયે, એ કાલ અપેક્ષિત કહેવાય છે. કાલ છે તે અરૂપી. અચેતન અક્રિય નવા પુરાણ ગુણ છે એરીતે કાલજ્યમનું સ્વરૂપ જાણવું.

૫ મો જ્યમ પુદ્ગલાસ્તિકાય. તેના ચાર ગુણ. મૂર્ત એટલે દેહાય છે. અચેતન એટલે જીવણું નથી, સક્રિય એટલે મલવા વીચરવા રૂપ ક્રિયા કરે છે વલી જીવની સાથે રહીને ક્રિયા કરે છે માટે સક્રિય છે. તથા મલન વિચરણ ગુણ છે. જે પુદ્ગલ પરમાણુ ને પુદ્ગલ જ્યમ કહો છે તે પરમાણુ કેવો સૂક્ષ્મ છે ? જાલ્યો બલે નહિ, બેદયો બેદાય નહિ, દૃષ્ટિને અગોચર છે. એવા બે પરમાણુ મલી સંઘ થાય છે, તેને દ્વીપ્રદેશી સંઘ કહે છે. એમ ત્રણ ચાર આદે પરમાણુ મલી સંઘ થાય છે, તે સંઘ દૃષ્ટીગોચર આવતા નથી. અનંતા પરમાણુ મલીને જે સંઘ થાય છે તે દૃષ્ટીને ગોચર આવે છે તે વ્યવહાર પરમાણુ કહેવાય છે, નિશ્ચય નયે તો સંઘ કહીયે. વ્યવહારથી પરમાણુ કહેવાનું કારણ એ છે કે એ પણ વાલ્યા બલે નહીં શસ્ત્રથી બેદાય નહીં અને એક પરમાણુમાં એક વર્ણ, એક-ગંધ, એક રસ અને એ ફરસ રહ્યા છે. વર્તના પ્રમાણે અને સત્તા પ્રમાણે તો પાંચ વર્ણ, બેગંધ, પાંચ રસ, આઠ ફરસ રહ્યા છે તેથી પરમાણુના

पर्यायनुं पलटनपणुं धाय ठे ते पलटनपणे सत्तामांशी वर्तनारूपं कालानो पीलो धाय पीलानो लाल प्रमुख धाय, एम फेरफार धाय ठे. आ अधिकार अनुयोगहार सूत्रमां ठापेली प्रतमां पाने ३७० मे ठे त्यांशी जोवो. एवो परमाणुनो स्वज्ञाव ठे. तेथी एक बुटा परमाणुने निश्चय परमाणुं कहुं ठे अने बीजाने व्यवहार परमाणु कहेवाय ठे. निश्चय नये तो खंध कहीए. व्यवहारथी परमाणु कहेवानुं कारण एटलुं ठे के उष्टिने अगोचर ठे ए पण बाळ्या बळे नही, शस्त्रथी ठेदाय नही. ए व्यवहारीक परमाणु अनंताए उतश्लक्ष्ण श्लक्ष्णका ते आठे करीने श्लक्ष्ण श्लक्ष्णका कहीए तेथी आठ गुणानुं नाम उर्दरेणु तेवी आठ उर्दरेणुए एक त्रसरेणु धाय, जे सूर्यना प्रकाशथी ठापराणा हेरीयामांशी देखाय ठे ते, एवी आठ त्रसरेणुए एक रथरेणु धाय, रथ चाळ्ये जे आकाशे रज उमे ते, आठ रथरेणुए एक देवकुरुना युगलीआ मनुष्यनो वालाग्र धाय, एवा आठ वालाग्रे एक हरिवर्षना मनुष्यनो वालाग्र धाय, आठ ए वालाग्रे हेमवंतना मनुष्यनो वालाग्र धाय, एवा आठ वालाग्रे महाविदेहना मनुष्यनो वालाग्र धाय, एवा आठ वालाग्रे ऋतक्षेत्रना मनुष्यनो वालाग्र धाय, एवा आठ वालाग्रे एक लीख धाय, आठ लीखे एक जू धाय, आठ जूए एक जवमध्य धाय. आठ जव मध्ये एक आंगुल धाय, ठ आंगुले एक पाद धाय, वार आंगुले वेंत धाय, चोवीश आंगुले एक हाथ धाय, एवा चार हाथे एक धनुष्य धाय, एवा बेहजार धनुष्ये एक गात्र धाय, एवा चार गात्रए एक जोजन धाय, एनां त्रण प्रकारनां मान ठे, ते अनुयोगहार सूत्रमां पाने ३७५ मे जोइ लेवुं. आ मापनी वचमांना खंधो तथा एथी मोहोटा खंधो अनेक प्रकारना धाय ठे, विचित्र संस्थान विचित्र मापनां धाय ठे. परमाणु घणा अने अवगाहना नानी; परमाणु एथी थोडाने अवगाहना मोटी. केटलाएक खंधे

दृष्टि देखाय, हाथमां पकनाय नही, केटलाएकना फरस जषाय पण नजरे देखाय नही, केटलाएक गंधधी जषाय पण नजरे गंध देखाय नही. एम विचित्र स्वप्नावना पुङ्गलना खंध धाय ठे, तेमना मलवाधी पुद्गलना खंधना विचित्र स्वप्नाव धाय ठे, तेम स्वप्नावधी विचित्र रीतना पदार्थ वने ठे, पाठा वीखरी पण जाय ठे, ते जोवामां आवे ठे, ने काम पण विचित्र प्रकारे करे ठे. जेटला पदार्थ देखाय ठे ते पुद्गल ठे. आपणे जीव कहीए बीए, पण जीवने देखता नधी. जीवनां ग्रहण करेलां शरीर देखाय ठे, ते सारु समाधि तंत्रमां जशविजयजी महाराज कहे ठे के:—'देखेसो चेतन नहि, चेतन नांहि देखाय; रोष तोष कीनशुं करे, आपो आप बुजाय. माटे कहेवानी मत्तलव एटली ठे के चेतन देखातो नधी, देखो ठे ते चेतन नधी पण जरु ठे, एटले पुद्गल ठे, पुद्गलनां लक्षण नव तत्त्वमां दश कहां ठे. वर्षा, गंध, रस, फरस, शब्द, अंधारु, उद्योत, ताप, प्रज्ञा, गथा, आ दश लक्षणमांधी कोइ पण लक्षण देखाय तेनुं नाम पुद्गल जाणवुं. बीजां पांच ङ्ग्य ठे ते देखातां नधी. आवुं पुङ्गल पदार्थनुं ज्ञान होय तो विचारे ठे के माहरो आत्मा अरूपी, आ रूपी पदार्थ, तेने जे मारुं कहुं हुं एज अज्ञानपणुं ठे, अने ते अज्ञानपणुं गयुं नधी, त्यां सुधी पुङ्गलीक पदार्थनी इच्छा मटती नधी, अने जरु पदार्थनी इच्छा ठे, त्यां सुधी जीव कर्मधी मुक्त घतो नधी. आ पुङ्गल पदार्थनुं ज्ञान घणुं विस्तारे जगवतीजी, अनुयोगद्वार विगेरे सूत्रमां ठे ते सांजलशो तो विस्तारे समजण परुशे. कर्म जे बंधाय ठे ते पण पुङ्गल पदार्थ ठे. पवन देखातो नधी, पण फरस धाय ठे, ते पवनना पुङ्गलनां धाय ठे. एवी रीते केटलाएक सूक्ष्म पदार्थ दृष्टीए नधी देखाता; जेमके अंधारुं अजवाळुं ए वस्तु पकनीए तो पकनाती नधी. पण रूप देखाय ठे माटे पु-

દુગ્ધ પદાર્થ સમજવો. બાદર પદાર્થના જાણ્યાથી સૂક્ષ્મ પદાર્થનો અનુમાને નિર્ણય કરવો.

૬ જીવ દ્રવ્ય તે અરૂપી એટલે જીવનું રૂપ નથી, સચેતન એટલે ચેતન શક્તિ છે, ચેતન એટલે ચેતવું તે જાણવું. જાણવાની શક્તિ જીવ વિના બીજા કોઈ પદાર્થમાં નથી. અક્રિય એટલે ક્રિયા કોઈ પણ કરવાનો ચેતનનો ધર્મ નથી. જે ક્રિયા ધાય છે તે અનાદિકાલના જીવનો કર્મનો સંજોગ છે, તે કર્મના સંજોગથી પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ ઝૂલી ગયો છે; જેમ મદિરા પાનનો પીનારો મદિરા પીંને મસ્ત ધાય છે, એટલે શું કરવા યોગ્ય છે, શું નહિ કરવા યોગ્ય છે, એ જ્ઞાન રહેતું નથી, ને પોતાની જાતિ સ્વજ્ઞાવ નીતિ ઢોરીને વર્તે છે, તેમ આત્મા પોતાનો સ્વજ્ઞાવ ઢોરી વિજ્ઞાવ વર્તનાની ક્રિયા કરે છે. સ્વજ્ઞાવિક વર્તનાનું નામ ક્રિયા નથી. વિજ્ઞાવમાં વર્તે તેને ક્રિયા કહેવી છે, માટે સ્વજ્ઞાવિક ધર્મ અક્રિય છે, પણ અજ્ઞાન દશાને યોગે જીવનો સ્વજ્ઞાવજ ઝુલી ગયો છે. શરીર છે તે હું હું એમ જાણે છે. શરીરના દુઃખે દુઃખીત ધાય છે, શરીરના સુખે સુખ માને છે, ધન પુત્ર પરિવાર જોઈને આણંદિત ધાય છે, એ વધો પદાર્થ આત્માથી ઝિન્ન છે, પણ અજ્ઞાનપણે જાણી શકતો નથી. આત્માનાં ૭ લક્ષણ કહ્યાં છે, તે આત્મા જાણી શકતો નથી. તે ૭ લક્ષણ કહુંબું. અનંત જ્ઞાન એટલે જગતમાં અનંતા જીવ છે, અનંતા પુદ્ગલ પદાર્થ છે, એક એક પદાર્થમાં અનંતા ગુણ પર્યાય રહ્યા છે, તેની ત્રિકાલ વર્તના ધાય છે તે સર્વે એક સમયે જાણી શકે, એટલી શક્તિ આત્માની છે, પણ જરૂ સંગે કરી અવરાઈ ગઈ છે. તેથી જીવ જાણી શકતો નથી. પોતાના શરીરની અંદર સર્વ વ્યાપી ને આત્મા રહ્યો તેને પણ પ્રત્યક્ષપણે જાણી શકતો નથી, તથા શરીરના અંદરના જ્ઞાગમાં જ્ઞા જ્ઞા પદાર્થ રહ્યા છે, તે પણ આત્મા

जाणी शकतो नथी. ते ज्ञान अवरार्ई गयुं ठे तेनां फल ठे. ज्यारे जीवो ज्ञान्य उदय थाय ठे त्यारे सर्वज्ञाना वचननी प्रतीति थाय ठे, अने आवर्ण खपाववानो उद्यम करे ठे, तो कर्म खपी जाय ठे, त्यारे ते सर्व प्रत्यक्ष जणाय ठे. ए ज्ञान गुण सर्वथातो ज्ञानावरणी कर्म क्य थाय ठे त्यारे प्रगटे ठे, अने थोकां थोकां कर्मनो क्योपशम एटले केटलांएक क्य पान्यां ठे, केटलांएक उपसमाव्यां ठे, एटले सत्तामां हाल उदय न आवे एवां कर्पां ठे, तेने उपसम कहीये, एवी रीते क्योपसम थवाथी मतिज्ञान, श्रुत ज्ञान, अवधी ज्ञान, मनःपर्यव ज्ञान ए चार ज्ञान थाय ठे, पठी विशेष विशुद्धिची सर्वप्रकारे कर्मनो क्य थवाथी केवल ज्ञान थाय ठे. हवे एवं ज्ञान प्रगट नथी थयुं तेथी अज्ञानपणुं रहुं ठे, एवीज रीते आत्मानो दर्शन गुण ठे, दर्शन अने ज्ञानमां जेद थुं ठे ? ज्ञाननो विशेष उपयोग, दर्शननो सामान्य उपयोग, ए रीते दर्शन लक्षण, एनां पण आवरणाने लीधे दर्शन गुण प्रगट थतो नथी; जेमके चहुनो विषय ? लाख जोजननो ठे. तो एटला डुरथी देखी शकता नथी. ते आवरणनुं जोर ठे. ए प्रमाणे पांचे इंडीयोनी शक्ति शास्त्रमां ठे, तेम चालती नथी ते आवरणानो प्रजाव ठे. वली केवल दर्शनथी सामान्य बोध सर्व पदार्थनो थाय ठे ते केवल दर्शनने आवरण लागवाथी दर्शन गुणानुं लक्षण वर्ततुं नथी, ते लक्षण आवरणानो सर्वथा क्य थवाथी प्रगटथे. हवे चारित्र लक्षण ते आत्मा आत्माना स्वजावमां स्थीर रहे ते. हवे ते स्थीरता अवरार्ईने विजावमां स्थीरता थई ठे, ने मोहनी कर्मनो नाश थशे त्यारे आत्मस्वजावमां स्थीरता थशे. तेनां कारणरूप पांच चारित्र ठे ने जेटलो जेटलो कषाय क्य थशे तेटलो तेटलो चारित्र गुण प्रगट थशे. संपूर्ण क्ये संपूर्ण चारित्र लक्षण प्रगट थशे. तप लक्षण ते अवरवाथी तपस्या थती नथी,

ने विचित्र इच्छान्त वत्तें ठे. अने अंतराय कर्म ह्यथवा श्री सर्वथा पुद्गल पदार्थनी इच्छान्त नाश थशे, तेनी अगान्त अंशे अंशे इच्छान्त रोकशे, एटलुं एटलुं तप लक्षण प्रगट थशे, पांचमुं वीर्यनामा लक्षण ते आत्मानी अनंती वीर्य शक्ति ठे, पण ते अवराई गई ठे. जेटलो जेटलो वीर्यांतरायनो ह्योपशाम धाय ठे तेटली तेटली आत्मानी वीर्य शक्ति शरीरमां रहीने चाखे ठे. जेमके श्री-मत् महावीर स्वामी जगवाने एक दीवसनी उमरमां टचली आंगलीए मेरु कंपाव्यो एटली शक्ति शायी जागी ठे ? तो के कोई पण जीवने दुःख दीधां नथी, ने पोताने कोई दुःख दे ठे तो सहन करे ठे, ने तेनी पण दया चीतवे ठे के मने दुःख दर्शने आ जीव कर्म बांधे ठे, एवी तेनी दया चीतवी तेने प्रतिबोध करे ठे; जेमके चंमकोशी सर्पे रुंझा दीधो तो तेने प्रतिबोध दर्श अन-ज्ञान करावी देवलोके वैमानीक देव बनाव्यो. आवी रीते दयाना प्रणामथी शक्तिउ प्रगट थई ठे. आपणी शक्ति हण्णई गई ठे, ते दयाना प्रणाम नष्ट थई हिंसानी प्रवृत्ति करवाथी वीर्य बल नष्ट थई गयुं ठे, ते पाठा दया ज्ञावमां वतीए तो वीर्य शक्ति जागे; ते दया वे प्रकारे करवी जोईए. एक ड्य्य दया ते एकेंडी जीवथी ते पंचेंडि जीव सुधी कोई पण जीवने हणवो न्हि, तेम कोई पण प्रकारनुं दुःख देवुं न्हि, ते ड्य्य दया ठे. बीजी ज्ञाव दया एवा जीवने दुःख देवानी वर्तना करवी, ते आत्मानो धर्म नथी. आत्माने आत्माना स्वज्ञावमां रहेवुं, ते न रहेवाथी आ-त्माना ज्ञाव प्राणनी हानि धाय ठे. आत्माना ज्ञाव प्राण ज्ञान, दर्शन, चारित्र, वीर्य ए चार कहा ठे, ते जेटली विज्ञाव दर्शानी वर्तना थशे, तेटली हण्णशे. जेटली जेटली विज्ञाव दर्शा त्याग थशे, तेटली ज्ञाव दया थशे; ते एवी ज्ञाव दया जेटली प्रगट थशे तेटली तेटली वीर्य शक्ति जागशे. अने संपूर्ण वीर्य गुण

सर्व प्रकारे कर्म नाश अशे त्यारे प्रगट अशे तेज वीर्य लक्षण.

६ ढुं नपयोग लक्षणः—नपयोग शुं ठे ते जाणवानी शक्ति ठे पण जाणवामां चित्त घालवुं ते रूप नपयोग करता नथी त्यां सुधी जाणी शकता नथी, ते रूप नपयोग ज्ञान दर्शनना जेदे करी बार प्रकारे ठे ते कर्मग्रंथथी जाणवा.

आ ढए लक्षण जीव ज्यनां ठे, ते जीव जाणतो नथी त्यां सुधी जीवने पोतानी पारकी चीजनी खबर परती नथी, ते सर्व अज्ञानतानां फल ठे. जीव ठे ते सदा अविनाशी ठे, ते पोतानुं स्वरूप न जाणवार्थी सदाकाल मरवानो ज्ञय राखे ठे, एवा अनंत गुण आत्माना ठे ते केवलज्ञानी महाराज सिवाय बीजा जीव जाणी शकता नथी. जीवना जेद १४ तथा ५६३ बताव्या ठे, ते कर्म संयोगे करी शरीर, इंद्रियो वगेरेना फेरफारना ठे. बाकी कर्म रहित सत्ताए बधा सरखा ठे. जेद नथी तो पण जेद जाणवा, ते अधीक उंठा व्यवहारमां ठे ते समजवा लखुं ठुं.

१ एकेंडि सुद्धम ते चर्म चहुए देखाता नथी २ एकेंडि बादर ते चहुए करी देखी शकाय. ३ बेइंदि बे इंडिवाला. ४ ते इंडि ते त्रण इंडिवाला. ५ चोरेंडी एटले चार इंडिवाला. ६ असन्नि पंचेंडि ते मन रहित. ७ सन्नि पंचेंडिय ते मन सहित.

ए सात जातना पर्यासा एटले पर्यासी पूर्ण करेली, अपर्यासा ते पोतानी पर्यासी पूरी करी नथी; एटले सात पर्यासा अने सात अपर्यासा मली १४ जेद जीवना आय ठे. हवे विस्तारे एना ५६३ जेद कहे ठे.

१ए७ देवताना थाय ते नीचे मुजब.

१७ जुवन पति. १५ परमाधामीना देवता. १६ व्यंतर जातिना देव. १७ तिर्यग जृंजकना देव. १८ ज्योतसीनी जातिना देवता. १९ देवलोक वैमानीकनी जातिना देव. ३ किल्विषियानी

(१२१)

जातिना देव. ठेठ जेवा. ए लोकांतिक जातिना देव एकावतारी. ए ग्रैवेक जातिना देव. ५ अनुत्तर विमानना देवता. ए कुल एए जातना देवता, ते पर्याप्ताने अपर्याप्ता मली १एए थया. ए देवोने कवल आहार नथी. पोतानी इच्छा प्रमाणे आहारनो स्वाद आवे ठे. केटलाएक जुग पुन्यवाला होय तेमने इच्छा परमाणे न पण बनी शके. देवतानी जातिने वैक्रिय शरीर ठे. तेथी रोगादी उपजता नथी. मनुष्यना आउखाने उपक्रम लागे ठे, तेवुं देवताने उपक्रम न लागे. पूरे आउखे मरे. एक बीजानी शक्तिमां घणो फेरफार रहे ठे. वेपार रोजगार करवानी जरूर परती नथी. ए सामान्य-प्रणे देवतानी जाति कही.

३०३ मनुष्य गणावे ठे, ते त्रण जातिना थाय ठे.

१५ कर्मजूमिना मनुष्य. कर्मजूमि कोने कहे ठे ? ज्यां असि कहेतां हथीआर, तरवार, जाला, ठरी, कोडा, कुहामा, ए वस्तुनुं नाम असि कहीये, ते ज्यां वपराय ठे. मशी कहेतां नामुं, चोपना लखवामां आवे ठे. कृषि कहेतां ज्यां कर्षण (खे-तीवानी) करवानुं थाय ठे, ए त्रणजातिना कर्म जे क्षेत्रमां करवानुं थाय ठे, तेने कर्मजूमिनां मनुष्य कहीए. ते क्षेत्रनां नाम.

३ जंबुद्वीपमां मनुष्य. १ जरतक्षेत्र. १ अरैवृतक्षेत्र. १ महाविदेहक्षेत्र.

६ घातकीखंड द्वीपमां मनुष्य. १ जरतक्षेत्र. १ अरैवृतक्षेत्र. १ महाविदेहक्षेत्र.

६ पुष्करावर्त द्वीपने विषे मनुष्य. १ जरतक्षेत्र. १ अरै-वृत क्षेत्र. १ महाविदेह क्षेत्र.

ए १५ क्षेत्रमां वसनारा मनुष्य पंदर जातिना, एमां जरतक्षेत्र तथा अरैवृतक्षेत्रना मनुष्यनी रीति सरखी ठे, कालस्थि-ति पण सरखी ठे, ठए आरानी हकीकत सरखी ठे. पांच म-

हाविदेहक्षेत्रमां सदा तीर्थकर महाराज विचरता लाजे ठे, उं-
 गामां जुगा एक महाविदेहमां चार तीर्थकर महाराज होवा
 जोईए, एम जंबुद्वीप पन्नत्तिमां अधिकार ठे. कोई ग्रंथमां वे पण
 कहे ठे, एम प्रवचन सारोक्षरमां कहेलुं ठे. तच्च केवलीगम्य, वली
 उत्कृष्ट कालमां एक महाविदेहमां बत्रीश विजय ठे, ते सर्वे वि-
 जयमां एक एक तीर्थकर महाराज होयतेथी एक महाविदेहमां
 बत्रीश तीर्थकर विचरता लाजे; वली केवलज्ञानी सदा काल ला-
 जे, मोक्षमार्ग सदाकाल वर्ते; जेम जरत, औरवृत्तमां मोक्षमार्ग
 त्रण आरामां वर्ते ठे, ने बीजा आरामां बंध धई जाय ठे, तेम
 त्यां नथी. आजखा विषे पण जरत औरवृत्तमां जुंठुं वत्तुं ठे, तेम
 त्यां नथी. सदा क्रोरु पूर्वतुं आजखुं ठे. शरीरमान पांचसें धनु-
 ष्यनुं ठे, आ फेरफार ठे, बीजो पण फेरफार शास्त्रथी जोवो.

३० त्रीश अकर्मजूमि तथा उपन्न अंतर द्वीपना मनुष्य
 जुगलीआं ठे ते मनुष्यने वेपार, रोजगार, रांघवुं, खेतीकाम, को-
 ई पण जातनां जुजार बनाववां, वस्त्र पहरेवां, ए काई पण कर-
 वानुं नथी; टुंकामां अस्ति, मशी अने कृषि ए त्रण कर्मजूमिना
 मनुष्यने ठे तेम एमने नथी. फक्त कल्पवृक्ष फल आपे ते खावां
 ठे. कल्पवृक्षथी घर बनी गयां ठे, तेमां रहे ठे. जेनी जेटली म-
 रजादा ठे ते प्रमाणे आहारनो इन्हा थाय ते वखते कल्पवृक्ष
 एनी मरजी प्रमाणे आपे, आयुष्य शरीर पण मोटां ठे, ते दरेक
 क्षेत्र अपेक्षित ठे, ते आगल आवज्ञे. तेम वली त्यांथी मरीने देवता
 थाय, बीजी गतिमां जाय नहि. केमके सरल स्वप्नावी ठे, आ-
 करा राग द्वेष नथी.

३० हैमवंत अने औरण्यवृत्त जुगलीआनां क्षेत्र. १ जंबुद्वीप-
 मां तेमज ४ धातकीखंरुमां ४ पुष्कलार्द्धमां.

ए दश क्षेत्रमां जुगलीआं मनुष्य थाय ठे तेमनुं शरीरमाव

एक गांनुं, एक पढ्योपमनुं आनुखुं. एकांतरे आमला प्रमाणे आहार करे, आयुष्यना ठेरानुपर एक जोरुलानो स्त्री गर्ज धरे तेनो जन्म थया पढी ७ए दिवस सुधी तेनी प्रतिपालना माता पिता करे. पढी माता पिता मरीने देवता धाय आ स्थिति ठे.

१०. हरिवर्ष अने रम्यक ए बे क्षेत्र नीचेना द्वीपमां ठे. १ क्षेत्र जंबुद्वीपमां. तेमज ४ पुष्कलाक्षिमां, ४ घातकी खंरुमां.

ए दश क्षेत्रनां जुगलीआनुं देहमान बे गांनुं, आनुखुं बे पढ्योपमनुं, बे दीवसने आंतरे आहार वोर प्रमाणे करे, चोशठ दीवस ठोकरांनी प्रतिपालना करे.

१० देवकुरु. उत्तरकुरुनां जुगलीआनां क्षेत्र. १ जंबुद्वीपमां ए बे क्षेत्र. तेमज ४ पुष्कलाक्षिमां, ४ घातकी खंरुमां.

१० ए दशे क्षेत्रना जुगलीआनुं देहमान त्रण गांनुं, आनुखुं त्रण पढ्योपमनुं, त्रण दीवसने आंतरे तुवेर प्रमाणे आहार कल्पवृक्षना फलनो करे, ४ए दीवस ठोकरांना जुगलनी प्रतिपालना करीने काल करे.

३० ए त्रीश क्षेत्रना मनुष्यने अकर्मजूमिना मनुष्य कहीये.

५६ ढपन अंतरद्वीपनां मनुष्य ते अंतरद्वीप जंबुद्वीपनी जगतीना कोटनी नजीक हेमवंत तथा शीखरी पर्वत ठे. बने पर्वतमांथी दाढानुं नीकली ठे ते कोटना नपर थईने समुद्रमां गई ठे. ने चार चार दाढानुं नीकले ठे ने अकेक दाढा नपर सात सात द्वीप ठे, ए प्रमाणे ५६ अंतरद्वीप थया. अंतरद्वीप केम कहा ? खवण समुद्र नपर अधर रक्षा तेषी अंतरद्वीप कहीए अने ए द्वीप नपर वसनार जुगलीआं मनुष्यने अंतरद्वीपनां मनुष्य कहीए. ए मनुष्यनुं शरीर आठसैं धनुष्यनुं होय, आयुष्य पढ्योपमना असंख्यातमा जागनुं होय, तेने पण कल्पवृक्षथी आहार होय. ए कुल १०? क्षेत्रनां मनुष्य ते पर्यासातथा अपर्यासा ए बे जेठे

गर्भजना गणतां १०९ जेद घया, तेमां १०१ जेद समूर्तिम मनुष्यना. समूर्तिम मनुष्य कोने कहीए ? मनुष्यना मलमूत्र, कीट, वमन, शुक, लोही, मांस, वीर्य, घामनी विगेरे माणसना अंगना पदार्थमां उत्पन्न घाय, आयुष्य अंतर्मूर्तनुं. अपर्याप्ति अवस्थाएज मरण पामे. ए मनुष्यो पर्याप्ति पुरी करेज नहि. शरीर पण अंगुलना असंख्यातमा जागनुं होय, एटले देखवामां आवे नहि, ए सात आठ प्राण बांधतो मरण पामे. ए कुल जेद ३०३ मनुष्यना जाणवा.

इवे तिर्यचना ४० जेद ते नीचे मुजव.

एकेडी ते जेमेने एक फरस इंडि ठे तेना जेद.

४ पृथ्वीकाय ते माटी, पाषाण, रत्न, सोनुं, धातुं, मोतीने पण अनुयोगहारनी टीकामां पृथ्वीकाय अने अचित कहां ठे. ए वावतमां माणसना मनने शंका घाय के ठीपना शरीरमां पृथ्वीकाय केम थाय. ते विषे जाणवुं जे मनुष्यना शरीरमां पथरी घाय ठे, तो ते पृथ्वीकाय ठे तेम ए पण जाणवुं. ए पृथ्वीकायना पथरा प्रमुख मोटा मोटा देखाय ठे, तो पण ए असंख्याता जीवनो पीरु ठे. एक आमला जेटली माटी वा पत्थर लीधो होय तेमां असंख्याता जीव ठे. एक जीवनुं शरीर अंगुलना असंख्यातमा जागनुं ठे ते वधानो पीरुचूत ठे. ए जीवनां शरीर कछपनाथी कबुतर जेवनां करीए तो एक लाख जोजननो जंबुद्वीप ठे तेमां माय नहीं. एवी पृथ्वीकायना शरीरनी सूक्ष्मता ठे. ए पृथ्वीकायनुं उत्कृष्ट आयुष्य बावीश हजार वर्षनुं ठे, ते बादर पृथ्वीकायनुं ठे. ते देखवामां आवे ठे तेनुं स्वरूप कहां. इवे पृथ्वीकायना एथी पण सूक्ष्म जीव ठे ते चर्मचक्रुने अगोचर ठे. केवलज्ञानी महाराजे पोताना ज्ञानमां जोडने कहां ठे, ते चन्द्र राजलोकमां बधे ठे. तेनुं आयुष्य

जघन्य अने उत्कृष्ट अंतरमुहूर्तनुं ठे. ए पृथ्वीकायना बे जेदने पण पर्याप्ता जेणे चार पर्याप्ति पुरी करी ठे ते, तथा अपर्याप्ता जेणे चारे पर्याप्ति पुरी करी नथी, वा अपर्याप्ति अवस्थाएज मरे ठे, ते अपर्याप्ता सूक्ष्म तथा बादर पृथ्वीकाय एटले चार जेद थया.

अपकायना चार जेद. ते पाणीना जीव, तेमां कुवानुं, तलाव, समुद्र, वरसाद, धुमर प्रमुखनुं पाणी. ए पाणीना जीव-नुं शरीर पण अंगुलना असंख्यातमा जागनुं. ए पाणीनो पीम देखाय ठे, तेना एक बीडुमां पण असंख्याता जीव ठे. ए जीवनुं आयुष्य जघन्य अंतर मुहूर्तनुं, उत्कृष्टी त्रण हजार वर्षनुं ठे: ए बादर अपकाय, तथा सूक्ष्म अपकाय ते देखवामां आवता न-थी एटले बे जेद थया. ते पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता बे मेलवतां अपकायना चार जेद थया.

तेजकायना चार जेद ते. सूक्ष्म तेजकाय तथा बादर ते-जकाय. ए बे पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता. एनुं शरीर अंगुलना असं-ख्यातमा जागनुं. आनुखुं उत्कृष्ट त्रण दिवसनुं. एमां पण सूक्ष्म तेजकाय अगोचर ठे.

वानकायना चार जेद ते सूक्ष्म वानकाय तथा बादर वा-जकाय. ए बे पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता एम चार जेद. वानकायनुं शरीर अंगुलना असंख्यातमा जागनुं, आयुष्य बादर वानकायनुं उत्कृष्ट त्रण हजार वरसनुं अने सूक्ष्म वानकायनुं अंतमुहूर्तनुं.

वनस्पतिकायना ठ जेद-तेमां प्रत्येक वनस्पति ते एक शरीरे एक जीव होय ते; जेम के एक फलनी मांहे जेटलां बी-ज ठे तेटला जीव ठे. फलनी ठालनो एक जीव, फलना गर्जनो एक जीव, वृहानी शाखानो एक जीव, मूलनो एक जीव, अरु-मां एक जीव, पत्रमां एक जीव, एवी रीते जूदा जूदा जीव होय. कोई कहेणे जे आखा जानमां एक जीव तो फलना, बी-

जनां जूदा जूदा जीव केम ? ते विपे समजवुं के, स्त्रीना आखा शरीरमां एक जीव ठे, पण तेना शरीरमां गर्ज जेटला रहे ठे ते गर्जना जीव जूदा जूदा होय ठे. तेम बीजना जीव जूदा जूदा होय. एवां जे फलादिक तेने प्रत्येक वनस्पतिकहीये. मोटां जारु वरु, पीपला, नालीएरी विगेरे तथा घडं प्रमुख अनाजनां जारु तथा शाक, फल, चीजनां प्रमुखना वेलादिक ए सर्वे प्रत्येक वनस्पति जाणवी. ते वे प्रकारे पर्याप्ता अने अपर्याप्ता, वनस्पतिकायना जीवने च्यार पर्याप्ति कही ठे, ते पुरी करी नथी त्यां सुधी अपर्याप्तो, पूरी करे त्यारे पर्याप्तो. अपर्याप्ति अवस्थाये पण केटला-एक मरण करे ठे. पर्याप्ति प्रत्येक वनस्पतिना जारु, वेला मोटां मोटा एक हजार जोजन अधीकना आय ठे, ए वेळानु निराबाध जगामां लांवा जाय ठे ते जाणवुं. अने अपर्याप्तानुं शरीरनुं मान अंगुलना असंख्यातमा जागनुं कहुं ठे. उत्कृष्ट आयुष्य दश हजार वरसनुं कहुं ठे. जघन्य अंतर्मुहूर्तनुं कहुं ठे, अने अपर्याप्तानुं जघन्य उत्कृष्ट अंतर्मुहूर्तनुं ठे. एक पर्याप्तानी निश्चाये असंख्याता अपर्याप्ता रह्या ठे. ए अधिकार पन्नवणाजीमां विस्तारे कह्यो ठे. लीली वनस्पतिमां ए अपर्याप्ता संज्ञवे ठे, हवे साधारण वनस्पतिकाय ते एक शरीरमां अनंता जीव रह्या ठे, तेने अनंत काय कहीये, अने निगोद पण कहीये. ते निगोद वे प्रकारे ठे. एक वादर निगोद ते वनस्पति दृष्टिए देखवामां आवे ठे. आदू, मूला, गाजर, सूरण, रतालु, आदे कंदनी जातो जे कंद काप्या वतां पण पाठा जगे ते तथा जामोमां जगता अंकुरा जे जे पत्र फल प्रत्येकने योग्य नथी घयां, जेनी नस बीज परव देखाय नही, जाग्या वतां सरखुं जागे, कापेला जेवुं देखाय, जागेली जगोये पाणीना मोतीआ वाजे, एवी वनस्पतिने अनंतकाय कहीये, ने साधारण वनस्पति तेनेज वादर निगोद कहीये. ते जीव पण वे

प्रकारे, पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता एमनुं शरीर अंगुलना असंख्यातमा जागनुं ठे, आयुष्य अंतर्मुहूर्तनुं. हवे सूक्ष्म निगोद ते चन्द्रराज लोकमां सर्व ठेकाणे जरेली ठे, सूक्ष्म निगोद विनानी कोइ जगो खाली नथी. एनी सूक्ष्मता एवी ठे के अंगुलना असंख्यातमा जागमां निगोदना असंख्याता गोला ठे, तेमांना एक गोळामां असंख्याती निगोद ठे, ते एक निगोदमां अनंता जीव ठे, ते जीवोनुं आयुष्य एक श्वास लइने मुकीए तेटलामां सत्तर जव ज्ञा-जेरा घाय, एटले एटली वार मरवुं उपजवुं घाय, ए जीव पण पर्याप्ता अने अपर्याप्ता बे प्रकारे ठे. ए बे जेद प्रत्येकना, बे जेद बादर निगोदना, बे जेद सूक्ष्म निगोदना—ए त्रणना मली वन-स्पतिना जीवना ठ जेद थया.

१ बेइंडी जीव ते शंख, कोमा, गंभोला, अलसीयां, मेहेर, कर्मीया, शर्मीया, आदे जेने शरीर ते फरस इंडि तथा मुख ते रस इंडि ए बे इंडि ठे ते बे इंडि जीव जाणवा. ए पण पर्याप्ता अने अपर्याप्ता बे जेदे ठे. ए जीवनुं शरीर मोटामां मोटुं बार जोजननुं होय, एवा शरीरवाला जीव विशेषे करीने चोषा आ-रामां थाय ठे, ते कालमां मनुष्यनुं शरीर पण मोटुं होय ठे, क्केटलाएक जीवने जगवंतना वचननी प्रतीत नथी होती, तेने व्यामोह घाय ठे के आटलुं मोटुं शरीर केम होय. पण बुद्धिवानने तथा जगवंतना वचननी श्रद्धावालाने शंका थती नथी. कारण जे हालमां एक पेपरमां वांचवामां आवेलुं हतुं के एक गीलोमीनां हारुकां सवा गजनां हतां. ने देखीती तो हालमां चार तसुनी देखाय ठे. हारुकां आटलां मोटां देखाय ठे. कोई काले एवी मोटी पण थती नीश्वे थाय ठे तेम हालमां देश फेरथी पण मोटा नानानो फेर देखाय ठे. काकरेजी बलदीया जेवा मोटां घाय ठे तेवा मोटा बलदीया आ देशमां थता नथी. घोमा वि-

लायती एटला मोटा आवे ठे के तेवा मोटा गुजरातमा अता नथी. माणसो पण पंजाबमां ऊंचां मजबूत आय ठे तेवां गुजरातमां अतां नथी. एनुं कारणा एटलुं ठे के हवा पाणीना फेरफारथी आय ठे. तेम कालना फेरफारथी फेरफार आय एम जाणी बु-
 ख्वानने शंका थती नथी. ए बेइंदि जीवनुं आयुष्य बार. वरसनं उत्कृष्ट आय ठे.

२ तेइंदि जीवना बे जेद ठे ते पर्याप्ता अने अपर्याप्तां, ते जीव-मांकण, कीना मंकोना वीगरे जाणवा ए जीवनुं शरीर मोटामां मोटुं त्रण गान सुधीनुं आय ठे, तथा आयुष्य उत्कृष्ट उगणपचास दीवसनं कह्युं ठे. ए पर्याप्तानुं जाणवुं, अने अपर्याप्तानुं तो अंतर सुहूर्तनुं होय.

३ चौरेइंदि जीव पण बे प्रकारे पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए जीवने पांच पर्याप्ति ठे ते पूरी करे त्यारे पर्याप्ता अने तेमांधी अधुरी पर्याप्ति होय ते अपर्याप्ता. माखी, मडर, वींबु, प्रमुख जीव जाणवा. ए जीवने फरस इंडि, रस इंडि, घ्राण इंडि, चहु इंडि ए चार इंडि होय. आयुष्य उत्कृष्ट ठ मासनं होय, शरीर उ-
 त्कृष्ट एक जोजननुं होय.

४ पंचेइंदि तिर्यचना बीडा जेद ते नीचे प्रमाणे जाणवा.

१ जलचरते पाणीमां चाले ते मड, ते माबलां, सुसुमार वीगरे.

२ थलचर ते जमीन उपर चाले ते गाय, जेंस, बलद, हाथी, घोना वीगरे.

३ खेचर ते आकाशे उमे ते पंखीउनी जाति.

४ उरपरिसर्प ते पेटे चाले तेमां सर्प प्रमुख जाणवा.

५ जुजपरिसर्प ते जुजाए चाले ते नोखीया खीसको-
 ची प्रमुख.

ए पांच प्रकारना तिर्यच ते गर्जथी उत्पन्न आय ते, गर्जज

(१५९)

ए स्त्री पुरुषना संजोग्धी उत्पन्न थाय ठे, ए जीवनां शरीरनां मान तथा आयुष्य, क्षेत्र, काल, जीव अपेक्षायै जूदां जूदां ठे, ते पन्नवशाजी जिवाजिगमधी वा जीव विचारधी जाणवां. ए जीव कर्म जूमिमां तथा अकर्म जूमिमां उत्पन्न थाय ठे. बीजो जेद समूर्धिम तिर्यच ते स्त्रीना संजोग विना उत्पन्न थाय ठे. जेम के देरुको मरी गयो होय ने तेनुं कलेवर होय ते कलेवरमां वरसादनो ठां-टो पने के-पाठा तेमां देरुका उत्पन्न थाय; वीबुनुं कलेवर होय तेमां वीबु उत्पन्न थाय ठे; ठाणमां पण वीबु उत्पन्न थाय ठे, तेम केटलीक वस्तुना प्रयोगमां जीवो उत्पन्न थाय ठे, ते जीवने समूर्धिम कहिये. ए पण पांच प्रकारे थाय ठे. एटले गर्जज अने समूर्धिम मलीने दश जेद थया, ते गर्जजने ठ पर्याप्ति ठे, समूर्धिमने पांच पर्याप्ति ठे. ते प्रमाणे पर्याप्ति करे तेने पर्याप्ता कहिये. पर्याप्ति पुरी नथी करी त्यां सुधी अपर्याप्ता कहिये. ए प्रकारे बे जेदे गणतां वीश जेद थाय, ते वीश प्रकारना तिर्यच पंचेंडि जाणवा. एकेंडिधी तिर्यच पंचेंडि सुधीना जेद एकठा करतां अ-रुतालीश जेद सर्व तिर्यचना थाय.

हवे नरकना जीव चतुद प्रकारे नरकना नामना जेदधी थाय ठे.

रत्न प्रजा नरकना नारकी १ शर्करा प्रजा नरकना नारकी २
वालुका प्रजा नरकना नारकी ३ पंक प्रजा नरकना नारकी ४
धुम प्रजा नरकना नारकी ५ तमः प्रजा नरकना नारकी ६
तमतमा प्रजा नरकना नारकी ७.

ए साते नरकमां जीव उपजे ते नारकी कहिये. पेहली नरकना करतां बीजी नरकमां दुख वधारे, आयुष्य वधारे, शरीर मोटुं एम अनुक्रमे सातमी नरक पर्यंत एक एकधी वधारे दुख, आयुष्य शरीर पण वधारे ठे. ए नरकमां दुख एवां ठे जे दुखनो जोसो मनुष्य लोकमां नथी. केटली एक नरकमां परमाधामीनी

करेली वेदना ठे. केटली एक नरकमां स्वजाविक क्षेत्र प्रजावे वेदना ठे. जे जे आकरां पाप करे तेनां फल नरकमां जोगववानां ठे. आयुष्य वधारेमां वधारे तेत्रीस सागरोपमनुं ठे, तेमां असंख्यातो काल जाय, तेटला काल सुधी दुख जोगववानुं ठे अने मनुष्यमां विषयनुं अल्प काल सुख मानेलुं माणवुं. वस्तुपणे तो विषयमां सुख नथी, पण अज्ञानपणे सुख मानी विषय जोगवे ठे अने तेनां फल जीव नरकमां जोगवे ठे. ए नरकना जीवने दज्ञ प्राण ठे, ठ पर्याप्ति ठे, ते बांधी न रह्यो होय त्यां सुधी अपर्याप्तो कहेवाय ने पूर्ण बांधे एटले पर्याप्तो. ते पर्याप्ता अने अपर्याप्ता एमवे जेद गणातां चउद जेद थाय, एटले चउद प्रकारना नारकी.

ए एकेंडिथी पंचेंडि सुधीना सर्वे जेद जेगा करीये त्यारे चारे गतिना कुल ५६३ जेद आय ते नीचे प्रमाणे.

१९८ जेद देवताना ३०३ मनुष्यना जेद.

४८ तिर्यचना जेद १४ नारकीना जेद.

एम वधा मली सामान्यथी जीवना ५६३ जेद थाय ठे विस्तारथी तो जीवना जेद तथा जीवनां स्वरूपनुं वर्णन करतां आयुष्य पण पद्दोचे नही एटलुं वर्णन शास्त्रमां करेलुं ठे, माटे विस्तार रुची जीवोए शास्त्र अज्यास करी जाणी लेवा, पण ज्यां सुधी अज्ञाननुं जोर ठे त्यां सुधी जीवने वीतराग प्राणित शास्त्र जोवानुं तथा सांजलवानुं मन अशे नही, एम करतां जवराइथी वा शरमथी सांजलशे तो श्रद्ध करशे नही तेनुं कारण एटलुंज ठे के पूर्व जवनी विपरीत श्रद्धानी संज्ञा चाली आवे ठे, तेना जोरथी साची वस्तु रुचे नही. उन्मार्गनी रुची थाय. विपरीत वस्तु उपर कल्पित न्याय जोनी तेनी श्रद्ध करे. बीजा जीवने पण कुयुक्ति करी समजावी उन्मार्गमां पामे अने तेवीज रीते अनेक जूदा जूदा धर्मो थइ गया ठे, अने जे माणस जे ध-

मने माने ठे, ते धर्ममां गुं कहुं ठे ते पण जाणता नथी. पोते जेने देव माने ठे ते देव शा कारणथी मानुं ठुं, ते देवमां देवनां लक्षण ठे के नथी ते जोतानथी. केटलाएक ब्राह्मणोए क्रीश्रियन धर्म श्रंगीकार करी वेद धर्म ठोनी दीधेलो, तेनु वेद धर्ममां शी झूल ठे ते जाणता नथी. तेम वेदमां कह्याथी विपरीत चालीए ठीं ते पण जाणता नथी. एक क्रीश्रियनने पूठाएलुं तो संतोपकारक झूल पण वतावी शक्यो नही, तेनुं कारण एटलुंज ठे के स्त्री अने धनना लोत्रे धर्म श्रंगीकार करे ठे, तेने कांई पढी धर्म जाणवानी जरूर पन्ती नथी, अने अज्ञानना जोरथी सत्य खोलवानुं चित्त थतुं नथी. केटलाएक ब्राह्मणो जैननी निंदा करे ठे ते एटला सुधी के वेश्याना घरमां पेसवुं पण जैन मंदिरमां न जवुं, आ केटलुं झूल जरेलुं ठे ते नीचेनी हकीकतथी सहेज समजाशे. महाभारत शास्त्रमां नीचे प्रमाणे श्लोक ठे.

युगेयुगे महापुण्यं, दृश्यते द्वारिकापुरि ।

अवितीर्णो हरि र्यज, प्रज्ञासे शशि रूपणः ॥१॥

रैवताञ्चौ जिनो नेमि युगादिर्विमलाचले ।

ऋषीणामाश्रमा देवः मुक्ति मार्गस्य कारणम् ॥२॥

आ मुजव महाभारतमां श्लोक ठे—ए श्लोकमां जैननुं तीर्थ जे रैवतगिरि हालमां गिरनारजी कहेवाय ठे, तथा त्यां नेमिनाथजी महाराज बावीसमा तीर्थकर तेनोज महिमा जैनीयो माने ठे, तेज तीर्थनुं तथा नेमिजिननुं बहुमान पूर्ण कर्युं ठे. वली विमलाचल जे हालमां शत्रुंजय कहेवाय ठे, त्यां युगादिजिन एटले ऋषभदेवजीने युगादिज जैनशास्त्रमां कह्या ठे, तेम भारतमां पण कह्या ठे. ए वे तीर्थने मोहनुं कारण आ श्लोकमां वता-

(१३५)

व्यं ठे, तो ज्ञारतना माननारने ए जैनना तीर्थने अने देवने मो-
क्ष कारणज्ञूत सेववा जोईए के निंदा करवी जोईए ? ज्ञारत तो
हमेश बंचाय ठे, ते बतां आ वात ध्यानमां न रहेतां श्रवलो र-
स्तो पकमे ठे ते अज्ञाननी राजधानीनुं फल ठे. पण जेने कांई-
क अज्ञान पातलुं परुचुं होय तेना कान खोलवा सारु आ वावत
जशावी ठे. हजु बीजा पण स्थानमां ठे ते नीचे लखीए ठीए.

॥ ऋग्वेदनो मंत्र ॥

ॐत्रैलोक्य प्रतिष्ठितान् चतुर्विंशति तीर्थकरान्
ऋषज्ञाद्यान्वर्धमानांतान्सिद्धान् शरणं प्रपद्ये ॥

॥ यजुर्वेदनो मंत्र ॥

ॐ नमोर्हतो ऋषज्ञाय ॐ ऋषज्ञपवित्रं पुरहुतमध्वरं
यज्ञेषु नम्रं परममाह संस्तुतावारं शत्रुंजयं तं सुरिधमाहु
तिरिति स्वाहा ॥

॥ यजुर्वेदनो बीजो मंत्र ॥

ॐत्रातारमिन्द् ऋषज्ञवदंतिअमृतारमिन्द् हवेसुगतं
सुपार्श्वे मिन्द्हवे सक्रमजितंतद्यर्ध मानपुरहुतमिन्द् माहु
तिरिति स्वाहा ॥

॥ त्रीजो मंत्र ॥

ॐनग्रं सुधीरंदिग्वाससं ब्रह्मगर्जसनातनं उपैमिवीरं
पुरुषमर्हतमादित्यवर्णां तमसः पुरस्तात् स्वाहा ॥

पुनः ऋग्वेद. मं. १ अ. १४ सू. १०

स्वस्ति नस्तादृष्यो अरिष्ट नेमिः ॥

आ रीतना वेदोमां मंत्र ठे, ते दयानंद बलकपट दर्पण नामनी चोपनीमां में वांच्या पाते ११ए ते उपरधी वेदना जाणकार शास्त्रीने बताव्या, अने पूठ्युं के आ मंत्रो तमारा वेदमां ठे ? त्यारे ते शास्त्रीये सत्य दशा धरीने कह्युं जे अमो नित्य वेदनुं अध्ययन करीये ठीए, तेमां आवे ठे. आ शास्त्रीना कहेवाथी खात्री थई के वेदमां नाज ठे, तेथी आ चोपनीमां दाखल कर्या, जे हठ विनाना होय तेने समजाय के जैनना देवने पण वेदवालाए मान्य कर्या ठे. तो तेमनी निंदा केम करुं—वली जैनधर्म नवीन ठे एवुं जेना मनमां होय तेने समजाय के जैनना ऋषभदेवजीथी ते चोवीशमा महावीर स्वामी पर्यंत चोवीस तीर्थकरनां बहुमान नमस्कार कर्या ठे, तो ए जैनधर्मना देव थया पठी वेद थया के केम ? जो वेद अनादि होत तो ए देवनुं स्मरण थात नही. माटे जैनधर्म अनादि ठे ए निश्चे वेदथीज थाय ठे. पण आ वात जेने मिथ्यात्व पातलुं प-रुथुं हशे तेने समजाशे. पण जे हठ कदाग्रही ठे, अज्ञाननु जोर पूर्ण ठे तेवा माणसने विचार करवानी बुद्धिज जागती नथी अने खरुं समजातुं नथी. करता आव्या ते करवुं एटलुंज सम-जी राख्युं ठे, अने ज्यारे अज्ञान खसशे त्यारे खरुं खोटुं खोल-वानी बुद्धि जागशे, अने खरुं अंगीकार करशे. जे जे माणस पो-ताना देव माने ठे, अने ते देवोए धर्म बताव्यो ठे, ते प्रमाणे ते देवो धर्ममां वर्त्या ठे के नही, ते सारु देवोनां शास्त्रमां चरित्र ठे ते जोवां जोईए, अने ते चरित्रमां जेम आपणने चालवा कहे ठे तेम ते पुरुष चालेला नथी अने सर्वज्ञपणुं माने ठे ते चरित्रथी सिद्ध थाय ठे के नही, अने ते सिद्ध न थाय तो पठी तेमने देव शा सारु मानवा एवो विचार अज्ञान खसशे त्यारे थशे. त्यांसुधी थशे नही. वली गुरुपणुं धरावे ठे, अने लोकने धर्म उपदेश देठे के अहिंसा धर्म सर्वमां मुख्य ठे एम समजावे ठे. पण पोते हिं-

सानो त्याग करता नथी, असत्य बोलवुं नही ए ठये दर्शनवालाणे मान्य ठे, तेम ठतां गुरु थडने असत्य बोलतां नरे नही, चोरी करवी नही, कोईने ठगवुं नही, ए जगत निंदनीक ठे. सर्व धर्ममां निषेध ठे. ते ठतां गुरु नाम घरावे अने चोरी ठगाइ कपटनां काम करे. पर स्त्रीनो त्याग सर्व धर्ममां ने जगतमां निंदनीक ठे, तेम ठतां गुरु थइ सेवकनी स्त्री, वेन, मा, ठोकरीनी साथे मैथुन सेवतां नरे नहि. साधुने धन राखवुं नहि जोईए ए आर्य धर्मनी मर्जादा ठे तेम ठतां सेवक पासेथी धन ले. वली कपट लुच्चाइ करी धन मेळवे. सेवको उपर जुलम करीने धन ले. आवी वर्तणुकना करनारने गुरु माने, हजारो रुपीआ आपे आ अज्ञानदशानी प्रबलता ठे. आवाने गुरु मानवानो विचार जेने नथी, ते बीजा सत्य असत्य धर्मने ते शुं तपासे ? अज्ञानपणे एवा अज्ञानी गुरुथी ठगाय ठे एटलेथी वस नथी. आवते जव खरा धर्मनी निंदा करवाथी जे कर्म बंधाय ठे तेथी जवोजव जीव दुर्गतिनां दुख जोगवशे, अने जे पुरुष आत्मार्थी थयो ठे, एटलुं अज्ञान खस्युं ठे तेना प्रज्ञावथी न्यायनी बुद्धि जागे ठे तेथी सत्य असत्य मार्गनी परीक्षा करी खोटो मार्ग त्याग करी सत्य मार्ग अंगीकार करे ठे. जेम गौतमस्वामी महाराज श्रीमन्-महावीर स्वामी जगवाननी महत्त्वता सांजळी घणाज सेशमां तथा अहंकारमां व्याप्त थया हता, अने जगवान साथे वाद करवा समोसरणमां आव्या हता, पण जगवंते वेदनाज अर्थ समजावी खरो मार्ग गौतमस्वामी महाराजने समजाव्यो. ते न्यायनी बुद्धिथी विचारी सत्य जाणी ग्रहण कर्यो अने पोताना असत्य धर्मनो त्याग कर्यो, अने जगवान सर्वज्ञ ठे एवुं दृढ करी पोते जगवानना शिष्य थया. जगवंते वास ह्येप कर्यो. एटलामां जगवानना प्रज्ञावथी आवर्ण खपवाथी छाद-

शांगीना जाण थया. अनुक्रमे शुक्ल ध्यान धरी घातीकर्म ख-
पावी केवलज्ञान पाम्या अने मोक्षे पोर्दोच्या; तेम आत्मार्थी
जे जे पुरुषोए अज्ञान खपावी ज्ञान पामीने अज्ञान खपाववानो
मार्ग दर्शाव्यो ठे, ते मार्ग अंगीकार करीने वर्तवुं के सहेजे अ-
ज्ञान खपी जशे. जे पुरुषने विषे अज्ञाननो अंश पण रह्यो नथी
तेज सर्वज्ञपणाने पामे ठे अने जगवान् पण तेज कहेवाय ठे.

१४ मिथ्यात्वनामा दोष ते मिथ्यात्व कोने कहीये. खरी
वस्तुने खोटी माने, खोटी वस्तुने खरी माने; सत्यने असत्य माने,
असत्यने सत्य माने; धर्मने अधर्म माने, अधर्मने धर्म माने; देवने
अदेव माने, अदेवने देव माने; चेतनने अचेतन माने, अचेतनने
चेतन माने; जे जे पदार्थ ठे तेना जे जे धर्म रह्या ठे तेथी विप-
रीत धर्म तेना माने; न्यायने अन्याय माने, अन्यायने न्याय माने;
आवी विपरीत बुद्धि थाय ते मिथ्यात्वनी राजधानी ठे. इहां को-
इने प्रश्न थशे के अज्ञाननामा दूषण कहुं तेमां अने मिथ्यात्वमां
शे फेर ठे ते विषे जाणवुं जे अज्ञाने करी जर बुद्धी थाय ठे
अने मिथ्यात्वे करी विपरीत बुद्धी थाय ठे. आ फेर ठे. मि-
थ्यात्व जेने ठे तेने अज्ञान पण ठे अने जेने अज्ञान ठे तेने मि-
थ्यात्व पण ठे. ए वे साथेज रहे ठे एटले एकाकार लागशे पण
वे शब्दना अर्थ जुदा ठे तेम जाव पण जुदा ठे. ए मिथ्यात्वनी
बुद्धिवालाने बहु प्रकारे ठे. ते समजवा सारु सिद्धांतकारे पच-
वीस जेद कह्या ठे अने ते पचवीस प्रकारे श्रावकनां वार व्रत
अंगीकार करे ठे त्यारे सम्यक्तत्व अंगीकार करे ठे त्यारे पचीस
प्रकारे त्याग करे ठे ते स्वरूप किंचित इहां लखुं वुं.

१ अजिग्रह मिथ्यात्व ते कुगुरु कुदेव कुधर्मनो खोटो ह्व
पकमेलो ठे ते मिथ्यात्वना जोरथी गर्दज पुंठनी परे मुके नही.
एटले कोईक पिताए पुत्रने समजाव्यो के जे पकमेवुं ते मुकवुं

नहीं ते वातनुं विशेष स्वरूप समज्या विना ते वात चित्तमां नि-
 श्रित थापी राखी पढी कोईक वखत बजारमां जाय ठे त्यां ग-
 धेनुं दोरतुं आव्युं तेने रोकवाने पुंढनुं पकळ्युं, त्यारे तेषे ला-
 तो मारवा मांती ते लातो खाया करे पण पुंढनु सुके नही.
 ते जोई लोकोने दया आववाशी तेने समजाव्यो जे ए पुंढनुं
 सुकी दे नीकर मरी जइश त्यारे एकज जवाब आप्यो जे महारा
 वापे शिखामण आपी ठे के-जे पकळ्युं ते सुकवुं नहीं, माटे हुं
 पकळेलुं ठोनीश नहीं; एम कही सुक्युं नही अने लातो खाईने
 डुखी थयो. तेम आ मिथ्यात्वना जोरथी सुगुरु साचो मार्ग बतावे,
 घणी रीते समजावे, तो पण सुगुरुनुं वचन माने नहीं अने कहे
 जे बापदादा करता आव्या तेम करवुं, घरमा शुं गांमा हता? एम
 हठ पकळीने खरी वात समजे नहीं अने प्रत्यक्ष कुगुरु पोतानी
 स्त्री वा मा वेन साथे खोटी रीते वर्तता होय तो पण बापदा-
 दानो हठ पकळी कुगुरुने सुके नही ते अजिग्रहीक मिथ्यात्व.

१ बीजु अनजिग्रही मिथ्यात्व ते साचा देव अने खोटा
 देव कुगुरुने सुगुरुने सत्य धर्मने असत्य धर्मने ववाने सरखा
 माने. सुदेवने पण नमस्कार करे अने कुदेवने पण नमस्कार करे.
 खराखोटानो जेद नथी. सुखे पण बोले के सर्व देवने नमस्कार
 करवा पण तेनो परमार्थ नथी जाणतो के देवने तो नमस्कार क-
 रवा योग्य ठे पण देवपणुं नथी ने तेमां देवपणुं केम मानवुं
 तेंवो विचार नथी तेथी गुणी निर्गुणी सर्वेने सरखा माने ठे, तेमां
 ज्ञान्य नदयथी सुगुरु मळे तो कळयाण, पण ते मळी न शके. जो
 मळे तो एवी बुद्धि रहे नहीं ने एवी बुद्धि रही ठे तेथी जणाय
 ठे के कुगुरु मळ्या ठे. अने तेनी संगतथी तत्त्वने अतत्त्व माने
 तेथी शुद्ध आत्मधर्म, अने आत्मधर्म प्रगट करवानां कारणो मळी
 शके नहीं. अने जवनो निस्तार थाय नहीं माटे आत्मार्थी स-

त्य असत्यनी परीक्षा करी शुद्ध देवगुरु धर्म अंगीकार करवो के अनिग्रहीक मिथ्यात्व टली जाय.

३ अज्ञिनिवेशिक मिथ्यात्व ते सत्य देवगुरुने जाणे पण मिथ्यात्वना जोरथी तेने आदरे नहीं. कोई समजावे तेने कहे जे बापदादा मानता आव्या ते केम मुकाय. जो मुकीये तो नाक जाय बाकी अमे जाणीये ठीए जे सारा तो नथी एवो जवाब आपे अने ममत्वे करी खोटी प्ररूपणा करे, खोटी खेंच करे, उनमार्ग वर्त्तवे, आत्माने कर्मबंधनो जय नथी वीतरागनो मार्ग साचो जाणे तो पण ते रीते पोताना अहंकारने लीधे प्ररूपे नही, पोते वर्त्ते नही ने साचा उपर छेप धारण करे. एवा इठवादी, पार्श्वनाथजी महाराजनी परंपरामां अएला साधु, ते गोशाला जेगा रहेला तेमने श्रीमत् महावीर स्वामी महाराजना आवाके जइने कह्युं जे आपे श्री पार्श्वनाथजी महाराजनो पण उपदेश सांजळ्यो ठे अने गोशालानो उपदेश सांजळ्यो ठे, तेमां सत्य शुं ठे? त्यारे जवाब दीधो जे महावीर स्वामी महाराज जेम पार्श्वनाथजी महाराज उपदेश देता इता तेमज दे ठे, पण हमारे ममत्त्व बंधायो ठे माटे वीरनो मरोरु उतारीशुं. हमो दुर्गति जतां बीता नथी एवो जवाब अज्ञिनिवेशिक मिथ्यात्वना जोरथी दीधो, तेम आज पण साचु जाएया बतां आवा आग्रहथी नत्सूत्र बोलतां रुरता नथी. बीजा जीवोने नूनमार्गनो उपदेश देइने तेमने पण नूनमार्गने विषे जोमे. वीतरागना सत्य मार्गनी निंदा करे. आवी दशा ठे ते ए मिथ्यात्वना जोरनी ठे. एवी दशा ठे त्यां सुधी पोताना सहज स्वजावने उलखशे नहि, विजाव स्वजावने उंरुशे नही. तेम शुद्ध तत्त्वनी श्रद्धा पण करशे नही, माटे ए मिथ्यात्वनो परिहार करवो.

४ संशय मिथ्यात्वते वीतरागना वचनमां संशय पने. जेम

के शास्त्रमां रीखवदेवजी महाराजना वखतमां शरीर पांचसें धनुष्यनां इतां, आयुष्य क्रोरु पुर्वनुं इतुं, एवं शास्त्रमां सांजलीने शंका करे जे आटलुं मोटुं शरीर, आयुष्य होय नही, एम मानी प्रजुना वचन सर्वहे नही, पण विचार करे नही के आवी गया कालनी वाबतो तथा अरूपी पदार्थनी श्रद्धा प्राप्त पुरुष जे सर्वज्ञ ते मना वचननी प्रतीत करवाथी थायठे, माटे प्राप्त पुरुषनी खातरी प्रथम करवी. ते खातरी करवानुं साधन हालमां एटलुं ठे के जे जे लोक जे जे देवने माने ठे ते ते देवने ते सर्वज्ञ माने ठे, तो ते देव सर्वज्ञ ठे के नही ते मध्यस्थ बुद्धिशी तपासवा सर्वे देवोनां चरित्रो जोवां; तेमां सर्वज्ञतानी खामी जणाय ठे के नही. जेम के महादेवजीए पार्वतीना बनावेला पुत्रने पुत्र न जायातां जार पुरुष जाणयो. वली तेनुं माथुं क्यां गयुं ते ज्ञानमां जणायुं नही तेथी हाथीनुं माथुं लावीने पेला पुत्रने चोरुयुं. एवा दाखला जोवाथी सर्वज्ञ ठे के नथी ते खात्री थरो. तेमज श्री-मत् महावीर स्वामी जगवान् केवलज्ञान पामी सर्वज्ञ थया त्यार बाद सर्वज्ञतानी खलना कोइ पण ठेकाणे थती नथी, तो जे पुरुषमां सर्वज्ञतानी खामी नथी जणाती तेवा पुरुषना वचनमां संशय करवो नही जोइए. युक्ति करवानी शक्ति होय तो ते युक्तिये तपास करवी. हालमां पण हवा फेरफारथी मजबूत माणस देखाय ठे, तेम ते कालनी हवा एवी अनुकुल तेथी एवा बनी शके. एवा विचारो करवाथी अमने तो कोइ पण संशय वीतरागना वचनमां थतो नथी ने बीजाना चरित्रो जोयां तेमां सर्वज्ञतानी खामी जणाय ठे. हालमां चरित्र चंडिका नामनी चोपनी ठपाइ ठे तेमां घणा देवोनां चरित्र ठे ते में वांची ठे. तेम परीहकोये मध्यस्थ बुद्धि वांचवी. ते चोपनीमां महावीर स्वामीनुं पण चरित्र ठे ते बराबर लेख्युं नथी, तो पण तेमां स-

वैज्ञतानी खामी परती नथी. हवे जैननां द्विजवचनचपेटा हे-
मचंजचार्यनुं करेलुं तथा धर्मपरीक्षानो रास जोशो तो केटला-
एक देवोनां चरित्र जणाशे अने तेमनी सर्वज्ञतानी खामी जणाशे
माटे जे पुरुषमां खामी नथी ते पुरुषनां वचन प्रमाण जेने ए मि-
थ्यात्व खश्युं हशे ते करशे. जेने परमात्माना वचनमां कोइ पण
बावत माटे संशय तेने संशय मिथ्यात्व जाणवुं.

५ अनाज्ञोगीक मिथ्यात्व ए मिथ्यात्ववालाने धर्म कर्मनी
खबर नथी, तेनी खोजना नथी, सुढतामांज रहे ठे, धर्म सन्मुख
दृष्टीज नथी, जेम के एकेंडी प्रमुख जीवो अव्यक्तपणामांज
काल गुमावे ठे तेने अनाज्ञोगीक मिथ्यात्व कहिये.

हवे दश प्रकारे मिथ्यात्व ठाणांग सूत्रमां कहां ठे. तेने अ-
नुसरीने लखुं तुं.

१ धर्मने अधर्म माने ए मिथ्यात्व. हवे धर्म ठे ते बे प्रकारे
ठे एक निश्चय धर्म ते आत्म स्वज्ञावमां रहेवुं ते. अने तेथी
विपरीत जे जरु धर्म ठे, तेमां प्रवर्तवुं अने तेने धर्म मानवो ते
अधर्म. पुजल प्रवृत्ति बे प्रकारे ठे. एक पुजल प्रवृत्ति आत्म धर्म
प्रगट थवाना कारणरूप ठे, ते पण आदरवा योग्य ठे, तेने व्य-
वहार धर्म कहां ठे. ए वे धर्मने जे जे रूपे ठे ते रूपे मानवा ते
धर्म अने तेथी विपरीत मानवुं ते मिथ्यात्व व्यवहार धर्म, जे
जे गुणस्थाने गुणस्थान मर्यादा प्रमाणे न आदरे अने धर्म माने
ए पण मिथ्यात्व ठे. हृदयमां निश्चय धर्म धारण करवो ते न करे
अने व्यवहार वर्तनानेज निश्चयरूप माने तो ते पण मिथ्यात्व ठे.
जे जे अंशे आत्मा निर्मल थाय, कषायादिकधी मुकाय, तेने नि-
श्चय धर्म कहिए, ते प्रगट थाय एवां कारण अंगीकार करवां. का-
रणने कारणरूप मानी वर्ततां ए मिथ्यात्व टली जशे.

२ अधर्मने धर्म माने एटले अनादिकालनो जीव अधर्मने

सेवी रह्यो ठे, वली अधर्मीना कुलमां जन्म पान्यो ठे तेथी ते-
नी वार्ता सांजली ते रीतनी श्रद्धा करे अने हिंसा करीने धर्म
माने; जेमके केटलाएक लोक वींठी, सर्प, वाघ, सिंह एवा हिंस-
क जीवने मारवा ते धर्म ठे एम माने वली बकरीऽदमां बकरा
मारवा ते धर्म ठे आवी रीते अज्ञानपणे जीव हिंसा करीने धर्म
माने ते अधर्मने धर्म मान्यो कहीए वली लोकमां आर्य लोक
कहेवाय, दयालु कहेवाय ते ठतां केटलाएक बकरा घोना विगेरे
यज्ञ करीने तेमां होमेअने तेने धर्म माने; कोइ पण जीवने दुःख
थाय तो तेनुं फल एज ठे के ते पापथी आपणे दुःख भोगवुं
पने एवं सर्व धर्मवाला माने ठे. तेम ठतां आवा प्राणीने दुःख
देवामां प्राप मानता नथी एज अधर्मने धर्म मान्यो कहीए, माटे
जे जे माणस कोइ पण जीवने दुःख देवुं, जूतुं बोलवुं, चोरी
करवी, स्त्री गमन करवुं, धननी तृष्णा ए वस्तुमांघ्री कोइ
पण वस्तु करीने धर्म माने, ते अधर्मने धर्म मान्यो समजवो.
अहीआं कोइ प्रश्न करइ जे तमारा जैनीउं गानी घोना उपर
बेसनारा, सारा आन्वूषण घरेणाना पहेरनार, खाटला उपर सारी
तलाऽउं नाखी सुनारा, रोज सारा मिष्टान्न भोजनना करनारा
तेवा सुखीआ माणसने संसार गोनावी दिहा आपी नघामे पगे
चलावोगे, नघामे माथे फेरवोगे, ज्ञेय उपर सुवाकोगे, घेर घेर
फरीने जिहा मंगावोगे. जेवो आहार मले तेवो खवरावो ठे अने
सुंदर विगयो खावाना बंध करावोगे तो ए शुं ? तेने दुःख देइ
धर्म मान्यो न कहीये, ए विषे समजवुं के अमारा जैनी मुनि
महाराजो कोइने पण जवराइथी एवी रीते करता नथी, ने
जवराइथी एमानुं कंइ पण कोइने करावे ने धर्म माने
तो तमो कहोगे तेम थाय. पण अमारा मुनियो तो संसारमां
शुं शुं दुख ठे, वली संसारमां दुखने सुख मानवाथी शुं फल थाय

हे मोक्ष साधन शी रीते थाय हे तेनो धर्म उपदेश दे हे. ते धर्म उपदेश आत्मार्थी सांजली जरु जे शरीर तेमां रही जे जे अज्ञानपणानी प्रवृत्ति अनिष्ट लागे हे अने आवते जव विषय कषायनां करुवां फल जाणवामां आवे हे ते जाणीने संसारनो त्याग करी एवी प्रवृत्ति पोतानी प्रसन्नताये करे हे ने तेम करवाथी संसारमां जे जे धन कमावानां दुख, रांघवानां दुख, वस्तु लाववानां दुख, आज्ञापणानो जार उचकवानां दुख, विषय जोगवी शरीर खराब करवानां दुख, केमके विषय जोगवती वखत शरीरने केटली मेहेनत पने हे; वली विषय जोगवी रह्या पढी पण शरीरनी स्थिति केवी थाय हे! एवां दुखो टली जाय हे. करोरु पतिने पण धन संबधी केटली फीकरो करवी पने हे. कुटुंब होय तो कुटुंबना जगमानां केटलां दुख ? तेने अज्ञानपणे दुख मानता नथी पण जो बुद्धि विचार करे तो संसारमां सवारथी उठे त्यारथी ते रात्रे सुवे त्यां सुधी केटलां दुख जोगववां पनेहे, तेमानुं एक पण दुख साधुपणामां नथी. सदाकाल आणंदमां जाय हे. नवुं नवुं ज्ञान थाय हे तेथी बुद्धिवानो महा प्रसन्नतामां रहे हे. माटे जैनीनु कोइने दुख देइने धर्म मानता नथी. तेम जे जे आत्मार्थी होय तेने उपर कहेला पांचे, अधर्ममांथी कोइ पण अधर्म प्रवृत्ति करीने धर्म मानवो नही ने जे माने ते अधर्म ने धर्म मान्यो कहीये.

३ मार्ग जे मोक्ष मार्ग जे मार्ग साधी वीतरागपणाने पाम्या हे, आत्माना ज्ञान दर्शन चारित्र रूप गुण प्रगट कर्या हे, केवल ज्ञाने करी जगतना ज्ञाव एक समयमां जाशी रह्या हे, तेवा पुरुषे देखामेलो मोक्ष मार्ग एटले मोक्षना साधन ते साधनने उन्मार्ग माने अने तेनुं आराधन न करे, आराधन करनारनी निंदा करे ते मार्गने उन्मार्ग मानवारूप मिथ्यात्व जाणवुं.

४ हिंसा करवानी बुद्धि आपे, जुठुं बोले, लोकने उगता बीहे नही, स्त्री गमन करे, पैसानो ममत्व लोभ मटयो नथी, एवा गुरुनी सेवा करी धर्म माने; एवा खोटा मार्गे चालेला देवनो बतावेलो धर्म माने; जगतना पदार्थनुं ज्ञान जेने नथी, ते उतां पदार्थनुं स्वरूप विपरीत बतावे अने कहे जे आ मोक्ष मार्ग बे. पांच यम तो जगत प्रसिद्ध बे. ते यम पालवा सारा कहे ने पाले नही; अणगल पाणी वापरे, तेमां त्रस धावर जीवनी हिंसा आय अने नदीमां नहावामां पुन्य माने, जुठुं के महा-पारतमां गरणुं बेवमुं करी पाणी गालवानुं कह्युं बे, तो नदीनुं पाणी शी रीते गालशे ? नही गलाय तो हिंसा अशे ने पाठा कहे बे जे नदीमां नहावानुं महा पुन्य बे. यज्ञ करी जीव हिंसा करवानो उपदेश आपे, तेने मोक्ष मार्ग कहे; वली जैनी ज्ञाइन पण जे धर्म करणी ठोकरानी इच्छाए पैसानी इच्छाए परलोकमां राजा थानुं देवता थानुं एवा सुखना अर्थे करे अने तेने मोक्ष मार्ग माने, ए पण उन्मार्गने मार्ग मानवारूप मिथ्यात्व बे. वली मानने सारु, जशने सारु, लोकने सारु देखारुवाने सारु, आत्महितनी बुद्धि विना वीतराग मार्गनी अश्रद्धानपणे जे धर्म करणी करे ते उन्मार्गने मार्ग मानवारूपज बे. वली जे मार्ग वीतरागे शास्त्रमां निषेध कर्यो बे तेवी धर्मनी प्रवृत्तिकरी मार्ग माने, अविधिमां प्रवृत्ति बीजाने प्रवर्तावे ते उन्मार्गने मार्ग मानवारूप मिथ्यात्व जाणवुं.

५ जीवने अजीव माने ते मिथ्यात्वः—जेमके केटलाएक नास्तिक मति तो जीवज मानता नथी. पांच जूत मली आ शरीर बने बे ते जीव बे, ते सिवाय जीव जुद्धे नथी. पांच जूत वीखरी जाय एटले कंइ नथी. परजीव पण नथी ए जीवने अजीव माननार सर्वथा प्रकारे जाणवा. केटलाएक पंचेंडि तियचने

जीव माने पण पांच थावरने जीव मानता नथी. ए पण जीवने अजीव मानवानुं मिथ्यात्व जाणवुं. जैनीनु पांच थावरने तो जीव माने ठे, पण केटलीएक शास्त्रना बोधनी खामिथी सचित वस्तुने अचित मानवी धाय ठे, जेमके गुलाबजल केटला वखतनुं तेने केटलाएक सचितना त्यागी अचित मानीने वापरे ठे. शास्त्रमां सौथी वधारे काल चुनाना पाणीनो ठे. चुनाना पाणी करतां गुलाबमां कंइ वधारे गरमी नथी के तेथी वधारे काल रहेवाथी सचित न धाय. एवो विचार करवाथी सचित धाय एम लागे ठे, तेम ठतां अचित मानवुं तेमज जे जे जिव पदार्थने अचित मानवाथि जीवने अजीव मानवारूप मिथ्यात्व लागे; माटे सर्वज्ञ महाराजे जेने जीव कहा ठे तेने जीव कोहेवाथी ए मिथ्यात्व टले ठे.

६ अजीवने जीव मानवो ते मिथ्यात्व ते बधां शरीर ठे ते अजीव ठे, ते हुंज बुं करीने ममत्व जाव करवो, वली अणसमजथी शास्त्रमां जे वस्तु अचित कही होय तेने सचित करी मानवुं धाय, तो पण मिथ्यात्व लागे.

७ साधुने असाधु मानवा ते मिथ्यात्व. जे मुनि महाराज पंचमहाव्रत पाले ठे, प्रज्जुनी आज्ञा प्रमाणे वर्त्ते ठे, मोक्ष मार्गमां लजमाल अइने वर्त्ते ठे, जेने स्त्रीनी धननी ममता नथी, सावद्य वचन मात्र बोलता नथी, एवा साधु मुनिराजने असाधु माने. पोते संसार धन, स्त्रीना अजिलाषी एवा गुरुनो संग कर्यो ठे, तेणे बुद्धि अवली करी नाखी ठे. तेथी खरा साधुने असाधु माने ए मिथ्यात्व. खरा खोटानी परीक्षा ज्ञान थयेथी धाय ठे. ते विना जे जे वामामां जे परुथा ठे ते बीजा वामाना साधुने खोटा माने ठे, ने दरेक वामामां बंधारण पण एवां अइ गयां ठे, एटले एम मानी जे उत्तम पुरुषनी निंदा करे ठे; पण एटलो विचार करे जे पांच यम तो बधा दर्शनवाला माने ठे. तेम यथार्थ प्रा-

शातिपात, मृषांवाद, अदत्तादान, मैथुन, परिग्रह ए पांच वस्तुना संपूर्ण त्यागवाला कया साधु ठे. एवं जो तपासे तो जल्दी समजवामां आवी जाय अने उत्तम पुरुषनी निंदा करवामां नही आवे.

७ असाधुने साधु मानवा ते मिथ्यात्व. असाधु जे साधु नाम धरावे ठे. पण धननो अने स्त्रीनो त्याग कर्षो नथी जीव हिंसादिक आरंभने तो बोम्यो नथी, वेपार रोजगार करे ठे, मंत्र जंत्र करी आजीविका करे ठे, लोकने विपरीत समजावीने पैसा ले ठे, एवाने साधु मानवा ते तथा केटलाएक लोकने ठगवा सारु बाह्यथी धननो त्याग देखामे ठे, पण चित्तमां पैसानी इच्छा ते पण असाधु कहीए, केटलाएक साधुपणुं पाले ठे, पण वीतरागना वचननी श्रद्धा नथी, केटलाएक परलोकना संसारिक सुखनी इच्छाए साधुपणुं पाले ठे. पण मोक्षने अर्थे उद्यम नथी करता, वली केटलाएक पंचांगी जे शास्त्र ते मानता नथी, जिन प्रतिमा जगवंते मानवी कही ठे, गृहस्थने पूजवी कही ठे, ते उतां गृहस्थने उपदेश करेके जिन प्रतिमा पूजवी नही, पूजवाथी पाप आय ठे, एवी प्ररूपणाना करनार पण असाधुज कहीए; एमने साधु माने ते असाधुने साधु मानवारूप मिथ्यात्व जाणवुं. बीजी रीते पोतानी विज्ञाव परिणति मटी नथी, विज्ञावमां (विषय कषायमां) मग्न रहे अने पोताना मनथी हुं रुनुं करुं बुं, एम माने पोतानी प्रशंसा करे ते पोताने विषे असाधुपणुं ठे, ते उतां पोतामां रुनापणुं साधुपणुं मानवुं ते असाधुने साधु मानवारूप मिथ्यात्व ठे.

८ सिद्ध जगवान जे अष्टकर्म जे ज्ञानावर्षीं कर्म क्य करी अनंत ज्ञानरूप जे केवल ज्ञान प्रगट कर्षुं ठे. दर्शनावर्षीं कर्म क्य करी सामान्य उपयोगरूप केवल दर्शन प्रगट कर्षुं ठे, मो-

(१४५)

हनी कर्म क्षय करी चारित्र गुण जे पोताना आत्मस्वभावमांज स्थिर रहेवुं ते रूप चारित्र गुण तथा क्षायक समकित प्रगट कर्युं ठे; अंतरायकर्म क्षय करी अनंत वीर्यादिक गुण प्रगट कर्यो ठे; नाम कर्म क्षय करी अरूपी गुण प्रगट कर्यो ठे; गोत्र कर्म क्षय करी अगुरु लघु गुण प्रगट कर्यो ठे; वेदनी कर्म क्षय करी अव्या बाध सुख प्रगट कर्युं ठे; आयुष्य कर्म क्षय करी अक्षय स्थितिने पाम्या ठे; एवी रीते आठे कर्म क्षय करी आठ गुण प्रगट कर्यो ठे एवा सिद्ध महाराजने सिद्ध न माने, जगवान न माने अने एवा पुरुषनी निंदा करे, एवा देवने देव मानता होय तो तेने उंधु चतुं समजावी एवा देव उपरधी आस्था उठावे ए मिथ्यात्व सेववाधी आत्माना शुद्ध गुण प्रगट पण कोइ दिवस नहीं थाय, कारण के एवा गुणनी इच्छा होय तो एवाज पुरुषना गुणग्राम करत, पण ते करतो नधी अने निंदा करे ठे तेज मिथ्यात्व जाणवुं,

१० असिद्ध जेमने आठे कर्म रक्षां ठे, जे नवां पण कर्म बांध्यांज करे ठे, विषय कषायमां आसक्त ठे ते तेमनां चरित्रधी सिद्ध थाय ठे; तेम उतां तेवा देवने सिद्ध मानवा, जगवान मानवा, तेमनी आज्ञाए वर्तवुं, तेज संसार वृद्धिनुं कारण ठे, आत्माना गुणानुं घात करनार ठे, माटे मिथ्यात्व त्यजवानो उद्यम एटलोज करे के आपणने धर्म करणी करखा बतावे ठे ते करणी देवे करीने देवपणुं पाम्या ठे के आपणने विषय कषाय त्याग करवा कहे ठे, अने पोते विषय कषायमां वर्त्ते ठे, त्यारे तो एकठगाइ जेवुं काम वन्युं एम बुद्धिवानने सहेलाइधी समजाइ जशे, अने जेमनामां गुण प्रगट थया ठे ते पण समजाशे, माटे आठ कर्म क्षय कर्यो होय तेमनेज सिद्ध, वा जगवान वा देव वा ईश्वर मानवा. एवं करबाधी ए मिथ्यात्व टलशे; ए दश मिथ्यात्व.

१ तेमज बीजी रीते ठ मिथ्यात्व ठे तेमां प्रथम लोकीक

देवगत मिथ्यात्व ते उपर दशमां असिद्धे सिद्ध मानवानुं मिथ्यात्व लख्युं ठे तेवा देवने देव मानवा वा संसार अर्थे मानता मानवी ते लोकिक देवगत मिथ्यात्व.

१ बीजुं लोकिक गुरुगत मिथ्यात्व ते गुरु नाम धरावी पंच अव्रत रात दीवस सेवी रह्या ठे; एवा सन्यासी, फकीर, पादरी विगेरेने गुरु मानवा ते.

३ त्रीजुं लोकिक धर्मगत मिथ्यात्वः—जे पर्वने विषे धर्मनो परमार्थ रह्यो नथी, मात्र केटलाएक पाखंतीनुंए उजांकरेजां पर्व जे होली, बलेव, नागपांचम, रांधनठठ, सीलसातेम आदि एवा पर्वने धर्म पर्व मानवां तथा जे हिंसामय, विषय कषायमय प्रवृत्तिने धर्म प्रवृत्ति मानवी, पुद्गल ज्ञावनी प्रवृत्तिने धर्म प्रवृत्ति मानवी ते लोकिक धर्मगत मिथ्यात्व.

४ लोकोत्तर देवगत मिथ्यात्वः—देव जे तीर्थकर महाराज तेमने मुक्तिने अर्थे मानवा ए तो योग्य ठे. मुक्ति अर्थे मानवाथी सर्व कार्यनी सिद्धि थाय ठे, ते ठोमीने संसार अर्थे मानवा, मारे दीकरो आवशे तो सो रूपीया चरुावीश एवी मानता मानवाथी ते लोकोत्तर मिथ्यात्व लागे ठे; कारणके जगवंतनी यथार्थ श्रद्धा होय तो सहेजे थशे; थशे तो चरुावीश एम मानेज नही. ते तो एमज जाणे ठे के जेटली बने एटली जगवंतनी जक्ति करवी; जक्ति सर्व कार्यनी सिद्धिने आपनारी ठे. जगवंतनी जक्ति कर्या ठतां कदापि कार्य न थाय तो जाणे ठे के जे बने ठे ते पूर्व कर्मना उदयथी बने ठे अने निकाचित उदय कोइ टालवा समर्थ नथी. जगवान महावीर स्वामीने पण कर्म उदय आव्यां ते जोगववां परुथां एम विचारी श्रद्धा ब्रष्ट थाय नही अने जेनी मजबुत श्रद्धा नथी ते माणस आवी मानता करे ठे, अने पूर्वना निकाचित कर्मना जोरथी कार्य न थयुं तो पढी तेनी सर्व बावत-

मां अज्ञानपणे श्रद्धा उठी जाय ठे अने धर्म ब्रष्ट घाय ठे; माटे एवी मानता करवी नही. अने करे तो लोकोत्तर मिथ्यात्व लागे. वली जे पुरुषने मिथ्यात्व नष्ट थयुं ठे तेमने तो जगवंते मांक्ष मार्ग बताव्यो ठे ते अंगीकार कर्यो ठे, तेथी एक मोक्ष सिवाय पुद्गलीक सुखनी इठाज नथी. फक्त आत्म तत्त्वनीज सन्मुख थया ठे. जे जे कर्म उदय थाय ते खुशीथी जोगवे ठे के मारे उदय आवेलां कर्म समजावे जोगवाय तो नवां कर्मनो बंध थाय नही एवी जावना बनी ठे, तेथी स्वप्नामां एवी मानतानी इच्छा नथी, फक्त सहेज सुखना कामी ठे, ते लोकोत्तर मिथ्यात्व सेव-ताज नथी.

५ लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व ते जैनना गुरु महाराज मोक्ष मार्गना दातार तेमने मोक्ष अर्थे मानवा योग्य ठे, ते बोधीने संसारना स्वार्थे मानवा ते लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व; अने जैनना साधुनो वेप पहेरे ठे पण प्रचुनी आझाथी बहार वर्ते ठे, नत्सूत्रप्ररूपणा करे ठे, उन्मार्ग वर्तावे ठे, एवा वेपधारी घोला कपर्दावाला वा पीला कपर्दावाला साधु नामधारीने गुरु मानवा ते लोकोत्तर गुरुगत मिथ्यात्व ठे.

६ लोकोत्तर धर्मगत मिथ्यात्व वा पर्वगत मिथ्यात्व ते जैननां पर्वो संसार अर्थे करवां, जेमके फल पांचम करीए तो ठोकरां थाय, आशापुरीनां आंबिल करीएतो आशा पुरण थाय; एवी इच्छाए जे जे पर्व आराधन करवां ते पर्वगत मिथ्यात्व; अने जो तपस्या कर्म क्य करवा ते करे, तो ते निर्जरारूप फलने आप-नार ठे, ते कंइ दोषित नथी. संसारनी आशाए करवुं ते पर्वगत मिथ्यात्व ठे. धर्म साधन करी आ लोक पर लोकनी इच्छा कर-वी, ते सर्व कर्म आववानुं कारणठे, केमके एक माणसे देवलोकनी वा राजा थवानी इच्छाए संसारनो त्याग कर्यो; इवे ए त्याग

इन्हा सहित ठे. एने देवता वा मनुष्यना सुखनी तथा जोगनी इन्हा ठे, तो एवी इन्हाए तप करीए तो संसारनी वृद्धिज धाय, माटे एवी इन्हानो त्याग करवो, ने आत्मगुण प्रगट करवानी इन्हाए धर्म करणी करवी, के सेहेजे ए मिथ्यात्व टली जशे.

ए ठए मिथ्यात्व धयां.

इहे त्रीजी रीते चार मिथ्यात्व ठे ते कहिये ठीये.

१ प्रवर्तना मिथ्यात्व ते मिथ्यात्वनी मांहे प्रवर्तवुं जेमके कोइ मिथ्यात्व सेवे ठे. तेनी साहाज्यमां वा मिथ्यात्वीना वरघोनामां जवुं, वा पधरामणीमां जवुं, वा कुटुंबी अन्यदेवनी सेवा करता होय तेनी साथे वर्तवुं वा मिथ्यात्वीनां पर्व करवां ए प्रवर्तना मिथ्यात्व.

२ प्ररूपणा मिथ्यात्व ते जिनेश्वर महाराजे आगममां पंचांगीमां वा पूर्वाचार्यना ग्रंथमां जे जे रीते धर्म प्ररूप्यो ठे तेथी विपरीत पोतानी मतिथी प्ररूपणा करवी, जेमके दिगंबर मार्गना चलावनार जैनी ठे, ते ठतां वीतरागना आगमो जे वर्ते ठे ते मानता नथी, अने कछिपत् साख रची जुदोज मार्ग वर्तवे ठे. केटलाएक ग्रंथनी रचनामां निःकारण श्वेतांवरमत दोषित कर्यो ठे. जेमके संजमथी अष्ट वर्तनारने वांदवा पूजवा श्वेतांवरी पण निषेध करे ठे, ते ठतां एवा साधु श्वेतांवरी मतना ठे तेथी ए मत खोटो ठे. आ लखवुं केवुं जल जरेलुं ठे. पण उत्सूत्रनो जय नहीं ते बोलावे ठे. दिगंबर मत चलावनारे साधुने वस्त्र नहीं राखवां वताव्यां तेथी शुं थयुं के वस्त्र रहीत साधु थवा वंध अइ गया, अने साधुनो मार्गज वंध थइ गयो, नाम मात्र कोइक धाय ठे तो ते पण उपरथी वस्त्र नुंठी राखे ठे, एटखे मार्ग प्ररूपेखो रह्योज नहीं. प्रज्जुने एक अंगे पूजे ठे. आज्ञूषण जगवंतने पहेरावता नथी ने कहे ठे जे प्रज्जुए आज्ञूषणनो त्याग कर्यो ठे, तेथी चरनाववां नहीं, तो प्रज्जुए स्नाननो पण त्याग कर्यो ठे, तो प्रज्जुनी मूर्तिने पखाल

केम करो ठो ? जो पखाल करतां, एक अंगे पूजा करतां, तमारा अज्ञिप्रायमां हरकत आवती नथी, तो विचारो के ए पण निषेध करेलुं तमे करो ठो; तेमज सर्वे अंगे पूजा करो, आज्ञूषण चमावो, तो शुं हरकत थाय ? पण वगर विचारथीज ए वात वर्तावी ठे. श्वेताम्बर रीत सर वर्ते ठे, जेम मेरु शिखर उपर जगवंतनो जन्मान्निषेक इंइ महाराजे कयों ते वखते आज्ञूषण जगवंतने पेहे-राव्यां हतां ते जाव लावी ए सर्वे कर्तव्य करवुं ठे. जगवंतनी मूर्ति आरोपित ठे, तेमने जे जे अवस्था आरोपी जक्ति करीए ते घाय, आ विचार न करतां अष्ट इव्ये जक्ति करनारनी निंदा करे ठे, तेज विपरीत प्ररूपणा ठे. वली स्त्रीने मुक्ति नथी मानता ने गोमट सार दिगंबरनो करेलो ठे ने ते तेओए मानेलो ठे, ए नामांकित ग्रंथ ठे. तेमां एक समये दश स्त्री मोक्ष जाय एम कहेलुं ठे, ते वतां ते बाबतपर लक्ष न राखतां स्त्रीने मुक्ति नहीं एम विपरीत प्ररूपणा करे ठे. दिगंबर मतनी चरचा विशेष प्रकारे अध्यात्ममतपरीक्षामां उपाध्याय महाराजजी श्री जसविजयजी महाराजे दर्शावी ठे एटले इहां विशेष लखतो नथी; एमज हुंढीया तेरापंथी विगेरे आगमथी जेटली विपरीत प्ररूपणा करे ठे ते प्ररूपणा मिथ्यात्व जाणवुं. ए प्ररूपणा मिथ्यात्व, ज्ञान थया विना टलवानुं नथी, माटे वितरागना वचननी श्रद्धा सहित ज्ञाननो अज्यास करवो के प्ररूपणा मिथ्यात्व टले. बोध विना जेम करता आव्या तेम करवुं, एम करवाथी मिथ्यात्व टली शके नहीं माटे ज्ञान, निःपक्ष पातथी करवुं.

३ प्रणाम मिथ्यात्व ते मिथ्यात्व मोहनीनो ज्यां सुधी नदय ठे, त्यां सुधी प्रणाम मिथ्यात्व टलशे नहीं. व्यवहारथी प्रज्जु पूजा प्रमुख करशे, अंतरंगमांथी मिथ्यात्वनो क्योपशम अथवा उपशम थयो नथी त्यां सुधी प्रणाम मिथ्यात्व टलशे नहीं. ए

ज्यारे उपशम समकित वा क्लयोपशम समकित पामशे त्यारे प्रणाम मिथ्यात्व टलशे, माटे ज्ञानमां तथा ज्ञानी पुरुषनी उपासनामां तत्पर रहेवुं, ने ज्ञानीनां वचन प्रमाणे चालवानी अति उत्कंठा राखवी, देवगुरुनुं अतीशे आराधन करवुं, तेथी ए मिथ्यात्व दूर थशे. इवे ए मिथ्यात्व दूर थयुं ठे के नहीं तेनी परीक्षा समकितना लक्षण समकितनी सज्जायमां जशविजयजी महाराजे कद्यां ठे ते प्रमाणे पोतानामां ठे के नहीं ते मेलवी जोवाथी जणाशे, अने अनुमानथी धारी शकाशे; निश्चय तो अतिशय ज्ञानीनां वचनथी थाय, ते तो आ कालमां विरह ठे एटले उपाय नथी; तेम अतिशय ज्ञानीने पुढ्या विना निरधार न थाय तेनो दाखलो जे इशान इंइ महाराजे पण जगवानने प्रश्न पुढ्या के हुंजवी ठुं के अजवी ठुं? समकित्ती ठुं के मिथ्यात्वी ठुं? आवा त्रण ज्ञानना धणीथी सुकरर थयुं नहीं तेथी पुढवुं थयुं, तो आपणे शुं सुकरर करी शकीए. तो पण शास्त्राधारे उद्यम करवो, मार्गानुसारीना गुण हरिजसूरि महाराजे धर्म त्रिंजुमां बताव्या ठे तेनी साथे मिलान करवुं अने मिलान करतां लक्षण न मले तो मिथ्यात्व गयुं नथी एम समजवुं.

४ प्रदेश मिथ्यात्व ते मिथ्यात्वनां दलीयां आत्म प्रदेश साथे क्षीर नीरनी पेरे एकमेक थइने रद्यां ठे ते ज्यारे क्लायक समकित थाय ठे त्यारे टले ठे. मिथ्यात्व बंध उदय ने सत्ता त्रणे प्रकारे टली जाय ठे त्यारे क्लायक समकित थाय ठे, माटे ते समकित प्रगट करवानो जाव राखवो के प्रदेश. मिथ्यात्व टली जाय.

आ बधां मलीने पचीश प्रकारना मिथ्यात्व शास्त्रोमां द्रशाव्यां ठे. एमां केटलाएक जेद एक बीजाने मलता ठे, तेनुं कारण एटलुंज समजवुं के साची वस्तुने खोटी कहेवी ए मि-

ध्यात्व ठे तो सारी बुद्धिवादाने तो एक शब्द बस ठे पण विषम कालमां मारा जेवा मंद बुद्धिना धणीजने रूपांतरे जेद दरशावे-ला जोवामां आवे तो मन सुधरे, माटे जुदा जुदा जेदठे; ते समजीने दरेक प्रकारे विज्ञाव दशाथी मुक्त धवना कामी थवुं. केटलाएक जैनी नाम धरावे ठे, पोषध पम्कमणां करे ठे, जिन जक्ति करे ठे, गुरुनी सेवा करे ठे, परदेशथी धर्म बोध गामना लोकने करवाने साधुजीने तेनी लावे ठे, पण गुरुजी स्याद्दार् मार्ग दर्शावे ठे तेथी कोइक ज्ञव्य जीव प्रतिबोध पामे ठे अने दिक्षा लेवाने तत्पर थाय ठे, त्यारे तेनां माता पिता अने लागता वलगता गुरुनी निंदा करवा तत्पर थाय ठे, लरवा तैयार थाय ठे अने गालो देवानी फीकरज नही, आटली हदे पद्दो-चे ठे. जरा पण पापनी बीक राखता नथी. आ वात केवी अन्यायनी ठे के जेमने उपदेश देवा लाव्यो, ते तो हरेक प्रकारे संसारथी नदास थाय एवोज उपदेश आपे, तेथी कोइक उत्तम जीव दिक्षा लेवा तैयार थया, तो तेमां साधुजी महाराजे शी कसुर करी के तेमनी निंदा करवा लरवा जीव तैयार थाय ठे साधुजी कदापि कंइ फेरफार युक्तिए करीने बोले, तो श्रावको कहेज्ञे जे साधु थइने जूठुं बोळ्या, अने विचित्र प्रकारे निंदा करे ठे, ए सर्वे जोर मिथ्यात्वनुं ठे माटे ए वर्तना नही करवी. वली शास्त्रनी श्रद्धा ठे एम बधा माणस कहे ठे, पण पोताने फावती वात नही आवी तो शास्त्रपर पण लक्ष देता नथी, एकोना फल ठे, के अंतरंगमांथी मिथ्यात्व गयुं नथी तेनां फल ठे, जो मिथ्यात्व गयुं होत तो आ दशा थात नही, साधुजी दिक्षा लेवा नीकले तेनी केटलीएक इकीकतनो धर्म बिंडुमां हरिजसूरि महाराजे दरशाव कर्यो ठे, ते ग्रंथ टीका तथा वालाबोध सहित ठपायो ठे, तेमां दिक्षा लेनारने मातापितानी रजा लेवानो अ-

(१५२)

धिकारज कह्यो ठे, ते केवी रीते कह्यो ठे, तेनो सार लखुं ठुं. दि-
 ह्ना लेनारे मातापिताने समजावीने रजा मागवी, ने रजान आपे
 तो जोशीने समजावे के तमे महारां मातापिताने कहो जे
 आयुष्य टुंकुं ठे माटे एने रजा आपो, पठी जोशी एवी रीते जूठुं
 कहे, ते सारु त्यां तर्क कर्यो ठे जे दिह्ना लेवा नीकले ने आवुं
 जूठुं बोलवुं केम घटे ? तेना जवावमां कहे ठे जे धर्म अर्थे जूठुं
 बोलवुं ते जूठुं नथी; आ वात पाने १७१ मे ठे. आ उपरधी वि-
 चारो जे जूठुं बोलवानी पण आवा कारणसर बुट सुके ठे के
 जेथी जावजीव जूठानो त्याग थाय, ए सारु आ परवानगी
 आचार्य महाराजे आपी ठे, तो श्रावको निंदा करे तो शास्त्रधी
 विरुद्ध खरुं के नहीं ? ते विचार करवो जोइए, पण मिथ्यात्वनी
 प्रकृति खरी नथी त्यां सुधी शुद्ध मार्गनी श्रद्धा थवानी नथी,
 अने श्रद्धा विना आत्मतत्त्वनुं ज्ञान पण थवुं नथी, केमके आत्म
 तत्त्वनुं ज्ञान श्रद्धा गम्य ठे, प्रत्यक्ष नथी माटे वीतरागना प्र-
 रूपेला शास्त्र उपर श्रद्धा राखी आत्मतत्त्व प्रगट करवाना का-
 मी थवुं. केटलाएक श्रद्धा राखे ठे तो रागी द्वेषीनी श्रद्धा राखे
 ठे तेथी धर्मनुं नाम अने अनेक प्रकारना मत ममत्त्व करे ठे.
 धनादिकनी, स्त्रीनी कामनामां आसक्त थाय ठे. ए पण जोर
 मिथ्यात्वनुं ठे. माटे जे पुरुषना वचनधी संसार उपर प्रीति वधी
 शरीरादिक पदार्थ उपर राग वधे, मोहनुं जोर वधे, काम क्रोध
 दीपे, एवो धर्म बतावेलाने धर्म नहीं मानवो, एथी विपरीत एट-
 ले संसार कुटुंब धन ए परधी राग खसे, पोताना आत्मतत्त्व प्रगट
 करवामां सन्मुखपणुं थाय, ज्ञानमां चित्त लीन थाय, पांचे इंद्रि-
 यो वश थाय, मन वश थाय, पोताना आत्म स्वरूपमां लीनता
 थाय, यथार्थ, वस्तु धर्मनुं ज्ञान थाय, एवा प्ररूपेला शास्त्र उपर
 श्रद्धा करवी, ने एवा गुरु उपर श्रद्धा करवी एज मिथ्यात्वना

नाशानुं चिन्ह ठे, प्रज्जुजीए राज ऋद्धि कुटुंब देह उपरथी मः
मत्वजाव ठोमीने संजम लीधुं, कोइना उपर राग छेष नहि एवी
रीतनी वर्तना करी केवलज्ञान केवलदर्शन प्रगट कर्युं, ने मिथ्या-
त्व सत्ता, बंध, अने उदय ए त्रणे प्रकारे नाश कर्युं तेम आपणे
पण करवुं एज कळ्याण ठे.

१५. पंदरमो निज्ञानामा दोष. ए दोष दर्शनावर्णी कर्मना
उदयथी प्राप्त थाय ठे. निज्ञा पांच प्रकारनी ठे. पहली निज्ञा ते
अतीशे उंध न होय. कोइ जगामे तो सुखे जागे जागतां दिलगी-
री न थाय, जगारुनारपर गुस्से आय नही. बीजी निज्ञानिज्ञा ते
जगारुवाने बहु महेनत पमे, वली जगारुनार उपर गुस्सो आवे.
पोतानुं मन डुजाय त्यारे जागे. ए निज्ञा प्रथम निज्ञाथी वधारे
आवर्णवाली ठे. त्रीजी प्रचला ते बेठा बेठा उंधे ते. चौथी प्रचला
प्रचला ते चालता चालता उंधे. घोमो ठे ते उंधतो ज चाले ठे.
एवी रीते माणसो पण उंधमां घणा चाळ्या जाय ठे. उंधमां
घेरायेला चाले ठे ए पण वधारे आवर्ण दर्शनावर्णी होय तेथी
आवे ठे. पांचमी थीनहि निज्ञा ते ठ मासे एक वखत आवे ठे.
ते उंधतो होय ते वखत हालना कालमां पोताना बलथी वेवकुं बल
आय ठे. जागता नही करी शकाय तेवां बल फोरववानां काम
निज्ञामां करे. दहामे जे काम चिंतव्युं होय ते निज्ञामां करे. एक
साधुजीने निज्ञा आववाथी रातमां उठीने हाथीना दंतुशल का-
ढी लाव्या हता. आवा थीनहि निज्ञावाला जीव नर्कगामी होय.
आ साधु पण संजमथी पनी नरके गया ठे. ए पांचे निज्ञानो
त्याग आय त्यारे मोक्के जाय ठे. अज्ञानपणे निज्ञा आववामां सुख
माने ठे पण सुख मानवा लायक नथी. सुख मानवाथी, आल-
सुपणाथी अने बहु निज्ञानी इन्नाउ करवाथीज ए दर्शनावर्णी कर्म
बंधाय ठे. निज्ञाथी आत्मानो उपयोग अवराइ जाय ठे. जीवतुं

माणस सुवेली अवस्थाने पामे ठे. निज्ञसक्तवाला आगल बोले चाले शरीरे कंड करे तो पण तेने खबर परुती नथी, त्यारे उपयोग अवराइ गयो ए प्रत्यक्ष नुकसान थयुं, माटे हरेक प्रकारे जा-अत दशा थाय एम इह्वुं. जगवान श्री महावीर स्वामी महाराज जेमने वार वरसमां वे घनी निज्ञ आवी ठे. बाकी वधो काल अप्रमाद दशामांज गयो ठे. आत्मतत्त्वना विचारमां गयो. तेमणे पोते स्वभाविक आत्मगुण प्रगट कर्या. माटे जेम जगवंते दर्शनावर्णी कर्म खपाव्युं तेम खपाववानो उद्यम करवो के जेथी आपणुं पण दर्शनावर्णी कर्म ह्य थाय अने केवलज्ञान केवलदर्शन प्रगट थाय. वली आ संसारमां पण बहु उंधवानी टेववा-लाने दलडी कहे ठे. पोतानुं काम करवा पण शक्तिवान थतो नथी. अज्यासु माणसने निज्ञ वधारे होय तो अज्यास करी शकतो नथी; वली गुरु महाराज पासे वाख्यान सांजलवा जाय तो त्यां पण बेठो बेठो उंधे एटले वाख्याननी धारणा करी शकतो नथी. वली एहवा प्रमादीना घरमांथी चोर चोरी पण सु-गमताथी करे ठे ते आ लोकनुं नुकसान थाय ठे, अने परलोकना नुकसानमां दर्शनावर्णी कर्म उपार्जन थाय ठे. एम जगवंते जाणी नीजानी इह्वानो नाश करी केवल दर्शन प्रगट कर्युं ठे जे-मां सर्वे दर्शनगुण रह्या ठे तेम आपणे पण जगवंतनी आज्ञा प्रमाणेज दर्शनावर्णी कर्म खपाववानो उद्यम करवो ने निज्ञानो नाश करवो.

१६. अव्रतनामा दोष. ए दोष आत्मांमां रह्यो ठे तेना प्र-जावे अनेक प्रकारनी इह्व थाय ठे. हिंसाथी जुटुं, बोलवाथी, चो-री करवाथी, मैथुननी वांठाथी, परिग्रहनी ममताथी, ए पांच अ-व्रतथी चित खसतुं नथी. ए पांच अव्रत एहवां ठे. एक अव्रत सेववाथी बीजां अव्रत सहेजेज वर्ती जाय ठे. वली ए अव्रत से-

(१५५)

ववाना निमित्तज्ञुत पांचे इंडीना तेवीश विषय तथा मननी च-
पलता ज्यां सुधी पांचे इंडी अने ठठुं मन मोकळुं ठे, तेनी काम-
ना वनी रही ठे, त्यां सुधी ठकायनी हिंसा रोकाती नथी. हवे
ए विषय ठे ते आ लोक अने परलोक वनेमां डुखना आपनार ठे
जेमके आपणने कोइ सोय शरीरने अरुकाने ठे तेथी केटली पीना
थाय ठे. वली दाक्टर कंइ गुमरुं वीगेरे थयुं होय ने कापवाने
नसतर मुके ठे ने कापे ठे तो आंखमांथी आंसु जरे ठे, वली बुम
पण एटली पने ठे के तेथी बीजाने धास्ती लागे. सर्वेने अनुभव
एनो ठे तेथी लखवानी जरूर नथी. तो जेम आपणने डुख थाय ठे,
पीना थाय ठे, तेमज बीजा जीवने कापीए तो तेहने केम डुःख
न थाय? अवरुय डुख थायज. ते डुखथी तेनुं मन पण डुजाय तो.
ते सरकारमां फरीयाद करे तो आपणने शिक्षा पण थाय. व-
खते फरीयाद न करे ने जवरो होय तो मार मारे तो प्रत्यक्ष
डुख जोगववुं पने ठे. कोइ माणसने ते वखत तेने साहाजका-
री न होय तो पढी पण साहाजकारी मलेथी डुख दे ठे तो ए प्र-
माणे बीजा जीवने डुख देवाथी डुख आ लोकमां जोगववुं पने
ठे. तेमज जे जीवनी हालमां शक्ती न होय तो आवते जव ते
जीवने शक्ती मलेथी डुख देशे वा नर्कादीकमां परमाधामी वी-
गेरे डुख देशे माटे एकेंडीथी ते पंचेंडी सुधीना जीवोमां कोइ
पण जीवने डुख देवुं नही एवी बुद्धि प्राप्त थशे तो हिंसा कर-
वानी बुद्धि अशेज नही. जुठुं बोलवाथी पण बीजा जीवने डुख
थशे तेमज चोरी करवाथी पण ते जीवने डुखनो पार रहेतो
नथी, कारण के गरीब वा करोरुपति कोइने पण धननी इन्हा
शांत थइ नथी अने ते धन लइ जाय तो केम डुख न थाय? अ-
र्यात थायज. जेम कुमारपाल राजा एक उंदर मोहरो काढी
तेनी साथे गेल करतो इतो ते जोयो, ते उपरथी मनमां आव्युं

जे आ तिर्यचने धन उपर प्रेम समजथी ठे के वगर समजथी ठे तेनो तमाझो जोवा सारु उंदरनी सोना मोहर उचकी लीधी एटले थोमीवार तरफनीयां मारी उंदर कालधर्मने पाम्यो. पठी कुमारपाल बहु दखगीर थया ने तेहना पायञ्चित्तमां पोते उंदरी-यो प्रासाद बांध्यो. ए उपरथी जुओ के तिर्यचने पण धननी केटली तृष्णा ठे तो मनुष्यने तो धनथीज वधो कारजार चाले ठे. तेनुं धन कोइ चोरी जाय तो ते धनवालाने दुख थवाने बाकी रहेतुं नथी. दुनीयामां शरीरनी पीना करतां मननी पीना वधारे थाय ठे. केटलीएक वखत धन जाय ठे के माणस मरी जाय ठे तो तेनाथी माणसनुं शरीर सुकाइ जाय ठे तो ए शरीर सुकाय ठे ते मननी पीनाथी सुकाय ठे, वास्ते तेथी पण सामा प्राणीने दुख थाय ठे. मैथुन पारकी स्त्री साथे करवाथी तेहना धणीने तथा तेना मातापिताने केटलुं दुख थाय ठे ते प्रसिद्ध ठे. कोइ वखत जार पुरुषनो जीव जाय ठे. केटलीएक वखत ते स्त्रीनो जान जाय ठे. केटलाक वखत स्त्रीना धणीनो जीव जाय ठे. कदापि जीव न जाय तो रात दीवस एहनी पीना साले ठे. वली स्वस्त्रीनी साथे जोग करवाथी योनिमां समुर्विम जीव असंख्याता इषाय ठे तो ते जीवने दुख थाय ठे. वली पोतानुं शरीर पण नरम पमे ठे, पोताना शरीरे दुख थाय ठे, एमज परिग्रहनी इच्छा होय त्यां सुधी हरेक प्रकारे धन मेलववुं तेमां लुच्चाइ ठगाइ करतां वीदतानथी. जुवुं बोलतां वीदतानथी कोइ नो प्राण खेतां वीदतानथी. पोते पण विचित्र प्रकारे दुखी थाय ठे. ए परिग्रहनी सुर्गनां फल ठे ए पांचे अब्रत एहवां ठे के एक सेवतां वीजुं सेवाइ जाय तेथी जगवंते पांचे अब्रतनो त्याग कर्यो ठे, अने एज उपदेश जगवाननो ठे के हरेक प्रकारे अब्रतनो त्याग करवो जोइए. जो विशेष विगुद्धि थाय ने सर्व

(१५७)

प्रकारे अव्रतनो त्याग थाय तो ते करवो ने सर्व प्रकारे त्याग न थाय तो देश्ठी त्याग करी श्रावकनां बार व्रत धारण करवां ए-
वी रीते श्रावक धर्म वा साधु धर्म बाहज्ठी अंगीकार करो अं-
तरंग शुद्ध नथी थयुं तो अव्रत टलतुं नथी माटे अंतरंगमांथी क-
षायनी परिणति त्याग थवी जोइए. बाह्यार्थी प्रवृत्ति न करे पण
अंतरमां इच्छां थयां करे तो पठी कर्मबंध थतो रोकतो नथी.
पुद्गल ज्ञावथी अनादिनी इच्छां, हिंसानी, जुठनी, चोरीनी,
मैथुननी, धननी ए पांचे पदार्थनी इच्छां बुटे त्यारे आत्मानुं काम
थाय ठे. जुओ तंडुलींठ मठ ठे, ते मठनी पांपणमां थाय ठे ते जे
मठनी पापणमां थाय ठे ते मठनुं सुख मोदुं ठे तेथी केटला-
एक मठ तेहना सुखमां पेसे ठे ने नीकले ठे ते पेलो तंडुलींठ
मठ जुवे ठे ते जोइने विचारे ठे जे माहरुं एद्वुं सुख होय तो
एक जीवने पाठो जवा न देउं एवो विचार करवाथी त्यांथो म-
रीने सातमी नरके जाय ठे. एणे खाधुं पीधुं कंइ नथी पण श-
कत इच्छाथी दुष्ट ध्यान थाय ठे तेना प्रज्ञावथी नरके जाय ठे. ए-
मज दुनियांमां चीजो ठे ते बधी कंइ मलती नथी पण इच्छां
खावानी थयां करे ठे. केटलाक वखत पैसानी खामीथी मली
शकती नथी वा पैसा ठे पण कृपणाताथी पैसा खरचवा नथी
तेथी मली शकती नथी. केटलीएक वखत शरीरने प्रतिकूल ते
वस्तु होवाथी खाइ शकती नथी पण अव्रतना उदयथी इच्छां
थयां करे ठे ते प्रज्ञाव अज्ञानतानो ठे. पोतानी शी वस्तु ठे, पो-
ताने पोताना आत्म ज्ञावमां केम वर्तवुं तेनुं ज्ञान नथी तेथी
इच्छां थयां करे ठे. दुनियांमां हजारो स्त्री ठे ते कंइ मोंपर थुं-
कवानी नथी पण जे जे स्त्री नजरे पदे के चित्त दोमे वा काने
सांजले के फलाणी स्त्री बहु रूपाली ठे के मन दोमे, आ वात
अज्ञानना जोरनी ठे तेना जोरथी इच्छां बन्यां करे ठे, पण ते

(१५७)

न थवुं जोइए. वली धन जो समुलगुं न होय तो हजार रुपीया मले तो सारुं पण ज्यारे हजार मळ्या त्यारे लाखनी इच्छा थाय ठे. लाख मळ्या त्यारे करोमनी इच्छा थाय ठे. करोम मले त्यारे अबजनी इच्छा थाय ठे तेथी वधारे मले ठे तो राजनी इच्छा थाय ठे. राज मले तो वासुदेवना राजनी इच्छा थाय ठे. वासुदेवपणुं मळ्युं तो चक्रीपणानी इच्छा थाय ठे. चक्री थाय तो इंड थवानी इच्छा थाय ठे हवे आवी इच्छा करे ठे तेथी मलतुं कंड नथी, पण तृष्णा जीवने शमती नथी ए अव्रतनी राजधानी ठे. वली केटलाएकने दश वीस हजार मले ठे के वेपार बंध करे ठे के आ मलेला र-खे जता रहे एवा विचारथी वधारे धन पैदा करवानो उद्यम नथी करतो तेथी तेनी तृष्णा रोकाइ ठे एम समजवुं नहीं माटे हरेक प्रकारे इच्छा रोकवी जोइए. कदापि संसार त्याग कर्यो अने खेलानी, पुस्तकनी, माननी इच्छा न गइ वा इंझियो वश न थइ तो पण अव्रत टलतुं नथी. कदापि आ लोकना विषय रोख्या पण परलोकनी इच्छा करे. जे हुं मरीने राजा थानं, धनवान थानं, देव-ता थानं, देवतानी इंझायीना सुख जोगवुं. आवी इच्छा ठे ते पण अव्रत ठे उपाध्यायजी महाराजे मंरुक चुरण न्याय कह्यो ठे. एटले मरी गएला देरुकाना चुरणमां वरसाद पने तो घणां देरु-कां थइ जाय. तेम आ जवना विषय ठोरुद्या, ने परजवना घणा विषयनी इच्छा करी एटले अव्रत कंड टळ्युं नहीं. शुभ्र क्रिया ठे ते कारणरूप ठे ते कारणरूप धर्म जाणी करवी पण तेहने आ-त्मधर्म न जाणवो. आत्मधर्म तो जेटळी जेटळी इच्छांत थती बंध थरो ते कार्त्रिम नहीं, स्वाजावीक धन, स्त्री, पुत्र, शरीर कोइनी पण इच्छा व्रते नहीं अने पोताना स्वजावमांज आनंदित थाय अने स्वजावमां स्थिर रहेवुं. जे जे पुद्गलने थाय ते जाणवा देखवाना स्वजाव ठे ते स्वजावमां रहेवुं. तेमां राग छेष करवो

(१५९)

नहीं एज आत्मानुं काम ठे. ए दशामां रहे एटले अत्रत सहेजे टली जाय. अत्रत सर्वथा कषायनो नाश अवाप्ती सर्वथा टली जाय ठे. अंशे अंशे देश विरति गुणस्थान पामे ठे. त्यांथी टलवुं शरु थाय ठे. जगवंतने सर्वथा अत्रत टळ्युं ठे तेथी जगवान अया ठे.

१७ राग नामा दुपण. ए रागना घरनां माया अने लोचने ठे. ए राग परिणति अनादि कालनी ठे, घन उपर राग, कुटुंब उपर राग, स्त्री पुत्रपर राग, स्वजन उपर राग, घर हाट बाग बगीचा उपर राग, राग मलेली वस्तु उपर थाय ठे, अने नहीं मलेली वस्तुपर पण राग थाय ठे. दीठेल वस्तु उपर, अण दीठेली वस्तु उपर राग थाय ठे. सांजलेली वस्तु उपर, वांचेली वस्तु उपर राग थाय ठे. एम अनेक प्रकारे राग दशा ठे, अने राग दशाने प्रजावेज पापी जीवनो संजोग मले ठे ने एवा खराब माणसनो संग मलवाप्ती पाठो द्वेष जागे ठे. पर वस्तु उपर राग अवानाज कारणथी जीव अनादिनो रोलाय ठे. अनेक प्रकारे जन्म मरण करवां पमे ठे. पर स्त्री उपर राग होय ते पोते मरे तो पण तेनी इहा बुटे नहीं. एवा अघर्मीं जीवने मनुष्य जन्म तो आवे नहीं पण तेना शरीरमां कीर्तो वा करमीयो शरमीयो थाय एवा जवने पामे ए रागनो प्रजाव ठे. जे जे कर्मबंध थाय ठे ते राग द्वेषधीज थाय ठे. ने जीव संसारमां रोलाय ठे. द्वेष पण रागथी थाय ठे पोतानी वस्तु मानी ठे ते वस्तु कोइ लइ जाय तो आ वस्तु उपर राग ठे तेथी लइ जनार उपर द्वेष थाय ठे. द्वेष करनारने कोइ कहेनार मले के तमो समजु अइने कषाय करो ठे पण रागनी बाबतमां मुनि महाराजजी सीवाय कोइ समजावनार नथी. आ जरु पदार्थ उपर राग करवाथी आत्माना गुणनो राग थतो नथी. तेम तेनां कारण जे ज्ञान दर्शन चारित्र तेना उपर पण राग थतो नथी. रागना बशे जीव लज्जाने मुकी-

ने निर्लज्ज कर्म करे ठे. उंची जातना माणसने धन पण होय कुटुंब होय, स्त्री रूपाली होय ते ठतां ठेरुनी जातनी स्त्री उपर राग थयो होय तो आ धन कुटुंब ठोनी तेनी साथे संबंध करे ठे. आ रागनी विटंबना ठे. जे वस्तु खावाथी शरीरने नुपाधि थाय ठे. धर्म ब्रष्ट थाय ठे, तो पण रागना बंधनथी ते वस्तु खाय ठे ने एवी वस्तु खावाथी केटलीएक वखत माणस मरी जाय ठे, ते जुवे ठे तो पण एवां काम करे ठे. धनना रागे करीने लोच थाय ठे ते गमे एटला पैसा मले ठे पण संतोष पामतो नथी, अने असंतोषे लांवा वेपार करवाथी असल पैसा होय ते पण जता रहे ठे तो पण लोच ठोरुता नथी; अने केटलाएकने देवालां कामवां पने ठे. केटलाएक खोटी दानतथी पैसा होय तो पण लोकना पैसा आपता नथी. ते लोक एम नथी विचारता के आ म करवाथी जन्म पर्यंत दुनियांमां गेर इजत थशे, अने ठोकराने पण कहेशे जे तारा वापे देवालुं काढ्युं ठे. आवी बावतो वने ठे तो पण धनना रागे एवी खोटी दानत करे ठे. वली पासै पैसा राखी केद पण जवुं कबुल करे ठे. आ डुख राग दे ठे. धनना रागे सामा जीवना ने पोताना ज्ञाझना, बापना, माताना, प्राण पण ले ठे तो बीजाना प्राण ले एमां तो कहेवुंज शुं. आ विटंबना रागनी ठे. चोरी करतां, ठगाइ करतां पण रागे करी जीव बीहतो नथी, विश्वास घात करतां पण बीहतो नथी. कदापि गृहस्थपणुं ठोनीने दीक्षा ले ठे पण जरु पदार्थ नुपरथी राग गयो नथी तेथी पाठा साधुना वेषमां गृहस्थनी प्रवृत्ति करे ठे. गृहस्थनी पेठे धन मेखवे ठे. ठोकराना रागनी पेठे चेलानो राग जागे ठे. पुस्तकनो राग जागे ठे, अने एवी वर्तना करी संजमथकी ब्रष्ट थाय ठे. आत्म ज्ञावमां वर्तता नथी. शास्त्रनो बोध पण नकामो थाय ठे. ज्ञाननो बोध तो जेम ज्ञानमां जाण्युं तेम वर्तना

करे त्यारे ज्ञाननुं फल थाय. जेम कोइ माणसे जाण्युं जे आ
 जेर ठे, पण ते खाधा विना रहेतो नथी तो ते अवश्य मरे, तेम
 ज्ञान ज्ञानी राग बंध तो बुटे नहीं, एटले कर्म बंधाया विना रहेतां
 नथी, अने जेने निराग दशा प्रगटी ठे तेना प्रजावे कोइ कंड लेइ
 जाय ठे, कोइ मारे ठे, कूटे ठे, पीने ठे, निंदा करे ठे, कोइनो
 वियोग थाय ठे, तो पण पोताने खेद थतो नथी; मरवानी पण
 फिकर थती नथी; पोते पोतानुं आत्म स्वरूप जाण्युं ठे, तेथी
 जाणे ठे के मारो आत्मा मरवानो नथी; मरे ठे ते जन्म ठे; आ-
 त्मा अविनाशी ठे. शरीरने पीने ठे ते पण पूर्वे जन्मनी संगते
 बीजा जीवने पीना करी ठे, तेथी पीने ठे, तो ते कर्म जेवुं जेवुं
 जन्म संगते बांध्युं ठे तेवुं तेवुं जोगववुं ठे. कोइ लइ जाय ठे ते
 वस्तु मारी नथी, पण जन्मनी संगते मारी मानी ठे, अने मारी मानी
 पारकी वस्तुज लीधी ठे तो मारी लइ जाय ठे. पूर्वे जेणे कोइ-
 नी वस्तु लीधी नथी, तेनी वस्तु रस्तामां पनी होय तो पण
 कोइ लेइ जतुं नथी. आवा ज्ञानना प्रजावे जरा पण खेद धारण
 करता नथी, पोताना आणंदमां वर्त्ते ठे. ज्ञानी पुरुष तो समवृ-
 त्तिए करीने जे जे सुख दुख प्राप्त थाय ठे, तेमां रागद्वेष करता
 ज नथी. आत्मानो जाणवानो स्वजाव ठे ते रूप जे जे बने ठे
 ते जाणी ले ठे. कर्मनुं स्वरूप जाण्युं ठे, तेथी कर्मना उदय प्र-
 माणे बनी रह्युं ठे, एम जाणी कोइ पण अनुकुल चीज उपर
 राग दशा धारण करता नथी, तेमज जगवाने राग द्वेष ह्य क-
 रीने आत्माना पोताना गुण प्रगट कर्या ठे, तेमने पगले तेमनी
 आज्ञा प्रमाणे चाले तो पोताना आत्माना गुण प्रगट करी प-
 रम पदने पामे.

१७ द्वेषनामा दूषण—ए द्वेषनी प्रकृति जगतमां पण निंदवा
 योग्य ठे. द्वेषना बे पुत्र ठे, क्रोध अने मान. क्रोध करवार्थी सा-

माने दुःख करुं एम माने ठे, पण पोताने प्रत्यक्ष दुःख थाय ठे. पोतानुं शरीर फेरफार थइ जाय ठे, शरीर लाल लाल थइ जाय ठे, हातीमां गजराट थाय ठे, लोही शरीरमांथी उठली जाय ठे, तेथी लोही सुकाइ जाय ठे अने निर्बल थइ जाय ठे. आ वनाव क्रोधथी बने ठे. क्रोधी माणस नोकरी रहेवा जाय तो कोइ नो-करी राखे नहीं, कोइने त्यां व्याजे नाणुं लेवा जाय तो ते पण खुशी थइने आपे नहीं, वली दुःखान मांकी होय तो शांत माणसने त्यां जेटलां घराक आवे, एटलां घराक क्रोधीने त्यां आवे नहीं, कन्या जोइती होय तो खुशीथी मळे नहीं, वली क्रोधी माणस पोताने हाथे पोतानुं माथुं फोमे ठे, कूवादिकमां पमे ठे, वा जेर खाय ठे, फांसो खाय ठे, पोताने हाथे पोतानी घात करे ठे, ज-गतमां अपजज्ञ पामे ठे. क्रोधी माणस कदापि संसार ठोकी साधु थाय ठे तो कषाये करी तेमां पण शोजा पामता नथी, तेम आत्मानुं कळयाण अतुं नथी पण संसारवृद्धि थाय ठे; जेमके चंमकोशिया सर्प पाठला जवमां साधुपणामां क्रोध कर्यो, तो म-रीने पाठा क्रोधी थवानो वखत आव्यो, पाठो त्यां पण क्रोधथी मरण थयुं ने सर्प थवानो वखत आव्यो, तेमज जे जे माणस क्रोध करे तेने आ लोकमां दुःख थाय अने परलोकमां नरकग-तिमां जवुं थाय ठे; माटे हरेक प्रकारे क्रोध ठोमवानो उद्यम क-रवो. अग्निशर्मा तापस मास मासखमणनां पारणां करतो हतो, तो पण दुर्गतिए जवानो वखत आव्यो. एनी विस्तारे हकीकत समरादित्यकेवलीना रासमां जुन. केटला जव सुधी छेप रह्यो ठे, अने केवां केवां दुर्गतिनां फल मळ्यां ठे. क्रोधथी प्रत्यक्षमां मार खाय ठे, वखते प्राण पण जाय ठे, माटे जेम बने तेम क्रो-धने जीतीने समतामां रहेवाथी आ लोकमां पण सुख थाय ठे. क्रोधीने संसारमां सुख नहीं तेम परलोकमां पण सुख नथी. न-

रकादिकनी आकरी वेदनाञ्ज जोगववी परुशो, वली मान करवा-
थी पोते एम समजे ठे के मारी मोटाइ आय ठे, पण ते न थतां
लघुताने पामे ठे. मद करवाथी मोटा मोटा राजाञ्ज पण दुःख-
मां परुया ठे, तो बीजाञ्जुं तो कहेवुंज शुं? माटे जेम बने तेम
अहंकारने तजवो, अहंकार क्रोधनुं बीज ठे. अहंकार नाश पामे
तो क्रोध आवेज नहीं, जगतमां जेटली चीज ठे तेमां जरु ठे
ते देखाय ठे, तो पोते चेतन ठे तो जरु चीज प्रिय अप्रिय कर-
वाथी अप्रिय चीज उपर द्वेष आय ठे. पण जे परवस्तु एटले पो-
तानी वस्तु ठे नहीं, तेना उपर द्वेष करवाथी फक्त कर्मबंध सिवाय
बीजो लाज नथी; माटे जे जे वस्तुना जे जे धर्म ठे ते जाणी
लेवा; जे जे अवसरे जे जे वस्तु ग्रहण करवानो उदय थयो ते
वस्तु ग्रहण करवी; तेमां द्वेष करी ग्रहण करवाथी कर्मबंध सि-
वाय बीजो कांइ फायदो नथी. आत्मा मलीन आय ठे. मुनि म-
हाराजाञ्ज तथा तीर्थंकर महाराजे द्वेषनो त्याग कर्यो ने केव-
लज्ञान पाम्या, माटे बीजा पण आत्मार्थी जीवे तेमनी रीत प्र-
माणे द्वेषनो त्याग करवो. खावानी, पीवानी, पेहेरवानी, उठवा-
नी, पाथरवानी, सुवानी, चालवानी कंइ पण वस्तु प्रतिकुल मले
तेमां द्वेष धारण करवो नहीं. कोइ धन लेइ जाय, कोइ मारी
जाय तो पण कर्मनो विचार करवो के पूर्वना पुन्यनी खामी
परु ठे त्यारे बने ठे, माटे रागथी जीव उपर द्वेष करवो ते न-
कामो ठे, एम विचारी समजाव दशा धारण करवी. द्वेषनो अंश
पण जागे नहीं, एम प्रवृत्ति करवी, ने सत्ता, बंध, अने उदय ए त्रणे
प्रकारे नाश करवो के केवलज्ञान, ने केवलदर्शन गुण प्रगट आय.

आ मुजव अठार दूषण जगवंते ह्य कर्यां ठे, तेथी आत्मा-
ना संपूर्ण गुण उत्पन्न थया ठे, तेणे करीने त्रण जगतना जाव
एक समयमां जाणी इके एटली शक्ति प्राप्त थइ ठे. एक एक

इयने विषे समय समय अनंता पर्याय परावर्तमान थइ रह्या ठे, ते एक एक इयमां पूर्वकाल एटले जे कालनो ठेनो नथी तथा आवता कालमां पर्याय थवाना ते सर्वे एकी बखते जाणी शके एवं ज्ञान जेमने प्राप्त थयुं ठे, आत्मानी अनंत वीर्यशक्ति प्राप्त थइ ठे; एवा आत्माना समस्त गुण प्रगट थया ठे, तेना प्रजावेज देवताउ फटिक रत्नमय समवसरणनी रचना करे ठे, त्रण गढ रचे ठे, तेमां त्रीजा गढमां देवता सिंहासन थापे ठे, ते सिंहासन उपर बेसीने जगवान देशना थापे ठे, ते देशना केवी ठे ? के जेमां पोतानो कंइ प्रकारनो लाज रह्यो नथी, कोइ प्रकारे धन के खीनी स्वप्नामां पण इच्छा नथी, जेने धनादिकनी तथा माननी इच्छा रही ठे ते धर्म उपदेश थापे तेमां स्वार्थ राखीने थापे ठे, अने स्वार्थ ज्यां आव्यो त्यां खरा धर्मना स्वरूपनो दर्शाव थतो नथी, तेम सांजलनारनुं ध्यान पण उपदेशकना स्वार्थ उपर जवाथी तेमनो उपदेश सांजलनारने लाजकारी थतो नथी, कारणके हमेश जे धर्म उपदेश देनार जेवो उपदेश दे ते रीते ते पोते वर्त्तता नथी, त्यारे सांजलनार विचारे के गुरुजीथी वा जगवानथी पण ए रीते चलातुं नथी, तो आपण शी रीते चालीए, एम विचारीने पोते जे स्थितिमां ठे तेमांज कांथम रहे ठे, पण आत्माना गुण प्रगट करवाने उत्सुक थता नथी; अने जेने अठार दूषण गयां ठे, तेमने तो वीतराग दशा प्रगटो ठे, कोइ पण वस्तु उपर रागधेप रह्यो नथी, केवल जगत्तना जीवने तारवा सारु पृथ्वी उपर विचरो धर्म उपदेश दे ठे, तेथी सांजलनारनुं पण कढ्याण थाय ठे, सांजलवा बार पर्षदा बेसे ठे. ए अधिकारं श्राद्धशतक नामना प्रश्नोत्तरमांथी लखुं.

केवलज्ञानी महाराज पूर्व क्षारेथी प्रवेश करे, जिनने त्रण प्रदक्षिणा करीने “नमोतीर्थस्त” कहनीने पूर्व अने दक्षिण वच्चे

(१६५)

बेसे, तेमना पठी ममः पर्यवज्ञानी, अरुधिज्ञानी, चौदपूर्वधर, द-
शपूर्वधर, नवपूर्वधर, अने लब्धिवंत मुनि पूर्व द्वारे पेसे. जगवं-
तने त्रण प्रदक्षिणा देइ नमस्कार करी नमोतीर्थाय, नमोगणध-
रेऽयो, नमो केवलिऽयः एवी रीते नमस्कार करी केवलज्ञानीनी
पाठल बेसे. पठी बीजा सर्व साधुजी पूर्वने द्वारे प्रवेश करीने
त्रण प्रदक्षिणा देइ नमस्कार करी “ नमस्तीर्थाय, ” नमोगण-
धृद्भ्यो, नमः केवलिऽयो, नमोऽश्रुतिज्ञानिऽयो एवी रीते
नमस्कार करीने पूर्वे बेठेलानी पाठल ते साधुजी बेसे. पठी
वैमानिकदेवी पूर्वद्वारे प्रवेश करीने जगवंतने त्रण प्रदक्षिणा देइ
नमस्कार करी, नमस्तीर्थाय, नमः सर्वसाधुऽय एवी रीते नम-
स्कार करीने साधुजीनी पाठल बेसे. पठी साधुजी पूर्वद्वारे प्र-
वेश करीने जगवंतने त्रण प्रदक्षिणा देइने नमस्कार करीने
वैमानिक देवीनी पाठल रहे. जवनपतिनी, व्यंतरनी, ज्यो-
त्सीनी देवीनी दक्षिण द्वारे प्रवेश करे. जगवंतने वैमानिकनी
देवीनी पेठे प्रदक्षिणादि करीने दक्षिण पश्चिमनी वचमां रहे ते
अनुक्रमे रहे. त्यारवाद जवनपति, ज्योत्सी, वाणव्यंतरना सुर प-
श्चिमद्वारे प्रवेश करी जगवंतने प्रदक्षिणादिक दइ नमस्कार करीने
पश्चिम अने उत्तर बच्चे यथाक्रमे बेसे. वैमानिकदेव तथा मनुष्य
अने मनुष्यनी स्त्री ए त्रण उत्तरद्वारे प्रवेश करे, जगवानने प्रद-
क्षिणादि देइ नमस्कार करीने पूर्वने उत्तर बच्चे यथाक्रमे बेसे.
आ मुजब वार पषदा समवसरणमां सांजलवा बेसे ठे. त्यां ज-
गवानना अतिशयना प्रजावधी त्रण पासे जगवाननुं प्रतिबिंब
समवसरणमां देवता करेठे, तेथी चारे पासे बेठेला जगवंतनेज
जुए ठे ने चारे मुखे देशना दे ठे, एम बधाना समज्यामां आवे
ठे. देशनानी एवी खुबो ठेके जेना जेना मनमां जे जे शंका परे
ठे, ते ते जगवान जाशी लेइ ज्ञानधी उत्तर आपे ठे, कोइने प्रश्न

पूढवो पढतो नथी. आवी जेनी शक्ति ठे. कोइना मननो संदेह
 दूर करवो मुश्केल नथी, एवी जगवंतनी वाणी सांजखीने नि-
 कट जवी जीवतो तेज वखत प्रतिबोध पामी संजम ले ठे, अ-
 ने तेवी विशुद्धि न होय ते आवक धर्म वा सम्यक्त्व अंगिकार क-
 रे ठे, ने आत्मानुं कढयाण करे ठे. ए वे प्रकारना धर्मनुं वर्णन
 विस्तारे प्रभोत्तररत्नचिंतामणिमां ठे, एटले अर्हीआं लखतो
 नथी, पण सार ए ठे के हरेक प्रकारे संसारना मोहनी, स्त्री पु-
 त्रादिकनी, अने धनादिकनी राग दशा अनादिनी ठे, ते राग दशा उ-
 तारवी, अने आत्म दशानी सनमुख जेम जेम विकल्प खसे ए
 उद्यम करवो, अने विकल्पनां कारण ठोरवां. ज्यां सुधी संसा-
 रमां मग्न ठे त्यां सुधी आत्मानी दशा जागवानी नथी, ते सा-
 रुज संसार ठोरी साधु थवानी जरूर ठे. साधुजी थाय ठे त्यारे
 वेपारादिकनां कारण हठी जाय ठे, स्त्री प्रमुखनां कारण खशी
 जाय ठे, एटले आत्मज्ञान केम करवुं तेनां शास्त्र जोवानो नि-
 वृत्ति ए वखत मले ठे. शास्त्र केटलां एक तो एवां ठे के वांचवा-
 थीज मोह खशी जाय ठे, ने आत्मज्ञाव प्रगट थाय ठे. आत्म-
 ज्ञाव प्रगट थाय एवां घणां शास्त्र ठे, तेना अज्ञ्यासमां मग्न थाय,
 पढी अनुभव ज्ञान प्रगट थाय ठे. त्यारे तो शास्त्रनी पण जरूर
 नथी. पोताना प्रबलज्ञाने ध्यानादिकथी कर्म खपावे ठे, अने के-
 वलज्ञान तथा केवलदर्शन प्रगट करे ठे. एटली विशुद्धि नथी होती
 तो मरीने देवता थाय ठे. त्यां देवतानां सुख जोगवी पाठा म-
 नुष्य थइ धर्म आराधन करी मुक्तिने पामे ठे. माटे एवा अठार
 दूषण रहित देवने देव मानवा, तेमनी ज्ञक्ति करवी, तेमनी आज्ञा-
 ए वर्त्तवुं. जे मोहक पाम्या ठे तेमनो बतावेलो मार्ग अंगिकार क-
 रीए तो मोहक पामीए. त्यारे कोइने प्रश्न थइ के जैन धर्मनाज
 देव अठार दूषण रहित ठे? शुंबीजा देव एवा नथी? तेने समजा-

बहुं के अमे कांइ एम केहता नथी. ए विषे जैन धर्म सिवायना होय तेमणे पोतानी मेले पोताना देवनां चरित्र लखेलां होय ते जोइ लेवां, ने ते चरित्र जोतां जो अठार दूषणमानुं कोइ पण दूषण न होय तो तेमने खुशीनी साथे देव मानवा, अने तेवा देवने अमे पण नमस्कार रात दिवस करीए ठीए. वांचनारने देवनुं चरित्र जोतां जो अठार दूषणमानां दूषण देवमां देखाय ठे तो दूषण वालाने देव कोण मानशे. जेने ए दूषण तजवां नहीं होय—ते मानशे. ने जो तजवां हशे तो विचार करशे जे, जेणे पोताना आत्माने तार्यो नथी तो आपणो पण केम तारशे ? एम विचार करीने सहेजे सत्य देवनीज आज्ञा धारण करशे.

प्रश्न.—मोटा मोटा पंक्तितो थइ गया ने मोटां मोटां शास्त्र रच्यां तेमणे गुं देवनुं उलखाण नहीं कर्तुं होय ? न्यायनां शास्त्र, व्याकरण शास्त्र, जैनीउने पण ब्राह्मण पासे जणवां पने ठे, माटे एवा विद्वाने कांइ जोवुं बाकी राख्युं हशे ? ते विषे जाणवुं जे ए वात पोतपोतानुं मन जाणे एवी ठे. केटलाएक अन्य दर्शनना विद्वानो साथे वात थइ ठे, ते विद्वानो पोताना धर्मनी पुष्टी करे ठे, पण खानगीमां तेथी बोलवुं उलटुं आय ठे; जेमके आचार्य महाराज श्री आत्मारामजी महाराज प्रथम दुंढक मतमां हता ते वखतमांज दुंढीआ पासे जणवा गएला, ते दुंढके शीखामण आपी जे प्रतिमाजीनी निंदा तमो करो ठे माटे नहीं जणवुं, केमके आगममां जोतां प्रतिमाजी पूजवानुं व्याजवी जणाय ठे, अने ते स्थलो बतावी प्रतिमाजीनी श्रद्धा करावी. त्यारे आत्मारामजी महाराजे कह्युं जे तमे केम खोटा मार्गमां पनी रह्या ठे ? त्यारे कह्युं जे हवे नीकलवानी लज्जा आवे ठे. आवी रीत ठे. माटे बीजानो जोवानो विचार करवो फोगट ठे. पोते पोतानी मेले शास्त्र जोइ निःपक्षपातथी तपास करवी के खरुं गुं ठे ?

तो सेहेजे समजाइ जशे. जैनीउ व्याकरण न्याय जणे ठे ए तो कको शीखवा जेवुं ठे, एमां कांइ मार्गनुं ज्ञान करवानुं नथी. मार्गनुं ज्ञान कोइ ब्राह्मण पासे लेवा जता नथी. मार्गनुं ज्ञान तो मार्ग पामेखो माणस वतावी शके ठे, तो सुनि महाराजान्तो एक संसार त्याग करवानुं काम करी चुक्या ठे. व्याकरण जणावनार तो संसारमां पनेला ठे, ते गुं वतावी शके? माटे ए सर्व विचार पारका ठोनी पोतानुं काम करवुं होय तेणे पोताना आत्मानो उद्धार करवा पोते शास्त्र अज्यास करी देवगुरुनी तजवीज करवी. अनादिनी देव तो एवी ठे केजे वामामां परुथा तेज कर्या करवुं, पण ते रीत ठोनी पोतानी बुद्धिी सूक्ष्म विचार करी जे जे देवनाम धरावी आपणने जे धर्म करवा कहे ठे ते धर्ममां ते वर्त्या ठे? तेम स्वज्ञावमां रही विज्ञावथी मुक्त रहेवा कहे ठे तेम रह्या ठे? आ जोवानुं मुख्य काम ठे, अने आपणे पण मनुष्य जन्म पामी एज करवानुं ठे, माटे अंशे अंशे जरुनी प्रवृत्ति जुंठी थाय, आत्म स्वज्ञावमां स्थिरता थाय ए उद्यम करवो. ए उद्यमथीज वर्तमाने वा कालांतरे आत्मगुण अनुक्रमे संपूर्ण उत्पन्न थशे, माटे जेम वने तेम आत्मतत्त्वनी शुद्धि ठए दर्शनमांथी जे दर्शनमां विशेष मले ते दर्शन ग्रहण करी ते दर्शननी श्रद्धा राखी स्वगुण खोजवाना कामी थवुं.

प्रश्न—तमारा जैन दर्शनमां व्यवहार क्रियामां वर्ते ठे, पण कोइ आत्म खोजना करवी, आत्म गुणमां वर्तवुं, तेवा तो देखता नथी.

उत्तर—सर्व जीव कंइ आत्माना खोजी होता नथी, तेम आत्मगुणमां वर्तनारा पण होता नथी, कारण जे आ दुषम कालमां ज्ञानीउए ज्ञानमां प्रथमथीज जोयुंठे के हालमां कोइ मोक्ष आ क्षेत्रमांथी जशे नहीं. एटले मोक्षे जाय एवा ध्यानादिकना

(१६ए)

करनारं क्यांथ्री होय ? पण आ कालने योग्य साधन करी शके एवा उत्तम जीवो तो वर्तता नीकली शके, ध्यानादिक करीने समजाव दशा लाववी ठे, विषय कषायथी मुक्त धुं ठे, कोइ मारी जाय कोइ पूजा करी जाय ते बने उपर तुल्य दशा करवी जो-इए, ते करवाना उद्यमी तो नीकलशे, पण केटलाएक धर्मवाला ध्यान करवानुं नाम देइ गांजानी चलमो फुंके ठे, जांग पीए ठे, तेथी ज्ञान नष्ट थइ जाय, अने कषायादिक वधे ठे, एवा उद्यम करी-ने कहे जे अमे ध्यान करीए ठीए ते केम मनाय ? अन्य दर्शन-मां पण केटलाएक वेदीया ढोर कहेवाय ठे ते कोने कहे ठे ? के जे वेदांतनी वातो करे, तेनी कथा करे, अने विषय कषायमां वर्ते त्यारे कहे जे ए जरुनुं काम जरु करे ठे तेमां अमारुं शुं ? जे खा-वानुं मन थयुं ते खावुं, जोगनी इच्छा थइ ते जोग करवा, कंइ पण जरु कर्तव्य रोकवुं नही, आवो धर्म पाली पोतानी इच्छा प्र-माणे विषय कषायमां वर्ते अने कहे जे अमे ध्यानी ठीए, तेने दुनियामां वेदीया ढोर कह्या ठे. पातंजली योगशास्त्रमां अष्टांग जोग साधवा कह्या ठे तेमां प्रथम जोग यम ठे, ते पांच वस्तुना त्यागथी कह्या ठे. जीवहिंसा, जूठ, चोरी, मैथुन, परिग्रह ए पां-च वस्तुनो त्याग आय त्यारे यमनामा जोग प्रगटे. त्यारबाद बीजो जोग नियमनामा कह्यो ठे, तेमां शौच, संतोष, तप स-ज्जाय ध्यान, अने ईश्वरध्यान आ पांच वस्तु करवानी कही, तो ए जेम जैनमां व्यवहार कह्यो ठे, तेमज योगशास्त्रमां कह्यो. व-लीत्रीजा जोगमां आसननो जोग करवो ठे, स्थीर आसन करवुं, ए त्रण जोग थया पठी चोथो प्राणायाम जोग आय, तेमां रे-चक, पुरक, कुंजक करवुं कहुं ठे. आ हठ समाधियोग ठे. त्यार-बाद पांचमो जोग प्रत्याहार ठे, तेमां पांचे इंद्रिना विषयनो सं-वर आय ठे, संसारथी तथा जरु जावथी विमुख आय ठे, तत्त्वबोध

धाय ठे, सूक्ष्मज्ञान आय ठे. ठो ध्याननामा जोग, सातमो धा-
 रणानामा जोग, आठमो समाधि जोग ए त्रण जोग केवल स-
 हज समाधिनी प्राप्तिनां साधन ठे ते आय. हवे विचारो के अष्टांग
 जोगना साधनवालाए पण प्रथमना जोगमां व्यवहार शुद्धि व-
 तावो, ते व्यवहार शुद्धि करे नहीं, ने कहे जे ध्यान करीए ठीए,
 ते ज्ञानवंत केम मान्य करइ ? अनुक्रमे चरवानो जैनशास्-
 नमां पण गुणस्थाननो क्रम वताव्यो ठे, ते सुजव तेमां पण यो-
 ग्यता प्रमाणे ध्यानादिक ठे, अने क्रम रहित गुणस्थानमां प-
 ण चरनारो पने ठे, ते संयम श्रेणीनी सज्जायमां कह्युं ठे. ने
 वली वृद्धत्कल्पनी शाख-आपी ठे, माटे अनुक्रमे जेम कह्युं ठे
 तेवी रीते ध्यानादिकनी रीत कही ठे. अष्टांग जोगनी व्याख्या
 पण योग दृष्टी समुचयमां हरिज्जज्ञाचार्य महाराजे विस्तारे कही
 ठे तेमां विशेष फेरफार समजातो नथी, अने जैनीउं जाणता
 नथी, खोजना करता नथी, ए कहेवुं जैन धर्मना शास्त्रना अजाण-
 पणाने लीधे ठे जैनमां क्रमे गुणस्थान चरवानुं कह्युं ठे, तेमां
 योग्य आय ठे, त्यारे ध्यान करे ठे. योग्यता ना आवे त्यां सुधी
 ज्ञावनाउं ज्ञावे, ए ज्ञावनाध्याननुं स्वरूप ध्यानज्ञातक, योगशा-
 स्त्र, ध्यानमाला, पोरुशकजी वगेरे ग्रंथो जोशो तो सारीपेठे सम-
 जाशे. में पण अंशमात्र प्रश्नोत्तररत्नचिंतामणिमां दर्शाव्युं ठे.
 तेथी अहीं लखतो नथी माटे त्यांथी जोवुं. तमारुं प्रश्न एटलुं
 स्वीकारीए ठीए के मार्गमां दर्शाव्या प्रमाणे माराथी वर्त्ततुं नथी
 ते प्रमाद दशा ठे. वाकी जे महापुरुष थया ठे ने थवाना ठे ते पुरु-
 ष तो आत्मतत्त्वनी खोजनामांज वखत गाले ठे. निज स्वरूप
 विचारे ठे, पोताना गुण पर्याय विचारे ठे, पोतानुं स्वरूप विचा-
 रतां पोतानी विपरीत दशा देखाय ठे, ते टालवाने व्यवहारमां वर्त्ते
 ठे. व्यवहारमां वर्त्ततां जेटलो जेटलो आत्मा कर्मथी मुक्त आय

हे, अने निर्मल आय ठे, तेने ज धर्म माने ठे, तेमांज आनंदित आय ठे. पोताना आत्माना परीक्षा करवा कष्ट पण सहन करी जुए ठे, कारण के केटलाएक वातो करवारूप जरु पदार्थ मारो नहीं एम कहे ठे, पण ज्ञानी तो कष्ट सहन करती वखत परीक्षा करे ठे के जे शरीरने कष्ट पने ठे, त्यारे ते कष्ट मने थयुं मनाय ठे के नहीं ? जो दुखमां चित्त लेपाय ठे त्यारे, तो कहेवारूप थयुं, ने जो शरीरने कष्ट आय ठे तेमां समजाव रहे ठेत्यारे साचुं ज्ञान थयुं स्वीकारे ठे, एवी स्वजाविक दशाज स्वस्वरूप परस्वरूप ज्ञान थवाथी अइ ठे, तेना प्रजावे जे जे दुख थाय ठे तेमां जराए खेद पामता नथी. पोते पोताना आनंदमां रहे ठे. कर्म फलनी पतीज ठे तेमां वधारे पतीज थती जाय ठे के पूर्वे पाप कर्यां ठे, तेनुं आ फल जोगवुं छुं, इवे पण पाप करीश तो तेनां फल जोगववां परुशे. आ विचारो ठशी गया ठे, तेथी कर्म खपाववाना उद्यम जे जे प्रजुए बताव्या ठे, तेमां व्यवहारमां वर्जे ठे, निश्चय स्वरूप हृदयमां जावे ठे. तेनी विचारणा करे ठे. वधारे विशुद्धिंत ध्यानादिमां लीन आय ठे. एवा उद्यमी पुरुष मोक्ष पामशे ए निरधार ठे, पण जेणे उद्यम ठोरुथो तेने तो कंड पण बनवानुंज नथी.

प्रश्न—धर्मनो उद्यम तो वधा धर्मवाला पोतपोताना विचार प्रमाणे करे ठे, तो जैन धर्मनुं विशेष शूं ?

उत्तर—जैन धर्मना मार्गमां निश्चयने व्यवहार बे प्रकारनो मार्ग ठे, तेणे करीने वस्तुधर्मनो यथार्थ निर्णय आय ठे, अने यथार्थ प्रवृत्ति पण करी शके ठे. जैन थइने पण केटलाएक एकलो निश्चय ग्रहण करे ठे, केटलाएक एकलो व्यवहार ग्रहण करे ठे अने निश्चय उपर दृष्टि नथी. ए बेमां यथार्थ जैनीपणुं नथी. ए सारु जशविजयजी महाराज कही गया ठे के “स्यादवाद

पूर्ण जो जाणे ॥ नयगरन्नीत जस वाचा ॥ गुणपर्याय इत्यं जो बुझे ॥ सोइ जैन हे साचा ॥ ” आवी रीते कह्युं ठे, ते सुजब वर्ते तेने जैन कहोए; तो जेम जैन नाम धरावी एक पक्ष ग्रहण करे तेने जैनमां गण्या नही. तेनुं कारण के ते यथार्थ आत्म साधन करी शके नहीं, तेम अन्य दर्शनीमां पण एकांत पक्ष ग्रहण करे तेने वस्तु धर्मनुं यथार्थ ज्ञान नहीं थइ शके, अने वस्तु धर्मना बोध विना आत्मधर्मने आत्मधर्मना रूपे जाणे नहीं, जरु धर्मने जरु धर्मना रूपे जाणे नहीं. जेवुं आत्मानुं लक्षण ठे, तेवुं लक्षण जाणे नहीं. परमात्मानुं जेवुं लक्षण ठे तेवुं जाणे नहीं. ते कदापि परमात्मानुं ध्यान करे तो पण सफल शी रीते थाय ? केटलाएक कहे ठे जे ईश्वर सिवाय कोइ पदार्थ ठे नहीं. जरु पदार्थ ठे एवुं जे कहीए ठीए ते भ्रान्ति ठे. हवे प्रत्यक्ष पदार्थने भ्रान्ति कहे ठे ते मायास तेने अनुसरतुं ध्यान करे तो आत्मकार्य शी रीते थाय ? माटे जे जे वस्तु जेवे रूपे रही ठे ते रूपनुं ज्ञान करी ध्यान करे तो कळयाण थाय; बाकी जे जे जीवने पोताना आत्मानुं कळयाण करवानीज बुद्धि ठे, ने ते बुद्धिची जे उद्यम करे ठे. ते परंपराए हितकारी ठे, कारण जे आत्म धर्म पामवाना सन्मुख थया ठे, तेने सदगुरुनो जोग बने तो ज्ञान थतां वार लागे नहीं; माटे सन्मुख जाव करवो ए सारो ठे, तेथी परंपराए कळयाण थशे अने एक पक्षनी बुद्धि मुकी निश्चय दृष्टि हृदयमां स्थापी निश्चय प्रगट थाय, एवां कारणो सेववां तेथी कळयाण थशे; अने परंपराए इच्छित सुख थशे, तेमां मुख्य शास्त्रज्ञान करवानो वधारे उद्यम राखवो ते ज्ञानने अनुसरतापरजावथी मुकावानां साधन करवां एटले सर्वे श्रेय थशे.

प्रश्न—जैनमां वस्तु केटली कही ठे ?

उत्तर—जरु अने चेतन बे पदार्थ ठे, एनी व्याख्या प्रथम

घणा करी ठे, एटले अहींआं लखतो नथी. हवे एटलुंज लखवा-
 नुं ठे के जरु जे शरीर, घर, हवेली, कपमां, आन्नूषण त्रिगेरे प्र-
 गट पदार्थ ठे, तेने अद्वैतवादी कहे ठे के ज्ञांति ठे पदार्थ नथी;
 अविद्याना प्रज्ञावधी मानो गो. आ जे कहेलुं ठे ए बाबतना
 ग्रंथ पण घणाज लखाया ठे अने न्याय पण जोनाया ठे. पण
 मारा विचारमां सर्वज्ञ पुरुषे शुं बताव्युं ठे ? आ पदार्थ जरु ठे,
 तेथी ए पदार्थ मारा नहीं, ए पदार्थमां मारापणुं मानुं ठुं ते ज्ञांति
 ठे, अविद्या ठे; आत्मानो चेतन स्वज्ञाव ठे, माटे पर स्वज्ञावने
 मारो कहेवो ते ज्ञांति ठे, ने ए ज्ञांतिए अनंतोकाळ थयो संसा-
 रमां रोलायो, माटे संसारमां जेने रज्जलवुं न होय तेणे ए पदार्थ
 उपरधी मारापणानो ममत्व ठोरुवो; आ रीते परमात्मानुं कहेवुं
 ठे, तेनुं रूपांतर थइ गयुं ठे, वली जैनमत स्याद्वाद ठे तेने अजा-
 णपणे एम जाणे ठे के हा ने ना ए केम बने ? पण जे जे प-
 दार्थ रह्या ठे तेमां बे बे धर्म रह्या ठे तो ते न मानतां कार्यनी
 सिद्धि शी रीते थाय ? तेनो दाखलो के, स्त्री ठे तेने ठोकरां थाय
 ठे हवे एक पद्द लइने कहीए जे ठोकरां स्त्रीने थायज तो शुं
 दूषण आवे ठे के जे स्त्री वंजा ठे तेने अतां नथी, हवे वंजाने आ-
 यज नहीं एम मानीए तो तेमां पण दोष आवे ठे, केमके वंजाने
 औषध खावाथी वंजा दोष टले ठे ने ठोकरां थाय ठे. हवे एम क-
 हीए जे औषधथी वंजा दोष टलेज ठे, तो ते पण खोटुं थाय ठे,
 कारणके केटलीएक बाइनुने वंजादोष नसरुथी नथी पण मट-
 तो, तो ए पण एकांत कहीशुं त्यां दूषण आवशे. शरीरनी नीरो-
 गता सारी संज्ञालथी रहे ठे, एम जो एकांतथी कहीशुं तो मा-
 हाराणी साहेबने मांदगी जोगववी पनी अने देहनो त्याग कर-
 वानो वखत आव्यो, तेमणे कांइ संज्ञाल राखवामां कचाइ
 राखी नथी, पण पूर्वकृत कर्म जोर करे त्यां माणसनुं कंइ चाखी

शक्तुं नथी. हवे अहीं एवो सवाल अशे के शरीरनी संज्ञाल राखवानी जरूर नथी, कर्मथी आय ठे ते अशे, ए पण एक पक्ष नथी, संज्ञालथी पण बचाव आय ठे जेमके जाणी बूजीने ऊँर खाइए तो पठी शी रीते जीवीए ? मरकी प्रमुखनी हवा चालती होय त्यांथी खड़ी जवुं जोइए. तेम करवाथी बचाव आय ठे, ते पण एकांत नहीं. हवे दाक्तरने पण नाशी जवुं जोइए, आ सवाल आवशे. केमके बीजा नासे त्त्यारे दाक्तर केम न नासे ? त्त्यारे अमो कहीए ठीए के नासवानो एकांत नहीं. दाक्तर मरकी म लागे एवा बंदोबस्तथी रहीने लोकनी संज्ञाल करे, दाक्तर नासे नहीं, बीजा माणस बीजे स्थले जाय. एज प्रमाणे नाणुं पैदा करवुं, ते मेहेनत करवाथी नाणुं पैदा आय एम कहे ठे तेने कहीए ठीए जे मेहेनत करवाथी नाणुं पैदा थाय ठे ने नथी पण अतुं. बुद्धिवान बुद्धिथी नाणुं पैदा करे ठे ते पण एकांत कहेवाशे नहीं. बुद्धिवान देवालां काठे ठे, अने वगर बुद्धिवान धन साचवी राखे ठे, ते पण एकांत नहीं रहे. बुद्धिनी खामीथी घणुं नुकसान थाय ठे. खावुं ए सारुं ठे पण एकांत कहेवाशे नहीं. केमके शरीरमां खाधेखुं पच्युं नथी ने खाय तो अजीर्णादिक रोग थाय, माटे तेषो खावुं नहीं, तेमां पण एकांत नथी. सेहेज पदार्थ संतोषने सारु, निजाव सारु, खाधेली पचवा सारु खावुं. धी पदार्थ उत्तम ठे, खावा जोगठे पण निरोगीने, रोगीने नहीं. रोगीने पण न खावो ए एकांत नथी, दवाना अनुपानमां रोगना उपर वा शरीरनी स्थिति उपर विचार करी वैद या दाक्तर खावा कहे ते खावुं. दान देवुं उत्तम ठे पण एकांत नहीं. पोताने माथे देवुं होय ते आपे नहीं अने दान दे, तेवी रीते देवुं नहीं ते पण एकांत नहीं. पोताने खावाने वे रोटला कर्या ठे, तेमांथी अरुघो वा एक रोटलो आपे ठे ने बाकी रहेलामांथी निर्वाह करे ठे. तो ते उत्तम ठे. दान न आपत तो

पोते खात ते पोते खाधुं नहीं ने आप्युं, तो महा फलदायी ठे. कोइने दुःख न देवुं ए शब्द एकांत ठे तो पण ते एकांत नहीं. कोइ उच्चम पुरुषने रोग थयो ठे. ते रोग टालवा दुःख दे तो ते लाजकारी ठे. जेमके गुमरुं थयुं होय ने नस्तर मूके ठे तेथी दुःख थाय ठे. पण शाता करवा सारु दुख देवुं ठे, तो ते दुःख देवुं निषेध नथी. ठोकराने ज्ञावा सारु महेताजी विगेरे दुःख दे, ते दुख देवुं निषेध नथी, ते पण एकांत नहीं ने मारवाथी हाथ पग जागे, कोइ घा पने, लोही नीकले, कोइ जारे इजा थाय एवो मार विगेरे मारवो जोइए नहीं. वली कोइ कोमल अंगनो होय एवाने वीलकुल मारवो न जोइए, वली कोइ शिष्य अयोग्य होय तो मारवो न जोइए. एम सर्वे विद्या ज्ञावी ए साधारण नियम ठे पण ते एकांत नहीं. जेमां मंत्रादिक विद्या ठे, ते काम करवानी शक्ति न होय, तेणे ए ज्ञावुं नहीं. एम तप करवो ए लाजकारी ठे, तो पण ते एकांत नहीं, जेनी शक्ति होय ते तो सुखे तप करे, पण जेने शक्तिनी खामी ठे, तेथी प्रणाम बगने तेवुं ठे तेणे तप करवो नहीं, वली ते पण एकांत नहीं. ठेह्यो मरण समय ठे. ते बखते शरीरनी शक्ति न होय तो पण चारे आहारनो त्याग करे, ते पण एकांत नहीं. जेने ज्ञाव सारा न रहे अने प्रणाम बगनी जाय तो तेणे त्याग करवो नहीं. धर्म उपदेश देवो ए सारी बात ठे, पण ते एकांत नही जेणे यथा प्रकारे शास्त्रनुं ज्ञान मेळव्युं ठे ते उपदेश दे, पण ते ज्ञान जेणे न मेळव्युं होय ने ते उपदेश दे तो प्रजु आज्ञाथी विरुद्ध देवाइ जाय, माटे ज्ञान रहित होय तेणे उपदेश देवो नही. ज्ञानवंत ठे ते पण सांजलनार उपदेशने लायक न होय तो उपदेश देवो नहीं, ते पण एकांत नहीं. हालमां लायक नथी पण उपदेश देवाथी लायक थाय एवुं होय तो देवो. अयोग्यने जवाब न देवाथी शास-

ननी लघुता थती होय, तो ते लघुता न आय ते सारु उपदेश देवो, आ स्याद्वादनी रीत ठे. अपेक्षा अपेक्षानां वचन जुदां जुदां ठे; हवे एवी अपेक्षानुन समजे ने एकज रीतनी वात करे ते ज्ञानीके अज्ञानी ? सरकारना कायदामां पण अपवाद बताव्या ठे, तेम जैन शासनमां उत्सर्ग अपवाद मार्ग बताव्यो ठे. वगर अपेक्षाए हा तेनी ना एवो जैन मार्ग नथी, तेवी रीते जैन मार्ग जा-एया विना कोइ ठेकाणे शास्त्रमां उत्सर्ग मार्गनी वात होय, कोइ ठेकाणे अपवाद अपेक्षाये होय, ते विचार जाएया विना कहे ठे जे जैनमां एक ठेकाणे कंइ ठे ने एक ठेकाणे कंइ ठे. आ कहेनार केवल मुखता वापरी कहे ठे. जो जैन शासननुं माहापण मढ्युं होत तो कदापि कहे नहीं. जैनमां जे साते नय सप्त जंगी आदे बतावी ठे, ते आवी रीते अपेक्षाज्ञान थवाने सारु ठे, ते नयादिकनुं य-थार्थ ज्ञान थाय तो सर्व ठेकाणे जे जे नयनुं वचन होय ते ते नयनुं ते ते ठेकाणे आपे तो कोइ वातनो संशय रहे नहीं, पण ते ज्ञान विना जैन शासननी स्याद्वाद वात संबधी विपरीत ज्ञा-खे वा बोखे ए पोताना वारानो हव ठे. जे जे पदार्थों रह्या ठे तेनो निर्णय स्याद्वाद ज्ञानथी आय ठे. दुनियामां कोइ पण वस्तुनो स्वजाव स्याद्वाद विना नथी. जेम के जीव ठे ते अविनाशी ठे, ए सत्य ठे, कोइ दिवस जीवनो विनाश अतो पण नथी, एज पक्षपर एकांत रहीए तो जे जे संसारमां रोखाता जीवो ठे ते एक शरीर मुकी बीजी जातिमां बीजुं शरीर धारण करे ठे, तो प्रथम हाथी इतो त्यारे पोताना आत्मप्रदेश हाथीना आखा शरीरमां फेलाइने रह्या इता, ते हाथी पण मरण पाभ्यो ने मा-खी अइ तो जे हाथीमां फेलावो इतो तेनो संकोच करी माखी जेटलामां समाया; एवी रीते आत्मप्रदेश थया तो हाथी वाखी अवगाहनानो नाश थयो, तथा हाथीनी पण बोलवुं, चालवुं, खालवुं,

पीबुं वगेरे जे जे प्रवर्तना इती ते बंध थइ गइ मांखपणानी थइ, तो हाथीपणुं नाइ अयुं ते अपेक्षाए जीवमां नाइ धर्म पण रह्यो. जे नाइ धर्म न माने ते विपरीत के केम ? परमाणु पदार्थ अविनाशी ठे पण एक बीजामां मलबुं टुटा परबुं ए धर्म रह्यो ठे, ते विनाशी धर्म. तेमज माटीना अनेक घाट बने ठे. ते विनाश आय ठे, माटी अविनाशी पखे ठे; तो एवा पण वे धर्म रह्या ठे. तेवा वे वे धर्म रह्या ठे. आत्मां स्वज्ञाव धर्म अने विज्ञाव धर्म वे, वे अपेक्षाये रह्या ठे. स्वज्ञाव धर्म कृत्रिम नथी. स्वज्ञाव धर्म जरुमां रहेवानो, जरुनी साथे वर्तवानो नथी. मुख नथी तेशी बोलवानुं नथी, चालवानुं नथी फक्त जाणबुं, देखबुं, स्वज्ञावमां स्थीर रहेबुं ए स्वज्ञाव आत्मानो ठे. हवे एकांत मानीए तो जरु प्रवृत्ति करे ठे ते कोण करे ? वेदांती लोक एम कहे ठे, के मायाथी-अविद्याथी आय ठे तो ते रीते पण परसंजोगे वर्तबुं तो अयुं, तो जीवमां स्वज्ञाव न होय तो वर्ते शी रीते. हवे वर्तवानो स्वज्ञाव मानीए तो एथी रहित थाय नहीं. एम कांड पण एक स्वज्ञाव मानवाथी वस्तु निर्णय अशे नहीं. जैनशास्त्रकारो स्वज्ञाविक धर्ममां कांड पण जरु प्रवृत्ति नहीं एम कहेठे तेसत्य ठे, तेम न होय तो संसारथी मुकाइने शुद्ध कोइ आय नहीं, माटे शुद्ध निश्चय नयना पक्षथी निज स्वज्ञावमां रहेबुं एज धर्म ठे. अशुद्ध निश्चयना पक्षथी जरुनी संगते कर्म बांधेलां ठे, ते कर्मना संजोगथी जरुनी प्रवृत्ति थायठे. जरु जेम वर्तेठे, तेम आत्मा वर्तेठे. हवे ते प्रवृत्ति ठोरुवाने सारु व्यवहारमां धर्म साधन करबुं ठे अने जे जे कर्म बांधेलांठे ते खपे एवो उद्यम करवो, कर्म खपाववानो उद्यम यथार्थ कर्या विना आत्मा निर्मल अवानो नथी ने कर्म खपवानां नथी. एवा वस्तुनमां स्वज्ञाविक धर्म विज्ञाविक धर्मोनुं ज्ञान विना ध्यान करे ता विपरीत

ध्यान प्रज्ञे, माटे पदार्थोंना धर्मनो दर्शाव जैन शास्त्रने विषे बहु विस्तारे ठे, ते जाणी पढी दया दानादिक करे तो सफल थाय, अने मोक्ष साधन पण तेनेज कहीए. स्वज्ञाव धर्मने स्वज्ञाव पणे श्रद्धा करी, विज्ञाव धर्ममां वर्तना ठे ते वर्तना दूर करवामां, प्रथम विज्ञाव वर्तना करवी परुशे, जेमके ग्रहस्थपणानी प्रवृत्ति विज्ञाविक ठोरु साधु धर्मनी प्रवृत्ति करवी, हवे निश्चय नयनी अपेक्षाए ए पण विज्ञाव ठे, पण ए विज्ञाव केवो ठे? के स्वज्ञावने आवर्ण लागेलाने खसेरुनार ठे—वीतराग आझाए साधु पणुं आवेठे, तेतो विज्ञावना अंश खपवाथीज आवेठे, ते जेम जेम संजममां तत्पर थाय अने संजम स्थानमां चमे, तेम तेम विज्ञाव दशा खसती जाय, अने आत्मशुद्धि थाय. अनुक्रमे गुणस्थान चमे ते सर्वथा विज्ञावथी मुक्त थाय, अने स्वज्ञाव धर्म प्रगट थाय, तेथी अनंत ज्ञान शक्ति प्रगट थाय, तेथी एक समयमां त्रण लोकना ज्ञाव जाणवामां आवे, अनंत दर्शन प्रगट थाय, तेथी सामान्य उपयोग रूप बोध थाय, अनंत चारित्र गुण प्रगट थाय तेथी स्वज्ञावमां स्थिर रहे, अव्याबाध सुख वेदनी कर्मना ह्यथी प्रगट थाय, नाम कर्मना ह्यथी अरूपी गुण प्रगट थाय, गोत्र कर्मना ह्यथी अगुरुलघु गुण प्रगट थाय, अंतराय कर्मना ह्यथी अनंत वीर्य प्रगट थाय, आयु कर्मना ह्यथी अक्षय स्थिति प्रगट थाय आवी रीते अनंत आत्माना गुण प्रगट थाय, अने लोकाग्रे सिद्धिने विषे बिराजमान थाय.

प्रश्न—सिद्ध स्थान क्यां ठे अने त्यां शुं करवा रहेवुं

उत्तर—सिद्ध स्थान चौद राजलोकनी उंचाइ ठे तेना ठेराना ज्ञागमां अलोकने अग्नीने रह्या ठे. अलोक एटले त्यां धर्मास्तिकाय, अधर्मास्तिकाय, जीवास्तिकाय, पुद्गलास्तिकाय, काल ए पांचे पदार्थ. नथी तेथी अलोक कहीए, ते अलोक नीचे रह्या ठे,

कारण जे धर्मास्तिकाय अलोकमां नथी तेनी सहाय विना चलातुं नथी माटे त्यां रह्याठे, त्यां कहेवा रूपे रह्याठे. देह नथी तेथी वर्ण नथी, गंध नथी, फर्स नथी, रस नथी अरूपी पणे रह्याठे, ते सदाकाल अवस्थित पणे रह्याठे, कोइ पण दिवस फरी चलायमान पणुं नथी. अचलस्वप्नावी (संसारी सुख अथिर ठे, तेवुं अथिर सुख नथी) स्थिर सुख ठे. जन्म मरण करवानां दुःख टली गयां ठे. संसारमां विकल्पनुंज दुःख ठे, ज्यारे विकल्प न होय त्यारे संसारमां सुख थाय ठे तेमां सिद्धमहाराज सदा विकल्प रहित ठे. कोइ पण वखत कोइ पण कारणानो विकल्प नथी तेथी सदाकाल सुखमयी रहेठे. संसारमां इच्छानुं प्रवर्ते ठे, ते इच्छानुं पुरी न थाय तेनुं दुःख ठे; पण सिद्धमहाराजने संसारी कोइ पण चीजनी इच्छा नथी एटले दुख नथी तेथी सदा सुखमयी ठे. जे जे पदार्थो जोवामां जाणवामां आवेठे, ते संबंधी रागी जीवने राग थायठे, पठी ते मलतुं नथी तेनुं दुःख थायठे; अने सिद्ध महाराज वीतराग दज्ञाने पाम्याठे तेथी तेमना जाणवा देखवामां चौद राज्यलोकना पदार्थ समये समये आवेठे पण वीतराग दज्ञाने लीधे जे पोताना आत्माना स्वप्नावथी जणाय ठे तेमां कांइ पण चित्त नथी, विकल्प नथी, पण स्वप्नावणंदमां वर्तेठे. जेटलां जेटलां संसारमां दुख ठे, तेमांनुं एक पण दुख सिद्ध महाराजने नथी. वली संसारनां जे जे सुख ठे ते दुःखमयी ठे अनित्य ठे, मात्र सुख माने ठे, एटलुं ठे. ज्ञानदृष्टिए विचारीए तो सुख नथी, कारण जे जगतना जीव स्त्रीना जोगे करी आणंद मानेठे पण तेज वखत शरीरने केटली पीना थायठे, तेना उपर लक्ष्ज नथी. ते दुःख न मानतां सुख माने ठे—विषयथी आयुष्यनी हानी—पइशानी खराबी—तं सरवे वात कोरे मुकी सुख मानेठे; तेमज तमाशा खेद जोवा जायठे त्यां उजागरा

(१००)

करे ठे, ऊजा ऊजा पग डुखे ठे, ते डुख मानताज नथी; आनुषण
पहेरी खुशी थायठे, तेनो ज्ञार उठाववो पढेठे अने शरीरे पीने
ठे, तेहना उपर लक्षज नथी; तेमज खावाना विषय सेववाथी
केटलीएक एहवी चीज ठे के जे खावाथी रोगनी उत्पत्ति थाय
ठे पण तेहना उपर लक्षज नथी, केटलाएक पदार्थ शरीरने अ-
रुचण करे एहवा नथी ते पण प्रमाणथी खाय तो, पण ते प्रमाण
उपर लक्ष नही ने अतिशय खायतो अजीर्ण थाय ने मरे वा मांदो
पढे तेनो पण विचार विषय आगल रहेतो नथी; प्रमाणथी खाय
तो तेमां पण केटलां डुख जोगववां पढेठे, जेमके जीवने दुध-
पाक खावानुं मन थायठे, अने ते दुधपाक खाइने खुशी थाय
ठे; पण ए दुधपाक रांधतांज केटलो शरीरमां पसीनो नीकल्यो
त्यारे तइयार थयो, ते कोइ विचार करता नथी; एवी रीतनां सं-
सारी सुख दुखगर्जित ठे. स्त्रीयोने विषयने सारु पुरुपनुं दास
पणुं करवुं पढेठे; जो विषयनी इच्छा न होय तो पाणिग्रहण क-
रवानी जरूर न पढे, पण विषयनी इच्छाथी पाणिग्रहण करे ठे.
पढी पुरुष मारे, कुटे, गालो दे, घरनुं आखो दिवस काम करावे,
आटलुं डुःख जोगवे त्यारे विषयनां पेहेरवानां सुख मले. माटे
वस्तुपणे संसारी सुख, सुख मानवारूप पण डुःखमयी ठे, अने
सिद्ध महाराजने एमांनुं एक पण डुःख नथी; केवल सुखज ठे;
अने सादि अनंत ज्ञांगे ठे. एटखे सिद्धमां गया त्यारथी आदि ठे
पण ए सुखनो अंत आववानो नथी. एनुं स्वरूप अकल ठे. को-
इथी कल्युं जाय एवं नथी, तेम ए सुख सुखे कहुं जाय तेवुं नथी.
शास्त्रमां एक दृष्टांत आप्युं ठे के एक राज पुरुष वक्र शिक्षित
अश्व उपर बेठो अने पढी तेनी जेम जेम लगाम खेंचे ठे तेम
तेम दोरतो जायठे, जंगलमां उज्जान जूमिमां लइ गयो, माणसो
बधा पाठल रह्या अने राजा एकलो वनमां गयो. राजाने जय

लागवायी लगाम मुकी दीवी. एटले अश्व उजो रह्यो. पढी अश्व उपरधी उतर्यो. राजाने पाणीनी तरस बहु लागी ठे, पण पासे कांड नथी. एटलामां एक जील आव्यो, तेनी पासे राजाए पाणी माग्युं, तेणे दया लावीने पातरामां पाणी लावी आप्युं, तेपाणी पीने राजा संतोप पाम्यो. पढी ते जिले फल प्रमुख लावी आप्यां ते राजाए खाधां, तेथी राजा बहु खुशी थयो. पढी पाठलथी प्रधान विगेरे आवी पढोञ्या. तेमने राजाए कह्युं जे आ जिले प्राण राखया. पढी राजा जिलेने पोताना घेर तेनी गया. त्यां खाजां, घेवर वगेरे अनेक पदार्थ खवलाव्या, ते खाइने जिल पण अतिशे राजी थयो. एम केटलाएक दिवस रहिने राजानी रजा लेइने जिल पोताने घेर गयो. त्यारे स्त्रीए पूढ्युं जे नगरमां केवुं सुख इतुं? तो बहु सुख इतुं एम कहे, पण शुं सुख इतुं ते कही शके नहीं. तेम सिद्ध महाराजनं सुख कही शकय नहीं, कारण के सिद्ध महाराजना सुखना जोमानुं सुख आ संसारमां नथी; माटे खरी रीते जे ए दशा प्राप्त करे, ते ए सुखने जाणे. केटलाएक लखवामां आव्यां ठे, ते दृष्टांत रूप ठे. तेथी बुद्धिवानकेटलुंक समजी शके ठे. आवुं सिद्ध महाराजनं सुख अठार दुषणानो त्याग करवायी आयठे. माटे दरेक दूषण जगवंते त्याग करीं. तेनुं स्वरूप ते ते दूषण नाम मात्र बताव्युं ठे विस्तारे शास्त्रमां ठे त्यांथी जोइने जेम जगवंते त्याग करवानो उद्यम इव्य जावथी कह्यो ठे तेम करवोके आत्मानुं कळयाण आय. अने सिद्ध महाराज वच्ये जेद ठे ते जागीने सिद्ध महाराजना सरखा गुण वालो आत्मा आय. मनुष्य जन्म पाम्यानुं एज सार ठे.

प्रश्नः—आत्माना गुण आत्माने आपवा तेने दान कह्युं तथा आत्माना गुणानी प्राप्तिने लाज विगेरे लख्युं ते शा आधारथी?

उत्तर—देवचंदजी कृत चौवीसीमां सुपार्श्व स्वामीना स्त-

वनमां दर्शाव्या ठे, वली आनंदधनजी महाराजनी चोवोसोमा पण एवो दर्शाव ठे तेना आधारथी लख्युं ठे.

प्रश्न--हालमां महा पुरुषोना करेला ग्रंथोना तथा सूत्र सिद्धतनां ज्ञाषांतर आय ठे ते योग्य ठे के नहीं ?

उत्तर--हालमां ज्ञाषांतर आय ठे ते ज्ञाषांतर कोइ मुनि महाराज तो करता नथी. पूर्वना करेला वालाव बोध मुनि महाराजो तथा आचार्यादिकना करेला ठे, तेना नपर पण टीकानुं जेटलो विद्वानो जरोसो करता नथी. टीका जोइ मलतुं टीका साथे होय ते मान्य आय ठे. अने हालमां तो एवा पुरुषो कोइ ग्रंथनुं ज्ञाषांतर करता जणाता नथी. फक्त पोतानी आजीविकाने अर्थे गृहस्थो (जैनी) अथवा ब्राह्मणो करे ठे. जे माणस पोतानी आजीविकाने अर्थे करे ठे तेमणे जिनशासननी रीत पेहेलीज लोपी ठे. कारण जे आ लोकने अर्थे प्रभुनी पूजा करे तेने लोकोत्तर मिथ्यात्व कह्युं ठे, तो ज्ञाननो अर्थ करी वा पुस्तक वेची पैसा पेदा करवा ते आ लोकनो जात्र ठे तो प्रथमज लोकोत्तर मिथ्यात्व थर्युं, ते मिथ्यात्व लागे ठे, एम शास्त्रथी जाणेठे पण पोताने मिथ्यात्व लागे ठे एम मानता नथी, आवी दशावाला जैनीनुं तथा ब्राह्मणो मिथ्यात्वीठे एवा जीवोने यथार्थ सिद्धांतनो बोध केवी रीते आय ? अने यथार्थ बोध विना अर्थनो अनर्थ आय. माटे ए काम आत्मार्थीए करवुं योग्य नथी. तेम वतां आजीविका निमित्ते काम करेठे तेने शुद्ध हयोपशम थतो नथी. वली विशेषावश्यकमां तो एम कह्युं के सामायक अध्ययन गुरु पासे जणवुं. पण " ननु पुस्तक चौर्यात् " पोतानी मेले पुस्तकमांथी जणवुं नहीं. तो आतो सिद्धांतना अर्थ करवा ठे. वली पयन्नादिक विना बीजां आगम (अंग उपांगादिक) श्रावकने साधुजी जणावे तो प्रायश्चित निशिथजीमां कह्युं ठे. तो जणवानी

तो नाज होय. अने आतो पोतानी मेलेज अर्थ करे, तेमा गुरु महाराजना आशय ते आवेज नहीं तेथी बरोबर अर्थ आय नहीं; माटे आत्मानी बीक राखी एवां काम करवाने समता राखवी अने जे जीव, ज्ञय न राखे ने ए काममां वर्त्ते तेना करेला वा- लावबोध उपर आत्मार्षी ज्ञरोसो राखवाना नथी; अने जेने मार्- गनुं ज्ञान नथी, मार्गना ज्ञानवंतनी अनुजाइए चालवुं नथी ते पोतानी मरजी प्रमाणे वर्त्तते तेमां कांइ इलाज नथी.

प्रश्न--तमारा करेला प्रश्नोत्तर चिंतामणिमां जिनपूजामां अल्प हिंसा लखी ठे, अने बीजा शास्त्रमां तो अल्प हिंसा पण नथी कहेता तेनुं कारण शुं ?

उत्तर--पूर्व पुरुषो अनुबंध हिंसा नथी कहेता ते कहेवुं व्या- जवी ठे. पूजामां अनुबंध तो कुशलानुबंधी ठे. एटले मोक्षमां जोमे एवो अनुबंध ठे, माटे अनुबंध हिंसा नथी, स्वरूप हिंसा ठे, ते कहेवा मात्र ठे फल नथी, तेम अमारुं कहेवुं शब्द जेद ठे, आशय एकज ठे. अमे अल्प जे प्रते सुक्ति सुखनी प्राप्तिं थाय. एटले मोक्ष सुखने आपनारी जिन पूजाठे अल्प हिंसानुं फल आय नहीं. अल्प शब्द अज्ञाव वाची पण ठे, तेवोज समजवो एवी रीते कहेवाथी पूर्व पुरुषोना कहेवा प्रमाणेज ठे. पूर्व पुरु- षथी विरुद्ध श्रद्धा अमारी नथी. कोइ ठेकाणे हमारी जूल थाय पण महंत पुरुषनी जूल थायज नहीं एज अमारी पण श्रद्धा ठे. हमारी चोपनीमां ज्यां ज्यां पूर्व पुरुषथी विरुद्ध जोवामां आवे तेनी श्रद्धा करवी नहीं. ते ते ठेकाणे पूर्व पुरुषनीज श्रद्धा करवी. ते अमने पण जणावुं के अमो अमारी जूल सुधारीए.

प्रश्न--प्रश्नोत्तर रत्न चिंतामणिमां पाने १९७ मे ह्यायक सम्यक्त्व शुद्ध अशुद्ध जेद सारु तत्वार्थनी शाख आपी ठे ते तत्वार्थमां ठे ?

(१८४)

उत्तर--तत्त्वार्थमां तो सादि सपर्यवसान, सादि अपर्यवसान ए रीते बे जेद करेला ठे ते पेहेला जेदना स्वामी श्रेणीकादिक उद्वस्थ कह्या ठे. ने केवलज्ञानीनुं हायक सम्यक्तव सादि अपर्यवसान, ए रीते बे जेद करेला ठे. एज जेद नव पद प्रकरणनी टीकामां शुद्ध अशुद्ध कह्या ठे ते बे शाख एकठी लखी ठे. शुद्ध अशुद्ध जेदना अक्षर नव पद प्रकरण टीकामां पाने ४९ मे तथा समयसुंदरजी कृत प्रश्नने विषे ठे, त्यांयी जोड लेवुं.

प्रश्न--दिगंबर मत पहेलो के श्वेताम्बर मत पेहेलो ?

उत्तर--दिगंबर मत विषे शास्त्रमां घणे ठेकाणे कहुं ठे. जगवंतना निर्वाण पढी ठसेने सत्तर वर्षे शिवभूति आचार्ये दिगंबर मत काढयो ठे. ते वात दिगंबरी नथी मानता कारण जे तेमणे नवां शास्त्र रच्यां ठे. अगियार अंग तथा वार उपांगादिक प्रगट ठे, पण कहे ठे के विठेद गयां ठे अने पोताना मत काढनारना करेला अंशो ठे तेज आधारे चालेठे. एटले एमने शास्त्रयी समजावीए ते माने नही पण न्याययी समजाववा जोडए. ते आत्माधीं तो सेहेजे समजी जाय तेवुं ठे. जो न्यायनी बुद्धि जागी होय तो हालमां संप्रति राजाना जरावेला हजारो जिन विंव ठे. ते संप्रति राजा जगवानना निर्वाण पढी आशरे ३०० वरसे थया ठे ते प्रतिमाजीने लिंगनो आकार नथी. वली कच्छ देशमां महावीर स्वामीजीनी प्रतिमाजी जेस्तरमां ठे. त्यां त्रांवाना लेख ठे ते प्रतिमाजीने १५०० वरस थयां ठे, वली महुवामां जीवत स्वामीनी प्रतिमा ठे, ते महावीर स्वामी विद्यमान अवसरमां जरावेला ठे ए आदि दिगंबर मत नीकलता पहेलांनी जिन प्रतिमा घणे ठेकाणे ठे, ते प्रतिमाजीने लिंगनो आकार नथी. तेम त्यार पढीना पण श्वेतांबर देरासर घणां ठे ने घणां जिन विंव ठे, ते सर्वे लिंगना आकार विनानां ठे. अने दिगंबरना देरासरमां लिंग

वालां जिनबिंब ठे तो विचारो के वीर जगवानथी चालतो धर्म दिगंबरनो होत तो जुनी प्रतिमाजी लिंगवाली होत, अथवा श्वेतांबर मत नवो होत तो पण जुनां प्रतिमाजी लिंगवालां होत पण ते जणातां नथी, माटे श्वेतांबर मत जगवानना वखतथी चाढ्यो आवे ठे, दिगंबर प्रश्न करे ठे के अमारां जिनबिंब जुनां ठे, ते विपे जाणवुं जे ते जुनां ठे एवो पुरावो नथी अने श्वेतांबरना जुनां प्रतिमाजीनो पुरावो ठे, जडेसरना लेख ठे, संप्रति राजा क्यारे थया ते पण लेख ठे, माटे पुरावोबलवान ठे. आबुजी, तारंगाजी, समेतशिखरजी तथा गीरनारजी, सिद्धचलजी ए मोटा तीर्थ उपर चैत्यो जुनां कोनां ठे ? कबजो कोनो ठे ? असलथीज श्वेतांबरीनो कबजो ठे, फक्त श्वेतांबरी श्रावकोए कोइ कोइ ठेकाणे मेहेरवानी दाखल देरासर बांधवा दीधेलां जणाय ठे, कारण के मुख्य जगोपर तो श्वेतांबरीनांज देरासर ठे, अने दिगंबरीनां हमणां घोना वखतमां थयां ठे. ए जोतां श्वेतांबरी धर्म श्रीमत् महावीर स्वामीथी चालतो आव्यो तेज ठे, हालमां कोइ कोइ देशमां श्वेतांबरीनी वस्ती उठी ठे, दिगंबरीनी वस्ती बधारे ठे. तेवी जगोए मालकीनो पग पेसारो करे ठे तेमां श्वेतांबरीए दया लावी देरासरमां श्राववा दीधा तथा दिगंबरी प्रतिमाजी केटलेक ठेकाणे पधराववा दीधा ते दया करी तेनेबदले अपकार करी मालकीनी तकरारो केटलेक ठेकाणे करे ठे पण उपकार विचारता नथी, ए दिगंबरीनी ज्ञान दजानी खांमीनां फल ठे, पण देरासरो तथा कबजा उपरथी श्वेतांबरी सुलथीज ठे ते खातरी थाय ठे, दिगंबर मतनो वाद तो अध्यात्म मत परीक्षामां बहु ठे, एटले लखवानी जरूर नथी, पण केटलो

(१७६)

एक न्याय विचारमां आवे ठे ते लावी लखुं ठुं. दिगंबरीए व-
खरहित मुनिमार्ग प्रकाश्यो अने श्वेतांबरीनो सिद्धांत स्थविर-
कल्पी साधु ते वख सहित होय. आ विधि चालतो आब्यो ते
चाले ठे, तेथी श्वेतांबरीना हजारो साधुजी त्यागी वैरागी आ-
त्मार्षी जोवामां आवे ठे, ने दिगंबरीना साधुनो लोप थयो. वली
जुज कोइ होय ठे तो ते पण वख जुडे ठे, तो नाम दिगंबर ध-
रावी पाठा वख पेहेरवानी जरूर पनी तो वख पहेरवां, ने दिगं-
बरी नाम धारण करवुं, ए केवी बालक जेवी बात ठे. अर्हीआं
कोइ दिगंबरी प्रश्न करेके के सिकंदर बादशाहनी तवारीखमां ठे
के जैनना नम्र साधु गाम बहार इता, तो असल वख नहीं एम
साबित थाय ठे, एम कहे तेने समजावुं के श्वेतांबर साधु बची
वखत कपनां राखे ठे, एम समजवुं नहीं. एकांतमां ध्यानादिक
करे त्यारे वखरहित होय, केमके श्वेतांबरी एकासणानुं पञ्च-
स्काण करे ठे, तेमां चोलपटा आगारेण एवो आगार ठे, ते
आगारनो अर्थ एवो ठे के एकासणुं करवा मुनिमहाराज वेठा ठे
ने एवामां गृहस्थ आवेतो उठीने चोलपटो पहेरी ले, तो एकास-
णुं जागे नहीं, आ आगार गृहस्थने नथी. आ जोतां गृहस्थनी
रुबरुमां वख सहित होय एम समजाय ठे; माटे सिकंदर बाद-
शाहे दीवैला श्वेतांबर साधु जंगलमां काउस्सग ध्यानमां वख
रहित जोया होय, तेथी ते कांइ दिगंबरी साधु थया नहीं, माटे
मार्ग वख सहितनो श्वेतांबर चालवाथीज, साधु साध्वीनो
मार्ग कायम रह्यो. वली दिगंबर मतना काढनारने पण साध्वी
वख रहित रहे ते सारु लाग्युं नहीं तेथी साध्वी थवानो मारग
नष्ट थइ गयो; अने श्वेतांबर मतमां हजारो साध्वीजी थइ गयां ठे,

प्राय ठे ने थशे. अने तेथी आत्मानुं कल्याण करशे, अने दिगंबरी स्त्रीनुं तो आत्म कल्याण नष्ट थइ गयुं. आ दिगंबरी बाइनुने फायदो कर्यो के केवल धर्मसाधन करवामांज अंतराय कर्यो. वं-
 ली दिगंबरीनुए स्त्रीने मुक्ति उठावी. पण पोताना गोमतसारग्रं-
 थमांज स्त्रीलिंगे मुक्ति जवा कहे ठे, ते ग्रंथनुं अपमान करेठे अने स्त्रीनुं मोक्ष साधन रोके ठे, तो जेटलो जेटलो नवो मार्ग प्ररूप्यो
 ठे, तेमां फायदानुं नाम नथी. तेमणे श्वेतांबरी साधुजीनी के-
 टलोएक निंदा पोताना ग्रंथमां करी ठे, तेवो मार्ग श्वेतांबरी सा-
 धुनो ठे नही ने तेम साधु चालता पण नथी. कोइक संजम अ-
 की ब्रष्ट थइ वर्ते तेने कांइ श्वेतांबरी साधु मानता नथी,
 ते ठतां श्वेतांबरी साधुजीनी निंदा करे ठे, तेथी पोतानो आत्मा
 बगने ठे. साधुजीने कांइ हरकत थवानी नथी. पोताना साधुनी
 महत्त्वता करे ठे, पण पंच महाव्रतने दूषण लागे एवो ज व्य-
 वहारवांध्योठे. मुनिने सावद्य प्रवृत्ति कंइ पण करवी कराववी नथी.
 तेम ठतां दिगंबरी साधु आहार लेवा आवे तो बे जणने पन्ढो
 ज्ञाली उन्ना र्हेवुं जोइए, आहार पण एमने खपतो करी मु-
 कवो जोइए, एक माणस थाली वगारुनार जोइए. आ रीत
 बधी असंयमी संयमी सारु करे, तो असंयमी निर्वद्य काम शी
 रीते करशे ? सावद्यज करशे अने ते सावद्य मुनिने लागशे तो
 पंच महाव्रत केवी रीते पालशे ते विचार दिगंबरीने करवानो
 ठे. श्वेतांबरी साधु असंयमी पासे कंइ पण करावे नही, पोता-
 ने सारु करेलुं पण वापरता नथी. गृहस्थे पोताने सारु कर्युं
 होय तेमांथी जुंज ले ठे. फरीथी गृहस्थने पोताने सारु पण
 करवुं न पने एटले कोइ पण रीतनुं श्वेतांबरी मुनिने सावद्य

(१८८)

लागतुं नथी दिगंबरि साधु सारु तो कयुं होय तेज काम लागे ठे एटले सावद्य लागे ठे तो संजम क्यां रहुं. आ थवानुं कारण एटलुंज ठे जे जगवंतनां प्ररूपेलां आगम विद्यमान ठतां ते मानवां नही, ने पोतानी मरजीनां कल्पेलां शास्त्र मानवां ते कल्पनामां सर्वज्ञ जेवुं ज्ञान क्यांथी थाय ? ए चोरखुं समजाय ठे. वली दिगंबरि गृहस्थो प्रभुनी पूजा एक अंगे करे ठे, ने कहे ठे जे श्वेतांबरि जगवानने आज्ञापण चमावे ठे ते योग्य नथी; पण विचार करता नथी के पोते काचा पाणीथी पखाल करे ठे ते पण गृहस्थावस्थानो आरोप करे ठे, वली एक अंगे केशर वगेरे चमावे ठे ते पण साधुपणानो आरोप नथी. पण जे वखते इंद महाराजे जगवंतने राज्याभिषेक कयौं ते वखते युगलीआए एक अंगुठे पखाल वीगेरे कयुं, तेवो हेतु धारता होय तो ए पण राज अवस्थानो ठे. वा मेरु शिखर उपर इंदे अभिषेक कयौं ते अवस्था लेता होय तो ए वने अवस्थाए सर्वे अंगे केशर, चंदन, वस्त्र, आज्ञापण ठे, तो एक अंगे पूजवानी कइ अवस्था ठे ते विचारशे तो झूल जणाशे. जो केवली अवस्था कदेशे तो ते वखत तो टाहुं पाणी चढवानुं ठेज नही, माटे ते अवस्था थपाशे नही. अने ते नही थापो त्यारे तो जन्म अवस्था अथवा राज अवस्थाविना बीजी अवस्था थपाशे नही. अने ते थापो त्यारे तो सर्व अंग पूजो, आज्ञापण घरेणां पहेरावो. वली दिगंबरना तेरा पंथीतए तो आवो तर्क आववाथी एक अंग पूजवुं मूकी दीधुं, मात्र पखालज करे ठे. तो ते पण पखाल वखते कइ अवस्था विचारशे, वली नैवेद्य प्रभु आगल मुकशे त्यारे कइ अवस्था विचारशे ? तेमनाथी पण बीजी अ-

(१८९)

वस्था थपावानी नथी. पण पोतानी जूल आत्मार्थी समजशे. आ जूल थवानुं कारण आगम नहीं मानवां तेज ठे, बीजी नथी. जगवान आहार करता नथी एम माने ठे अने नैवेद्य धरे ठे, ते तेमने विचार करवानो ठे. अमारे तो आहार करे ठे एम मानवुं ठे. एटले श्वेतांवरीने बधुं सीधुं ठे. दिगंबरीकृत समय-सार नाटकमां तो कहे ठे जे ज्ञानी पुरुषनो जोग ठे ते निर्ज-रानो हेतु ठे तो जगवान जग ज्ञानी ठे ? के कर्म बंधनो हेतु थशे. एम विचार करे तो आहार करवाथी जगवानने दोष लागे ठे ते कहेवुं खोदुं ठे एम समजशे. आ वातोनो वधारे विस्तार अध्यात्म मत परीक्षामां ठे, तेथी अहीं वधारे लखतो नथी. त्यांथी जोइ लेवुं. आत्मार्थी जीवने श्वेतांवर दिगंबर मतनी प-रीक्षामां एटलुंज जोवानुं ठे के आत्मानो जे स्वजाव ठे ते प्रगट थवानुं साधन कया मार्गमां ठे ते जोवुं. जे जे आत्मा निर्मल थवानां कारणो वने मार्गमा वताव्यां ठे, तेमांथी निकट कया मार्गमां ठे ते जोवुं जोइए:

केटलाएक अध्यात्मी ग्रंथो दिगंबर मार्गमां ठे, ते ग्रंथो वांचीने घणा जीवो संसारमां परी जाय ठे, तेनुं कारण एट-लुंज ठे जे जेम जशविजयजी उपाध्यायजीए अध्यात्मनां शास्त्र-रच्यां ठे, तेमां एक ढाल निश्चयनी, तेनी साथे एक ढाल व्यव-हारनी ठे, तेथी ते वांचवाथी कोइ मार्गथी उपरांठा थता नथी. अने तेम दिगंबरना ग्रंथोमां नथी. तेथी दिगंबरना ग्रंथ वांची निश्चे पामता नथी अने व्यवहार पालता नथी तेथी जीवो बे मा-र्गथी ब्रष्ट थाय ठे, एनुं कारण एटलुंज ठे के आगम नहीं मा-नवाथी आगममां तो आ कालमां वधारे चार नयनीज व्याख्या

(१९०)

करवा कहेलुं ठे, तेनुं कारण जे व्यवहार मार्गमां पुष्ट नथी अथा ते जीवो निश्चय एकांत वांचवाथी संसारमां लीन अइ जाय ठे. अने जे व्यवहार मार्गमां मजबूत थएला होय, तेने निश्चयमार्ग-नुं ज्ञान थवाथी व्यवहार मार्ग पालता होय, तेनो अहंकार नष्ट अइ जाय ठे, के जेम प्रजुजीए आत्मतत्त्वमां रमवुं कहुं ठे तेम रमातुं नथी; माटे निज स्वप्नावमां रमीश ते दिवस पूर्ण धर्म क-र्यो गशाशे. माटे ते बाबतनो मारामां खामी ठे. ते खामी म-टारवा साधन करवुं. ते साधनमां तत्वज्ञाननां शास्त्र तथा तत्वज्ञानना जाणकार पुरुषनी संगत करुं, आम विचारी निश्चय धर्म पामवाना उद्यमी थाय. एटले गुणानी वृद्धि थाय, पण जे एम विचारे जे ज्ञान विना क्रिया कायकलेश ठे, माटे क्रिया कर-वीज नही एम विचारीने क्रिया उपरथी विमुख थाय ठे. ते शुं करे ठे ? तप न करे त्यारे खाइने पुट्गलनी पुष्टता करे, विषय कषायनी वृद्धि करे, प्रतिक्रमणनी क्रिया नकरे, नवराशना वखत-मां उंधे वा ठोकरा रमाने, वा गप्पां मारे, आवो नकामो वखत जा-य, अने एवां गप्पां मारवानी टेव परवाथी वांचवानो अज्यास पण बुटी जाय ठे, पढी संसारमां मग्न थाय ठे. एवा थएला जो-वामां आवे ठे माटे पूर्व पुरुषोए “ज्ञानक्रियाज्यां मोक्षः” आ पाठ मुक्रेला ठे. माटे आत्थीए अध्यात्मज्ञाननो अज्यास करी सं-सारी विषय कषायनी क्रियाथी मुकावुं जोइए. अने जे कुशलानु बंधी अनुष्ठान ठे ते आदरवुं जोइए. अने जे जे गुणस्थानमां जे जे क्रिया मुकवानी ठे ते मूकवी. अने जे जे क्रिया ग्रहण करवा-नी ठे ते ग्रहण करवी तोज गुणस्थान चरवानो वखत मले, अने आत्मविशुद्धि थाय. तेवी तेवी प्रवृत्ति थवाथी अध्यात्म ज्ञान

खरुं धरुं गणाय. नाम अध्यात्म, ठवण अध्यात्म अने ड्वय अध्यात्म तो आनंदधनजी महाराज ठंरुवा कहे ठे, तेम ते अध्यात्म कार्य थशे नही, ज्ञाव अध्यात्मज आत्मानुं कार्य करनार ठे, ते अध्यात्म दिगंबरी श्वेतांबरीनुं जूडुं नथी, पण सामान्य रीते ठीक ठे, पण वस्तु धर्मना ज्ञानमां फेर न होय. फेर होयतेने जिनागममां ज्ञाव अध्यात्म कहेता नथी. प्रज्जुए कहेला वस्तु धर्मनी यथार्थ श्रद्धा करी ध्यानादिक करे ठे, तो सफल थाय ठे. पण ते विपरीतपणे श्रद्धा करी ध्यान करे ते सफल थतुं नथी. अरूपी पदार्थनुं ज्ञान तथा रूपीपदार्थना वस्तु धर्मनुं ज्ञान सर्वज्ञता आव्या विना यथार्थ थतुं नथी, माटे तेनी श्रद्धा आगम अनुसारे करे तोज वने; अने ते आगम प्रमाण न करे तो यथार्थ श्रद्धा क्यांथी थाय? अने ते न थाय त्यां सुधी ज्ञाव अध्यात्म आवे नही, ने आत्म कार्य थाय नही. ते आगमनी श्रद्धा श्वेतांबर धर्ममां ठे, माटे एज कळ्याण करनारुं ठे.

प्रश्न--तमे एम कहेठो जे आगमनी श्रद्धाएज ज्ञाव अध्यात्म आवे तो जैन आगममां पंदर भेदे सिद्ध थया छे ते केम मनाशे.

उत्तर--पंदर जेदे सिद्ध कह्या ठे ते प्रमाण ठे ने तेमां केटलाएक जेद तो आगम माननारना ठे. फक्त अन्यलिंगे सिद्ध कह्या ठे ते आगम माननार न होय पण ते जे पक्क मानतो होय, तेमां आगमथी विरुद्ध वात होय ते वात उपर सेहेजे तेनी अश्रद्धा थाय ठे. जेम कोइ माणसने वगर उद्यमे पग गरकी जाय ठे ने निधान मळे ठे, तेम ते जीवोने सिद्धांत प्रमाणे श्रद्धा पोताना क्षयोपशमना बलथी जागे ठे, तेथी जे जे तेना

(१८५)

आगममा जैन आगमधी विपरीत ठे, ते विपरीत आवी जाय, अने जैन आगम जोया विना जैन आगममां कह्या प्रमाणे श्रद्धा घाय, तेने ज्ञाव अध्यात्म प्रगट थाय छे, तेम दिगंबरने पण घाय तेमां कांइ नवाइ जेवुं नथी. वीतरागनो धर्म कांइ केवल लिग-मां नथी पण यथार्थ नवेतत्वनुं तथा षट् इव्यनुं ज्ञान जेने घाय तेने ज्ञाव अध्यात्म प्रगट थाय. माटे वस्तु धर्म यथार्थ खोजवा-नो नुद्यम करवो तेथी कार्य घडो.

प्रश्न--जैनमां रूवा कूटवानी रीती छे ते योग्य छे ?

उत्तर--जिन एटले राग द्वेषने जांते तेहने जिन कहीए ते-हना सेवक ते जैनी कहेवाय छे तो जिननो उपदेश पण रागद्वेष जीतवानो छे. उपदेशना सांजलनार राग धरीने रुदन करे छाती कूटे माथां कूटे तो तेथी प्रजुनी आझानुं उलंगन करवुं थाय छे. वली रुदन करवाथी अने मरनारनी फीकर करवाथी केटलाएक माणस मरण करे छे. जुवो लक्ष्मणजीनो संबंध ! लक्ष्मणजी ने रामचंज्जी बे वच्चेना स्नेहनुं वखाण इंड महाराजे कर्णुं ते कोइक देवताथी सहन न थयुं अने ते जोवा आव्या. मनुष्य लो-कमां आवीने लक्ष्मण सांजले एम सीताजीनुं रूप धारण करी रामचंज्जी काल करी गया एहेवुं रुदन लक्ष्मणे सांजळ्युं ते-वोज मनमां अत्यंत शोक प्राप्त थयो ने ते शोकनी अत्यंतताथी तरत लक्ष्मणजी मरणने पान्या. आवी हानी वासुदेव जेवा पुरु-षने थइ तो तेमना वीर्यनी अपेहाये आपणामां कंइ पण बल-शक्ति वीर्य नथी तो आपणा शरीरने हानी केम न पहोंचे. कदापि तेमनामां जाइनो राग हतो, तेथी उछो राग होय तो मरण न घाय, पण शक्ति तो घटेज. रोगादीक पण वखते थाय.

(१७३)

वखते माणस फीकरमां गांता थाय ठे बुद्धि ब्रष्ट थाय, ब्र-
मित थाय ठे. आ म्होदुं प्रगट नुकशान ठे. वली जगतमां पण
आबरु नथी पामता. वली राजकर्ता यवन राजा ठे तो पण
आ रमवा कुटवानी रीतने धिक्कारे ठे. आपणे जगतमां ऊंच
कोम कहेवाइए, तेनी नीच कोम हांसी करे ए आपणी आबरुने
केटलुं हीशुं लगामनार ठे. बजार वच्चे रमवुं कुटवुं ते जोइ रस्ते
चालता माणसने केटली इजा थाय ठे ने हांसी करे ठे. वली
केटलाएक देशमां लाज काढवावालां बैरां ठे, तेम ठतां माधानो
ठेनो कमरे बांधीने कुटे ठे, केन ऊपर अंग बधुं खुल्लुं रहे ठे,
आ केवुं हांसी कारक ठे. आ रीत नीच कोम जेवी ठे के नही
ते विचारथी जुए तो समजाय. हमेश माणसने गातीनुं जोर
सारुं होय तो बुद्धि सारी रहे ठे ने गातीए जोरथी कुटवाथी
गातीनी कमजोरी थाय ठे तेथी बुद्धिनी पण हानी थाय
ठे, वली एथी गातीमां हार्टिसीऊ रोग (इंग्रेजीमांकहे ठे ते)
थाय ठे, ए रोग एवो ठे के ए रोगवालो एकदम मरी जाय ठे
वली काम करवाने अशक्त थाय ठे, ने तेम हालमां गातीना
दरदवाला घणा माणस म्हारा जोवामां आवे ठे ते माण-
सने तप, संयम ज्ञान अज्यास करवानी बहु हरकत आवे
ठे. अमदावाद जेवा शहेरमां घणो चाल इतो ते केटलोक फे-
रव्यो ठे, तेटलो बीजा शहेरमां फर्यो नथी, पण म्हारा विचार
प्रमाणे अने ज्ञानी पुरुषो थइ गया तेमना विचार प्रमाणे आ
चाल बंध करवा योग्य ठे आपणा देव वीतराग ठे अने तेमनो
हुकम पण वीतराग दशा लाववानो ठे तो माणस मरी गयुं
ते जोइने विचारवानुं छे के आ माणस बाल उमरमां मरण
पाम्यो तो हुं क्यारे मरीश ते खबर नथी तथा हुं घरनो थइने
मरीश ए पण निश्चे नथी तो म्हारे हवे धर्ममां ऊजमाल थवुं; आ-

(१७४)

वी म्हारी आत्मानी जे स्वज्ञाव दशा ठे ते प्रगट करवाने मुख्य कारण राग द्वेषथी रहीत धरुं ए छे तो हवे म्हारे रागादिक घटामवा, ते घटामवा सारु प्रजुजीए जे वैराग्यनां शास्त्र कहां ठे तेनो अज्ञ्यास करुं एवा शान्त पुरुषनी सोबत करुं के जेथी म्हारी रागादिदशा जुंठी आय; आवा विचार करवा जोइए ते न करतां उलटो रोश वधे एवुं करवुं ते अयोग्य ठे अने कहे ठे के, म्हारे म्हारा ज्ञाइ साथे बहु स्नेह इतो ते याद आवे ठे तेथी रहुंछुं पण ते माटे रमतो नथी. एम कहे ठे ते लोकमां मान पामवा. पण चित्तमां तो पोतानो स्वार्थ जे ज्ञाइथी थतो ते बंध थयो ते सारु रमे ठे, पण ते वास्ते रमे कार्य थतुं नथी पण पोताना कर्मनो विचार करवो जोइए. पोते तेनी पासे लेणुं मुक्युं इतुं ते लेइ चूक्या हवे ते क्यांथी आपे अथवा पुन्य बलवान इशे तो ज्ञाइ करतो इतो ते बीजो करनार मलशे, पण आवा रफवा कुटवाना विकल्प करवाथी उलटी बुद्धि नष्ट थइ जाय ठे अने जे काम करवां ठे ते थतां नथी; वली केटलाएक रफवानु ढोंगरूप पण करे ठे कारण जे देखीतुं रमे ठे अने ज्ञाइनो गोकरो होय तेनी वा ज्ञाइनी स्त्रिनी वा ज्ञाइनी पुंजी होय ते खाइ जाय ठे अने तेहने बरोबर आपता नथी वा समुलगी खाइ जाय ठे वा ज्ञाइनी स्त्री साथे बखते खोटी वर्तणुक चलावतां पण ज्ञाइनो स्नेह विचारतो नथी आवा माणसनुं रफवुं कुटवुं ते ढोंग ठे. वली सगांवहालां तथा न्यातनां माणसो आवे ठे तेहनुं काम ए ठे के आ माणसनो ज्ञाइ मरी गयो, तो हमो जइने तेहने संतोष पमानीए पण संतोष न पमामतां उलटा पोते रमे ठे ने पेला रफता बंध थया होय तेने रफवानुं जारी करावे ठे, वली बाइनेने कुटती बखत उपदेश करे ठे के आम थुं कुटो गो ? एटले जोरथी कुटो आ मतलबनो उपदेश करे ठे, तेथी

(१९५)

कोइ समजथी थोरुं कुटवुं होय तेहने नलटुं जोरथी कुटवुं पने ठे पण आ उपदेशथी शुं फल अशे ते अज्ञानपणे जाणती नथी के ररुवुं कुटवुं ए रौइ ध्याननुं आलंबन ठे, एटले एथी रौइ ध्यान थाय अने रौइ ध्याननुं फल ज्ञानीए नरक बताव्युं ठे तो नरकनां दुःख केवां कहां ठे ते जीव ज्ञावना ग्रंथ वा सुयगमांग सुत्र सांजले हृदय कांपी जाय एवां नरकनां दुःख आ उपदेशथी मले ठे. कोइ समजु माणस आवा सुंदर विचार करी थोरुं रने कुटे वा समुलगुं न रने कुटे तेनी अज्ञानपणे निंदा करे ठे आ निंदा करनारने दुर्गति सिवाय बीजां फल शी रीते मले, माटे जे नाम धरावीए ठीए ते नाम पालवानी फीकर राखी जेम बने तेम निंदा तो एवा माणसनी न करवी. पण ररुवा कुटवानुं बंध करनारने धन्यवाद आपवो; अने पोतानी शक्ति प्रमाणे उपदेश देइने ए चाल लुगे थाय तेम करवुं ने शक्ति न होय तो जेओ सारां काम करवा इच्छता होय तेमनी मदद करवी ने तेमना संपमां रहेवुं ए काम बंध करवामां जेम ते सलाह आपे तेम करवुं तो तेथी कळयाण ठे. वली पैसानुं जोर होय ने पैसानी लालचथी ए काम बंध थाय एवुं होय तो ते रीते बंध थाय एहवा इलाज करवा, न्यातना शेठथी थाय एवुं होय तो न्यातना जोरथी बंध करवुं. जे जे नद्यम करवाथी ए काम बंध थाय एवो प्रयास करवो जोइए. कदाचित हठोला माणस होय तो मध्यस्थ रही पोते ए कामथी मुक्त रहेवुं. वली आपणाने अनुकुल माणसने समजावी तेहने ए कामथी ठोडववाने जे आपणाथी बनी शके ते करवुं के जेथी आपणाने आर्त्त रौइध्यान न थाय अने नरकादिक गतिना परोणा न थवुं पने. वधा माणसनो वाद करवानी जरूर नथी. पोते पोताने त्यां सुधारो करीए पठी धीमे धीमे बीजा पण सुधरे ठे अने तेवा दाखला घणा जोयां

(१९६)

ठे, ने कइक सुधारा थया ठे माटे बुद्धिवाला पुरुषोए पोताने
त्यां एवो चाल बंध करवो जोइए, ए बंध करवाथी निंदा
थवानी वीक राखवी नहीं, एवी वीक राखवाथी आपणे
धर्म करी शकता नथी, में म्हारी माताजी काल धर्म पाम्यां
त्यारे ए रीवाज बंध करवा धार्युं त्यारे म्हारा पीताजी हयात
इता अने ते पण धर्म चुस्त इता तेथी उलटा कहेवा लाग्या जे एम
करवुं व्याजवी ठे, आ वखत बंध अशे तो म्हारी पाठल पण
बंध रहेशे तो म्हने पण लाज मलशे एम विचारी म्हारा
पीताश्रीए वीर्य फोरवी बंध कर्युं, तेथी अज्ञानी निंदा क-
रता इता; पण सुइ पुरुषो तो साबाशी आपता इता.
पढी म्हारा पीताए काल कर्यो ते वखते म्हारी मातानी व-
खत निंदा करता इता तेदली निंदा न अइ; माटे पहेली वखत
अणसमजु बोले तेना उपर समजाव राखीने आवा चाल बंध
राखवा पहेल कर्या विना बनतुं नथी, सर्वे चीज उद्यमने आ-
धिन ठे अने पोताना घरना पोते राजा ठे माटे पोताने त्यां ए-
वुं ररुवा कुटवानुं न करे तो कंइ न्यातवाला न्यात बहार मूक-
वाना नथी, माटे हिमत पकमीने ए चालने रोकवा जोइए, ए
ररुवा कुटवानुं काम एवुं ठे के एक माणस ररुतुं होय ते वात
शान्त पुरुषने सांजलवामां आववाथी एने पण राग प्राप्त थ-
वाथी आंसु आवे ठे तेनो निमीत्त जूत ररुनार माणस ठे माटे
जेम बने तेम ए चाल सुइ पुरुषोए उंगो करवो जोइए, तेने
बदले एवो वहीवट थयो ठे के आपणे तेने त्यां ररुवा कुटवा
नहीं जइये तो आपणे त्यां ररुवा कुटवा कोण आवशे
एदले जीवता माणसे पण ररे कुटे तेमां शोजा खेवानी
ठरावी, आ ते कहेवी अज्ञाननी राजधानी ठे मुवा पढी
पाते जोवा तो आववानो नथी अने ररुशे कुटशे के नहीं तेनी

(१९७)

खबर नथी. पण ए बावतनुं कर्म बांधीले ठे आ अज्ञानता ठे ते आत्मार्थीए अज्ञानता टालवी. अने रुवा कुटवानी इच्छा तो न राखवी पण कुटुंबी माणसने समजाववुं जे म्हारी पाठल आ पाप करशो नही. एवी सखत रीते जलामण करवी के कर्म नबंधाय. पण कर्म बांधवानो जय लाग्यो एज शुज प्रणामे शुज कर्म उपार्जन आय माटे एवो ठरावज करवोके म्हारी पाठलरुवा कुटवानुं करवुं नही एटले पाठल वालां एनो हुकम न माने तो पण मरनारने कर्म बंध आयज नही. आ लखवाथी एम न समजवुं के मरण आय त्यां जवुंज नही. जवुं तो जोशए कारण के स्नेही वा न्यातना माणसने दुःख पर्युं तो जरूर जशने संतोष पमारुवो ते दीलगीरीमां ठे तो तेमनुं कामकाज करी आपवुं. तेम जो न करीए तो निर्दयता आय, माटे जवुं, संतोष पामे एवी वात करवी, के तेनुं चित्त शान्त रहे. वली मरनारनी देहने ठेकाणे पोंचारुवामां मदद करवी; एकरवुं जरूरी काम ठे. ए करवामां एवी फीकर रहे जे म्हारी देहने ठेकाणे नही पारुनार मले ने तेमां जीवनी उत्पत्ति थशे वा तेथी कोइ प्रकारनुं काम थशे, तेथी कर्म बंध थशे ते पण फीकर राखे, तेथी पण कर्म बंधनो जय रह्यो तेमां हरकत नथी; अने जे पुरुष संधारो करी वोसराववानीज जावना करे ठे तेने ए विचार थतो नथी. फक्त स्नेहीने मदद करवी अने शबमां वधारे वखत लागवाथी जीवनी उत्पत्ति थशे ते फीकरथीज जरूर जवुं, कामकाज करवुं. रुवा कुटवानो विकल्प बंध कराववो वा जुगे कराववो ए जरूरी ठे. वली केटलाएक देशमां हालमां पण हिंडुलोकमां पण मरण वखते रुता कुटता नथी. जलटा ढोल वगाने ठे, तो गुं ते लोकने मरनार उपर राग नही होय? रागथी आंखमां आंसु आवे ए स्वाजावीक नियम ठे तेम बने, पण ते थोडा वखतमां वि-

(१९८)

कल्प शांत थइ जाय. पण तेनी वर्तणुक याद लावी रमे ते-
नो पार न आवे अने मातुं ध्यान पण विशेष धाय वली स्त्रियो
घणीनुं सुख याद करी रनुवाथी काम पण दीप्त धाय; तो पढी
कुलक्षणा सेववानी बुद्धि धाय, आवा नुकशान कारक चाल सु-
धारवा ए म्होटा पुरुषनी फरज ठे. ए नित्य एवुं रनुवानुंजारी रहे-
वाथी घणीने स्त्री संबधी विकार जागवानुं साधन धाय ठे, माटे ए
वदले एटलो वखत धर्म साधनमां काढवो एवुंजमुकरर कर्युं होय
तो वैराग्य दशा जागे, विकल्पनी शान्ति धाय, खोटा मार्गनी बुद्धि
धाय नहींने होय तो ते खोटी बुद्धि नष्ट धाय माटे एवा अवसरमां
वैराग्यनी कथा विगेरे सांजलवामां वखत काढवो, आ वाबत ज-
रुनी ठे. पण जैनमां हालमां वर्ते ठे एवी रीति होय एम संज-
वतुं नथी. त्यारे अहीं कोइ प्रश्न करशे जे, जे वखत मरुदेवी
माताजी निर्वाण पाण्यां त्यारे ज्ञरत महाराजे पोक मुकी ते
वात शास्त्रमां ठे ए कंइ धर्म रीत नथी, संसार रीत ठे के एवी
पोक मुकवाथी लोकना जाणवामां आवे तेषी सर्वे लोक एकठा
थइ जाय. ए तो मरण वखतनी एक क्रिया ठे, पण आवुं बजार
वखे कुटवुं, रोज ठेमा वालीने बेसवुं, ते कंइ साबीत थतुं नथी.
ते वखते रागना बंधनथी रुदन थइ जाय, लोकने जणाववा पो-
क मुके ए कृत्य संसार नीतिनुं ठे पण त्यार बाद जे वधारे कृत्य
धाय ठे ते धर्मीष्टने करवा योग्य नथी. धर्मीष्टने तो जे रागा-
दिक घटे एम करवुं एज सार ठे.

प्रश्न.—जैन कोमनी चरुती दशा केम धाय ?

उत्तर.—आ प्रश्ननो जवाव तो अतिशे ज्ञानी विना बी-
जो कोइ देवा समर्थ नथी अने ते आपणा ज्ञाग्यनी कसरथी
अतिशे ज्ञानीनो विरह परुचो ठे एटले खातरी पूर्वक जवाव
देवा अशक्त तुं. वली हुं जवाव लखुं ते करतां पण म्हाराथी

(१९९)

वधारे बुद्धिमान वधारे बतावी शके, माटे जेनुं विशेष होय ते अंगीकार करवुं,

१ प्रथम तो अन्यायनी प्रवृत्ति जैनमां जे धनाढ्यपणे दी-
पता पुरुषो तथा शेठीश्रा नाम धरावता होय वा धर्मीमां नाम
लखावता होय एवा पुरुषोए बंध करवी जोइए, कारण के यथा
राजा तथा प्रजा तेम म्होटा पुरुषोनी एवी सुंदर प्रवृत्ति जोइने
नाहाना पण न्यायमां प्रवर्ते एम वर्तवा सारु मार्गानुसारीना
गुण योगशास्त्रमां तथा धर्मविंडुमां तथा श्राद्धगुणवर्षवमां
वताव्या ठे ते उपरधी म्हारी चोपनी प्रभोत्तर रत्न चिंतामणी ना-
मनी ठे, तेमां जोशो तो जणाशे. ए गुणमां जैन कोम वर्ते ए-
वा उपदेश मुनि महाराजोए पण देवाना जारी राखवा जोइए
तथा जेम रात्रो जोजन विगेरेना नियम कराववामां उद्यम करे
ठे तेम आ उपदेशना उद्यममां वर्ते तो वधारे लाज थाय एवो
उपदेश नथी देता एम म्हारुं कहेवुं नथी, पण देनारमहा पुरु-
पोनो उत्साह वधारवा लख्युं ठे अने कोइ सामान्यपणे देता होय
ते विस्तारे उपदेश दे ते सारु लखवुं ठे. ग्रहस्थोए एवी प्रवृत्ति
रोकीने पोताना स्नेहीने अन्याय त्याग करे एवी जलामण क-
र्याज करवी जोइए. कदाच जलामण कोइ धारण करतुं नथी
तेथी पण उदास थइ ए उपदेश बंध करवो नही. हमेश जारी
राखवाथी कंइ कंइ सुधारो थाय. अन्यायनुं धन स्थिर रहेतुं
नथी एवुं श्राद्धविधि विगेरे शास्त्रमां घणे ठेकाणे कहुं ठे माटे
न्यायनी प्रवृत्ति धन मले ते स्थिर रहे. वली जैन कोम-
नो बीजी कोममां घणो विश्वास पने तेथी वेपार करवा पैसा
जोइए ते पण सुखे मले; वली नोकरी करवा जाय तो झट नो-
करी सारा पगारनी मले. दलाली करवा जाय तो ते घंधामां
पण पेंदाश करे. हरकोइ माल वेचवानी डुकान मांने, घणां घ-

राक तेनी दुकाने आवे ए वाबतमां सुरतमां कळ्याणजाई क-
रीने उत्तम श्रावक हता तेमनी शाख एवी पनी हती जे टो-
पीतना वेपारमां रुपिआ वे त्रण हजार दर वरसे पेंदा करता
हता. वळी पिता पासे पुजी नोहोती ते बतां पोते आशरे चा-
लीश हजारनी पुंजी मेलवी हती. ते त्रण जाइत तथा पिताए
वहेंची लीधी. त्यार बाद पोते वेपार करवानो बंध कर्यो तो पठी
जाइत दुकान चलावी न शक्या. अने पेंदाश नहीं थवाथी दु-
कान बंध करवानो वखत आव्यो. जरुचमां एक पारसीनी दुका-
न ठे ते एकज रीतनो जाव राखे ठे तेमां तेने त्यां घणो वकरो
आय ठे. मुंवाइमां नुफीसोवाला म्होटा वेपारी एक रीत राखे ठे
तो तेमां सुखी थयेला जोइए ठीए, माटे वेपारमां अन्याय जो
बंध करे तो म्होटी साख पनी जाय अने पुन्यानुसारे सारी पें-
दाश आय. गया कालमां सत्यवादी श्रावको थइ गया ठे ते ए-
टली बधी ठाप मारी गया ठे के श्रावक गेर व्याजवी रीते
चाले नहीं, तेथी हालमां श्रावक बुरु काम लूञ्चाइ करे ठे एटला
अर्थमां श्रावक लुञ्चाइ न करे आ ठाप चाली आवे ठे, तेना ब-
दलामां इमणांना समयमां धर्मी नाम धरावीने पण केटलाक
ठगाइ करता जोवामां आववाथी बीजा धर्मी श्रावकने त्यां कोइ
जलामण करे ठे तो धनवान ग्रहस्थो तेनो विश्वास नथी करता
अने धर्म ठगनी उपमा आपे ठे. ते में पण सांजली ठे आ थवा-
मां धनवाननी जूल नथी पण धर्मी अइने ठगाइनो धंधो करे त्यारे
लोकमां सर्व धर्मीनी निंदा थाय अने वेपार रोजगारमां विश्वास
उठवाथी पेंदाश आय नहीं अने सुखी थवानो वखत मले नहीं
माटे जेम बने तेम श्रावकोए ठाप सारी पारुवी जोइए. केटला
एक वेपारी वेपार करे ठे तेमां नुकसान लागे ठे त्यारे देवामांथी
बूढवा सारु सरकार पासे लाय ले ठे एटले कायदानो फायदो लइने

(५०१)

मुक्त थाय ठे तेमां पैसा ठुपावी राखे ठे. ए अन्याय ठे के शुरुं ठे वली कदापि कोइए न राखया अने पाठा पैसा पैदा कर्या ने लाखो मढ्या पण पेहेलाना देवामां जुज रकम देवी होय तो देवां वालाने आपे नहीं तो जगतमां जैन कोमने सुंदर ढाप शी रीते पमे ते विचारवुं जोइए; अने एवा पैसा राखी शासननी परजावना करे संघ जमाने तेमां अन्यायना पैसा आवे तो जमनारनी बुद्धि केवी रीते सुधरे. साधारण माणस दाखलो ले के देवा वाला ते आवा धनवान थाय ठे, शासनना आंजला जेवा केदेवाय ठे, ते आपता नथी तो आपणे शी रीते आपीए? एवा विचार फेलावाथी लोकना मनमां एवुं आव्युं जे पैसा हशे तो मान पामीशुं. देवा वालाने बधा पैसा आपी दइशुं तो मान नहीं पामीये. आ बुद्धि फेलाइ गइ ठे तेथी सर्व कोइने देन थाय ते आपवानी बुद्धि थाय नहीं. आ बाबतमां संघनो अंकोश एवो जोइए वा नाती वालानो के जे देवादार थाय तो तमाम पैसा देवा वालाने अपाववा जोइए अने पढी तेने म्होटा वरा संघ जमानवानां खरच करवां देवां जोइए एवी चीज करवा तैयार थयो के न्याते जलामण करवी तें ला लीधी ठे ते वखत नुंठा पैसा आप्या ठे, ने वाकीनुं देवुं ठे ते पेटे न्यातना तथा संघना खरच जेटला पैसा आपी दो अने ते देवुं पुरु थया पढी तमारी मरजी प्रमाणे खरचो. आवी अंकुश न्यात राखी शके तो जैननी बहु मानता थवामां बाकी रहे नहीं अने एवी ढापंथी श्रावकोने धीरतां कोइ आंचको खाय नहीं. सर्वेथी शिरोमणि कोम थइ जाय पण हालमां तो श्रावको प्रथम देव इव्यनाज पैसा खाइ जनार उपर एवी अंकुश राखी शकती नथी अने तेथी लोको डुखी थया विना रहेता नथी. केटलाएक गाममां एवी पण रीत ठे के देवइव्यनुं देवुं होय त्यां सुधी श्रावक तेहने त्यां न्यात जमवा जता

नधी तेथी तेवा स्थलोए देवइव्यना लेहेणानो निकाल आवी जाय ठे पण एवो रीवाज सरवे देवा आशरी सर्वे सेहेरमां तथा सर्वे गाममां घाय तो जैन कोम सुखी थवानुं साधन ठे वली कोइ माणसे देवालुं काढ्युं नधी पोतानी रीतमां ठे पण पैसा नधी ते माणस देवुं करी न्यात विगेरे जमाने ठे तेनी न्यात जमवो नही. वली ठगाइ लुच्चाइनो वेपारज करेठे तो तेनी पण न्यात तरफथी शिक्षा करवी. आ रीत घाय तो न्यात सुखी घाय अ-थवा आ लोकमां वेपार रोजगार सारो चाले अने जगतमां बहु मानता घाय अने सुखी घाय अने तेना पुण्यथी परलोकमां पण सुखी घाय. विद्याज्यास करी हुंशियार थइ वर्त्तणुक अन्यायनी सुघारे नही तो तेथी पण कोमनुं बहुमान थवानुं नथी. बहुमान थवानुं कारण अन्याय ठोरवो एज ठे. ते म्होटा पुरुषे करी व-ताववो जोइए तथा देव इव्य साधारण इव्य ज्ञान इव्य एवां इव्य आवकने त्यां वघारे व्याज ऊपजतुं होय तो पण धीरवुं नही, ए बाबत श्राद्धविधी तथा इव्य शीतेरी विगेरे शास्त्रमां मना करी ठे अने तेमां दुषण विस्तारे बताव्यो ठे ते जोवुं जोइए. देवादिक इव्य जेणे खाधुं तेनी सात पेढी सूधी तेनो वंश सुखी थतो न-थी माटे धीरवानो पायोज बंध करवो जोइए अने राखनारे व्याजे तो न लेवुं पण धीनी टीपना देवा पैसा पण राखवा नही, अने राखवाथी घणुंज नुकशान शास्त्रमां बताव्युं ठे, माटे ए वातनो खूब लक्ष राखवाथी सुखी थवानुं साधन ठे, देरासर सं-बंधीना पैसामां कांड पण पोताना पैसानो जेव करवो नही तेथी आ लोकने परलोकना सुखना प्राजन थशे.

१ बीजुं जैन कोमना शेठीआनुए सट्टानो वेपार करवा दे-वो न जोइए. सट्टाना वेपारथी माणसने घणां प्रकारनां नुकशान थाय ठे एकतो प्रथम आलसु थाय ठे कांड पण वेपार हुंरुवानी

शीखवानी बुद्धि नष्ट धाय ठे. वेपारनी रीतनी खबर परतती नथी नामानी रीत पण शीखी शकतो नथी, ए सट्टाना धंधावालाने बीजा वेपारनी वाक्रेफगारी थती नथी. तेथी कदापि सट्टाना धंधामां नुकशान गयुं, तो पढी सुखी धवना वखतनी मुश्केली ठे. वली ए धंधाथी माणस वांकु बोलवुं, लुच्चाइ करवी, एवी अनेक रीतो खोटी शीखे ठे, कोइक जाग्यहाली न शीखे तेने एठपको नथी; पण ए निमित्त एवुं ठे. ए वेपारवालाने पोतानी पासे रु. ५००) आपवानी शक्ति होय अने पांच हजार खोट जाय एवो वेपार करे त्यारे हवे नुकशानी क्यांथी आपीशुं. ए फीकर रही नही. ने खोट जाय तो देवालुं काढवुंज पमे, अने पाठो फरी पेदा करे तो ते आपवानी दानत रहेती नथी तो ए अन्याय ठे के शुं ठे? ए वेपार लांबो केम करी शके ठे के वेपारमां पैसा रोकवा परता नथी. जो रोकवा पमे तो लांबो वेपार सहेजे धाय नही. वली जुगार अने आ नामफेर ठे. जुगारमां पण पैसा जोइता नथी फक्त एकी वा वेकी वेमांथी एक बोलवामां आवे ते साचुं पमे तो जीते ठे तेम आंकना धंधामां पण एज रीत ठे. कलकत्तेथी मलतो आंक आवे ते जीते ठे ने नफो ले ठे तो वे रीत एक ठे. हालमां सुरतमां वाडुं पण ए वेपार करवा लागी ठे. आ स्थितीने आपणी श्रावक कोम पोहोंची ठे. हवे सुखो शी रीते धाय? सट्टामां एक पेदा करे अने एक खुए त्यारे एक श्रावक सुखी थयो अने एक डुखी थयो, तेमां कांइ बहारथी पैसो आव्यो नही अने बीजा वेपारमां तो माल देशावर चरुवे वा मंगावे तेमां फायदो धाय ठे. या कोइ कहेइ श्रावक सिवाय बीजी कोम शुं सट्टानो धंधो नथी करता ते विषे जाणवुं जे बडी कोम करेठे पण घणुं करी श्रावकनी वस्तिना प्रमाणमां श्रावक घणा सट्टाना धंधा करनार निकले ठे. म्होटा शहरोमां दलालो अने सट्टाना धंधा करनार वधारे

देखाय ठे तेमां दलालीना धंधाने हमो वखोरता नथी, कारण के ए बेपार वगर जोखमनो ठे, नुकसाननुं नाम नथी ए पेदा करवानो ज धंधो ठे पण जे सद्दाना दलालो ठे ते दलाली उपर संतोष करीने रहे तो जरूर दलालीमां सारु पेदा करे पण ते दलालो पाठा सद्दानो धंधो करी दलालीमां पेदा करेलुं सद्दामां बहोलताए आपे ठे एटले दलालोने पण सुखी भवानो वखत मलतो नथी वली जेना बाप सद्दाना धंधा करता होय तेना भोकरा पण एज बेपारमां पने ठे, तेमनी वधारे ज्ञावा गणवानी बुद्धि पण जागती नथी तेम मा बापने पण ज्ञाववानी कालजी रहेती नथी माटे सद्दानो बेपार जैन कोमने करवो नही एवो न्याती वा संघ तरफथी बंदोबस्त थाय तो जैन कोमने बीजा बेपार करवानी खोजना थाय. माता पिताने अने भोकरांउने ज्ञाववानी बुद्धि थाय तेषी भोकरांउ विद्वान थाय तो न्याय अन्याय सहेजे समजे अने अन्याय सहेजे त्याग करे, माटे हरेक प्रकारे सद्दाना धंधा बूटे एवा ज्ञाषणो तथा मुनी महाराजनो उपदेश जारी करी माणसोना मनमां ठसावी पठी न्यातीनो बंदोबस्त थाय तो सारी रीते सुधरवानुं स्थानक ठे.

३ श्रीजुं के जैन कोममां विद्याज्यासनी घणी खामी ठे माटे जैनने विद्याज्यासमां जोरवा जोइए. ते जोरवानुं काम नाणानुं ठे नाणां विना बनतुं नथी हवे नाणां जेगां करवामां एवं थवुं जोइए के जे नाणुं खर्चाय ठे तेमांथी वचावीने नाणां कढाववां जोइए, के कोम खरचना बोजामां आवे नही ते सारु मन एम थाय ठे के लगन सिमंतअनेमर्ण पाठळ इजारो रुपिआ खर्चाय ठे. केटलीक न्यातमां केटला एक शहरमां लगनमां एक एक भोकरो परणे ठे त्यारे पैशा वहेचवानो सो सो दोढ-सो दोढसो रुपीआ खरच थाय ठे ते बुम काढी नांखी ते ख-

रचना पैशा विद्याभ्यासना फंरुमां लेवा. जे न्यातमां लग्गने सिमंतनी एक न्यात करतां वधारे न्यातो जमानवानो चाल ठे ते न्यातमां एक न्यात करतां वधारे न्यात जमानवानो रीवाज बंध करी तेना बचावना पैशा आ फंरुमां लेवा. तेनो एवो अं-कुश जोइए के ज्या सुधी ठरावेला पैसा फंरुमां नहीं आपे त्यां सुधी हस्तमेलाप विगेरे आय नही. आ ठराव पसार आय तो केटलीएक उपज दर वरसनी आय. वली मर्ण पाठळ केटली-एक ज्ञातीमां न्यातो जमानवानो रीवाज ठे ए रीवाज बहुज दीलगीरी जरेलो ठे. घणुं करी अन्य दर्शनीनी रीत जैनमा दाखल थएली जणाय ठे ए जमण केटलुं निर्दय ठे ते थोमुं ज-णावुंछुं. केटलाएक देशमां जे दिवस न्यात होय तेज दिवशे प-रदेशना माणसो रुवा आवे ते घणुं करीने जे वखत न्यात जमवा बेसे तेज वखत रुवा कुटवानुं काम चाले ठे. हवे जे माणसने त्यां मृत्यु अयुं होय ते माणस केटली दीलगीरीमां होय ते तो सर्व कोइने अनुजव ठे. हवे एवी दीलगीरीवालाने त्यां जमवा जवानुं मन वज्र जेवी ठातीवालाने थाय, पण दया-लु माणसनुं मन शी रीते थाय? अने थाय तो निर्दयता साबीत थाय ठे. वली एक बाजु उपर रुता कुटता होय ने कुटवाथी ठातीमांथी लोहीधारा निकळती होय अने ते वखत जमवा बेस-नार सुखे प्रसन्नताये खाय ए केवी निर्दयता ठे. वळी केटलाएक बुद्धा माणस मरवा पन्था होय ने मर्ण जेवी स्थितीमां होय तेने जोइने आवीने लोकने बोलतां सांजळ्या ठे के हवे लारुवा सही थाय एवुं ठे. पठी ते माणस मर्ण पामेठे, त्यारे खुश थाय ठे के हवे लारुवा मलशे. ए जे लारुवा बदल खुश थाय ठे तेमां गरजित पंचेडीना मर्षनी अनुमोदना थाय ठे, आ पाप केटलुं ठे. ते ज्ञानी कहे ते खरु. पण खावानी तृष्णाने लीधे माणस

बिचारता नथी अने ए चाल चलाव्या जाय ठे, माटे ए चाल बंध थाय तो पैसा बचे अने बली बहाली अनुमोदनानुं पाप टले माटे ए रीवाज बंध करीने तेना बचता पैसा आ फंरुमां लेवा. बळी मर्ण पाठळ शुज्ज मार्गे हजारो रुपीआ कामे ठे तेमांथी' कंडक ज्ञाग आ खातामां लेवानो राखवो जोइए, तथा म्होटा गृहस्थोए खुशीथी म्होटी रकमनी मदद करवी जोइए आम थवाथी खर्चातां नाणां आ फंरुमां आवशे एटले वधारे बोजो आवशे नहीं अने ए सारु विद्याज्यासना काममां आ फंरुमांथी मदद थशे. कदापि एटले नाणे वस न थाय तो पेंदाश उपर सेंकमे एक एक रुपिओ अथवा अरुधो रुपिन् ठराववो जोइए एक हजार रुपिआ सुधीना पेंदा करनार उपर सेंकमे रु ०॥ ले-वो जोइए अने तेनी उपरनी पेंदाशवाळानो सेंकमे रु ?) ठरा-ववो जोइए. म्होटी पेंदाशवाळाने कंड जारे परे एम नथी कां-रण के शास्त्रमां तो हेमचंड आचार्य पेंदाशमांथी चोथो ज्ञाग शुज्ज मार्गे वापरवा कहे ठे तो आतो एक रुपिन् कंड जारे प-डवानो नथी आ सिवाय न्यातोमां केटलाएक दंमो लेवानो चा-ल ठे ते दंरुना पैसा आ फंरुमां लेवा जोइए. आम थवाथी पै-सानी उत्पत्ति सारी थवानो संजव ठे अने हंमेश तेमांथी जे जे कामो करवां इशे ते थयां करशे. हालमां दरेक न्यातमां न्यातनी पूंजीन् ठे ते पूंजीयो आ फंरुमां जो आवे तो कामनी शरुआत सहेजे थाय अने कोइने पैसा घरमांथी काढवा परे नहीं. अने हंमेशानी आवक शरु थाय. पेंदाशमां लेवानुं अनुकुळ ना आवे तो घणी जातना मालना वेपार ठे ते दरेक जातना माल उपर कंड लेवानो ठराव करवो एवो ठराव पांजरापोळ सारु ठे तो ते सुखे ते कारखानुं चाले ठे पण वस्तुपणे पेंदाशनो ठराव वधारे उत्तम ठे. वेपार उपर नांखवाथी वेपारमां केटलीएक हरकतो

पढे माटे पेदाशपर थाय त्यां सुधी वेपार उपर टेक करवो नहीं पण जेम माणसो समजे तेम करवुं, केमके वधा माणसना विचार मळवा सुदकेल पढे ठे अने आवां काम माणसने प्रसन्न करीने करवानां ठे; जेम कोइने अप्रीती न थाय तेम करवानुं ठे. आ काम करवाथी जेम पोतानी जातिना माणसने जमवानुं मळे ठे ते पोताना ठोकरा हुशीआर थो तो वधारे जमवानुं मळशे, जमवानुं जवानुं नथी. वली कर नहीं आपे तो ठोकरा जणाववा निशाळमां वधारे कर आपवो परुशे ते पण बचशे, माटे सर्वे ज्ञाइजुए मनमां आ वात विचारवी जोइए अने पैसानुं फंरु प्राप्त करवुं. पैसा विना कंइ काम वने एवुं नथी.

४. ए पैसाना खरच करवामां प्रथम निशाळो गुजराती इंग्रेजी संस्कृत अने जैनधर्मनुंए जणे एवी निशाळो जोइए. आ निशाळमां पण अन्यायमांथी मन खसे एवुं शिक्षण आपवुं जोइए. संस्कृत जणानार माणसने घणां वर्ष अन्यास करवो पढे ठे त्यां सुधी एमना कुटुंबनुं पोषण थाय एवा बंदोबस्तनी जरूर ठे, ते विना हालमां संस्कृतशाळामां अन्यास ठोकरा करे ठे पण ते ठोकरा पुरुं संस्कृत ज्ञान मेळवी शकता नथी, अधुरुं मूकी चाळ्या जाय ठे; तेनुं कारण एटलुंज ठे के धनवानना ठोकरा तो प्राये अन्यास करता नथी अने ते करनार विरलाज निकलशे. साधारण स्थितीना ठोकरा पचीश त्रीश वर्षनी ऊमर सुधी अन्यास करे त्यारे संस्कृत ज्ञान पुरुं करी शके तो एटली ऊमर सुधी एना कुटुंबनो निर्वाह केम थाय? वली धननी तृष्णा धनवानने लाखो मळे तो पण जमती नथी तो साधारण माणसने तृष्णा केम शमे माटे पंदर वरइनी ऊमर थाय त्यार थी कुटुंबना निर्वाहनी फीकर थाय, ते फीकर न थाय एवो बंदोबस्त जणावनार तरफथी थयो होय तो सुखे अन्यास पुरण

करे ए सारु प्रथम व्याकरणनो अज्यास करे तेनो रु ५) महिनो आपवानो जारी करवो पढी जेम जेम अज्यास वधे तेम तेम परीक्षा लेइने पगार वधारवो ठेवट न्यायशास्त्र पुरण करतां सुधी अज्यास करे त्यारे रु ५०) नो महिनो आपवो. एवी आशा होय तो संस्कृतनो अज्यास पुरण करनार उमेदवार बो करा नीकलशे माटे एवा नियमो बांधवाथी जैनमां संस्कृत ज्ञेला विद्वान थशे. वली ब्राह्मणो पासे साधुजीने ज्ञणवुं पढे ठे ते ज्ञणवुं पढशे नहीं. तेज ज्ञाइने संघ पगार आपी राखी लेशे तो श्रावकना पैशा बीजी कोम दर वरशे एवा पगारना आशरे बधा मलीने शास्त्रिण पचीश हजार रुपैया खाता हशे ते जैन कोम खाशे माटे आ फंड आय तो तेमांथी आ करवानी जरूर ठे. कोइ सुखी माणस हशे ते पोताना आत्महित बदले ज्ञणशे तो ते पगार नहीं पण ले पण आ शाळामां मोटामां मोटी रु ५०) ना महिनानी आशा आपवानी जरूर ठे. पचाश नो महिनो आ फंडमांथी तो एक वरशथी वधारे वखत आपवो नहीं पढे, पण ते ठेकराने पचासना आपनार घणा मलशे. वली संस्कृतनां ज्ञाषान्तर विगेरेमां वा बीजी शाळामां एवी पेदाश थइ शकशे जैननी विद्वत्ता वखणाशे जे तेनी साथे वाद करवा कोइ शक्तिवान थशे. एथी म्होटी प्रजावना थशे. तेमज जैन धर्मना ज्ञाननो अज्यास तो हालमां सुरतने अमदावादमां जेम एक कलाक करावे ठे तेम करवानुं जारी रहेशे तोए बस ठे.

जे माणसो वीन रोजगारी छे ने डुखी ठे तेने सारु दरेक म्होटा शहरमां उद्योगशाळा करवानी जरूर ठे ते शाळामां तेमने दाखल करवाने तेने काम करवानुं सोपवुं. जे जे काम जेनाथी बनी शके तेवुं काम सोपवुं के जैन कोम ज्ञेले न मरे ए शाळामां कंडक माल वेचतां नुकशान आय ते आ फंडमांथी

आपवुं. घणी जातना वेपार हाथे करी करवाना ठे ने जे आवनी-
 शके एवां काम उद्योगशालामां राखवां, जेथो सहेजे ते काम
 करे माटे नमुना दाखल वताव्युं ठे. जे चीज जैनोमां हजारो
 मण खपे ठे ते बनाववानुं काम बैरां सहेलाइथी शीखी शके.
 दशीयो वषावानुं काम ते पण बनावी शके. वालाकुंचीयो बां-
 धवानुं पण बनावी शके एवुं ठे. नबली स्थितीनी बाइओने यो-
 ग्य काम दाल विणवा विगरेनुं सोंपवुं ने ज्ञाइओने बीनीयो वा-
 लवानुं, सुतरना दना करवानुं, दोरमां वषावानुं ने गुंधवानुं काम,
 केटलाकसुका पदार्थनौ गोलीयो दवा सारु बनावी वेचवानुं काम,
 आवां काम सोंपवां. मीलो विगरेमां काम करी शके एवा ने ते
 धंधामां जोमवा. केवल अशक्य माणसने बुपी मदत पैसानी
 आपवी. आम थवाथी जैन कोम निराधार वधारे रहेसे नदीं. आ
 उद्योग तो एक नाममात्र लख्या ठे. जगतमां घणी तरेदना वेपार
 ठे, तेमांना वनी शके तेमां नुकशान थोमुं ने नफो घणो एवा जो-
 इने दाखल करवा. बनावेल वस्तु वेचवानुं काम पण तेने सोंपवुं
 के गाममां फरीने ते वेचे.

५ जैन कोमनी लमाइनुं सरकारमां जाय ठ वा न्यातमां
 तरु पने ठे अने तेथी एक बीजामां छेष बुद्धि बहु रहे ठे, एक संप
 रहेतो नथी अने ते एक बीजा वच्चे घणा वरस सुधी पोहोंचे ठे,
 अने ते बदल दरेक बाबतमां तकरारो पने ठे अने सरकारमां ह-
 जारो रुपैया जैन कोमना बगने ठे. मन जुदां थवाथी एक बीजानुं
 बगारुवाना उद्यम आय ठे ए सारु एवो बंदोबस्त थवो जोइए के
 जैननी दरेक गाममां लवाद कोरट ठराववी अने जे तकरार होय
 ते लवाद कोरटमांज भूके एवो न्यात तरफथी ठराव थवो जोइए
 पण तेमां एटलुं राखवुं के ते गामना लवादना फेंसलाथी नाराज
 थाय तो तेथी म्होटा शहरोमां लवाद कोरटमां अपील करे. अ-
 मदावाद ने मुंबाइ जेवा शहरमां त्रण त्रण कोरट करवी १. नंबर.

१ नंबर, ३ नंबरनी एक एकथी चरती एटले सौथी मोटी पहेला नंबरनी के वीजा कलासना फेंसलाथी नाराज थाय तो वीजा नंबरनी कोरटमां पठी पहेला कलासना लवाद आगल अपील करे के जेथी कोइने पक्षपातनो वहेम रहे नहीं, ने हरेक कजीनुं दुंकांमां पती जाय, मारा मारी विगेरेना तोफान करनारने योग्य शिक्षा पण करवी के कोरटमां सीपाइ विगेरेनो खरच निकले. आ ठराव थवाथी घणा कजीआ ओठा थशे ने नातोमां कुसंप चालशे नहीं. न्यातना रीवाजना कायदा न्यातमां अनुकूल होय ते बांधी राखवा तेमां बहु मते सुधारा एक वे वरसे कर्या करवा पण ते हमेशा चाले एम करवुं. आम थाय तो बहु फायदो थाय वारसानी म्होटी रकमनी तकरारना पण निकाल आवी जाय. लाख रुपिया उपरना फेंसला सारु एक म्होटी दल वीलमाणसनी सजा करवी जेमां बधा देशना म्होटा गृहस्थां-लवाद निमावा जोइए ने वेह्ला फेंसला तेनुंने करवाने सांपवा, के अपक्षपात इन्साफ मले, जेथी जैन कोमनी एवी तकरारोमां पूंजीनुंनो नाश थाय वे ते अतां अटके.

६ बीसा श्रीमालीनी न्यात घणा गाममां ठे ते ठतां ते लोक एक वीजाने ऊंचा निचा गणे ठे ते गणवा न जोइए. वस्तुपणे तो तमाम आवकोमां जेद न होवो जोइए पण ते जेद जांगवानो हालमां समय जणातो नथी. तेम ठतां तेम थायतो वधार सारुं ने तेम न थाय तो पोतानी न्यातनो माणस कोइ पण अहरमां होय तेने कन्या आपवा लेवानो जेद होवो न जोइए, ने कन्या आपी पैसा ले ठे ते पण लेवा न जोइए. एना बंदोवस्तनी पण जरूर ठे. तेमां ते गामवालानो घणो जाग सरखो होय न्यां न्यातनुं जोर चालतुं नथी, माटे तेने अटकाववानो रस्तो वीजा अहंग्यालाए करवो जोइए. घणुं करीने म्होटा शेहे-ग्वाला पैसा आप ठे ते आपनारना उपर पण अंकुश रहे तो

ते सहेजे बंध थइ जाय, तेथी अयोग्य स्थानमां कन्याउ जइने दुःख पामे नहीं माटे पैसा आपनार लेनार बेने मना करी होय तो ए काम सुधरे. श्रीमाली, पोरवार, उंसवाल विगेरे जे जे न्यात जे जे देशवार होय ते सर्वेनी साथे आप लेनो वहीवट करवामां अटकाव ठे ते काढी नांखवो जोइए, अने वली उंसवाल श्रीमाली पोरवार विगेरे दसा विसानो जेद ठे ते निकली जाय तो वधारे सारुं. एमांथी जेम बहु मते सवरुथाय तेम करवा जेवुं ठे. वली जैन धर्मना पालनार केटलीएक न्यातना ठे ते आपणा धर्मी ज्ञाइन ठे तेमनी साथे एकठा जमवानो रिवाज नथी ते पण खराव ठे, कारण के अन्य धर्मी ब्राह्मण वाणीयानुं खाइए बीएते खावामां बाध ठे केमके ते लोक आपणे जेने अज्ञह कहीए बीये ते वस्तु खाय ठे, माटे तेमनुं खावुं न जोइए; ते खावानी प्रवृत्ति ठे ते रोकवाथी श्रावकना व्रतमां दुषण नहीं लागे एटलो फायदो ठे अने जे जैनी ज्ञाइन गाळेल पाणीना पीनार अज्ञहना पण त्याग करनार एवा जैनीनुं न खावुं तेथी प्रभुनी आज्ञा न लोपाय एम समजातुं नथी, कारण जे स्वामी ज्ञांनां तो बहुमान करवां ए समक्रीतनो आचार ठे तेना बदलामां तेमने निचा कहेवा तेथी समक्रीत केम मलीन नहीं थाय? आ जगो ऊपर मने कोइ सवाल करशे के तमे केम जाएया ठतां ते प्रमाणे चालता नथी? ते विषे म्हारो जवाब ए ठे के घणा लोक तेम प्रवृत्ति करता नथी ते प्रवृत्ति हुं करुं तो ते घणा माणस साथे विरोध थाय माटे ते विरोध पोतानी जातीना साथे न थाय तेम हुं वरुं ठुं पण म्हारी श्रद्धा तो बीजी कोमना श्रावक साथे जेद न पामवो एज ठे अने म्हारी मलती श्रद्धा वालाने जलामण करुं ठुं के एक साथे मेलाप करी एक साथे विरुद्ध करवुं तेथी कांडू फायदो नथी अने हालमां पण वधा लोको हजु जैन धर्मनी

मर्यादा भुं ठे ते जाणता नथी त्यां सुधी आ वात मान्य पण
जाग्ये करशे, माटे ए वात मान्य न करे तो केटला एक शिंदेरमां
जुदी न्यातना जैनीनुं सीधुं लइने जमे ठे अने केटला शिंदेरमां
तो एवो हठ बंधायो ठेके जैनधर्मी पाठलथी थएला एवा लान्वा
श्रीमाली ठे हवे ते पाठल थया के केम तेनो लेख जोवामां नथी
पण तेमनी साथे संबंघ हालमां जमवा खावानो नथी राखता,
तेथी जाणीए ठीए के पाठलथी थयेला होवा जोइये कारण जे
ओसवाल पोरवारु प्रमुख न्यातो पण आचार्य महाराजे प्रति-
बोध करी स्थापी आपी ठे ने ते स्थापती वखत जे जे धणीए
आचार्य महाराजनी आज्ञा पाली ते सरवे ओसवाल थया तेमां
ज्ञाति जेद रह्यो नथी, तेमज हरिज्जइ सुरी महाराजे -पोरवारु
स्थापती वखते पण एमज थयुं ठे अने ते सरवे ओसवाल पोर-
वारु श्रीमाली विगरे जमे ठे, तेम लान्वा श्रीमालीनामां पण
कोइ आचार्ये प्ररूप्युं होवुं जोइए अने जैनधर्म पामवाथी एक
न्यात थएली जणाय ठे ते ठतां तेमना पैसाथी सीधुं लावेळुं
ने तेनी रसोइ ओसवाल श्रीमाली पोते रांधी जमवा कहे तो
पण ओसवाल प्रमुख जमवानी ना कहे ठे. आ कोइक प्रका-
रथी असल हठ बंधायेलो जणाय ठे. ए हठ ठोरुवा लायक ठे
कारण के झा कारणथी हठ बंधायो ते पण कोइने खबर नथी
अने ते हठ पकनी बेसवो ए जूल जरेळुं ठे. केटलाएक शिंदेरमां
कणबी तथा जावसार पैसा वा सीधु आपे ठे ते श्रीमाली पो-
रवारु प्रमुख खुशीथी जमे ठे अने वहीवट चालतो आवे-
लो चाले ठे अने तेवीज रीते लान्वा श्रीमाली आ
वहीवट चालतो नथी ते चलाववो जरूर ठे. आगल ते लोक
जमता इता पण आपणे तेमनुं नही जमवाथी तेमने खोटुं ला-
गवाथी ते लोक पण आपणुं जमता नथी. आथी शासनमां जेद

पनी गयो ठे. ए जैन ज्ञानमां जेद परवाधी केटलाएक शासनना काममां घणी गुंचवणो आवे ठे. ते लोक आपणा विचार प्रमाणे चालता नथी ने जो तेमनी साथे ऐक्यता होय तो ते पण आपणा विचारधी जुदा पनी शके नहीं. वली तेमनी पासे आपणे धर्म पामवो ने आपणी पासे तेमने धर्म पामवो सुलज पने अने घणीज सुगमता पने, माटे एकठा थवुं जमवुं खावुं तो उत्तम ठे पण ते न बने तो तेमना पैसा लइ जमवानो जेद काढी नांखवो. जेटलो जेद ज्ञानशे ते गुणदाइ ठे. सामा त्रणसें गाथाना स्तवनमां गच्छमां जेद न पारुवा एम साधु महाराज आशरी कहेवुं ठे ते तेमज श्रावकमां पण जेद पारुवा जोइए नहीं. बे दीलीधी शासनने घणुं नुकसान ठे, वली ममत्वी ओसवाल श्रीमाली प्रमुख ठे तो कहे ठे जे अमो ऊंचा ठीए ए लोक निचा ठे एम बोली तेमनी निंदा करे ठे तेथी नीच गोत्र बंधाय ठे, कारण के श्रावकनो धर्म पांचमा गुणस्थाननो ठे ते गुणस्थानमां मनुष्यने नीच गोत्रनो ऊदय ज नथी ते उतां श्रावकने नीच कहेवा ए झूल जरेलुं ठे ने कर्मबंधनुं कारण ठे; वीतरागनी आज्ञा विरुद्ध ठे. विचारसारनी टीकामां प्रश्न अयुं ठे के हरिकेशी चंमाले दीक्षा लीधी ठे ते ठे सातमे गुणस्थानके वर्त्ते ठे अने ठे सातमे गुणस्थानके नीच गोत्रनो ऊदय नथी तेना जवाबमां देवचंडजी महाराज कहे ठे के जेने नरेंड जे चक्रवर्ती अने देवेंड जे सुधर्म इंड महाराज नमस्कार करे ठे तेने उंच गोत्रनो ज उदय कहीए, नीच गोत्र उदय होत तो पूजनीक घातज नहीं. पूजनीकपणुं उंच गोत्रना उदयधी ज आय ठे. बार व्रतनी पूजामां श्रावकना बहुमान आश्री कह्युं ठे के विरतिने प्रणाम करीने इंड सज्जामां बेसे. गुणस्थानवंत श्रावकने इंड महाराज नमस्कार करे ठे ने तेवा व्रतवंत ओसवाल श्रीमाली पोरवारु विगरे सि-

वायनी नातमां शुं नहीं होय? अर्थात् होय ज. तेम ठतां आवो जेद राखवानी पद्धती होय तो व्रत वंत छानवा श्रीमाली प्रसु-
 खनी निंदा थाय ते शुं प्रचुनी आज्ञा बहार नथी? माटे प्रचुनी
 आज्ञानुं आराधन थवुं एज उत्तम पुरुषनुं तथा उत्तम पुरुष थवुं
 होय तेनुं काम ठे केमके कर्मग्रंथनी ५६ मी गाथामां मिथ्यात्व
 मोहनी उपार्जना करवानां उन्मार्गनी देशाना विगरे घणा बोल
 क्हा ठे तेमां संघनुं प्रत्यनीकपणुं पण गण्युं ठे अने ते गाथाना
 अर्थमां श्रावकनी निंदा विगरे करवाथी मिथ्यात्व उपार्जे एम कदेठे,
 माटे पर न्यातना धर्मीष्टने नीचा कहेवाथी एज गाथामां फल
 क्हां ठे ते पामीये तेमज तेमनी साथे जेद ज्ञांगी एकत्र थइए
 तो समकीत निर्मल थाय माटे आपण सर्वे मीत्रोए आ जेद
 मनमांथी काढी नांखी अजेदपणुं थाय एम उद्यम करवो जो-
 इए. जैन धर्मना पालनार अने प्रशंसाना करनारनां जेम वने तेम
 तेमनां बहुमान करवां, तेमने वने एटली मदत आपवी, पण ते-
 मना उपर इर्ष्याज्ञाव द्वेषज्ञाव लाववो नहीं तेम ए नीच जाति
 ठे एवं कलंक देवुं नहीं जोइए. हात्तमां रजपुतोनुं आपणे खाता
 नथी तेज जातिमांथी ओसवाल प्रसुख थया ठे तेमज छानवा
 श्रीमाली विगरे धर्म पालवाथी एक न्यात थइ ठे. असल आपणे
 इता तेमने जेम संज्ञारता नथी तेम तेमनी शुं न्यात इती ते
 तपासवानुं काम नथी. महावीरस्वामी महाराज आदे तिर्थ-
 कर महाराजना गुण ग्रामना करनार तेमना प्ररूपेला मार्गने
 सेवनार ठे माटे ते गुणनी बहुमानता जेटली आपणथी थाय
 ए करवी पण तेनी लघुता करवी ए महा दुषण समजुं ठुं माटे
 सर्व ज्ञाओए आ प्रयास लेवा योग्य ठे.

४ जैनमां न्यातनी वर्तणुकना कायदा करवा जोइए ते
 सर्वे जैनीओनी एकज जातनी वर्तणुक जोइए. रीतो ज्ञातोनी

आपवा खेवानो पण कायदो बंधाय तो सहेज सहेजमां न्यातो-
मां तरु पमे ठे अने खनाइओ थइ ऐक्यता जंग थाय ठे. ते का-
यदाने आधारे चालवानुं होय तो वर्तसुक जंग थाय नहीं. हमेश
रर रहे जंग करे तेहना प्रायश्चितनी व्यवहारी मरजादा जोइए
अने एक गामना लमे तो तेनुं समाधान कायदामां देश परदेश
उपरीउ कर्या होय ते करे एटले तेनो निकाल आवी जाय ने
तकरार खात्री पोहोंचे नहीं, कारण जे थोना थोना माणसमां
पदापात छइ शके ठे. आखुं जैन मंरुल एकज थाय अने तेमनुं
बंधारण कायदानुं कर्युं होय ते बंधारण जे तोमे तेनी साधे देशे
देशनुं जैन मंरुल विरुद्ध थाय तो जैननो कायदो तोरुतां रर रहे
अने बधा साधे विरुद्धता छइ शके नहीं. कायदा कर्या पढी पण
तेमां अरुचण पमे तो आखुं मंरुल दर वरसे मले त्यारे काय-
दामां सुधारो करता जाय आ करवाथी पण जैन कोमने सुखी
थवानां साधन ठे.

७ आ सिवाय काम सुधारानां करवानां घणां ठे पण ए
करनार माणसनी खामी ठे. एखामी क्यारे दूर थाय ज्यारे जैन
मंरुलमांथी परोपकारी माणसोए आवुं काम करवानी खुशी
बताववी जोइए, तेमां वे वातनी खुशी बताववी जोइए. एकतो
पोते जेटलुं काम करी शके तेटलुं काम करवानी खुशी बताववी
जोइए. वीजुं जेटला पैसानी जे मदत करे वा चहाता होय ते-
टला पैसानी मदत करवा तैयार थयलाए जणाववुं जोइए. हवे
ते कोने जणावे ए बंधारण सारुं एकठा छइ परोपकारी अग्रेसर
सुकरर करवा जोइए. अने पैसानी मदतमांथी आवको कारजार
करनार राखवा जोइए अने ते माणसोथी तथा परोपकारी म-
हेनतुं जाइओनी महेनतथी जेटलुं जेटलुं बने ते बनाववुं तेम
करतां करतां कोइक वखत बधो सुधारो थवानो वखत मल्लो.

एकली वातो करवाथी आ काम बनतुं नथी चतुरविध संघमाथी कोइ पण धनवान गृहस्थ अग्रेसरी थाय तो ए काम बने माटे जेने पूर्वे पुण्य उपार्जन कर्युं ठे ते पुण्यात्मा हित सारु उपार्जन कर्युं ठे माटे ते पुण्यनां फल एज ठे धनवान पुरुषो सारा गु-मास्ता राखे पोताना वेपारनुं काम तेमने सोंपी पोते परमार्थनां काममां कम्मर बांधवी के जेथी शासन दीपे अने पुण्यशाली शेठतो कहे जे अमने फुरसद नथी त्यारे साधारण माणसने फुरसद तो होयज क्यांथी? त्यारे पुन्यवंतने धन मळ्युं तेनां फल खावां ते खाइ शकता नथी. अने जे जे जेटळुं जेटळुं काम करे ठे ते तो तेटळुं तेटळुं फल चाखे ठे अने जगवंतनुं शासन एकवीश हजार वरस सुधी जयवंतु कहुं ठे, माटे कोइ पण जाग्यशाली शासननां काम करवा कम्मर बांधशे अने शासन जयवंतु वर्त्तेशे. जे जे ज्ञव्य प्राणी शासन जयवंतु राखवानी महेनतं करे ठे ते कांइ नहुं पुण्य बांधे ठे एम नथी, अतुल्य पुन्य उपार्जे ठे; माटे आ वांची कोइ पण जाग्यशाली तत्पर थाय ते सारु आ लखाण कर्युं ठे. जाग्यशाली पुरुषो जागे नहीं त्यां सुधी तो चाले ठे एम चालवानुं ठे पण हालना वखतमां केटला एक जाग्यशालीन जाग्या जणाय ठे ने एनो उद्यम करे ठे ते-मने मारा लखवाथी कंइ कंइ सारु लागे तो तेन ते वापरे ते सारुज लखाण कर्युं ठे वा आवता काले पण जैन कोम सुधारवा-ना कामी थाय तेमने पण मारी बाल बुद्धिना विचारमां कांइ सारो विचार होय ने पसंद पने ते वर्त्ते ते सारु आ लख्युं ठे. कदापि आ लखाण प्रवृत्तिनुं ठे तेमां कोइने खोटुं लगामवा ल-ख्युं नथी तेम ठतां पण मारी जूलथी कोइने खोटुं लागे एवुं लखाइ गयुं होय तो तेमनी पासे अगानथी क्कमा करवा विनंती करुं ठे अने मने लखशे तो पत्र घारे हुं माफी मागीश अने प्रभुजी

आगल तो प्रचुनी आज्ञाया विरुद्ध लखायुं होय तेनुं मन वचन कायाये करी मिहामि डुकुं दज बुं.

प्रश्न-जेम जैनमां अज्जह्य पदार्थ मांस मदीरामध मांखण मूला प्रमुख अनंतकाय वीदल बेगण रात्री जोजन अज्जह्य कहां ठे तेम अन्यदर्शनीणए कहां ठे ?

उत्तर--श्रीचंड केवलीना रासमां पुराणोमां कहेला श्लोक टांकेला ठे ते श्लोक नीचे लखुं बुं, तेथी खात्री थशे. जे जे आत्मारथी माणसो ठे ते तों वीचारशे पण विषयी जीवो ठे ते लोक तो जे धर्म माने ठे तेना पण शासन उपर चरोंसो न राखे एटले इलाज नथी. अन्यदर्शनीओना धर्म प्रकाशानार ज पोताना शास्त्रमां अज्जह्य कहेलुं ठे ते वांचीने तेहनो त्याग करे नही एटलुं श्रोताना गलामां उत्तरे एहवो उपदेश पण दइ शके नही, एटले हालमां एहवुं थयुं ठे के श्रावक राते खाय नही कोइ दयालु ब्राह्मण राते न खाय तेने कहे ठे जे तुंतो श्रावक थइ गयो ठे आवी दशा बनी ठे; ए बधुं योग्य गुरु नही मलवानां फल ठे माटे जैनीजाइओ तेहनी दया चीतववी तेज उत्तम ठे, पण जैनी थइने हालमां केटलाएक शेहेरमां नलो थया ठे तेथी न ले चीथरां बांध्यां एटले पाणी गलइ गयुं अने संखारो पण साचवता नथी, आ कांइ थोकी अफसोसनी वात ठे! के अन्यदर्शनी कहे जे जैनीओ पाणी गलीने वापरे ने जैनीजाइओ आ वात ठोरुता जाय ठे तो दीर्घकाले अन्यदर्शनी जेवुं ज थशे. केटला एकने कहीए ठीए के नलमांथी पाणी लइ तेने गाली नाखी तेनो संखारो जो नल तलावमांथी होय तो तलावमां नांखवो ने कुवामांथी नल होय तो कुवामां नांखवो पण तेम करनार घणा ज थोका ठे, माटे जैनजाइओ जीव दया प्रतिपाल कहेवाय तो ते नाम साचे साचुं क्यारे थाय के ज्यारे जीवनी जतना करे त्यारे माटे

(११८)

जीव रक्षा सारु पाणी गलबुं ने तेनो संखारो तलाव वा कुवामां ज्यांनुं पाणी होय त्यां नांखवो. अज्जह्य बावीस जैनशासनमां कह्यां ठे तेनो त्याग करवो. तेमांनां केटलांएक अन्यदर्शनीमां पण कह्यां ठे पण केटलांएक अन्यदर्शनीने खवर नथी तेथी नीचे लख्यां ठे. जैन ज्ञाज्ञोने पोतानी त्याग करवानी चीजने अन्यदर्शनी पण त्याग जोग कहे ठे तेथी त्याग करवानी श्रद्धा वधे ते सारु लख्युं ठे.

॥ श्री जिनो जयतु, यडुक्तं महाज्जारते ॥

घातकश्चानुमन्ता च, जह्वाकः क्रयविक्रयी ॥

क्षिप्यन्ते प्राणिघातेन, पञ्चैतेऽपि युधिष्ठिर ॥ १ ॥

यावान्त पशु रोमाणि, पशु गात्रेषु ज्जारत ॥

तावर्षसहस्राणि, पच्यन्ते पशुघातकाः ॥ २ ॥

अर्थ—महाज्जारतमां कहुं ठे के हे युधिष्ठिर जीवोने प्राण घाते करीने मारनार, संमत्तिआपनार, खानार, वेचनार, वेचातु लेनार, आ पांचे जसाओ पापथी लेपायठे अने पशुना शरीरमां जेटलां रुवाटां ठे तेटला हजार वर्ष सुधी नरकमां रहे ठे.

॥ शान्तिपर्वप्युक्तम् ॥

यूपं भित्त्वा पशुन् हत्वा, कृत्वा रुधिर कर्दमान् ॥

यद्येवं गम्यते स्वर्गे, नरके केन गम्यते ॥ १ ॥

अर्थ—शान्तिपर्वमां पण कहुं ठे के थांजलाने ठेदीने अने पशु-ओर्ने मारीने पृथ्वी उपर लोहीना कादवो करीने जो स्वर्गमां जाय तो नरकमां कोण जाय? अर्थात् पशु विगेरे जीवोने मार-नार ज नरकमां जाय ॥ माटे पशुघात अने यज्ञ होमादीक कर-वाथी एहवांज फल थाय.

॥ मार्कण्डपुराणे ॥

जीवाना रक्षाणं श्रेष्ठं, जीवाः जीवितकांक्षिणः ॥

(२१९)

तस्मात् समस्तदानेभ्योऽन्नयदानं प्रशस्यते ॥ ४ ॥

अर्थ—मार्कण्डेयपुराणमां कहुं ठे के जीवोनुं रक्षण करवुं ए श्रेष्ठ ठे. जीवो पण पोताना जीवीतनी ईच्छा करे ठे, माटे सर्व दान थकी जीवोने अन्नयदान आपवुं ए अधिक गणाय ठे. ॥ अन्नयदाननी महत्त्वता केटली बतावे ठे तेबतां पशुने होमवुं थाय ते केटली बालचेष्टा ठे, माटे सर्वे धर्ममां कोइने दुःख न थाय एम वर्तवुं एज धर्म ठे.

॥ तत्रैव मार्कण्डेय पुष्पाण्युक्तान्यष्टौ ॥

अहिंसा परमं पुष्पं, पुष्पं इन्द्रिय निग्रहम् ॥ सर्व
जुत दया पुष्पं, क्षमा पुष्पं विशेषतः ॥ ध्यान पुष्पं तपः
पुष्पं, ज्ञान पुष्पं तु सप्तमं ॥ सत्यं चैवाष्टमं पुष्पं, तेन पु-
ष्यंति देवता ॥ ५ ॥

अर्थ—मार्कण्डेयपुराणमां 'जीवानां रक्षणं श्रेष्ठं' ए जग्योए आठ पुष्प कहुं ठे, तेमां हिंसा न करवी ए पहेलुं पुष्प, इन्द्रिय निग्रह करवो ए बीजुं पुष्प, त्रीजुं पुष्प सर्व जीवमां दया राखवी, चोथुं पुष्प शान्ति राखवी, पांचमुं पुष्प ध्यान करवुं, षडुं पुष्प तप करवो, सातमुं पुष्प ज्ञान मेळववुं, ने आठमुं पुष्प सत्य बोलवुं, एथी देवतानुं प्रसन्न रहे ठे.

॥ यदुक्तं महाभारते ॥

यूकामत्कुन दंशी मसात्, जंतुश्च तुदति तनूं ॥ पुत्र
वत् परि रक्षन्ति, ते नराः स्वर्ग गामिनः ॥ ६ ॥ आत्म
पादौ च ये ध्वन्ति, ते वै नरक गामिनः ॥ सर्वत्र कार्या जी-
वानां ॥ रक्षा चैवापराधिनाम् ॥ ७ ॥

अर्थ—जू, मांकर, महरने आदे लइ जंतु शरीरने चटका मारे ठे तो पण तेनुं पुत्रनी पेटें जे रक्षण करे ठे, ते प्राणि यो स्वर्ग

(५५०)

मां जवा योग्य ठे ॥ अने जे मनुष्य जीवोना शरीर आवे लइने पग विगेरे मारे ठे ते मनुष्य नरकमां जाय ठे माटे अपराधी जीवोनी पण सर्व प्रकारधी रक्षा करवी ए मुख्य धर्म ठे.

॥ अन्यदप्युक्तं महाज्ञारते ॥

विंशत्यंगुलमानं तु, त्रिंशदंगुलमायतम् ॥ तद्वस्त्रं द्विगुणीकृत्य, गालयित्वा पिबेत् जलम् ॥१॥ तस्मिन्वस्त्रे स्थितान् जीवान्, स्थापयेत् जलमध्यतः ॥ एवं कृत्वा पिबेत् तोयं, स याति परमां गतिम् ॥ ५ ॥

अर्थ—पाणी गालवा विषे कहुं ठे के, वीश आंगल पहोलुं ने त्रीश आंगल लांबु वस्त्र लइ तेने बेवहुं करी तेनाधी पाणी गालीने पीवुं, ने ते वस्त्रमां रहेला जीवोने कूवा विगेरेमां नांखवा, आवी रीते करीने जे मनुष्य पाणी पीए ते उत्तम गतिने पामे ॥ १ ॥ आ रीते महाज्ञारते ठे, बतां सन्यासी पुराणी अइ अपागल पाणी पीये, वापरे, नहाय, तेनी शी गति आय ? ते महाज्ञारत वांचनार सांजलनार लक्ष नथी देता, ते केवी बाल दशा ठे तो आत्मार्थिये दया करवी.

इष्टिपूतं न्यसेत्पादं, वस्त्रपूतं पिबेत् जलं ॥

सत्यपूतं वदेत् वाक्यं, मनःपूतं समाचरेत् ॥

अर्थ—आंखोधी जोशने पग मूकवा, वस्त्रधी गलीने पाणी पीवुं, सत्यधी पवित्र वचन बोलवुं, मन पवित्रधी आचरवुं.

॥ महाज्ञारते ॥

मधु जह्णोपिदोषः— संग्रामेण यत् पापं, अग्निना जस्मसात् कृतं ॥ तत् पापं जायते तस्य, मधुर्विडु प्रजह्णात् ॥ १ ॥

अर्थ—मोडुं युद्धकरवाधी जेटलुं पाप आय ठे, अग्निधी गाम

(१११)

विगेरे बालवाथी जेटलुं पाप घाय ठे, तेटलुं पाप मधनुं बिंडु मात्र
खावाथी थाय ठे ॥ मधनुं आबुं पाप ठे तोपण शास्त्र वांचनार त्याग
न करे तो सांजलनारने त्यागनी शी वात? माटे प्रथम कथा वां-
चनार दयालुये मधनो त्याग करवो के जेथी श्रोता सुधरे.

॥ विष्णुपुराणेऽपि ॥

ग्रामाणां सप्तके दग्धे, यत् पापं समुत्पद्यते ॥

तत् पापं जायते पार्थ, जलस्याऽगलिते घटे ॥ १ ॥

संवत्सरेण यत् पापं, कैवर्तस्यैव जायते ॥

एकाहेन तदामोति, अप्रतजलसंग्रही ॥ २ ॥

अर्थः—विष्णुपुराणमां कहुं ठे के हे पार्थ! सात गाम बालवा
थी जेटलुं पाप घाय ठे तेटलुं पाप घनामां गाढ्या वगरनुं पाणी जर
वाथी थाय ठे. माठी वर्ष सुधी जाल नांखे ने तेने जेटलुं पाप लागे
तेटलुं पाप एक दिवस गाढ्या विना पाणी वापरनारने थाय ठे ॥१॥

॥ विष्णुपुराणे ॥

यः कुर्यात् सर्वकार्याणि, वस्त्रपूतेन वारिणा ॥

स मुनिः स महासाधु, स योगी स महाव्रती ॥ १ ॥

जे वस्त्रथी गालेला पाणिये करीने सर्वकार्य करे ठे तेज
मुनि, तेज मोटो साधु, तेज योगी, ने तेज मोटा व्रत वालो जाणवो.

॥ यदुक्तं श्रैतिहासपुराणे ॥

अहिंसा परमं ध्यानं, अहिंसा परमं तपः ॥ अहिंसा
परमं ज्ञानं. अहिंसा परमं पदं ॥१॥ अहिंसा परमं दानं,
अहिंसा परमो दमः ॥ अहिंसा परमो जापः, अहिंसा पं-
रमं शुभम् ॥२॥ तमेवमुत्तमं धर्मं, महिंसा धर्म रक्षणं ॥
ये चरन्ति महात्मानः, विष्णुलोकं व्रजान्तते ॥ ३ ॥

अर्थ—श्रैतिहासपुराणमां कहुं ठे के ॥ अहिंसा ए उत्तम

(१११)

ध्यान ठे, अहिंसा ए उत्तम तप ठे, अहिंसा ए उत्तम ज्ञान ठे,
अहिंसा ए उत्तम पद ठे, अहिंसा ए उत्तम दान ठे, अहिंसा ए-
उत्तम दम ठे, अहिंसा ए उत्तम जप ठे, अहिंसा एज उत्तम
शुभ ठे, अहिंसा रूप धर्म करवो एज उत्तम धर्म ठे, ते धर्मनुं
जे महात्मानुं आचरण करे ठे ते विष्णु लोकमां जाय ठे ॥ ३ ॥

॥ यदुक्तं नागपरुल ग्रंथे ॥ युधिष्ठिरं प्रति कृष्णः ॥

अज्ञद्वयाणि न ज्ञद्वयाणि, कंदमूलानि जारत ॥

नूतनोद्गमपत्राणि, वर्जनीयानि सर्वतः ॥ १ ॥

अर्थः—नागपरुल ग्रंथमां धर्मराजाने कृष्णें कह्युं ठे के हे
धर्मराजा कंदमूल अज्ञद्वय ठे ते न खावां तथा नविन उगेला
अंकुरादिनां पांद्मं विगेरे पण त्याग करवां आ रीते कह्या उतां
कंदमूल जे सूरण शकरियां विगेरे एकादशी करीने खाय तेनुं
केटलुं पाप ते बुद्धिने विचारवुं.

॥ मधुपाने विशेषमाह ॥

मधुपाने मतिचंद्रशो, नराणां जायते खलु ॥ धर्मेण
तेज्योदातृणां, न ध्यानं न च सत्क्रिया ॥१॥ मद्यपाने कृते
क्रोधो, मानं लोभश्च जायते ॥ मोहश्च मत्सरश्चैव, दुष्टजाष-
णमेव च ॥२॥ अन्यदप्युक्तं ॥ मद्येमांसे मधुनि च, नवनी
ते बहिःकृते ॥ उत्पद्यंते विलीयंते, सुसूक्ष्म जंतु राशयः ॥

अर्थः—मदिरा पीवामां मनुष्योने बुद्धिने चंद्रश आय ठे तेथी
पापाचरण करे ठे, माटे तेजने आपनारने धर्म धतो नथी ने म-
दिरा पीनारने ध्यान तथा सत्क्रिया फल रहित आय ठे ॥ १ ॥
मदिरा पीवाथी क्रोध, मान, लोभ, मोह, मत्सर आय ठे, तथा दुष्ट
जाषण बोलाय ठे ॥ २ ॥ बीजुं पण कह्युं ठे के मदिरा, मांस, मद्य
तथा वासमांथी बार काढेला मांखणमां, झीणा जंतुलना समुह
उत्पन्न आय ठे ने नाश आय ठे ॥ मांखणनो दोष कह्यो ठे पण

(२२३)

दोष गणता नथी अने कहे ठे के शास्त्रथी विरुद्ध नथी ते न्या-
यीए विचारवुं.

॥ अजह्य जहणे दोषमाह ॥

पुत्रमांसं वरमुक्तं, न तु मूलक जह्यां ॥

जह्यात् नरकं याति, वर्जनात्स्वर्गमाप्नुयात् ॥१॥

अर्थः—पुत्रनुं मांस खावुं ते सारुं पण मूलो न खावो, मूलो
खावाथी प्राणी नरकमां जाय ठे ने एनो त्याग करवाथी स्वर्ग-
मां जाय ठे ॥ १ ॥

॥ अतिहासपुराणेऽपि ॥

यस्तु वृंताक कालिंग, मूलकानां च जहकः ॥

अंतकाले स मुढात्मा, न स्मरिष्यति मां प्रिये ॥ १ ॥

अर्थः—अतिहासपुराणमां जगवाने कह्युं ठे के हे प्रिये वें-
गण, कालिंगनो अने मूलानु खानार प्राणी अंतकालमां पण
मने नहीं संजारे ॥ १ ॥ एनोआशय एज ठे के वेंगण, कालि-
गना अने मुलानो खानार अधमीं ठे तेषी अंतकाले मने संजारणे
नहि तेषी दुर्गतिमां जणे.

॥ शिवपुराणेऽपि ॥

यस्मिन् गृहे सदा नाथ, मूलकं पचति जनः ॥ श्म-
शानतुल्यं तद्वैश्व, पितृभिः परिवर्जितं ॥ १ ॥ मूलकेन
समं जोज्यं, यस्तु जुक्ते नराधमः ॥ तस्य बुद्धिर्न चैधेत,
चांशायणशरीरीणः ॥ २ ॥ जुक्तं हलाहलं तेन, कृतं चा
जह्यजह्यां ॥ वृंताक जह्याच्चापि, नरा यांत्येवरौरवं ॥ ३ ॥

अर्थः—शिवपुराणमां कह्युं ठे के ॥ हेनाथ! जेना घरमां निरं-
न्तर मूला रंधाय ठे तेनुं घर श्मशान तुल्य ठे, ने ते घरने पितृ
लोकोए त्याग कर्तुं ठे. मूलानी साथे जे वस्तुनुं जोजन करे ठे

(५५४)

ते मनुष्यमां श्रधम गणाय ठे ने तेनी बुद्धि चांशयणादि व्रते
करीने पण शुद्ध भती नथी ॥ ५ ॥ जेणे अन्नद्वय, मूला, वेगण
विगेरे खाधां तेणे हलाहल झेर पीधुं समजवुं ने अंतै ते प्राणी
रौरव नामना नरकमां जाय ठे. ॥ ६ ॥

॥ पद्मपुराणेपि ॥

गोरसं माषमध्ये तु, मुद्गादिके तथैव च ॥

जङ्गयेतंजवेत् नूनं, मांसतुल्यं युधिष्ठिर ॥ १ ॥

अर्थः—हे युधिष्ठिर ॥ डुध, दहिं, भाश अन्नदमां तथा मग
विगेरे कठोलमां नाखे ठे ते मांस तुल्य थाय ठे, माटे ए खावुं
ने मांस खावुं बराबर ठे ॥ १ ॥

॥ अन्यदप्युक्तं तत्रैव ॥

अस्तंगते दिवानाथे, आपो रुधिर मुच्यते ॥ अन्नं
मांससमं प्रोक्तं, मार्कण्डेन महर्षिणा ॥ ५ ॥ चत्वारो नरक
द्वारः, प्रथमं रात्रिजोजनं ॥ परास्त्रगमनं चैव, संधानाऽ
नन्तकायकाः ॥ ३ ॥

अर्थः—पद्मपुराणमां बीजुं पण कह्युं ठे के दिवसनो स्वामी
सूर्य अस्त पामे, त्यार पढी पाणी पीवुं ए लोही तुल्य ठे ने अन्न
खावुं ए मांस तुल्य ठे ॥ १ ॥ चार नरकनां द्वारं ठे तेमां प्रथम
रात्रे जोजन, बीजुं परस्त्री साधे गमन, त्रीजुं अघ्राणुं विगेरे खावुं,
चोथुं मूला विगेरे खावा जेमां अनंतकाय जीव थाय ठे ॥ ३ ॥

आ श्लोकमां रात्री जोजन, परस्त्री गमन, बोल अघ्राणुं जे
सुकातुं बराबर नथी अने कीर्ता पने ठे ते, तथा मूला जेमां अनंत-
काय एटले अनंत जीवो ठे तेथी, ए चारे सेवनार नरकगामी ठे
माटे त्याग करवो.

॥ समाप्तः ॥

